

Handlings- og økonomiplan 2022–2025

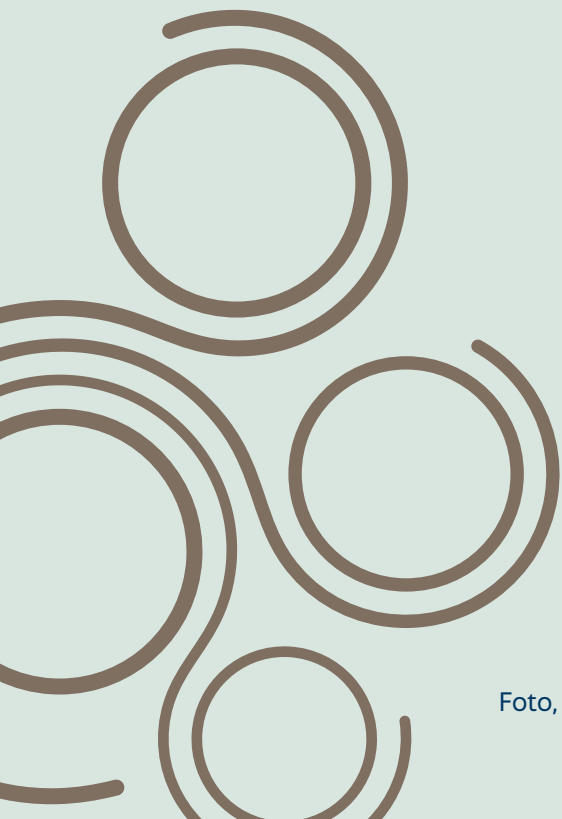
Vedtatt 13.12.2021

– et godt sted å leve

Et godt sted å leve er et sted hvor innbyggerne er inkludert og finner sin plass i storsamfunnet og har gode opplæringstilbud, boliger tilpasset livets ulike faser, attraktive arbeidsplasser, et variert handels- og servicetilbud, stor bredde i både organiserte og uorganiserte aktivitets- og fritidstilbud, godt utbygd infrastruktur og et trygt omsorgstilbud. Drammen kommune har alle forutsetninger for å være et godt sted å leve.

- Teksten er hentet fra forslaget til kommuneplanens samfunnsdel etter førstegangsbehandling i kommunestyret i juni 2021.

Forord

Drammen kommune har et budsjett på over sju milliarder kroner. Det kommunale tjenestetilbudet innenfor denne budsjetttrammen er svært mangfoldig, og kommunens tjenester er effektivt drevet. Målt mot sammenlignbare kommuner har Drammen et lavt inntektsnivå per innbygger. Dette begrenser naturlig nok det økonomiske handlingsrommet og medfører at utgiftsnivået per innbygger også må være lavt. En slik økonomisk situasjon krever at kommuneorganisasjonen er i konstant utvikling og at alle medarbeidere alltid jakter på de beste løsningene for å sikre et godt og fremtidsrettet tjenestetilbud til innbyggerne.

Det er behov for å gjennomføre krevende prioriteringer i Drammen kommune, men rådmannen legger i denne omgang fram et budsjett uten nye store kutt. De besparelsene som ligger inne i budsjettet for 2022, er i all hovedsak vedtatt tidligere. Alle virksomhetene får også full kompensasjon for den forventede pris- og lønnsveksten i 2022.

I kommuneplanens samfunnsdel som kommer til politisk sluttbehandling i desember 2021, er ambisjonene høye. I tillegg har kommunestyret lagt til grunn et investeringsnivå på rundt 900 millioner kroner per år. De store investeringsprosjektene foreslås finansiert og gjennomført som planlagt, med nye oppdaterte prognoser. Det knytter seg imidlertid usikkerhet til kostnadene, og det kan bli nødvendig å vurdere framdriftsplanen ved en senere anledning. Et sentralt spørsmål ved en slik vurdering vil være om det er prosjektene eller kostnadsnivået som skal være førende for kommunens investeringstakt.

I henhold til de økonomiske handlingsreglene for Drammen kommune skal minst 15 prosent av investeringene finansieres over driften av kommunen. Det skjer ikke per i dag. Egenfinansieringen av investeringene dekkes av midler fra disposisjonsfondet. Dette kan ikke fortsette over mange år. Kommunens løpende driftsutgifter er omtrent like store som summen av de løpende driftsinntektene og utbytte fra selskapene. Dermed er det ikke tilstrekkelig økonomisk handlingsrom for å egenfinansiere investeringene.

I 2022 skal det gjennomføres viktige prosesser og utredninger for å få grunnlag til å gjøre de nødvendige prioriteringene og øke kommunens økonomiske handlingsrom. Det er krevende å gjennomføre slike omstillinger. Men et solid disposisjonsfond og aktiv bruk av dette gir kommunen muligheter til å gjennomføre gode prosesser for å tilpasse driften til nye økonomiske rammer. I påvente av at dette handlingsrommet er skapt, er det få endringsforslag i rådmannens forslag til budsjett for 2022 i forhold til det som ligger i økonomiplanen som ble vedtatt høsten 2020. Å iverksette varige driftstiltak nå, vil etter rådmannens vurdering ikke være forsvarlig, ettersom dagens kostnadsnivå allerede er for høyt, sett i forhold til inntektene og behovet for å egenfinansiere deler av investeringene.

Forslaget til budsjett inneholder noen få satsinger. Den største satsingen dreier seg om nye læreverk i skolen i forbindelse med innføringen av nye læreplaner. Rådmannen foreslår å gi en engangsbevilgning til innkjøp av nye læreverk, slik at skolene i Drammen settes i stand til å følge de nye læreplanene. Det foreslås også å sette av penger til satsinger som dreier seg om økt beredskap, personvern og IKT-sikkerhet.

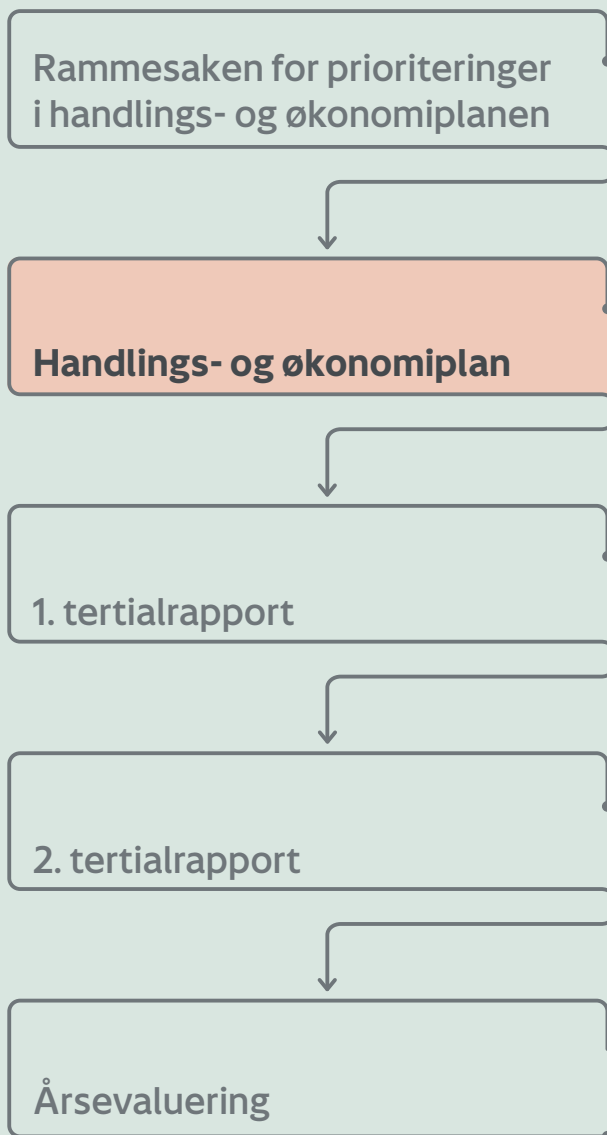
Kommuneplanens samfunnsdel vedtas i desember 2021, og arbeidet med temaplaner for kvalitet og innhold i tjenestene er i oppstartsfasen for alle hovedutvalgene og formannskapet. Også arbeidet med kommuneplanens arealdel er kommet i gang. I løpet av det nærmeste året vil det bli tatt mange beslutninger om hvilken retning Drammen kommune skal gå og hvordan visjonen og målene i kommuneplanens samfunnsdel skal nås. Planverket for byggingen av den nye kommunen er nå i ferd med å komme på plass, og retningen for Drammen kommune blir stadig tydeligere.

Parallelt med planarbeidet vil rådmannen utrede konsekvensene av å redusere driftsnivået innenfor de ulike programområdene. Det er behov for å øke det økonomiske handlingsrommet, men det må foreligge et solid grunnlag for den politiske behandlingen, slik at det er mulig å vurdere konsekvensene av de ulike kuttforslagene opp mot hverandre.

I påvente av de politiske beslutningene legger rådmannen i år fram en handlingsdel som i all hovedsak er basert på tidligere vedtak og igangsatte tiltak. I forkant av fremleggelsen av forslaget til handlings- og økonomiplan 2023-26 vil de politiske prioriteringene være tydelige, og rådmannen har et godt grunnlag for å legge fram en mer konkret handlingsdel med forslag til prioriterte tiltak for den kommende fireårsperioden for å nå kommunens overordnede mål.

I økonomiplan 2021-24 ble det kartlagt og vedtatt innsparingstiltak som i 2024 skal ha en samlet effekt på over 130 millioner kroner. Det er i tillegg behov for å redusere driftsnivået med ytterligere 60 millioner kroner for å nå en resultatgrad på 1,75 prosent av brutto driftsinntekter i 2025. I årets forslag til handlings- og økonomiplan legger rådmannen opp til at driftsnivået kuttes med 100 millioner kroner fram mot 2025. Dette vil sikre 40 millioner kroner som kan brukes til satsinger som er politisk prioritert.

Årshjul for Drammen kommunes styringsdokumenter

Innhold

Kommunestyrets vedtak	6
Innledning	28
Utviklingstrekk	31
Pandemien	37
Handlingsdelen	41
Økonomidelen	62
Driftsbudsjettet	68
Investeringsbudsjett	87
Hovedutvalg for oppvekst og utdanning	95
P01 Skole	97
P02 Barnehager	102
P03 Forebyggende tjenester	106
Hovedutvalg for helse, sosial og omsorg	111
P04 Helse	113
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	117
P06 Hjemmetjenester og institusjon	121
P07 Rus og psykisk helse	126
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	129
Hovedutvalg for kultur, idrett og frivillighet	135
P09 Kultur, idrett og frivillighet	137
P10 Medvirkning og lokaldemokrati	141
Hovedutvalg for tekniske tjenester	143
P11 Utbygging og samferdsel	145
P12 Vann, avløp og renovasjon	150
P13 Arealplan, klima og miljø	152
Formannskap	156
P14 Ledelse, styring og administrasjon	159
P15 Samfunnsikkerhet	163
P16 Næringsutvikling	165
P18 Politisk styring	168
P19 Sentrale poster	170
Klimabudsjett	173
Eierstyring og eierskap	187
Medarbeidere	199
Vedlegg	202

Kommunestyrets vedtak

1. Kommunestyret godkjenner Drammen kommunes handlings- og økonomiplan for perioden 2022-2025.
 2. a) Drammen kommune disponerer totale inntekter på 7.828.494.224 kroner, jfr. vedlagte forskriftsskjema 55-6. Driftsbudsjett 2022 for Drammen kommunekasse vedtas, slik det fremgår av innstillingen, med sentrale inntekter på 6.381.027.000 kroner, netto driftsutgifter på 6.196.754.000 kroner, netto finanskostnader på 176.542.000 kroner, og et positivt netto driftsresultat på 7.731.000 kroner.
 - i) Rådmannen gis fullmakt til å foreta eventuelle mindre budsjettekniske endringer som følger av Stortingets behandling av statsbudsjettet. Dersom Stortingets behandling innebærer større endringer i de budsjettmessige forutsetningene, bes rådmannen komme tilbake til dette i egen sak.
 - ii) Rådmannen gis fullmakt til å foreta eventuelle budsjettekniske justeringer som er av organisatorisk art.b) Investeringsbudsjett 2022 for Drammen kommunekasse vedtas, slik det fremgår av innstillingen, med en samlet brutto ramme på 728.200.000 kroner.
 - c) Budsjettrammen for kontrollutvalget for 2022 fastsettes til 5.845.000 kroner, inkludert kjøp av revisjonstjenester til kommune og foretak.
 - d) Driftstilskudd til Drammensregionens brannvesen IKS for 2022 fastsettes til 83.117.582 kroner, inklusiv eierbidrag til Sørøst 110-sentral IKS.
 - e) Driftstilskudd til Drammen kirkelige fellesråd for 2022 fastsettes til 48.523.000 kroner. Tilskuddet fordeles slik:
 - Drift kirkeformål (75 prosent) 36.393.000 kroner.
 - Drift gravferdsformål (25 prosent) 12.130.000 kroner.Drammen kommune dekker 100 prosent av Drammen kirkelige fellesråds kapitaltilskudd til godkjente investeringer og 65 prosent av Drammen kirkelige fellesråds reguleringspremie. 35 prosent av reguleringspremien forutsettes dekket av fellesrådets premiefond.
3. Kommunestyret vedtar satser for egenbetaling og gebyrer i samsvar med vedlegg 1 til handlings- og økonomiplan 2022-25. Gebyrregulativ etter plan og bygningsloven fastsettes gjennom egen sak i kommunestyret
4. a) Styret for Drammen Eiendom KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2021 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremlegget med et driftsresultat på 0 kroner etter eieruttak på 97.111.000 kroner.
 - b) Investeringsbudsjett for Drammen Eiendom KF vedtas slik det fremgår av innstillingen med en brutto investeringsramme i 2022 på 493.250.000 kroner.
5. a) Styret for Drammensbadet KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2022 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremlegget med tilskudd fra kommunen på 20.680.000 kroner og et driftsresultat på 0 kroner. b) Investeringsbudsjett for Drammensbadet KF vedtas med en brutto investeringsramme på 2 000 000 kroner.
6. Budsjett 2022 for Drammen kommunes lånefond vedtas slik det fremgår av vedlegg 2 til handlings- og økonomiplan 2022-2025 med overføring fra kommunekassen på 8.365.000 kroner. For 2022 fastsettes lånefondets interne utlånsrente til 2 prosent.
7. I samsvar med forslag til investeringsbudsjett fastsettes en låneramme for 2022 til investeringsformål på 810.505.000 kroner:
 - a) Drammen kommunekasse 435.107.000 kroner
 - b) Drammen Eiendom KF 373.398.000 kroner
 - c) Drammensbadet KF 2.000.000 kroner
8. Rådmannen gis fullmakt til å godkjenne lånevilkårene for nye lån som ligger innenfor de vedtatte rammer. Rådmannen gis dessuten fullmakt til å godkjenne lånevilkårene ved refinansiering av tidligere opptatte lån.

9. Reglement for finans- og gjeldsforvaltning vedtas slik det fremgår av vedlegg.
10. Det søkes Husbanken om en låneramme for startlån (til videreutlån) på 350.000.000 kroner i 2022.
11. For inntektsåret 2022 fastsettes den kommunale skattøren for inntekts- og formuesskatt i Drammen kommune lik de maksimalsatser Stortinget vedtar.
12. Det disponeres inntil 60.000.000 kroner fra premiefondet i Drammen kommunale pensjonskasse og 5.000.000 kroner ekstra fra premiefondet i KLP til delvis finansiering av reguleringskostnadene for 2022.
13. Drammen kommune legger foreløpig til grunn bosetting av 58 flyktninger i 2022 - herav forbeholdes inntil fire plasser til enslige mindreårige flyktninger. For resten av planperioden 2023-2025 legges foreløpig tilsvarende bosetting til grunn.
14. I arbeidet med temaplaner og handlings- og økonomiplan 2023-2026 bes rådmannen legge opp til prosesser i hovedutvalgene og formannskapet med formål å prioritere og utrede nærmere tiltak som er beskrevet i dokumentet med sikte på å øke det økonomiske handlingsrommet.
15. Revidert oversikt over planoppgaver vedtas som angitt i eget kapittel.
16. Indikatorer for oppfølging av Kommuneplanens samfunnsdel vedtas som angitt i kapittel om indikatorer i handlingsdelen.
17. Utviklingen i kommunal deflator benyttes som hovedprinsipp for utviklingen i styregodtgjørelser i kommunale foretak. For 2022 fastsettes satser for styregodtgjørelser i de kommunale foretakene som følger:
 - Drammen Eiendom KF
 - styreleder: 113.400 kroner
 - styremedlem: 68.700 kroner
 - Drammensbadet KF
 - styreleder: 84.100 kroner
 - styremedlem: 50.200 kroner

Vedtatt driftsbudsjett

Beløp i tusen 2022-kroner	Økonomiplan 2022	Økonomiplan 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025
Sentrale inntekter				
Skatt på inntekt og formue	- 3 308 204	- 3 317 471	- 3 330 657	- 3 346 754
Rammetilskudd	- 2 875 466	- 2 889 531	- 2 897 981	- 2 913 191
Integreringstilskudd	- 57 117	- 51 942	- 49 485	- 49 485
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger	- 21 642	- 17 274	- 16 546	- 15 641
Rente og inv. kompensasjon fra staten	- 21 488	- 21 042	- 20 674	- 20 306
Overføring fra kommunale foretak	- 97 111	- 97 111	- 97 111	- 97 111
Sum sentrale inntekter	- 6 381 027	- 6 394 370	- 6 412 453	- 6 442 488
Sentrale utgifter				
Lønnsreserve	230 347	230 347	230 347	230 347
Husleie, renhold mv. ufordelt	630 320	648 884	648 884	648 884
Premiefond	- 68 465	- 68 662	- 68 871	- 69 084
Premieavvik	- 180 179	- 206 518	- 209 267	- 220 012
Amortisering av tidligere premieavvik	191 790	188 520	169 418	147 235
Tilskudd/kontingent pensjon	1 600	1 600	1 600	1 600
Reguleringspremie pensjon	183 092	203 205	199 591	203 757
Sum Sentrale utgifter	988 504	997 375	971 702	942 726
Programområdene (før avsetninger mv.)				
P01 Skole	1 041 744	1 011 440	1 007 340	1 007 340
P02 Barnehager	803 702	785 402	762 502	757 002
P03 Forebyggende tjenester	403 249	403 249	403 249	403 249
P04 Helse	319 628	319 628	319 628	319 628
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	329 836	329 836	328 736	328 736
P06 Hjemmetjenester og institusjon	1 000 712	1 011 512	1 028 112	1 052 712
P07 Rus og psykisk helse	154 814	150 214	147 814	147 814
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	386 113	377 250	376 026	376 944
P09 Kultur, idrett og frivillighet	276 542	276 542	276 542	276 542
P10 Medvirkning og lokaldemokrati	3 219	3 219	3 219	3 219
P11 Utbygging og samferdsel	99 524	98 524	98 524	98 524
P12 Vann, avløp og renovasjon	- 173 470	- 182 661	- 180 263	- 190 295
P13 Arealplan, klima og miljø	46 940	44 140	44 140	44 140
P14 Ledelse, styring og administrasjon	372 615	375 065	373 265	370 265
P15 Samfunnssikkerhet	90 061	89 678	89 297	88 915
P16 Næringsutvikling	13 165	13 165	13 165	13 165
P17 Arbeid og inkludering	0	0	0	0

Programområdene (før avsetninger mv.)

P18 Politisk styring	39 856	49 856	39 856	49 856
P19 Sentrale poster (interkommunalt samarbeid)	0	0	0	0
Sum netto utgifter programområdene	5 208 250	5 156 059	5 131 151	5 147 756

Finansutgifter

Renteutgifter, provisjoner og finans	106 765	136 770	154 132	165 129
Avdragsutgifter	240 405	251 472	268 193	279 230
Renteinntekter	- 58 994	- 90 487	- 104 122	- 110 527
Overføring til/fra lånefondet	8 365	48 229	61 802	62 144
Utbytte	- 120 000	- 120 000	- 120 000	- 120 000
Netto finansutgifter	176 542	225 984	260 005	275 976
Netto driftsresultat (overskudd (-)/ underskudd (+))	- 7 731	- 14 953	- 49 595	- 76 030
Ufordelt innsparingskrav		- 30 000	- 60 000	- 100 000
Disponible midler til nye satsinger		0	10 000	40 000
Netto driftsresultat etter korreksjoner	- 7 731	- 44 953	- 99 595	- 136 030
Resultatgrad	0,10 %	0,58 %	1,29 %	1,77 %
Årsoppgjørdisposisjoner	0	0	0	0
Økt bruk av disposisjonsfond (læreverk LK20)	- 23 000	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond til ekstra egenfinansiering	- 60 000	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond (saldering)	- 69 278	- 107 544	0	0
Avsetning disposisjonsfond (saldering)	0	0	3 241	66 705
Overføring til investeringsregnskapet (15%)	100 009	152 497	96 354	69 325
Overføring til investeringsregnskapet - ekstra	60 000	0	0	0
Årsresultat	0	0	0	0

Investeringsbudsjett

Kommunekassen

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
P01 Skole	47 000	22 000	22 000	22 000
KK Inventar og utstyr P01 Skole	17 000	7 000	7 000	7 000
KK IKT P01 Skole	30 000	15 000	15 000	15 000
P02 Barnehager	3 800	3 800	3 800	3 800
KK Inventar og utstyr P02 Barnehage	3 800	3 800	3 800	3 800
P03 Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
KK Inventar og utstyr P03 Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000
P04 Helse	1 000	1 000	1 000	1 000
KK Inventar og utstyr P04 Helse	1 000	1 000	1 000	1 000
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	1 000	1 000	1 000	1 000
KK Inventar og utstyr P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	1 000	1 000	1 000	1 000
P06 Hjemmetjenester og institusjon	15 000	10 000	31 000	10 000
KK Inventar og utstyr P06 Hjemmetjenester og institusjon	10 000	10 000	31 000	10 000
Infrastruktur strøm og trådløst nettverk	5 000	-	-	-
P07 Rus og psykisk helse	1 000	1 000	1 000	1 000
KK Inventar og utstyr P07 Rus og psykisk helse	1 000	1 000	1 000	1 000
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	1 000	1 000	1 000	1 000
KK Inventar og utstyr P08 Sosialtj, etabl. og bolig	1 000	1 000	1 000	1 000
P09 Kultur, idrett og frivillighet	25 500	25 500	25 500	25 500
KK P09 Oppgradering arena, anlegg og natur	9 200	9 200	9 200	9 200
KK P09 Maskiner, inventar og utstyr	8 800	8 800	8 800	8 800
KK P09 Kirken	7 500	7 500	7 500	7 500
P11 Utbygging og samferdsel	332 300	491 800	429 300	258 400
Ny gang- og sykkelundergang Ryddinggangen -	-	35 000	17 500	1 400
KK P11 Vei	56 000	56 000	68 000	50 000
KK P11 Universell utforming	2 000	2 000	2 000	2 000
KK P11 Trafikksikkerhetstiltak / trygge skoleveier	18 000	18 000	18 000	18 000
KK P11 Sykkelplan	20 000	20 000	20 000	20 000
KK P11 Samarbeid med andre utbyggere	20 000	20 000	20 000	20 000
KK P11 Oppgradering parker og grøntområder	10 000	10 000	10 000	10 000
KK P11 Oppgradering lekeplasser	6 000	6 000	6 000	6 000
KK P11 Oppgradering av dammer	2 000	2 000	2 000	2 000
KK P11 Merverdiavgift på anleggsbidrag finansiert av utbyggere	38 300	37 800	43 800	14 000
KK P11 Maskiner, biler, utstyr og inventar	6 000	6 000	6 000	6 000
KK P11 Kollektiv (leskur mm.)	3 000	3 000	3 000	3 000
KK P11 Flomsikring	16 000	16 000	3 000	3 000
KK P11 Bybru	135 000	260 000	210 000	103 000
P12 Vann, avløp og renovasjon	240 000	220 000	200 000	200 000

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Vann/avløp	200 000	200 000	200 000	200 000
Intercity/Flisebekken	40 000	20 000	-	-
P14 Ledelse, styring og administrasjon	59 600	24 550	30 100	21 100
Visuell profil	7 000	1 000	-	-
Reduksjon av investering i datarom	- 4 000	-	- 32 000	-
Prosjekt Omstilling IKT og digitaliseringsstrategi	15 500	-	-	-
KK P14 Digitalisering	41 100	23 550	62 100	21 100
Totalsum	728 200	802 650	746 700	545 800

Finansiering av investeringer i kommunekassen

Beløp i tusen 2022-kroner	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Investering i varige driftsmidler	728 200	802 650	746 700	545 800
Egenkapitalinnskudd DKP og KLP	22 500	22 500	22 500	22 500
Sum investeringsutgifter	750 700	825 150	769 200	568 300
Refusjon mva - anleggsbidrag	- 38 300	- 37 800	- 43 800	- 14 000
Kompensasjon for MVA	- 117 284	- 130 025	- 119 493	- 90 406
Tilskudd fra andre	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0
Mottatte avdrag fra utlån av egne midler	- 1 100	- 1 100	- 1 100	- 1 100
Bruk av lån	- 435 107	- 504 828	- 509 553	- 394 569
Sum investeringsinntekter	- 591 791	- 673 753	- 673 946	- 500 075
Videreutlån (startlån)	350 000	450 000	450 000	450 000
Bruk av lån til videreutlån	- 350 000	- 450 000	- 450 000	- 450 000
Avdrag på lån til videreutlån	85 000	100 000	115 000	130 000
Mottatte avdrag fra videreutlån	- 85 000	- 100 000	- 115 000	- 130 000
Netto utgifter videreutlån	0	0	0	0
Overføring fra driftsbudsjettet	- 160 009	- 152 497	- 96 354	- 69 325
Netto avsetning/bruk av ubunde investeringsfond	1 100	1 100	1 100	1 100
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	- 158 909	- 151 397	- 95 254	- 68 225
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0

Investeringer Drammen Eiendom KF

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
P01 Skole	117400	42400	158400	306400
DEKF P01 Oppgradering bygningsmassen	12 400	12 400	12 400	12 400
DEKF - Åskollen ungdomskole	5 000	30 000	141 000	144 000
DEKF - Veiavangen skole	-	-	5 000	150 000
DEKF - Brandengen Skole	100 000	-	-	-
P02 Barnehager	16000	3000	3000	3000
DEKF P02 Oppgradering bygningsmassen	3 000	3 000	3 000	3 000
DEKF Langløkka Barnehage	13 000			
P04 Helse	-	-	-	-
Helsehus /legevakt	-	-	-	-
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	2000	2000	2000	2000
Korsveien	-	-	-	-
DEKF P05 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000
P06 Hjemmetjenester og institusjon	283000	557000	57000	8000
DEKF P06 Sykehjem i Krokstadelva	275 000	549 000	49 000	
DEKF P06 Oppgradering bygningsmassen	8 000	8 000	8 000	8 000
P07 Rus og psykisk helse	2000	2000	2000	2000
DEKF P07 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	25850	25850	25850	25850
DEKF P08 Oppgradering bygningsmassen	13 200	13 200	13 200	13 200
DEKF P08 Kommunale boliger	12 650	12 650	12 650	12 650
P09 Kultur, idrett og frivillighet	11000	11000	11000	11000
DEKF P09 Oppkjøp av friluft / naturområder	3 000	3 000	3 000	3 000
DEKF P09 Oppgradering bygningsmassen	8 000	8 000	8 000	8 000
P14 Ledelse, styring og administrasjon	2500	2500	2500	2500
DEKF P14 Oppgradering bygningsmassen	2 500	2 500	2 500	2 500
P19 Sentrale poster	34500	34500	34500	34500
DEKF P19 Strategisk eiendomskjøp	11 000	11 000	11 000	11 000
DEKF P19 Oppgradering bygningsmassen (tekn.anlegg)	12 500	12 500	12 500	12 500
DEKF P19 Diverse investeringer	10 000	10 000	10 000	10 000
Totalsum	493 250	679 250	295 250	394 250

Finansiering av investeringer Drammen Eiendom KF

Beløp i tusen 2022-kroner	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Investering i varige driftsmidler	493 250	679 250	295 250	394 250
Sum investeringsutgifter	493 250	679 250	295 250	394 250
Egenfinansiering	0	0	0	0
Refusjon mva- anleggsbidrag	0	0	0	0
Kompensasjon for MVA	- 83 853	- 115 473	- 50 193	- 67 023
Tilskudd fra andre	- 13 000	- 5 000	- 5 000	- 5 000
Salg av eiendom	- 23 000	- 23 000	- 23 000	- 23 000
Bruk av lån	- 373 398	- 535 778	- 217 058	- 299 228
Sum investeringsinntekter	- 493 250	- 679 250	- 295 250	- 394 250
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0

Handlings- og økonomiplan 2022–2025, vedtatte endringsforslag:

Investeringsbudsjettet

Program-område	Tiltak	Økonomisk konsekvens 2022	Økonomisk konsekvens 2023	Økonomisk konsekvens 2024	Økonomisk konsekvens 2025	Kommentarer
P11 Utbygging og samferdsel	Sykkelplan	0	0	0	0	1,9 mil fra sykkelplan brukes til investering for 150 elektriske bysykler og tilhørende stativer.
						Inndekning innenfor avsatte midler i sykkelplan
P19 Sentrale poster	Strategisk eiendomskjøp	- 1	- 1	- 1	- 1	Post for strategiske eiendomskjøp reduseres fra 12 til 11 millioner
P09 Kultur, idrett og frivillighet	Naturrestaurering	1	1	1	1	Midlene benyttes til gjennomføring av vedtatte tiltak innenfor naturrestaurering.
Sum/Balanse		0	0	0	0	

Driftsbudsjettet

Program- område	Tiltak	Økonomisk konsekvens 2022	Økonomisk konsekvens 2023	Økonomisk konsekvens 2024	Økonomisk konsekvens 2025	Kommentarer
P18 Politisk styring	Overføring av ansvaret for nærings- utvalgets arbeid til formann- skapet	- 0,25	- 0,25	- 0,25	- 0,25	Posisjonen tar næringspolitikk på alvor og flytter arbeidet med næringspolitikk over til formannskapet over til formannskapet slik at det ligger der beslutningene kan tas. Se eget verbalpunkt for hvordan arbeidet skal foregå.
P14 Ledelse, styring og administrasjon	Reiseaktivitet, effektivisering. Gevinst av digitalisering.	- 1	- 1	- 1	- 1	
P09 Kultur, idrett og frivillighet	Harmonisering av tilskudd til lagseide idrettsanlegg, strakstiltak for vintersesongen 2021-2022	1	1	1	1	
P11 Utbygging og samferdsel	Drift av elektrisk bysykkelordning	0,45	0,45	0,45	0,45	Elektrisk bysykkelordning innføres
P11 Utbygging og samferdsel	Ramme- justering, resterende midler til drift av elektrisk bysykkel- ordning avsettes innenfor rammen	- 0,2	- 0,2	- 0,2	- 0,2	
Sum/Balanse		0	0	0	0	

Indikatorer til Handlingsdelen

Tiltak	Utfyllende tekst
1B-1	Tillegg 1 B, indikator 1 Målt tjenestekvalitet: Antall elever som har færre enn 30 skolepoeng Begrunnelse: Bare 1 av 5 gjennomfører vgs. De som har litt over 30 skolepoeng gjør det mye bedre/flere fullfører og består. Viktig å løfte de elevene som ligger under 30.
1B-1	Tillegg 1 B, indikator 1 Målt tjenestekvalitet: delindikator som måler innbyggernes psykiske og fysiske helse (Måling av fysisk og psykisk helse, kan gjøres på mange måter. For å gi et bilde av helsetilstanden til Drammens innbyggere som er sammenlignbar med andre kommuner er det naturlig å bruke tilgjengelige nasjonale registre, oversikter og statistikk som suppleres med vurderinger og analyser som er tilpasset innbyggerne i Drammen. Ungdata, Folkehelsebarometeret, kommunehelse sin statistikkbank og Kommunalt pasient- og brukerregister er eksempler på viktige datakilder som gir informasjon om innbyggernes fysiske og psykiske helse)
2D-2	Tillegg 2 D, indikator 2 Forurensning: Femte delindikator: jevnlike tall NOx.
2C-1 (sirkulærøkonomi)	<p>NAVN: Total redusert avfallsmengde, økt forberedelse til ombruk, økt utsortering og materialgjenvinning av husholdningsavfall og liknende næringsavfall</p> <p>TEKST: Indikatoren fokuserer på det nasjonale målet om at avfallsmengden skal være lavere enn den økonomiske veksten, tilrettelegging for ombruk og kildesortering, og materialgjenvinning av viktige ressurser, herunder også utsortering av plastavfall og matsvinn fra både husholdninger og næringsliv.</p> <p>Dette måles ved:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Avfallsmengde per innbygger - Utsortert mengde plastavfall - Utsortert mengde bioavfall - Andel lagt til rette for ombruk på gjenbruksstasjoner - Mengdeforhold inn/ut fra gjenbruksstasjoner <p>Krever tilgang på data fra Lindum/RFD, og nasjonale data (Miljødirektoratet) eller storbydata (f.eks. Kostra-gruppen) for sammenligning, jf. "foregangskommune" i målformuleringen.</p> <p>Statistikk. Internt og eksternt. Høy validitet"</p>
2C-2 (sirkulærøkonomi)	<p>NAVN: Gjenbruk av materialer og masse i næringslivet og kommunal drift</p> <p>TEKST: Indikatoren fokuserer på hvordan privat og offentlig bygge- og anleggsvirksomhet i Drammen lykkes i å gjenbruke materialer, samt hvordan kommunal drift lykkes med gjenbruk og deling.</p> <p>Det måles på:</p> <ul style="list-style-type: none"> - % andel av gjenbrukte materiale i nye byggeprosjekter - volum/andel brukte materialer som kun ender opp i hhv utfylling og deponi. - % andel av nyanskaffelser, erstatninger og reparasjoner som skjer ved gjenbrukte produkter eller materialgjenvunne materialer, kontra helt nye innkjøp <p>Krever tilgang på rapportering fra lokalt næringsliv og DEKF som utbygger, samt nasjonale data (f.eks KOSTRA-gruppen, Miljødirektoratet, Circular Norway/Circular Economy) for sammenligning, jf. ""foregangskommune"" i målformulering.</p> <p>Statistikk. Internt og eksternt. Høy validitet."</p>
3D-1 (næringslivet)	<p>NAVN: Klimagassutslipp og gjenbruk i næringslivet</p> <p>TEKST: Indikatoren måler næringslivets utslipp av CO₂, metan (CH₄) og lystgass (N₂O) (tonn), omregnet til CO₂- ekvivalenter.</p> <p>Indikatoren fokuserer i tillegg på hvordan privat og offentlig bygge- og anleggsvirksomhet lykkes i å gjenbruke materialer. Det måles på:</p> <ul style="list-style-type: none"> - % andel av gjenbrukte materiale i nye byggeprosjekter - volum/andel brukte materialer som kun ender opp i hhv utfylling og deponi. <p>Krever tilgang på rapportering fra lokalt næringsliv og DEKF som utbygger.</p> <p>Statistikk. Eksternt og internt. Høy validitet</p>

Tiltak	Utfyllende tekst
4B-1 (nærnatur)	<p>NAVN: Andel boliger som ligger mindre enn X meter fra nærmeste nærturterreng</p> <p>TEKST: Andel boliger som ligger mindre enn X meter fra nærmeste nærturterreng. 100 * (antall boliger som har avstand til nærmeste nærturterreng under en gitt terskelverdi) / (totalt antall boliger). Terskelverdien bør settes med involvering av kommunens fagmiljø og Drammen Friluftforum.""</p> <p>Statistikk. Internt. Høy validitet.</p>

Vedtatt indikatorer

1. God oppvekst og godt liv Hovedmål: Drammen har gode tjenester og aktiviteter for alle gjennom hele livet

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
1A Drammen satser på tidlig innsats og forebygging som ivaretar innbyggerne	1. Andel av befolkningen 15-74 år som er utenfor arbeid, utdanning eller arbeidsmarkedstiltak	<ul style="list-style-type: none"> Andel av den voksne befolkningen som ikke er i arbeid, utdannig eller arbeidsmarkedstiltak. Høy eller økende andel en indikasjon på økende utenforskap og slik sett avvik fra målet. Drammen kan vurdere om 16-66 år er en bedre aldersinndeling ift yrkesaktiv alder.
	2. Inntektsulikhet blant barnefamilier	<ul style="list-style-type: none"> Kunnskap om inntekstforskjellene for barnefamilier/husholdninger med barn. Indikatoren legger til grunn at færrest mulige barnefamilie med lav husholdningsinntekt er et uttrykk for tidlig innsats og god forebygging (barnefattigdom). Målemetode er Gini-koeffisienten, P90/P10 eller S80/S20, men vi anbefaler P90/10 som er mindre sensitiv for ekstremverdier. Kan sammenlignes med andre kommuner/landsgjennomsnitt.

1. God oppvekst og godt liv

Hovedmål: Drammen har gode tjenester og aktiviteter for alle gjennom hele livet

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
1B Drammen har gode tjenester som møter innbyggernes behov	1. Målt tjenestekvalitet (indeks sosial, oppvekst, helse)	<ul style="list-style-type: none"> Indikatoren gir et overordnet bilde (indeks) av målt tjenestekvalitet for tjenestene sosial, skole og helse. Tjeneste er målt ved <ol style="list-style-type: none"> 1) Stønadslengde sosialhjelp, der sosialhjelp hovedinntektskilde 2) Skolebidrag mellomtrinnet 3) Skolebidrag ungdomstrinnet 4) Andel årsverk i brukerrettede tjenester med fagutdanning 5) Sykefravær i pleie og omsorg 6) Ledig listekapasitet (fastlegene) 7) Sykefravær kommunehelsetjester, 8) Sykefravær i barnehager, 9) andel ansatte med pedagogisk utdanning i barnehager, 10) Antall elever som har færre enn 30 skolepoeng, 11) Delindikator som måler innbyggernes psykiske og fysiske helse. En svakhet ved indeksen er at 6 av delindikatorene (4-9) måler ressurser og kapasitet i tjenestene og måler slik sett ikke kvalitet i tjenestene direkte, mer inndirekte. De fire første av disse indikatorene brukes imidlertid som kvalitetsindikatorer nasjonalt/ASSS
	2. Opplevd tjenestekvalitet	<ul style="list-style-type: none"> Tjenestemottakeres vurdering av kvalitet, basert på spørreundersøkelse. Spørsmål om de sentrale tjenestene, kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse.
1C Drammen har et variert aktivitetstilbud for alle	1. Innbyggere med variert aktivitetstilbud	<ul style="list-style-type: none"> Innbyggernes bruk av eksisterende aktivitetstilbud (alment tilgjengelige og med plassbegrensing), og andelen innbyggerne som har funnet aktivitetstilbudene attraktive nok. Spørsmål om attraktivitet i aktivitetstilbudene, kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse.
1D Drammen har godt tilrettelagte og trygge bomiljøer	1. Innbyggernes tilfredshet med møteplasser i nærmiljøet	<ul style="list-style-type: none"> Spørsmål om bruk og tilfredshet med ulike spesifikke møteplasser, inne og ute, i regi av frivilligheten og tilrettelagt av kommunen, kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse. Spørreundersøkelsen bør inkludere bakgrunnsvariabler om kommunedel, eventuelt om geografisk tilhørighet på enda lavere nivå.
	2. Trygghet i bomiljøet	<ul style="list-style-type: none"> Innbyggernes vurdering av trygghet i eget bomiljø. Spørsmål om trygghet, kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse. For eksempler, se https://www.kk.dk/artikel/tryghedsundersogelsen eller TØI rapport 1642/2018.

Klima- og miljøvennlig utvikling

2. Hovedmål: Drammen skal bli Norges grønneste kommune – et sirkulært og klimarobust lavutslippssamfunn der det er naturlig å velge miljøvennlig

Delmål		Forslag indikatorer		Kommentarer
2A	Drammen skal redusere klimagassutslippene	1.	Klimagassutslipp	Utslipp av CO ₂ , metan (CH ₄) og lystgass (N ₂ O) (tonn), omregnet til CO ₂ -ekvivalenter. ferdig indikator – Miljødirektoratet (for ni sektorer, ett år i etterkant av sanntid). Alternativet, som er langt mer ressurskrevende, er et uttrekk av opplegget fra Oslo kommune der klimaindikatorene publiseres tre ganger i året i rapportene til Klimabarometeret, i tillegg til en grafisk fremstilling av statistikken på KlimaOslo.no.
				2B
2.	Antall innbyggere i risikoområder for overvann, elveflom, skred, kvikkleire og havnivåstigning	Antall av innbyggere som bor i risikoområder for klimaendringer i form av overvann, elveflom, skred, kvikkleire, havnivåstigning. Må definere risikoklasser.		

Klima- og miljøvennlig utvikling
2. Hovedmål: Drammen skal bli Norges grønneste kommune – et sirkulært og klimarobust lavutslippssamfunn der det er naturlig å velge miljøvennlig

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
2C Drammen skal være en foregangskommune på sirkulær økonomi	1. Total redusert avfallsmengde, økt forberedelse til ombruk, økt utsortering og materialgjenvinning av husholdningsavfall og liknende næringsavfall	Indikatoren fokuserer på det nasjonale målet om at avfallsmengden skal være lavere enn den økonomiske veksten, tilrettelegging for ombruk og kildesortering, og materialgjenvinning av viktige ressurser, herunder også utsortering av plastavfall og matsvinn fra både husholdninger og næringsliv. Dette måles ved: - Avfallsmengde per innbygger - Utsortert mengde plastavfall - Utsortert mengde bioavfall - Andel lagt til rette for ombruk på gjenbruksstasjoner - Mengdeforhold inn/ut fra gjenbruksstasjoner Krever tilgang på data fra Lindum/RFD, og nasjonale data (Miljødirektoratet) eller storbydata (f.eks. Kostra-gruppen) for sammenligning, jf. "foregangskommune" i målformuleringen
	2. Gjenbruk av materialer og masse i næringslivet og kommunal drift	Indikatoren fokuserer på hvordan privat og offentlig bygge- og anleggsvirksomhet i Drammen lykkes i å gjenbruke materialer, samt hvordan kommunal drift lykkes med gjenbruk og deling. Det måles på: - % andel av gjenbrukte materiale i nye byggeprosjekter - volum/andel brukte materialer som kun ender opp i hhv utfylling og deponi. - % andel av nyanskaffelser, erstatninger og reparasjoner som skjer ved gjenbrukte produkter eller materialgjenvunne materialer, kontra helt nye innkjøp Krever tilgang på rapportering fra lokalt næringsliv og DEKF som utbygger, samt nasjonale data (f.eks. KOSTRA-gruppen, Miljødirektoratet, Circular Norway/Circular Economy) for sammenligning, jf. «>foregangskommune» i målformulering
2D Drammen skal ivareta og legge til rette for naturmangfold, ren luft, ren fjord og rene vassdrag	1. Areal naturtyper med artsmangfold som bør bevares	Areal naturtyper med artsmangfold, og operasjonaliserer «naturmangfold» i målformuleringen. Når indikatoren skal spesifiseres og måles, defineres bevaringsverdi etter nasjonale, regionale og lokale interesser. Ved motstrid har interesser på høyere nivå forrang
	2. Forurensing (indeks luft, fjord, vassdrag)	Indikatoren er en indeks som gir en samlet fremstilling av forurensingsutviklingen i luft, fjord og vassdrag. Indeksen bygger på fire delindikatorer: 1) Luftforurensing PM10, 2) Luftforurensing P;2,5, 3) Vannforurensing fjord, 4) vannforurensing vassdrag, 5) Jevnlige tall NOx. Det to første har datagrunnlag (eksternt - NILU), de to neste er uavklart (trolig datagrunnlag internt).

3. Omstillingsdyktig næringsliv Hovedmål: Drammen er et næringsssentrum

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
3A Drammen skaper rom for et mangfoldig næringsliv for innbyggere med ulik kompetanse og utdanningsnivå	1. Mangfold i nærings-sammensetningen	Sysselsatte i ulike næringer og offentlig sektor (SSB), sammenliknet med nasjonal næringsfordeling, eller ift til KOSTRA-gruppe. Gir et bilde av mangfoldet i Drammens næringsliv sammenliknet med med Kostragruppe eller nasjonalt.
	2. Kompetansegap i arbeidslivet	Tilgjengelig kompetanse i Drammens arbeidsliv som næringslivet og offentlig sektor ikke benytter. Statistikk, data hentes fra NAVs oversikt over ledige jobbsøkere i Drammen. Antall jobbsøkere fordelt på kompetanse eller utdanningskategorier. Må definere hvor lenge de har stått som jobbsøkere for å komme med i datagrunnlaget (langtidsledighet; ikke friksjonsledighet).
3B Drammen spiller aktivt på lag med andre og blir opplevd som en «ja-kommune»	1. Næringslivets tilfredshet, næringsareal, byggesak, næringsutvikling, forståelse og samarbeid (indeks)	Indikatoren er en indeks som gir et samlet bilde av næringslivets tilfredshet med kommunens arbeid med 1) Tilrettelegging av næringsareal, 2) byggesaker, 3) Tilrettelegging for næringsutvikling, 4) Forståelse av og samarbeid med næringslivet. Spørsmål kan hentes fra Innovasjon Norges spørreundersøkelse «næringsvennlig kommune», ev. supplert med mer valide spørsmål. Spørsmålene kan inngå i en en felles spørreundersøkelse til næringslivet i Drammen, ev. samordnet med NFDR.
3C Drammen kommune er nytenkende, imøtekommende og tilpasningsdyktig i møtet med næringslivet	1. Næringslivets samlede vurdering av Drammen som nytenkende, imøtekommende og tilpasningsdyktig (indeks)	Indeks som fanger inn næringslivets vurdering når det gjelder kommunenens praksis med av være nytenkende, imøtekommende og tilpasningsdyktig. Spørsmålene kan inngå i en en felles spørreundersøkelse til næringslivet i Drammen, ev. samordnet med NFDR.
3D Drammen skal ha et grønt, bærekraftig og innovativt næringsliv	1. Klimagassutslipp og gjenbruk i næringslivet	Indikatoren måler næringslivets utslipp av CO ₂ , metan (CH ₄) og lystgass (N ₂ O) (tonn), omregnet til CO ₂ - ekvivalenter. Indikatoren fokuserer i tillegg på hvordan privat og offentlig bygge- og anleggsvirksomhet lykkes i å gjenbruke materialer. Det måles på: - % andel av gjenbrukte materiale i nye byggeprosjekter - volum/andel brukte materialer som kun ender opp i hhv utfylling og deponi. Krever tilgang på rapportering fra lokalt næringsliv og DEKF som utbygger.
	2. Innovasjon i næringslivet	Andel omsetning som kommer fra innovasjon, jf. https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/forskning-og-innovasjon-i-naeringslivet/statistikk/innovasjon-i-naeringslivet .

4. Attraktive byer og tettsteder

Hovedmål: Drammen skal være det foretrukne regionsenteret nasjonalt

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
4A Drammen skal være næringslivets førstevalg	1. Vekst i antall arbeidsplasser	Relativ vekst i antall arbeidsplasser, ev. fordelt på bransje - veksten sammenliknet med landsgjennomsnittet eller Kostragruppe (Storbyene)
	2. Utvikling i nyetableringer	Oversikt over nyeetableringer i Drammen (Brønnøysundregisteret. Gir en indikasjon på om nyetableringer avtar, ligger stabilt, eller øker. Kan evt. måles som netto nyetableringer, ved å kontrollere for antall registrerte virksomheter som legges ned/tas ut av registeret. Må definere selskapsetablering; kun ASer, eller også enkeltpersonforetak.
4B Alle innbyggere skal oppleve å ha nærhet til naturen	1. Andel boliger som ligger mindre enn X meter fra nærmeste naturterreng	100 * (antall boliger som har avstand til nærmeste naturområde nærturterreng under en gitt terskelverdi) / (totalt antall boliger). Terskelverdien bør settes med involvering av kommunens fagmiljø og Drammen friluftforum
	2. Opplevd tilgjengelighet til naturområder	Innbyggernes vurdering av tilgjengelighet til naturområdene. Spørsmål om tilgjengelighet til naturområdene, kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse.
4C Drammen skal ha gode og trygge bomiljøer	1. Bomiljøkvalitet	Innbyggernes vurdering av kvalitet i bomiljø. Spørsmål om kvalitet og trivsel - hvor godt er det å bo et sted, kan legges inn i en samlet innbyggerundersøkelse.
	2. Målt trygghet i bomiljøet	«Målt trygghet i bomiljøet» (indeks), basert på foreliggende statistikk for to delområder - utrygge hendelser tolket som ulykker i nærområdet, og utrygge hendelser forstått som kriminalitet (Borgerrettet kriminalitet), basert på statistikk fra politiet.
4D Det skal være et levende kultur- og aktivitetstilbud i hele Drammen	1. Innbyggernes tilfredshet med kultur- og aktivitetstilbudet	Innbyggernes vurdering av det samlede kultur- og aktivitetstilbudet i Drammen, og hvor «levende» de opplever det, fordelt på kommunedel. Spørsmål om kultur og aktivitetstilbudet kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse.

Mangfold og inkludering

5. Hovedmål: Drammen er et mangfoldig mulighetssamfunn, hvor alle innbyggere deltar i fellesskapet og opplever mestring

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
5A Drammen skal ha flere arenaer for deltakelse	1. Omfang av lokallag og lokale organisasjoner	Antall lokallag og lokale organisasjoner etter type, samt antall medlemmer, jf. typene i https://www.ssb.no/statbank/table/09137 SSB har utvikle ret typesett, men det ligger så vidt vi er kjent med ikke rådata til grunn som kan brukes av Drammen kommune.
	2. Opplevd variasjon i og muligheter for deltakelse	Spørsmål om innbyggernes erfaring med og opplevelse av arenaer for deltakelse. Spørreundersøkelse; integreres i en innbyggerundersøkelse.

Mangfold og inkludering**5. Hovedmål: Drammen er et mangfoldig mulighetssamfunn, hvor alle innbyggere deltar i fellesskapet og opplever mestring**

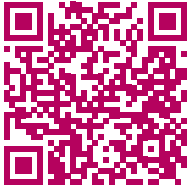

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
5B I Drammen skal færre barn vokse opp i lavinntektsfamilier	1. Andelen barn i familier med vedvarende lave inntekter	Andelen barn i familier/husholdninger med under 60 prosent av mediangjennomsnittet over tre år. Her kan kommunen vurdere en annen terskelverdi, f.eks. 50 prosent.
	2. Inntektsmobilitet for lavinntekts barnefamilier	Et mål for netto lavinntektsmobilitet. Netto positiv lavinntektsmobilitet vil si at flere barn går ut av lavinntektsstatus enn barn som kommer inn i denne lavinntektsgruppen. Et tidsintervall kan være barn bosatt i Drammen siste seks år, som deles opp i to treårsperioder. Antall barn som flyttet fra vedvarende lavinntekt og opp, minus antall barn som flyttet ned til vedvarende lavinntekt vil gi indikasjon på netto lavinntektsmobilitet for barn i lavinntektsfamilier.
5C Drammen er ledende på høy sysselsetting	1. Sysselsettingsandel sammenliknet med andre storbyer	Sysselsettingsandel, sammenliknet med andre kommuner. Sysselsetting etter SSBs definisjon. Sammenligningskommuner må bestemmes, evt. med Drammens KOSTRA-gruppe.
5D I Drammen blir mangfold brukt aktivt som en ressurs	1. Sysselsetting (indeks: eldre, kvinner, innvandrere, personer med funksjonsnedsettelse)	Indeks basert på sysselsettingsandel blant personer over 50 år, kvinner, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre (gruppe 2, jf. SSBs definisjoner), og personer med funksjonsnedsettelse. SSB, Arbeidskraftsundersøkelsen (AKU).
	2. Mangfold som ressurs i frivilligheten	Frivillighetens vurdering av i hvilken grad mangfold blir brukt som en ressurs. Basert på spørreundersøkelse rettet mot frivilligheten. Spørsmål bør utformes slik at det ikke oppfattes som en evaluering av hvor godt frivilligheten har lyktes med å inkludere minoriteter.

6. Deltakende innbyggere
Hovedmål: I Drammen skaper vi framtida sammen

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
6A I Drammen skal det være enkelt å påvirke, og innbyggernes innspill tas med i det politiske arbeidet	1. Innbyggernes tilfredshet med påvirkningsmuligheter	Innbyggernes vurdering av muligheter for og hvor enkelt det er å gi tilbakemelding til kommunen. Spørsmål om påvirkningsmuligheter (se bla. KS lokaldemokratiundersøkelse) kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse.
6B Drammen kommune og frivilligheten samarbeider aktivt om tjenester og fritidstilbud	1. Kvalitet i samarbeid mellom kommunen og frivilligheten (indeks)	Frivillighetens vurdering av samarbeidet med kommunen (indeks). Tema for spørsmål som vil inngå er: 1) Tjenesteområder, 2) Fritidstilbud, 3) Omfang, 4) Kvalitet. Egen spørreundersøkelse til frivilligheten, evt. med et spørsmål om frivillighet i en innbyggerundersøkelse. Viktig med en definisjon og avgrensing av begrepet frivillighet, og hvilke aktører som skal inngå i målingen.
	2. Antall samarbeid med frivilligheten	En objektiv indikasjon på omfanget av samarbeidsprosjekt kommunen har med frivilligheten. Måling i form av kommunenes egen oversikt (målt innenfra og ut) over antall samarbeid kommunene har med frivilligheten. Hvis man ikke allerede har system for rapportering, forutsetter vårt forslag at det ikke blir for arbeidskrevende for ansatte i kommunene å etablere oversikt/data, noe som må vurderes opp mot nytte.
6C I Drammen skal innbyggerne engasjeres aktivt i arbeidet med tjeneste- og stedsutvikling	1. Målt medvirkning i tjeneste- og stedsutviklingsprosesser	Andel av alle tjeneste- og stedsutviklingsprosesser med medvirkningsaktivitet. Medvirkningsaktivitet må defineres med hensyn til egnethet og kunne splittes på henholdsvis tjeneste- og stedsutviklingsprosesser.
	2. Innbyggernes tilfredshet med medvirkning i tjeneste- og stedsutvikling	Innbyggertilfredshet med involvering i politikernes arbeid med tjeneste- og stedsutvikling. Spørsmål om tilfredshet med involveringen (se bl.a. KS' lokaldemokratiundersøkelse) kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse.

Oversikt over planoppgaver

REVIDERT OVERSIKT OVER PLANOPPGAVER MED UTGANGSPUNKT I PLANSTRATEGIEN

Tiltak	Utfyllende tekst	Lenker
Tverrgående handlingsplan for selvmordsforebygging	Programområdeovergripende handlingsplan for selvmordsforebygging. Handlingsplanen skal utarbeides etter inspirasjon fra Kommunal handlingsplan om selvmord og selvskading	 https://kommunalhandlingsplan-mal-selvord.no/
Handlingsplan ladeinfrastruktur el-biler	Handlingsplan for ladeinfrastruktur for el-biler fremmes til politisk behandling før sommer 2022.	
I forbindelse med Temapan 20, etablering av selvstendig bymessig veileder	Det utarbeides en veileder for Bymessig utforming i Drammen kommune, etter modell fra Oslo kommune.	 https://www.oslo.kommune.no/
Tverrgående handlingsplan for forebyggende psykisk helse	Programområdeovergripende handlingsplan for forebyggende psykisk helse, som blant annet operasjonaliserer relevante mål fra de ulike temaplanene for kvalitet og innhold i tjenestene, der hvor tverrfaglig arbeid på tvers av programområder er fordelaktig og/ eller nødvendig.	
Programområde P01 Skole		
Utredning for gjenåpning av Berger skole som 1.-3 eller 1.-4. skole		
1	Det gjennomføres en utredning for gjenåpning av Berger skole som en 1.-3. eller 1.-4.-avdeling av Tømmerås skole fra høsten 2023/2024. Utredningen skal gi en fullstendig kartlegging av tiltakets kostnadsbilde, samt drøfte andre konsekvenser/effekter opp mot kommunens samfunnsdel, hvilken effekt ressursbruken vil ha for lærerkapasiteten på Tømmerås, og hvilke muligheter tiltaket kan skape og utløse for lokal næringsutvikling, boligutvikling og øvrig stedsutvikling. Utredningen skal sees i sammenheng med den kommende skolebehovsanalysen.	
Justere dagens moderasjonsordninger SFO		
2	Rådmannen bes legge frem sak for Hovedutvalg for oppvekst og utdanning i løpet av første tertial 2022 som tar sikte på å justere dagens moderasjonsordninger i SFO for å hindre at familier havner i en fattigdomsfelle. Forslag til ny moderasjonsordning innrettes slik at støtten til familiene reduseres i takt med økte inntekter til husholdningen. Ordningen skal maksimalt ha et øvre tak på 6G, men administrasjonen bes om å innrette ordningen på en måte som er mest hensiktsmessig for kommunens innbyggere. Ordningen skal være gratis for de med lavest inntekt, og justeres nedover til det maksimale taket. Etter inspirasjon av moderasjonsordningene som allerede eksisterer i kultur, idrett og frivillighet.	
"MobbeKnapp"		
3	Rådmannen bes om å fremme en sak om at det opprettes en digital tilbakemeldingskanal/mobbeKnapp på skolenes egne nettsider og på hovedsiden til kommunen.	

Programområde P02 Barnehage

Justere dagens moderasjonsordninger barnehage

- 4 Rådmannen bes legge frem sak for Hovedutvalg for oppvekst og utdanning i løpet av første tertial 2022 som tar sikte på å justere dagens moderasjonsordninger i barnehage for å hindre at familier havner i en fattigdomsfelle. Forslag til ny moderasjonsordning innrettes slik at støtten til familiene reduseres i takt med økte inntekter til husholdningen. Ordningen skal maksimalt ha et øvre tak på 6G, men administrasjonen bes om å innrette ordningen på en måte som er mest hensiktsmessig for kommunens innbyggere. Ordningen skal være gratis for de med lavest inntekt, og justeres nedover til det maksimale taket. Etter inspirasjon av moderasjonsordningene som allerede eksisterer i kultur, idrett og frivillighet.

Programområde P03 Forebyggende tjenester

Helsestasjon Bragernes eller Åssiden

- 5 Rådmann bes se på å realisere ny helsestasjon i kommunes egne lokaler på fortrinnsvis Bragernes eller Åssiden i løpet av planperioden som erstatter nåværende helsestasjon på Marienlyst.

Programområde P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig

Overføre drift av kommunale dagsenter

- 6 Temaplanarbeidet bør i størst mulig grad se på hvordan vi ved bruk av samarbeidsavtaler med frivilligheten, kan drifte kommunens lavterskeltilbud som dagsenter somatikk, psykisk helse og rus, kafedrift i sykehjem, transport, og andre tjenester der det kan være aktuelt å ha et utstrakt samarbeid med frivilligheten og sosiale entreprenører.

Programområde P09 Kultur, idrett og frivillighet

Fordeling av statlige midler til medlemskontigent for aktiviteter for barn og unge fra familier med varig lav inntekt

- 7 Dagens pilot for fritidskortet går ut i juli 2022. Det kan bli etablert statlige støtteordninger for fritidsaktiviteter for barn fra familier med varig lave inntekt for å målrettet nå de gruppene ordningen var ment å hjelpe. Rådmannen bes sørge for at Drammen kommune søker tilskudd fra disse ordningene for å finansiere en lokal, behovsprøvd ordning for tilskudd til fritidsaktiviteter for barn og unge fra familier med varig lav inntekt. Ordningen bør utvikles i samarbeid med frivilligheten.

Programområde P11 Utbygging og samferdsel

Fylkeskommunale gatelys

- 8 Drammen kommune forventer at Viken betaler for egne gatelys på deres fylkesveier. Midler til å dekke gatelys på fylkesveier vil ikke bli lagt inn i Drammen kommunes budsjett i 2022.

Investering vei

- 9 Rådmann bes legge frem en sak til politisk behandling for hva de 56 millioner under P11 vei skal benyttes til, med politisk handlingsrom til å gjøre omprioritering. Saken må også inneholde ventende prosjekter.

Tollbugata

- 10 Drammen kommune går i dialog med fylkeskommunen for å omklassifisere Tollbugata fra fylkeskommunal vei til kommunal vei. Ved overtakelse må fylkeskommunen ha sørget for at veien har en tilstand som er i henhold til retningslinjer for tekniske krav til veg som skal omklassifiseres.

Involvering av frivilligheten i vedlikehold av grøntområder

- 11 Rådmannen bes igangsette et prosjekt hvor frivillige innbyggere aktivt inviteres til å være med på å vedlikeholde og videreutvikle offentlige hager, parker og andre friluftsområder. Det skal her settes fokus på involvering av eldre og unge brukere av tjenester som har nær geografisk tilknytning til aktuelle friområder, slik at feks skoleelever og sykehjemsbeboere får tilbud om å delta i vedlikehold av sine nære grøntområder. Arbeidet med grøntområdene skal inkludere elementer som urban dyrking, insektsvennlig beplantning og -skjøtsel og utvikling av sansehager, samt fokus på utvikling av sosiale fellesskap. Prosjektet skal være tverrfaglig på tvers av relevante programområder. Det bør sees i sammenheng med foreslått ny planoppgave "Overordnet strategi om frivillighet", samt andre pågående temaplanprosesser som berører dette

Programområde P13 Arealplan, klima og miljø

Arealregnskap og arealbudsjet

- 12 Det prioriteres å innføre arealregnskap og -budsjett i Drammen kommune som styringsverktøy for bærekraftig arealbruk, i tråd med foreslått strategi/virkemiddel i klimastrategien. Arbeidet skal utnytte erfaringer fra prosessen med å lage tilsvarende klimabudsjett og -regnskap. Tiltaket bør også innlemmes i vedtatt temaplan for naturmangfold og naturrestaurering. Tiltaket skal bidra til å tilstrebe arealnøytralitet for viktige natur- og friluftsv verdier, men også kunne fungere som et nyttig styringsverktøy for balansert nærings- og boligutvikling i definerte områder av kommunen og andre formål som kan dra nytte av et slikt verktøy.

Veileder for by- og sentrumsmessig utforming i Drammen kommune

Det utarbeides en veileder for Grønn by- og sentrumsmessig utforming i Drammen kommune, etter inspirasjon fra modell fra Oslo kommune. Denne bes påbegynt når arealdelen er vedtatt.

- 13 Eksempel fra Oslo kommune: <https://www.oslo.kommune.no/>

Salg av eiendommer og tomter

- 14 Rådmann vurderer kontinuerlig salg av kommunale eiendommer og tomter, med hensikt å bruke inntekter fra salg for å redusere låneopptaket. Dette legges fram for politisk behandling, senest hvert tertial.
- 15 Salg av Mioletomta
Rådmannen bes igangsette salg av Mioletomta. Det legges til grunn at gevinst ved salg av Mioletomta benyttes til å redusere låneopptak.

Programområde P 16 Næringsutvikling

Satsing på næringsutvikling og et omstillingsdyktig næringsliv

Næringsutvikling er et av Drammen kommunes viktigste satsingsområder.

Det må derfor utvikles effektive tiltak og rammebetingelser som legger til rette for og stimulerer vekst og utvikling i Drammenssamfunnet, i tråd med målene i samfunnsdelen. For å sikre tilstrekkelig politisk kraft og oppmerksomhet på denne satsingen, vil formannskapet overta næringsutvalgets mandat og ansvar.

Formannskapet og gruppeledere vil fungere som en politisk styringsgruppe for strategisk næringsutvikling, og vil være et forum der det legges til rette for viktig kunnskapsbygging og god dialog mellom politikk, administrasjon, næringsliv og andre relevante samfunnsaktører. Det skal etter behov og i takt med aktuelle samfunnsprospørsmål, tilrettelegges for temabaserte møtearenaer ut over ordinære formannskapsmøter.

Politisk styringsgruppe vil være involvert og engasjert i arbeidet med næringsutvikling, og skal blant annet ta stilling til anvendelse av avsatt beløp til samarbeidsprosjekter, på 2 millioner kroner av den årlige rammen på Programområde 16, næringsutvikling.

Det grønne skiftet og den raske teknologiske utviklingen som pågår, danner et viktig bakteppe for utfordringer og muligheter knyttet til næringsutvikling. Gjennom høy oppmerksomhet på næringspotensialet som ligger i dette, vil Drammensregionen kunne utvikle seg til å være et naturlig valg for eksisterende og nye næringer som understøtter den ønskede samfunnsutviklingen i form av nye bærekraftige løsninger, produkter og tjenester.

Utvikling av ny strategiske næringsplan er et svært viktig arbeid for å operasjonalisere mål og ambisjoner i Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Dette arbeidet må sikres tilstrekkelig oppmerksomhet og kapasitet i 2022.

Strategisk næringsplan bør blant annet omfatte:

- En klargjøring og vurdering av, kommunens konkurranse fortrinn, posisjon og potensiale for næringsutvikling.
- En kobling mot kommuneplanens arealdel, for å tydeliggjøre kommunes kapasitet og prioritering av næringsarealer.
- En oversikt over de virkemidler kommunen har tilgjengelig for å legge til rette for, og stimulere til, næringsutvikling, herunder;
 - En handlingsplan for hvordan Drammen kommune skal bli en mer proaktiv og løsningsorientert samarbeidspartner for næringslivet, særlig knyttet til arbeidet med plan- og byggesaker.
 - Hvordan formaliseringen av Drammensregionsamarbeidet kan benyttes til å styrke vår posisjon
 - Peke på muligheter som ligger i Universitetskommuneavtalen, for å stimulere samfunns- og næringsutvikling
 - hvordan kommunens egne bedrifter kan brukes som en katalysator eller som aktive samarbeidspartnere i arbeidet med å stimulere ny næringsutvikling i Drammen
 - Peke på hvordan kommunen kan nyttiggjøre seg sitt medlemskap i f.eks. Osloregionens Europakontor, næringsklyngen No Waste, ol.
 - Peke på hvordan kommunen på en mer målrettet måte kan benytte sin innkjøpskraft for å stimulere næringsvekst og trygge eksisterende lokalt næringsliv, jfr. Drammen kommunes anskaffelsesstrategi.
 - Beskrivelse av hensiktsmessige samarbeidsarenaer og samarbeidsformer som kan bidra til å sikre en god plattform for samhandling mellom kommunen, universiteter, og det private næringsliv

For å lykkes med, og tydeliggjøre satsingen på næringsutvikling, bes rådmannen om å sikre at:

- Drammen kommune har høy fokus på sin rolle som samfunnsutvikler, og det å være en god tilrettelegger og samarbeidspartner for næringslivet. Det er tilstrekkelig fokus på, og kapasitet til, utvikling av en god strategisk næringsplan
- Næringsfunksjonen har et tydelig mandat for å kunne inngå som en sentral aktør i det nødvendige tverrfaglige samarbeid med øvrige enheter/tjenesteområder i kommunen som har direkte eller indirekte kontakt og innflytelse på næringslivets rammebetingelser.
- Kommunen har god oversikt og god utnyttelse av tilgjengelige og potensielt nye næringsarealer i kommunen, samt veilede næringsaktører som vurderer Drammen som lokasjon.

Som en del av arbeidet med strategisk næringsplan, bes rådmannen om å vurdere hvilke økonomiske rammer som vil kreves i kommende periode for å sikre ønsket fokus og gjennomføringsevne i tråd med overordnede styringsdokumenter og ovenfor nevnte forventninger.

Innledning

Drammen kommune er i ferd med å legge bak seg de to første driftsårene etter etableringen av den nye kommunen. Denne perioden har vært preget av pandemien, noe som har krevd svært mye av kommuneorganisasjonen. Til tross for restriksjoner og smitteverntiltak er den nye kommunen etablert med nye strukturer og nye arbeidsmetoder, og arbeidet med å etablere et økonomisk handlingsrom er godt i gang.

Etablering av ny kommune krever mange omfattende prosesser med bred involvering og god forankring både politisk og administrativt. Dette er tidkrevende og forventes å pågå gjennom store deler av den første valgperioden. En milepæl nås når kommuneplanens samfunnsdel sluttbehandles og vedtas i løpet av 2021. Dette vil være det viktigste styringsdokumentet som staker ut retningen for Drammen kommune.

Rådmannen vil fremover legge fram forslag til handlings- og økonomiplan der handlingsdelen inneholder konkrete og prioriterte tiltak som operasjonaliserer mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, samt i underliggende temaplaner. Alle hovedutvalgene og formannskapet skal behandle temaplaner for kvalitet og innhold i tjenestene i løpet av første halvår 2022. I påvente av at dette planarbeidet er ferdigstilt, fremmer rådmannen en handlingsdel av mer overordnet karakter. Årets handlingsdel omfatter derfor i all hovedsak tiltak som allerede er vedtatt eller igangsatt.

For å kunne ha en omforent oppfatning av hvordan kommunen ligger an i forhold til hovedmål og delmål i kommuneplanens samfunnsdel, legger rådmannen fram forslag til indikatorer. Det er utviklet indikatorer for hvert av de 23 delmålene i samfunnsdelen. Indikatorerne skal måle faktisk utvikling over tid og gi et godt grunnlag for å kunne etterprøve om tiltakene som iverksettes, virker etter hensikten.

I årets handlings- og økonomiplan legger rådmannen også fram forslag til klimabudsjett. Dette budsjettet gjelder i første omgang for Drammen kommune som organisasjon. Parallelt med forslaget til handlings- og økonomiplan legges det fram en egen sak om klimastrategi. Også denne vil i år omhandle kommuneorganisasjonen, men i løpet av 2022 utarbeides det en klimastrategi for hele drammenssamfunnet. Framtidige klimabudsjetter vil omfatte hele lokalsamfunnet, og ikke bare kommunens egen organisasjon.

Drammen kommune har en svært stram økonomi, og dagens driftsnivå er for høyt til at kommunens løpende inntekter også dekker egenfinansieringen av investeringene. Det er fortsatt mye arbeid som gjenstår før kommunens driftsøkonomi er bærekraftig. Drammen har et lavt inntektsnivå, og kommunens tjenester drives allerede effektivt. Det er derfor særs krevende å finne et handlingsrom på 3 prosent av brutto driftsinntekter. Gjennom høsten 2021 har det vært arbeidet med å identifisere mulige tiltak som kan bidra til et økt økonomisk handlingsrom. Innenfor de ulike programområdene er det listet opp områder hvor det er mulig å redusere driftsnivået tilsvarende omtrent 120 millioner kroner. Rådmannen minner om at dette kommer i tillegg til det som ble lagt inn av redusert driftsnivå i økonomiplan 2021-24. Tiltakene for å redusere driftsnivået har en effekt på drøyt 130 millioner kroner i 2024.

Det tar tid å identifisere nødvendige innsparingstiltak. Rådmannen er i handlings- og økonomiplan 2022-25 varsom med å legge inn konkrete forslag til innsparinger som vil kunne påvirke eller begrense hovedutvalgenes og formannskapets arbeid med temaplanene. Derfor har det ikke vært mulig for rådmannen å legge fram et budsjett for 2022 med et netto driftsresultat på 0,8 prosent. Budsjettet for 2022 er i balanse, med den forutsetning at egenfinansiering av investeringene kan dekkes ved bruk av disposisjonsfondet. For årene 2023, 2024 og 2025 skisseres det en opptrappingsplan med økende driftsoverskudd, og i 2025 legges det opp et resultat på 1,75 prosent, i tråd med kommunestyrets vedtak. Et netto driftsresultat på nivået som det legges opp til i 2025, er også i tråd med anbefalingene fra det tekniske beregningsutvalget om langsiktig styring av kommuneøkonomien.

Med planlagte innsparinger, som foreløpig ikke er fordelt på programområdene, ligger det i 2025 inne rundt 40 millioner kroner utover resultatkravet. Dette er midler som vil kunne brukes til ulike prioriterte satsinger eller finansiering av økt investeringsnivå.

Rådmannen gjør oppmerksom på at selv en bedring av driftsresultatet til 1,75 prosent ikke vil løse alle de økonomiske utfordringene. Dette vil sikre at kravet til egenfinansiering av investeringer innfris, og det vil være mulig å sette av noe til disposisjonsfondet. Men flere av programområdene står foran en betydelig økning i behovet for tjenester, ikke minst som følge av demografiske endringer.

Det vil derfor være nødvendig å vurdere en rekke innsparingstiltak, også tiltak som vil kunne møte betydelig motstand og vil være krevende å gjennomføre. Rådmannen understreker derfor at tiltak som skisseres innenfor

de ulike programområdene, er mulige tiltak – og ikke forslag som rådmannen fremmer i forslaget til handlings- og økonomiplan 2022-25. Tiltakene representerer hvilke innsparinger det er mulig å gjennomføre uten at det kommer i konflikt med kommunens plikt til å utføre lovpålagte oppgaver. Flere av de mulige tiltakene må utredes nærmere, og det er naturlig at det gjøres en vurdering av disse tiltakene som en del av arbeidet med temaplanene for kvalitet og innhold i tjenestene.

På bakgrunn av politiske prioriteringer som gjøres gjennom temaplanene vil rådmannen ha et grunnlag for å legge ønskede innsparingstiltak og omprioritering av ressurser inn i forslaget til handlings- og økonomiplan 2023-26.

Arbeidet med å skape økonomisk handlingsrom er kommet i gang, men det tar tid å hente ut effekten av tiltakene. Dette gjelder ikke minst innenfor P06 Hjemmetjenester og institusjon, som har de største økonomiske utfordringene. Prosjektet Balanse 2021 skal bidra til en mer bærekraftig driftsøkonomi innenfor programområdet. Det har vært krevende å få den nødvendige oversikten som gir grunnlag for å vurdere hvilke tiltak som har best effekt. Samtidig har pandemien vært spesielt krevende å håndtere for disse tjenestene, og det har vært viktig å sikre gode tjenester til brukerne gjennom pandemien. Arbeidet med Balanse 2021 er nå gjennomført, og det er skissert tiltak for rundt 70 millioner kroner som får effekt fra og med 2022.

Rådmannen understreker at de økonomiske rammene som er lagt for de ulike programområdene for perioden 2023-25 må anses som foreløpige tall. For de fleste tjenesteområdene vil budsjetttrammene være likt det som ble satt opp for 2022 i økonomiplan 2021-24. Tallene for 2023-2025 vil bli endret når det økonomiske handlingsrommet er nærmere vurdert og nye prioriteringer er foretatt.

I arbeidet med forslaget til handlings- og økonomiplan er det vurdert en lang rekke tiltak på bakgrunn av politiske prioriteringer og behov som er meldt inn fra tjenesteområdene. I påvente av at det økonomiske handlingsrommet er skapt, er rådmannen tilbakeholden med å foreslå nye tiltak. I årets forslag til handlings- og økonomiplan foreslås det derfor bare noen få tiltak, utover nye tiltak som ligger i forslaget til statsbudsjett for 2022. Rådmannen legger fram forslag om et økonomisk løft innenfor skole, ved at det gis en engangsbevilgning på 23 millioner kroner til læreverk i forbindelse med nye læreplaner (LK20). I tillegg er det noen mindre tiltak som foreslås prioritert ut fra personvern- og beredskapshensyn, samt for å ivareta IKT-sikkerheten og implementering av nye varslingsystemer på sykehjemmene.

I 2. tertialrapport ble skatteanslaget for 2021 oppjustert kraftig. Forslaget til statsbudsjett signaliserer at årets skatteanslag blir enda høyere enn det som ble forutsatt i tertialrapporten. Rådmannen foreslår at merinntekter i 2021 legges til disposisjonsfondet og disponeres til å dekke kostnadene til anskaffelse av nye læreverk i forbindelse med fagfornyelsen i skolen, og til å dekke så mye som mulig av merkostnadene knyttet til investeringer i ny bybru og sykehjem i Krokstadelva.

De frie inntektene i 2022 øker med 130 millioner kroner målt mot anslåtte inntekter i 2021 når det korrigeres for ekstraordinære inntekter knyttet til pandemien. Dette tilsvarer en vekst på 2,3 prosent, som er noe lavere enn den kommunale deflatoren på 2,5 prosent. Dersom man ser bort fra de ekstraordinære skatteinntektene i år, er veksten i frie inntekter på 3,9 prosent - tilsvarende en reell vekst på 80 millioner kroner utover kommunal deflator. I resten av perioden antas inntektene fra skatt og rammetilskudd å vokse reelt med mellom 0,3 og 0,5 prosent, tilsvarende 20-30 millioner kroner per år. Disse merinntektene må ses i sammenheng med betydelige demografiutgifter utover i planperioden.

Kommunen vil også få en betydelig økning i netto finansutgifter den kommende fireårsperioden. I 2022 blir finansutgiftene nesten 50 millioner kroner større enn i år, og utgiftene vil fortsette å vokse i resten av planperioden. Dette skyldes en kombinasjon av økende gjeld og gradvis høyere rentenivå.

Kommunens pensjonskostnader forventes å øke med om lag 20 millioner kroner neste år, men vil deretter avta igjen.

Noen tjenesteområder vil få endrede budsjetttrammer som følge av demografiske endringer. Innenfor omsorgssektoren vil behovene øke betydelig i årene som kommer, og det vil være behov for både å effektivisere driften og å øke budsjetttrammene. Dette må finansieres innenfor de økonomiske rammene kommunen har. Derfor vil det være nødvendig å flytte midler til programområder som har økte behov fra programområder som får færre brukere. Dette vil i praksis si at både barnehager og skoler må regne med lavere budsjetttrammer fremover, som følge av lavere barne- og elevtall.

Drammen kommune har flere store investeringsprosjekter på gang, innenfor en begrenset kommuneøkonomi. Kommunestyret har vedtatt et 12-årig investeringsprogram. Rådmannen viderefører programmet som ble vedtatt for økonomiplanperioden 2021-24. Det gjøres ingen endringer i rekkefølgen av de store prosjektene, men oppdaterte kostnadsvurderinger viser at både Krokstad sykehjem og ny bybru blir dyrere enn tidligere antatt.

Samtidig skjer det mye som vil prege utviklingen av drammenssamfunnet i årene som kommer.

Kommuneplanens samfunnsdel viser store ambisjoner for Drammen kommune. Det er et mål at Drammen skal være et næringsssentrum som tiltrekker seg mange nye arbeidsplasser og flere innbyggere.

Deler av næringslivet har vært hardt rammet av pandemien, men det er gledelig å se at aktiviteten tar seg opp igjen. Det har vært tøffe tider for en del, men mange har klart seg bedre enn man kunne frykte da samfunnet ble nedstengt i mars 2020. Etter kriser er det ikke uvanlig at man ser at både nye samarbeidskonstellasjoner og nye næringer etablerer seg. I tillegg til pandemien vil både det grønne skiftet og en stadig raskere digital utvikling gi nye muligheter. Drammen kommune skal være en god vertskommune for et omstillingsdyktig og fremtidsrettet næringsliv.

Det pågår en stor planleggings- og utbyggingsaktivitet i kommunen. Store infrastrukturprosjekter og offentlige utbygginger har kommet godt i gang og vil bidra til å utvikle lokalsamfunnet. På Brakerøya er byggingen av det nye sykehuset påbegynt, og arbeidene med ny jernbanestrekning mellom Drammen og Kobbervikdalen er godt i gang. Snart starter også ombyggingen av Drammen stasjon og byggingen av ny bybru.

I tillegg foregår det løpende by- og stedsutvikling med utgangspunkt i gjeldende kommuneplaner. Arbeidet med en ny arealdel av kommuneplanen er i oppstartsfasen. Denne planen vil gi en samlet retning for arealutviklingen i hele Drammen kommune. I dette arbeidet er det viktig å involvere innbyggerne, i tråd med intensjonen i drammensmodellen. Kommunen som helhet, og alle de store og små stedene spesielt, utvikles best i samarbeid med innbyggerne.

Utviklingstrekk

I regjeringens perspektivmelding 2021 skisseres det sentrale utviklingstrekk for Norge som helhet. Trekkene er gjeldende også for Drammen, med de særtrekkene og utfordringene som er spesielle for vår kommune.

Drammen er Norges sjuende største kommune målt i folketall og den nest største i Viken fylke. I nasjonal sammenheng er Drammen en storby og et knutepunkt for både person- og godstrafikk, med både E18, E134, Sørlandsbanen, Vestfoldbanen og Bergensbanen som sentrale transportåre gjennom kommunen. Drammen har én av landets sentrale stamnetthavner som kobler sjø sammen med vei og bane. Det er kort vei og gode kollektivforbindelser til flyplassene Gardermoen og Torp, og Flytoget har sin endestasjon i Drammen. I tillegg har kommunen sykehus, universitet og statlige virksomheter, blant annet Husbankens hovedkontor. Drammen er et naturlig regionalt senter for tjenester, handel og kultur.

Drammen kommune hadde 101 859 innbyggere ved inngangen til 2021. I tiårsperioden 2011-2021 var den totale befolkningsveksten 9,5 prosent, som i snitt utgjør en årlig befolkningsvekst på i underkant av 1 prosent. Fram mot 2040 forventes en svak økning i folketall, med en anslått årlig vekst på 0,5 prosent, når Statistisk sentralbyrås MMMM-alternativ legges til grunn. En slik vekst vil bety et innbyggertall i 2040 på om lag 111 400 innbyggere. MMMM er SSBs hovedalternativ eller middelalternativ: fire M-er for middels fruktbarhet, dødelighet, flytting og innvandring.

Fram mot 2040 forventes det ifølge Statistisk sentralbyrås prognoser at antall innbyggere i arbeidsfør alder holder seg noenlunde stabilt, samtidig som antall eldre innbyggere stiger betraktelig. Prognosene for befolkningsutviklingen i perioden fram til 2040 viser en vekst på rundt 3,3 prosent i innbyggertallet mellom 18 og 66 år, mens veksten i antall innbyggere over 67 år forventes å ligge på i overkant av 50 prosent. I aldersgruppen over 80 år vil antallet innbyggere dobles. Befolkningsutviklingen vil øke behovet for helse- og omsorgstjenester, samtidig som det ikke ligger an til noen markant økning i innbyggere til å utføre oppgavene og finansiere kommunens tjenester. I 2021 har Drammen kommune 4,0 innbyggere i arbeidsfør alder per innbygger over 67 år. Fram mot 2040 vil dette tallet ifølge prognosene fra Statistisk sentralbyrå synke til 2,8.

Utviklingen i befolknings sammensetningen medfører behov for effektivisering, prioritering og omlegging av det kommunale tjenestetilbudet. Det er nødvendig å dreie både innsatsen og kapasiteten dit behovet for tjenester øker. Det vil både innebære å redusere overkapasitet innenfor andre tjenester, og at flere oppgaver må løses på andre måter og med færre ressurser enn nå.

Drammensbefolkningens utdanningsnivå er tredelt: I underkant av en tredel av innbyggerne i arbeidsfør alder har høyere utdanning. I overkant av en tredel har fullført videregående opplæring, og omtrent en tredel har fullført grunnskole som høyeste utdanning. Når det gjelder utdanningsnivå, ligger Drammen kommune på landsgjennomsnittet. Men blant de ti største kommunene i landet ligger Drammen blant de tre med lavest utdanningsnivå, på linje med Fredrikstad og Lillestrøm. Frafallet i videregående skole er imidlertid mer bekymringsfullt. Tall fra 2019 viser at de tre kommunene som etablerte Drammen kommune i 2020, hadde et skolefrfall på i overkant av 13 prosent. Landsgjennomsnittet er på 9,8 prosent, og andre forstadskommuner til Oslo ligger på 6-7 prosent. Andre bykommuner som blant annet Oslo, Fredrikstad og Kongsberg ligger på rundt 10 prosent.

I underkant av 30 prosent av Drammen kommunes innbyggere har innvandrerbakgrunn. Det vil si at de enten er født i utlandet og har flyttet til Norge, eller er norskfødte med innvandrerforeldre. Kommunen har innbyggere med bakgrunn i rundt 150 land.

En relativt høy andel av kommunens innbyggere har levekårsutfordringer. Rundt hvert femte barn i Drammen lever i familier med vedvarende lav inntekt. Mange av dem kommer fra familier med innvandrerbakgrunn hvor foreldrenes utdanningsnivå er lavt og tilknytning til arbeidslivet er svak. Andre har enslige forsørgere og/eller foreldre med helseutfordringer. Levekårsutfordringer har en tendens til å forsterke hverandre negativt, både på individnivå og områdenivå. Dette gir en økt risiko for at utfordringene brer seg og går i arv.

Drammen kommune er en naturlig del av det felles bolig- og arbeidsmarkedet på Østlandet. I overkant av 21 000 innbygger pendler ut av kommunen for å jobbe, mens det er i underkant av 18 000 som pendler inn til kommunen og jobber i Drammen. Kommunen har en mangfoldig næringsstruktur men antall arbeidsplasser som krever høy kompetanse er begrenset. Det har de siste årene vært en svak økning i antall sysselsatte, men økningen har likevel vært lavere enn befolkningsøkningen. Sysselsettingsgraden har derfor sunket noe gjennom den siste tiårsperioden, og den er lavere enn i landet for øvrig. Økningen i antall arbeidsplasser

har for det meste kommet innen offentlig forvaltning. Veksten i private arbeidsplasser er lavere enn landsgjennomsnittet, til tross for at Drammen har en høyere etablering av nye foretak enn gjennomsnittet for landet.

Drammen har en topografi som gjør at kommunen er spesielt utsatt for både flom- og rasfare. Klimaendringer forsterker disse utfordringene og gjør sentrale boområder i kommunen ekstra utsatt for uønskede hendelser. Å redusere de menneskeskapte klimagassutslippene står sentralt når klimaendringene skal motvirkes. En sirkulær økonomi med fokus på bedre forvaltning av felles ressurser er også et viktig bidrag på veien mot et lavutslippssamfunn.

Drammen kommune har lavere skatteinntekter enn mange sammenlignbare kommuner. Dette henger sammen med både næringsstrukturen, sysselsettingsgraden og utdanningsnivået. Kommunens tjenester drives effektivt og til en lavere kostnad enn tilsvarende tjenester i mange andre kommuner. Likevel medfører kommunens inntektsnivå utfordringer i dag, og disse utfordringene vil forsterkes i årene som kommer, når andelen innbyggere i arbeidsfør alder synker, samtidig som det blir flere eldre som vil ha behov for helse- og omsorgstjenester.

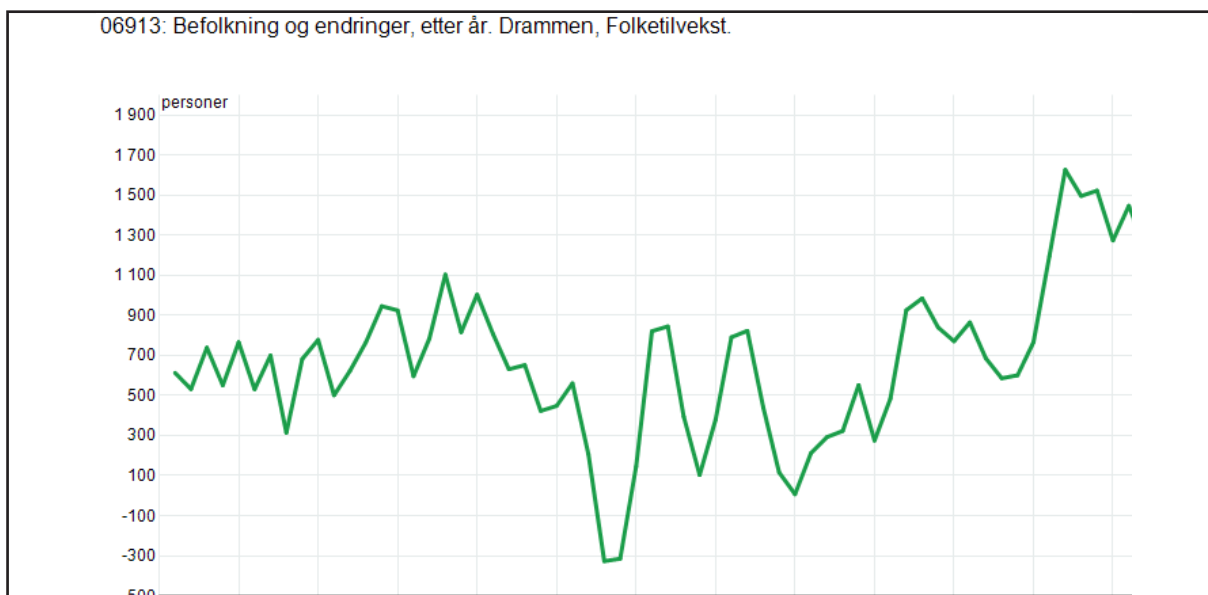
Som vedlegg til kommuneplanens samfunnsdel og til handlings- og økonomiplanen er det utarbeidet et detaljert faktagrunnlag «Drammenstrender 2021», som gir bakgrunnsinformasjon om utviklingstrekk for ulike samfunnsområder.

Befolkningsutvikling

Historiske data viser faktisk utvikling fram til nå, mens befolkningsprognoser eller fremskrivninger er beregninger av sannsynlig fremtidig utvikling. Fremskrivninger har alltid et usikkerhetsmoment ettersom de bygger på et element av kvalifisert gjetning. Drammen kommune lager egne befolkningsfremskrivninger. Fremskrivingene gir et anslag over hvor mange mennesker det kan komme til å bo i Drammen i årene framover, gitt en rekke forutsetninger.

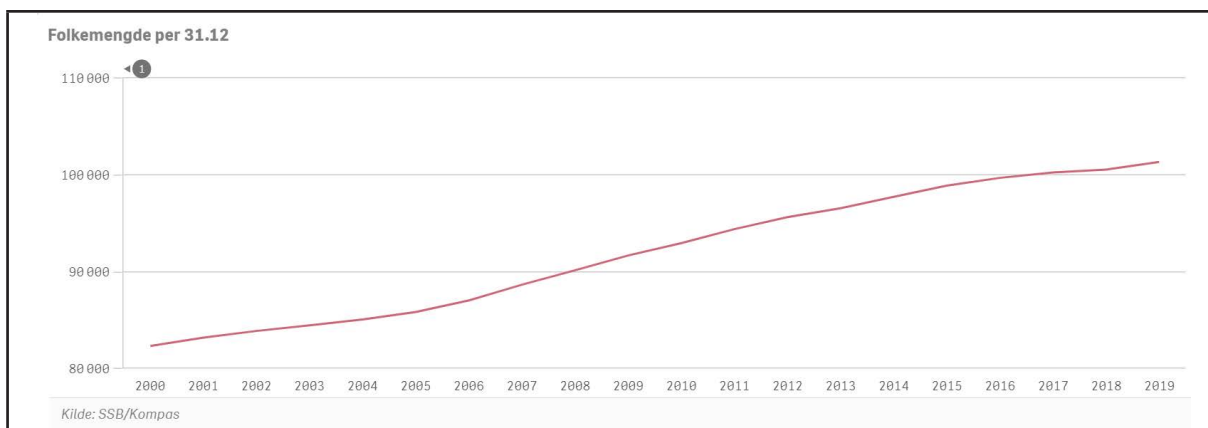
En fremskriving tar altså utgangspunkt i historisk utvikling, og beregningene baseres på statistikk fra de foregående årene. I tillegg legges det til grunn en rekke forutsetninger om blant annet utvikling i flyttemønstre, fruktbarhet, levealder og boligbygging. Det knytter seg alltid usikkerhet til befolkningsfremskrivninger, og generelt kan man si at usikkerheten øker jo lengre ut i tid og jo mindre område man fremskriver for. Det utarbeides to alternative kommunale fremskrivninger. Det ene baserer seg på fremskriving av flyttemønstre (trendflyttingsalternativet), mens det andre baseres på prognoser for forventet boligbygging (boligtilbudsalternativet). Drammen kommunes egne befolkningsfremskrivninger brukes blant annet til å beregne kapasitetsbehov knyttet til planlegging for barnehager, skoler, hjemmetjenesteområder, renseanleggdistrikter mv.

Statistisk sentralbyrå (SSB) og Viken fylkeskommune utarbeider begge egne befolkningsfremskrivninger hvert annet år. Ulike fremskrivninger avviker noe fra hverandre. Det skyldes at det brukes ulike modellverktøy, og at det gjøres ulike vurderinger av forutsetningene som legges inn i beregningsmodellen. Befolkningsfremskrivingene vil også endre seg fra år til år. Det skyldes at statistikk- og beregningsgrunnlaget endres, noe som også påvirker vurderingene rundt forutsetningene.

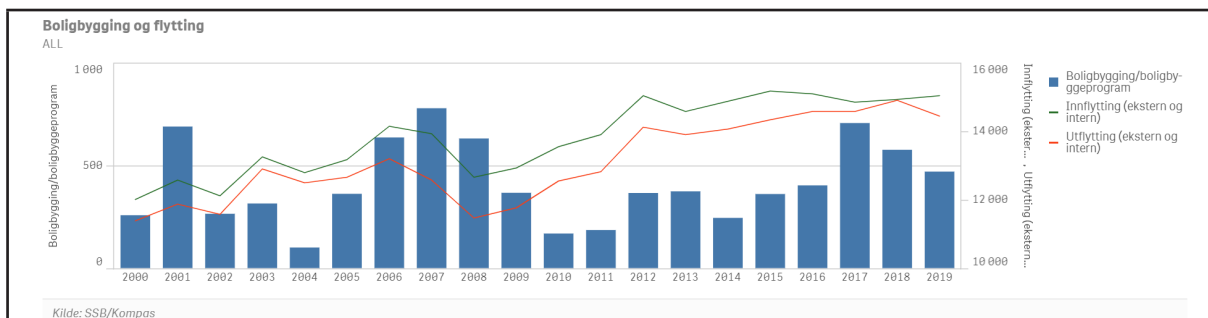
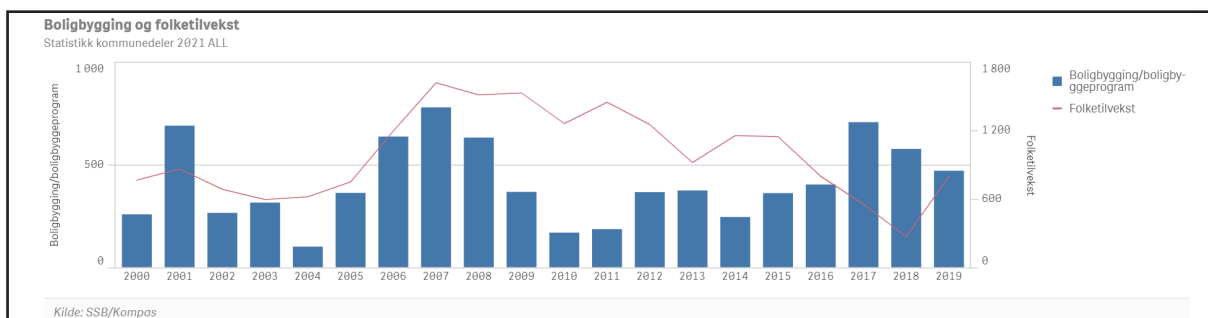

Figuren over viser variasjon i årlig befolkningstilvekst i Drammen i perioden 1950-2020. Drammen har lagt bak seg en periode med høy befolkningsvekst (cirka 2005-2015). Veksten har de seneste årene vært noe lavere. Historisk uvanlig stor befolkningsvekst i perioden 2005-2015 var knyttet til stor arbeidsinnvandring til Norge, Oslofjordregionen og Drammen, i årene etter at EU utvidet grensene mot Øst-Europa. Befolkningsprognoser utarbeidet av SSB i denne perioden la til grunn at tendensen med høy befolkningsvekst knyttet til fortsatt høy innvandring ville fortsette. Etter hvert som registerdata (faktisk utvikling) viste at arbeidsinnvandringen avtok, ble SSBs befolkningsprognoser for både hele landet, regionen og Drammen nedjustert.

Befolkningsprognosenes vekstforventning fra SSBs hovedalternativ MMMM ligger nå på et nivå som tilsvarer et historisk gjennomsnitt for de siste 50 år (0,5 prosent årlig befolkningstilvekst, eller litt over 500 flere innbyggere per år). Fram mot fremleggelsen av neste handlings- og økonomiplan vil rådmannen vurdere hvilken betydning det har for kommuneøkonomien dersom veksten blir sterkere enn det som nå skisseres i MMMM-alternativet.

Den årlige variasjonen i folketilvekst kommer enda tydeligere fram på figurene under som viser årlig boligtilvekst og årlig befolkningstilvekst i perioden 2000-2019 (figuren øverst). Man kan se at årene med størst årlig befolkningsvekst var år der årlig innflytting lå godt over årlig utflytting (figuren nederst).

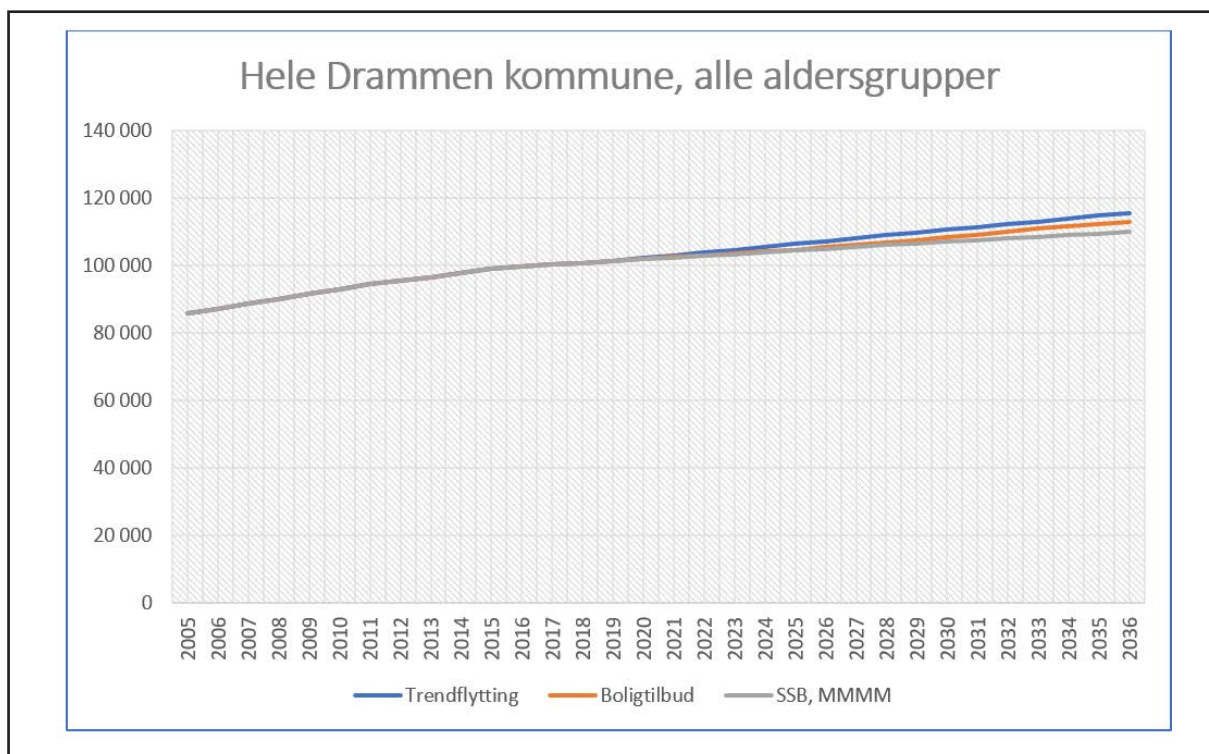

Fremskrivingsalternativet som baserer seg på «trendflytting», henter historiske flyttemønstre fra perioden 2005-2019 og fremskrives disse med beregninger av lokale variasjoner i bolig- og befolkningsstruktur, fødselsrater og dødsrater mv. (fra grunnkretsdata). Ettersom perioden 2005-2019 var en periode med større innflytting enn «normalt», vil dette alternativet gi høyere befolkningsvekst, og dermed være mer «vekstoptimistisk» enn det SSBs MMMM prognose legger opp til.

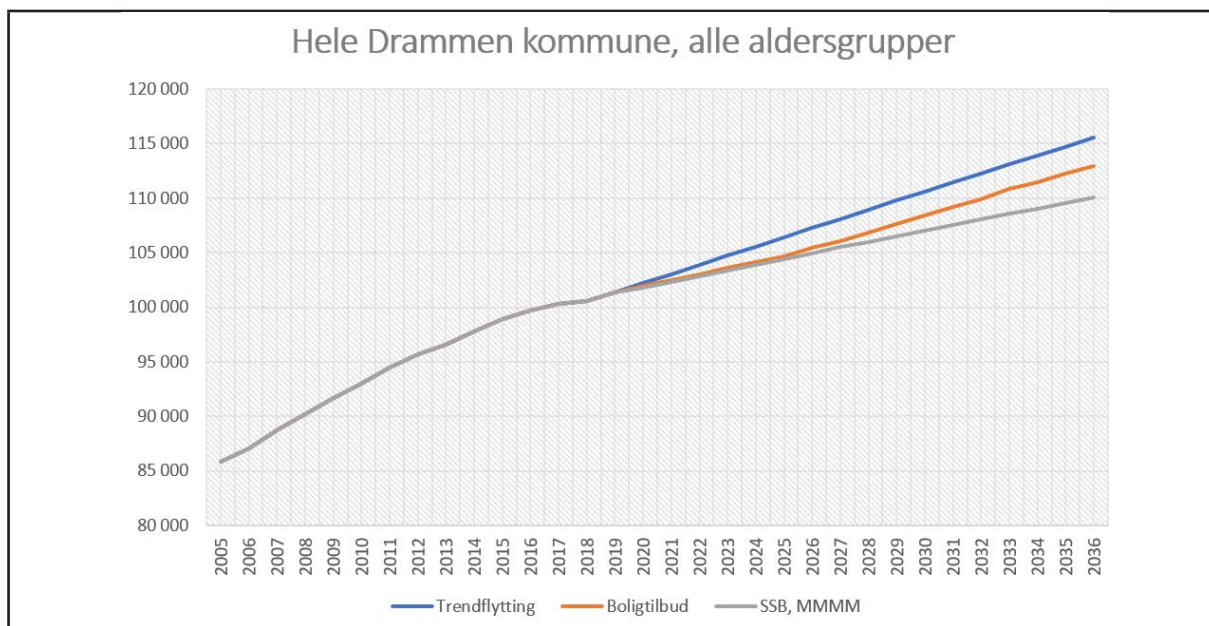
Fremskrivingsalternativet «Boligtilbud» tar utgangspunkt i lokale historiske mønstre i hvordan ny boligbygging, med ulike typer boliger, har påvirket flyttemønstre lokalt. Disse fremskrives med beregninger av lokale variasjoner i bolig- og befolkningsstruktur, fødselsrater og dødsrater mv. (fra grunnkretsdata). Ut fra arealplanene i de tidligere kommunene er det gjort et anslag som viser hvor mange boliger, fordelt på fem boligtyper, som kan tenkes å bli ferdigstilt hvor og når i kommunen i løpet av perioden fram til 2040.

Boligbyggeprogrammet gir rom for større befolkningsvekst enn det SSBs MMMM vurderer som sannsynlig for Drammen kommune for perioden 2020-2040. Dette gir også et mer vekstoptimistisk bilde enn SSBs MMMM.

Figuren under viser de tre fremskrivingsalternativene samlet, for alle aldersgrupper, for hele kommunen. «Trendflytting» (blå) viser størst vekst, men også «Boligtilbud» (rød) ligger noe over referansealternativet SSB MMMM (grå linje).

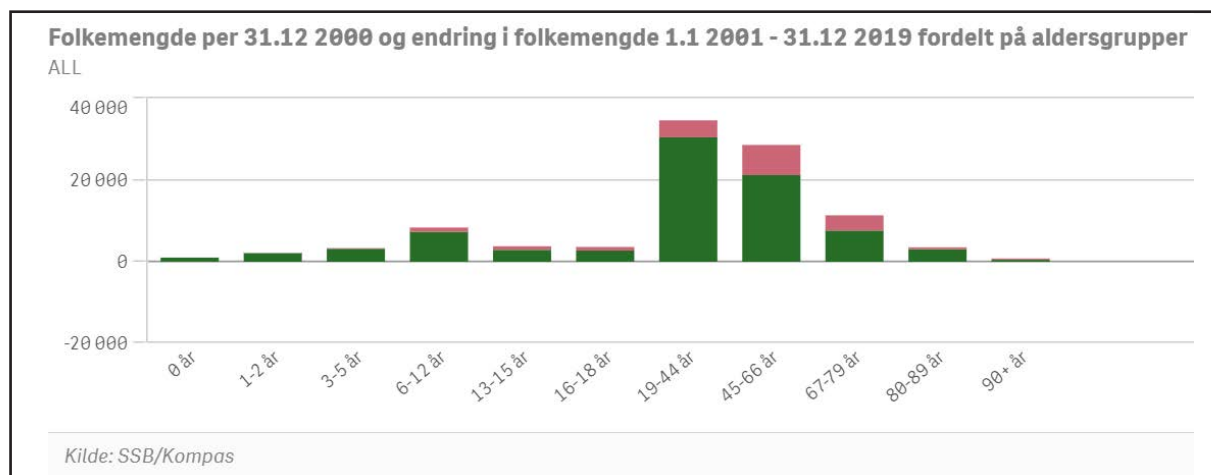

I figuren over går y-aksen fra 0 til 140 000 innbyggere. Ved å zoomme inn (trunkere y-aksen slik at den går fra 85 000-120 000 innbyggere) ser man bedre forskjellen mellom alternativene:

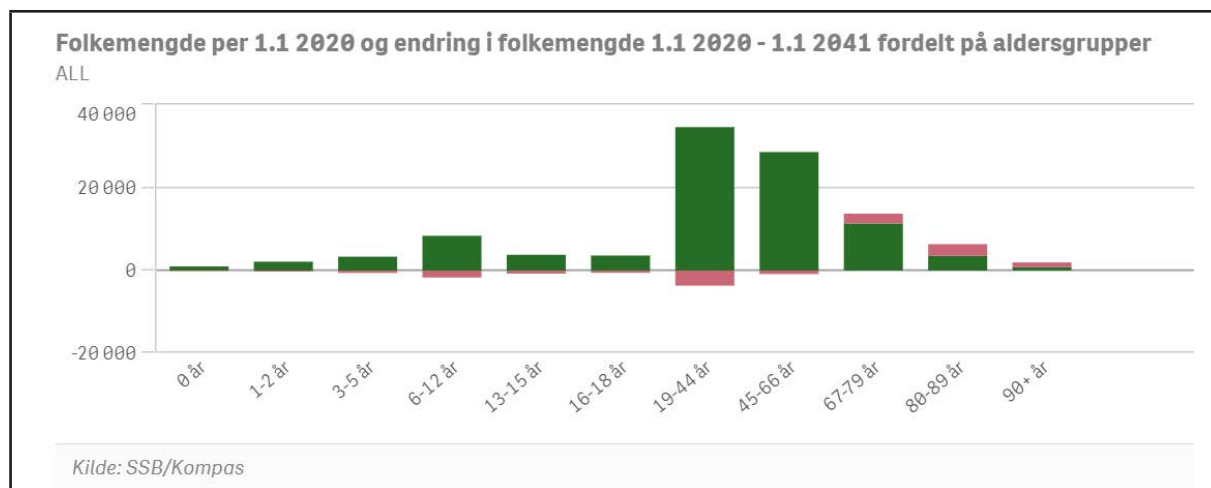

Befolkningens alderssammensetning – historisk og framskrevet

Figuren under viser hvordan alderssammensetningen i Drammens befolkning har endret seg i kommunen i løpet av perioden 2000-2019. Der det kun er en grønn søyle (0-åringer, 1-2-åringer og 3-5-åringer), er antallet innbyggere i aldersgruppen ganske uendret. Der det er en rosa søylestubb oppå den grønne søylen (19-44-åringer, 45-66-åringer, 67-79-åringer) har det vært en økning i antall innbyggere. For noen aldersgrupper er økningen så liten at den kun vises som en rosa skygge oppå den grønne søylen. Figuren viser at befolkningsveksten som har skjedd i kommunen i denne perioden sett under ett, ikke har gitt noen økning i antall barn i barnehagealder, en marginal økning i antall barn i grunnskole/videregående skolealder og aldersgruppen 80+. Økningen i innbyggertall har i all hovedsak medført økning i aldersgruppene i yrkesaktiv alder (19-66 år) og yngre pensjonister (67-79 år). Mye av økningen i antall folkeregistrerte innbyggere i yrkesaktiv alder har sammenheng med arbeidsinnvandringen i denne perioden.

Fremskrivninger av befolkningsutviklingen de neste 20 årene viser at kommunen må forberede seg på å håndtere en befolkningsutvikling som gir annen alderssammensetning enn til nå: Tilsvarende figur for fremskrevet befolkningsutvikling fram mot 2040 viser antall personer i Drammen etter alder per 1.1.2020 (grønne stolper), og fremskrevet endring i folkemengde i hver av aldersgruppene (rosa stolper) i perioden 2020–2040. Legg merke til at null-linjen går under de grønne stolpene, slik at grønne stolper med en rosa stolpe under null-linjen viser at det forventes nedgang i aldersgruppen, særlig i gruppen 6–12 år og gruppen 19–44 år. Grønne stolper med en rosa stolpebit på toppen viser at det forventes økning i antall innbyggere i aldersgruppe. Dette gjelder alle aldersgruppene over 67 år:

Pandemien

Siden mars 2020 har pandemien påvirket alles hverdag. Vi har levd med strenge restriksjoner over tid, og de kommunale tjenestene har vært sterkt berørt.

25. september 2021 lettet nasjonale myndigheter på de fleste av restriksjonene, og hverdagen er i ferd med å normaliseres, men med en økt beredskap. Per 1. november har 87 prosent av innbyggerne over 12 år i Drammen kommune fått første vaksinedose, mens 76 prosent har fått to doser. Rundt 1000 personer har fått tredje vaksinedose, og oppfriskningsdose for personer over 65 år er igangsatt. Vaksineringsen med tredje dose vil pågå fram til jul.

Krav til beredskap

Pandemiens videre utvikling avhenger av stabil tilgang på vaksiner og høy oppslutning om vaksineringsen, i tillegg til at det ikke kommer virusvarianter hvor vaksinen har mindre effekt. Pandemien er ikke slått ned i hele verden, og fra nasjonale myndigheters side stilles det krav til kommunene om en viss beredskap også inn i 2022.

Dette innbefatter blant annet en testberedskap som gjør det mulig å dele ut hurtigtester til ti prosent av befolkningen per uke, teste én prosent av befolkningen per uke og på en ukes varsel kunne øke testkapasiteten til fem prosent. Kommunene må også opprettholde en vaksinasjonskapasitet tilsvarende 200 000 doser ukentlig og ha en beredskap som gjør det mulig å øke kapasiteten betydelig i løpet av fire uker. Foreløpig er dette krav fram til utgangen av 2021, men det er varslet at samme krav kan bli forlenget til mars 2022. Det må også forventes å være et behov for beredskap for massevaksineringsen i hele 2022.

Myndighetenes krav til beredskap gir kommunene merkostnader, men signalene tilsier fortsatt at dette blir kompensert gjennom ekstra overføringer. Rådmannen vil sikre at virksomhetene fortsatt registrerer merkostnader knyttet til pandemien, slik at kommunen kan be om refusjon. Det legges ikke inn penger til dekning av ekstraordinære kostnader i budsjettforslaget for 2022. Rådmannen vil komme tilbake til dette i 1. tertialrapport 2022.

Tre scenarier for pandemiutviklingen

Det opereres nå med ulike scenarier for pandemiutviklingen for å gi en bedre forståelse av hvilke situasjoner kommunene bør ha beredskap for.

Scenario 1

Lavt nivå på innleggelser, og ingen betydelige konsekvenser av smittespredning for samfunnet. Noe smittespredning blant ikke-vaksinerte, spesielt hos barn, i tillegg til at allerede vaksinerte kan bli smittet. Smitten vil ikke få alvorlige konsekvenser for pasientene, noe som medfører liten belastning på sykehusene og få dødsfall.

Scenario 2

Noe høyere nivå av innleggelser, og smittespredning som påvirker samfunnet i noen grad. Det vil være spredning av viruset og eventuelt en stigning i antall nye tilfeller. Det vil være noen grad av alvorlig sykdom, og et moderat nivå av antall innlagte og dødsfall. Dette vil ikke føre til en overbelastning av sykehusene i vesentlig grad.

Scenario 3

Høy grad av innleggelser, og smittespredning som påvirker samfunnet i alvorlig grad. Det vil være høy grad av smittespredning, og en betydelig økning i antall nye tilfeller. Det vil være et høyt nivå av antall innlagte og/eller økt alvorlighet knyttet til sykdom hos den enkelte. Det vil føre til en betydelig belastning på sykehusene.

Ifølge nasjonal «Strategi og beredskapsplan for håndteringen av covid 19-pandemien» må det planlegges for alle tre mulige scenarier for utvikling av pandemien fremover og legges til rette for mulig oppjustering av tiltak ved behov. Dersom pandemien i Norge utvikler seg i en negativ retning lokalt eller nasjonalt og truer med å gi en betydelig sykdomsbyrde, må også Drammen kommune være beredt på en større omlegging av hvordan pandemien håndteres.

Kommunene skal ha tilgang på smittevernutstyr som dekker behovet i en normalsituasjon, men som også kan dekke økte behov som følge av økt forekomst av smittsom sykdom. Kommunene må fortsatt ha en beholdning av smittevernutstyr som kan tåle plutselig økt forbruk. Det er en forventning til kommunene om at de til enhver tid har en lagerbeholdning av smittevernutstyr tilsvarende minst seks måneders normalforbruk.

Forventet reduksjon i ekstraordinære utgifter knyttet til pandemien

Gitt at det ikke skjer en større endring i smittesituasjonen, forventer rådmannen at pandemien vil prege de kommunale virksomhetene i mindre grad i 2022 enn den har gjort de to siste årene. Dette vil også bety at den økonomiske merbelastningen på virksomhetene reduseres og at driftssituasjonen normaliseres. Avhengig av hvordan utviklingen blir fremover vil kommunens ekstraordinære utgifter knyttet til følgende tiltak reduseres:

- Helseboka med systemstøtte
- Vaksinerings
- Smittesporing
- Testing og teststasjon
- Luftveisklinikk
- Smittevernlager og smittevernutstyr
- Tilsyn med karantene
- Rekruttering i forbindelse med ferieavvikling

Drift av tjenestene

Rådmannen forventer at de ulike virksomhetene drifter så normalt som mulig, men at ansatte og ledere fortsatt følger de grunnleggende smittevernrådene, ikke minst at syke personer ikke skal komme på jobb.

Dette innebærer at man må være forberedt på noe høyere sykefravær enn normalt, ettersom terskelen for å holde seg hjemme ved symptomer på sykdom er lavere.

I skolene og barnehagene behøves ikke lenger kontaktreduserende tiltak. Virksomhetene er derfor tilbake til en normal hverdag, og trafikklysmodellen vil kun tas i bruk hvis det oppstår en smittesituasjon som krever lokale tiltak.

Kapasiteten i forebyggende tjenester har vært redusert under pandemien, og enkelte tilbud har ikke latt seg gjennomføre. Det er derfor et etterslep knyttet til forebyggende oppgaver rettet mot både barn, unge og voksne.

Helsetjenester er blant de områdene som har vært kraftigst påvirket av pandemien. Det forventes at dette i noen grad vil vedvare også i tiden fremover.

Ved luftveisklinikken og legevakten forventes det meget høy aktivitet utover vinteren, dels på grunn av andre virusinfeksjoner enn covid-19.

Personer som er bekreftet smittet av covid-19 skal i isolasjon. Smittesporingsteamet følger opp dette i dag. Det forventes at arbeidet med smittesporing vil avta i løpet av vinteren, og trolig opphøre i sin nåværende form, alt avhengig av nasjonale føringer.

I forbindelse med smittetilfeller og utbrudd ved sykehjemmene er det iverksatt økt beredskap for sykehjemslegetjenesten på langtidsplasser på kveldstid. Det forventes i løpet av relativt kort tid å kunne trappe ned til ordinær beredskap.

Det opprettholdes beredskap ved Drammen helsehus for 2-3-plasser, med mulighet for opptrapping til 9 plasser i løpet av 1-2 uker.

Det forventes at sykehjemmene og hjemmetjenestene vil bli mindre berørt av pandemien i 2022, gitt at smittesituasjonen ikke endrer seg vesentlig. I 2021 har Drammen helsehus hatt ni isolasjonsplasser i beredskap, og dette har gitt utfordringer for kapasiteten til å ta imot utskrivningsklare pasienter fra sykehuset.

Det er registrert et økende behov for heldøgns omsorg i siste halvdel av 2021. Dette knyttes til langvarig isolasjon og slitne pårørende etter en lang periode med reduserte tilbud. Hvorvidt dette fortsetter når tilbudene er startet opp igjen, er usikkert.

Personer som har vært permitterte eller arbeidsledige under pandemien, har hatt bedre ytelser enn normalt (80 prosent av ordinær lønn, mot normalt 62 prosent). Dette kan være noe av årsaken til at ikke flere har hatt behov for supplerende sosialhjelp. Det har gjentatte ganger vært varslet at ordningen med bedre ytelser enn normalt skal opphøre, men varigheten av tiltaket har blitt utvidet flere ganger underveis. Det er svært usikkert i hvilken grad de som har nytt godt av denne ordningen, vil få behov for økonomisk sosialhjelp når den avvikles. Nåværende ordning er videreført ut 2021.

Kultur har hatt ansvaret for telefontjenesten for testing og vaksinasjon under pandemien. Det følges en oppsatt plan med gradvis avvikling av denne i løpet av vinteren/våren. Det er tilgjengelig kapasitet som gjør det mulig å øke kapasiteten igjen ved behov.

Rådmannen forventer at tjenestene innen teknisk sektor kan driftes tilnærmet normalt i 2022. Til enkelte av prosessene knyttet til kommuneplanens arealdel planlegges det ulike medvirkningsaktiviteter. Dette vil kunne påvirkes av en eventuell smitteoppblomstring. Vann og avløp har utsatt sitt program for utskifting av vannmålere under pandemien. Dette arbeidet blir nå gjenopptatt, og utskiftingen forseses.

Evaluering og læring

Det er allerede gjennomført flere undersøkelser og evalueringer av Drammen kommunes arbeid med pandemien. Alle tjenestene har vært berørt av pandemien, og det er viktig at kommunen som en lærende organisasjon, også lærer av det som er gjort det siste drøye halvannet året.

Under pandemien har det viktigste vært å sikre liv og helse, samtidig som kommunens innbyggere skulle ha tilgang på gode tjenester. Det har vært innført strenge smitteverntiltak over lang tid, og dette har påvirket både innbyggernes hverdag og arbeidshverdagen for de ansatte i Drammen kommune. Selv om mye har fungert godt, er det viktig å få kartlagt det som ikke har fungert like bra, slik at rutiner kan bedres og kompetansen heves. Rådmannen vil derfor ta initiativ til en evaluering av kommunens samlede pandemihåndtering.

Drammen kommune har gjennom KS Storbynettverk bidratt til at det er opprettet en tverrkommunal arbeidsgruppe som har utarbeidet et felles rammeverk for evaluering av covid-19-håndteringen, basert på mal fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB). Malen er tilpasset kommunene for å tilrettelegge for systemlæring. Ulike evalueringer kan ha ulikt fokus og ulik metodisk tilnærming som vanskeliggjør sammenligning på tvers av kommuner. Gjennom å utarbeide en felles mal for evalueringsarbeidet ønsker KS Storbynettverk å identifisere sentrale læringspunkter på systemnivå, samtidig som det vil være mulig å sammenligne seg med og hente læring fra andre kommuner.

KORONA-
VAKSINAS
DROP-IN OG TIMEBESTI

Handlingsdelen

Drammen nærmer seg en viktig milepæl i byggingen av den nye kommunen. Forslaget til kommuneplanens samfunnsdel har vært til førstegangsbehandling i kommunestyret og deretter ute på offentlig høring. I samfunnsdelen vedtas de langsiktige føringene for utviklingen av kommunen, og i forslaget som kommer til sluttbehandling i kommunestyret i desember, er både de beskrevne utfordringene og ambisjonene store. Samtidig er kommunens økonomiske rammer stramme. Dette fordrer gode kommunale basistjenester og tydelige prioriteringer av effektive tiltak for å nå målene som er satt.

Handlingsdelen i handlings- og økonomiplanen følger opp målene som er satt i samfunnsdelen, og tiltakene som iverksettes gjennom de årlige budsjettene, skal støtte opp om de ulike målsettingene.

Det er store forventninger blant kommunens innbyggere til hvordan drammenssamfunnet skal utvikles fremover. Utviklingen skal skje i en mer bærekraftig retning, basert på FNs bærekraftsmål, og den skal skje i nært samspill med innbyggerne og brukerne av kommunale tjenester.

De kommunale tjenestene bidrar til å styrke den enkelte innbyggers muligheter til å skape et godt og trygt liv. Men for å lykkes med dette trenger kommunen gode samarbeidspartnere. Samspillet med frivillige lag og foreninger, private aktører og andre offentlige virksomheter er helt avgjørende for å bygge drammenssamfunnet videre. Ressursene må samles og koordineres, slik at alle er inkludert og kan ta del i samfunnsutviklingen ut fra sine egne forutsetninger.

Rammer for handlingsdelen

I handlingsdelen av handlings- og økonomiplanen beskrives de viktigste strategiske grepene rådmannen foreslår for den kommende fireårsperioden. Dette er grep som skal bidra til å oppfylle målene i kommuneplanens samfunnsdel. Når rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-25 legges fram, vil handlingsdelen være mindre konkret enn det som vil være tilfelle i årene som kommer.

Dette skyldes at kommunestyret foreløpig ikke har sluttbehandlet kommuneplanens samfunnsdel. I tillegg skal hovedutvalgene behandle temaplaner for kvalitet og innhold i tjenestene innenfor sine respektive ansvarsområder første halvår 2022. I påvente av disse vedtakene har ikke rådmannen tilstrekkelige politiske føringer til å komme med tydeligere prioriteringer innenfor de ulike områdene ved fremleggelsen av forslaget til handlings- og økonomiplan for 2022-25. I årets dokument foreslår derfor rådmannen noen overordnede strategiske grep, som tiltak for å starte arbeidet med å nå målene i kommuneplanens samfunnsdel, slik de ligger etter kommunestyrets førstegangsbehandling.

Den foreslåtte visjonen, om at Drammen kommune skal være "et godt sted å leve", ligger til grunn for samtlige tiltakene rådmannen foreslår. Tiltakene skal også bidra til at kommunens foreslåtte verdier - nær, inkluderende og nytenkende - blir oppfylt.

Innenfor de ulike tjenesteområdene vil overordnede politiske føringer for utviklingen av kommunen bli vedtatt gjennom behandlingen av temaplanene i hovedutvalgene, formannskapet og kommunestyret. Rådmannen vil i forslaget til handlings- og økonomiplan 2023-26 komme tilbake med en mer omfattende handlingsdel for å følge opp politiske føringer som legges ved endelig behandling av kommuneplanens samfunnsdel og av temaplanene.

De overordnede grepene som foreslås i handlingsdelen, følger opp det som tidligere er politisk vedtatt gjennom den politiske plattformen for etableringen av den nye kommunen og økonomiplanene for de to første driftsårene for Drammen kommune.

Når det gjelder en nærmere beskrivelse av de konkrete tiltakene og de kostnadsmessige konsekvensene av disse, beskrives dette nærmere under hvert enkelt programområde i økonomidelen.

Indikatorer

Kommuneplanens samfunnsdel er den viktigste planen for utviklingen av Drammen kommune, med både visjon, verdier og hovedmål. Hvert hovedmål er konkretisert i delmål, og samfunnsdelen inneholder totalt 23 delmål knyttet til de seks politiske satsingsområdene. Det er viktig å knytte indikatorer til disse delmålene, slik at man kan ha en mest mulig omforent oppfatning av den faktiske utviklingen. For å begrense målingsregimet har ingen av delmålene i kommuneplanens samfunnsdel mer enn to indikatorer.

Indikatorene skal bidra til at kommunen har et effektivt verktøy for å måle effekten av tiltakene som iverksettes for å oppfylle ambisjonene i kommuneplanens samfunnsdel. Målsettingene er høye, og det vil kreve systematisk og langsiktig arbeid for å nå dem. Da er det også nødvendig med gode verktøy for å kontrollere at prioriterte tiltak har ønsket effekt. Dette gir kommunen muligheten til å justere tiltak eller prioriteres annerledes, dersom iverksatte tiltak ikke gir ønsket effekt.

Forslagene til indikatorer som rådmannen nå legger fram, er utviklet av en intern prosjektgruppe med ekstern faglig bistand. Forslagene er blitt vurdert, og det er gitt tilbakemeldinger fra et administrativt arbeidsverksted med 60 ledere på ulike nivåer i organisasjonen og tillitsvalgte, samt den politiske arbeidsgruppen for kommuneplanens samfunnsdel.

Videre arbeid

Det er foreløpig satt utgangsverdier eller nullverdier kun på noen få kvantitative indikatorer hvor det finnes statistikk fra 2020. Rådmannen kommer tilbake med utgangsverdier for de øvrige statistikkbaserte indikatorene på nyåret. Når det gjelder de kvalitative indikatorene, er det spørreundersøkelser som vil utgjøre datagrunnlaget. Det vil nå gjøres et forarbeid med utvikling av forslag til et begrenset antall relevante spørsmål innenfor ulike tema til bruk i spørreundersøkelsene.

Endelig forslag til spørreundersøkelser legges fram for formannskapet før gjennomføring. Dette skjer tidlig i 2022. Spørreundersøkelse(r) er planlagt gjennomført i februar/mars, og resultater skal foreligge innen påske.

Resultatene av spørreundersøkelsene presenteres og behandles politisk sammen med utgangsverdier for de kvantitative indikatorene etter påske. I den politiske prosessen fastsettes også ambisjonsnivået for de ulike indikatorene.

Når kommuneplanens samfunnsdel og temaplanene for kvalitet og innhold i tjenestene er vedtatt og utgangsverdiene for indikatorene er på plass, vil rådmannen ha det som er nødvendig for å legge fram en mer konkretisert handlingsdel som også har et fullverdig indikatorsett som kan tas i bruk. Dette vil bli tatt inn i det neste forslaget til handlings- og økonomiplan.

Forslag til indikatorer

1. God oppvekst og godt liv Hovedmål: Drammen har gode tjenester og aktiviteter for alle gjennom hele livet

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
1A Drammen satser på tidlig innsats og forebygging som ivaretar innbyggerne	1. Andel av befolkningen 15-74 år som er utenfor arbeid, utdanning eller arbeidsmarkedstiltak	<ul style="list-style-type: none"> Andel av den voksne befolkningen som ikke er i arbeid, utdanning eller i arbeidsmarkedstiltak. Høy eller økende andel er en indikasjon på økende utenforskap og slik sett et avvik fra målet. Statistikk. SSB. Middels validitet
	2. Inntektsulikhet blant barnefamilier	<ul style="list-style-type: none"> Kunnskap om inntektsforskjellene for barnefamilier/husholdninger med barn. Indikatoren legger til grunn at færrest mulig barnefamilier med lav husholdningsinntekt er et uttrykk for tidlig innsats og god forebygging. Sammenlignes med andre kommuner og landsgjennomsnittet. Statistikk. SSB. Høy validitet
1B Drammen har gode tjenester som møter innbyggernes behov	1. Målt tjenestekvalitet (indeks sosial, oppvekst, helse)	<ul style="list-style-type: none"> Indikatoren gir et overordnet bilde (indeks) av målt tjenestekvalitet for tjenestene sosial, skole og helse. Tjenestene måles på: <ol style="list-style-type: none"> stønadslengde sosialhjelp, der sosialhjelp er hovedinntektskilde, skolebidrag mellomtrinnet, skolebidrag ungdomstrinnet, andel årsverk i brukerrettede helse og omsorgstjenester med fagutdanning sykefravær i pleie og omsorg, ledig listekapasitet (fastleger), sykefravær kommunehelsetjenester, sykefravær i barnehager, andel ansatte med pedagogisk utdanning i barnehager. En svakhet ved indeksen er at seks av delindikatorene (4-9) måler ressurser og kapasitet i tjenestene og er slik sett ikke et mål for kvalitet i tjenestene direkte, men mer indirekte. De fire første av disse indikatorene brukes imidlertid som kvalitetsindikatorer nasjonalt/ASSS. Statistikk. Dels eksternt, dels internt og dels som ferdig indikator. Middels validitet
	2. Opplevd tjenestekvalitet	<ul style="list-style-type: none"> Tjenestemottakeres vurdering av kvalitet, basert på spørreundersøkelse. Spørsmål om de sentrale tjenestene kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse. Spørreundersøkelse. Høy validitet

1. God oppvekst og godt liv**Hovedmål: Drammen har gode tjenester og aktiviteter for alle gjennom hele livet**

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
1C Drammen har et variert aktivitetstilbud for alle	1. Innbyggere med variert aktivitetstilbud	<ul style="list-style-type: none"> Innbyggernes bruk av eksisterende aktivitetstilbud (allment tilgjengelige og med plassbegrensing), og andelen innbyggerne som har funnet aktivitetstilbudene attraktive nok. Spørsmål om attraktivitet i aktivitetstilbudene kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse. Spørreundersøkelse. Høy validitet.
1D Drammen har godt tilrettelagte og trygge bomiljøer	1. Innbyggernes tilfredshet med møteplasser i nærmiljøet	<ul style="list-style-type: none"> Spørsmål om bruk av og tilfredshet med ulike spesifikke møteplasser, inne og ute, i regi av frivilligheten og tilrettelagt av kommunen, kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse. Spørreundersøkelsen bør inkludere bakgrunnsvariabler om kommunedel, eventuelt om geografisk tilhørighet på enda lavere nivå. Spørreundersøkelse. Høy validitet
	2. Trygghet i bomiljøet	<ul style="list-style-type: none"> Innbyggernes vurdering av trygghet i eget bomiljø. Spørsmål om trygghet, kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse. For eksempler, se https://www.kk.dk/artikkel/tryghedsundersoeegelsen eller TØI rapport 1642/2018. Spørreundersøkelse. Høy validitet.

Klima- og miljøvennlig utvikling**2. Hovedmål: Drammen skal bli Norges grønneste kommune – et sirkulært og klimarobust lavutslippssamfunn der det er naturlig å velge miljøvennlig**

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
2A Drammen skal redusere klimagassutslippene	1. Klimagassutslipp	<ul style="list-style-type: none"> Utslipp av CO₂, metan (CH₄) og lystgass (N₂O) (tonn), omregnet til CO₂-ekvivalenter Statistikk. Miljødirektoratet (for ni sektorer, ett år i etterkant av sanntid). Høy validitet

Klima- og miljøvennlig utvikling

2. Hovedmål: Drammen skal bli Norges grønneste kommune – et sirkulært og klimarobust lavutslippssamfunn der det er naturlig å velge miljøvennlig

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
2B Drammen skal styrke evnen til å tåle klimaendringer	1. Andel fremmedvann i avløpsnett	<ul style="list-style-type: none"> Sintef-rapport 26-2021 «Indikatorer for måling av klimatilpasning av arealer, bygninger og infrastruktur i kommuner» foreslår en rekke resultatindikatorer innen beredskap, økonomi og VA/overvann som kan være relevante. Én av disse er «Andel fremmedvann i avløpsnett». Fremmedvann som tilføres renseanleggene er i bedreVANN definert slik: Fremmedvann = Overvann + Innlekking av grunnvann og drikkevann. Indikatoren måler ikke direkte kommunens tiltak, men vil korrelere med tiltak for bedre håndtering av overvann, slik som åpning av bekkeløp og beplantning m.fl. Statistikk. Internt. Høy validitet.
	2. Antall innbyggere i risikoområder for overvann, elveflom, skred, kvikkleire og havnivåstigning	<ul style="list-style-type: none"> Antall av innbyggere som bor i risikoområder for klimaendringer i form av overvann, elveflom, skred, kvikkleire, havnivåstigning. Må definere risikoklasser. Statistikk. Eksternt (må definere risikoklasser). Høy validitet.
2C Drammen skal være en foregangskommune på sirkulær økonomi	1. Restavfallsmengde per innbygger	<ul style="list-style-type: none"> Indikatoren fokuserer på kildesortering og omfatter restavfall fra både husholdninger og næringsliv. Krever tilgang på nasjonale data eller storbydata (f.eks. Kostra-gruppen) for sammenligning, jf. "foregangskommune" i målformuleringen. Statistikk. Finnes data? Ikke avklart. Høy validitet
	2. Matsvinn per innbygger	<ul style="list-style-type: none"> Indikatoren fokuserer på kildesortering og omfatter matsvinn fra både husholdninger og næringsliv. Krever tilgang på nasjonale data eller storbydata (f.eks. Kostra-gruppen) for sammenligning, jf. «foregangskommune» i målformuleringen. Statistikk. Ikke avklart. Høy validitet
2D Drammen skal ivareta og legge til rette for naturmangfold, ren luft, ren fjord og rene vassdrag	1. Areal naturtyper med artsmangfold som bør bevares	<ul style="list-style-type: none"> Areal naturtyper med artsmangfold; operasjonaliserer "naturmangfold" i målformuleringen. Når indikatoren skal spesifiseres og måles, defineres bevaringsverdi etter nasjonale, regionale og lokale interesser. Ved motstrid har interesser på høyere nivå forrang. Statistikk. Miljødirektoratet. Høy validitet
	2. Forurensing (indeks luft, fjord, vassdrag)	<ul style="list-style-type: none"> Indikatoren er en indeks som gir en samlet fremstilling av forurensingsutviklingen i luft, fjord og vassdrag. Indeksen bygger på fire delindikatorer: 1) Luftforurensing PM10, 2) Luftforurensing P;2,5, 3) Vannforurensing fjord, 4) Vannforurensing vassdrag. De to første har datagrunnlag eksternt (NILU), de to siste har trolig et datagrunnlag internt Statistikk. Eksternt og internt. Høy validitet

3. Omstillingsdyktig næringsliv

Hovedmål: Drammen er et næringsssentrum

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
3A Drammen skaper rom for et mangfoldig næringsliv for innbyggere med ulik kompetanse og utdanningsnivå	1. Mangfold i nærings-sammensetningen	<ul style="list-style-type: none"> • Sysselsatte i ulike næringer og offentlig sektor (SSB), sammenlignet med nasjonal næringsfordeling, eller ift. Kostra-gruppe. Gir et bilde av mangfoldet i Drammens næringsliv sammenlignet med Kostra-gruppe eller nasjonalt. • Statistikk. SSB. Høy validitet • Utgangsverdi: Se egen tabell under indikatoroversikten.
	2. Kompetansegap i arbeidslivet	<ul style="list-style-type: none"> • Tilgjengelig kompetanse i Drammens arbeidsliv som næringslivet og offentlig sektor ikke benytter. Data hentes fra NAVs oversikt over ledige jobbsøkere i Drammen. Antall jobbsøkere fordelt på kompetanse eller utdanningskategorier. Må definere hvor lenge de har stått som jobbsøkere for å komme med i datagrunnlaget (langtidsledighet; ikke friksjonsledighet) • Statistikk. Telemarksforskning. Høy validitet
3B Drammen spiller aktivt på lag med andre og blir opplevd som en «ja-kommune»	1. Næringslivets tilfredshet, næringsareal, byggesak, næringsutvikling, forståelse og samarbeid (indeks)	<ul style="list-style-type: none"> • Indikatoren er en indeks som gir et samlet bilde av næringslivets tilfredshet med kommunens arbeid med: <ol style="list-style-type: none"> 1) tilrettelegging av næringsareal 2) byggesaker 3) Tilrettelegging for næringsutvikling 4) Forståelse av og samarbeid med næringslivet. • Spørsmål kan hentes fra Innovasjon Norges spørreundersøkelse "næringsvennlig kommune", ev. supplert med mer valide spørsmål. Spørsmålene kan inngå i en felles spørreundersøkelse til næringslivet i Drammen, ev. samordnet med Næringsforeningen for Drammensregionen. • Spørreundersøkelse. Høy validitet
3C Drammen kommune er nytenkende, imøtekommende og tilpasningsdyktig i møtet med næringslivet	1. Næringslivets samlede vurdering av Drammen som nytenkende, imøtekommende og tilpasningsdyktig (indeks)	<ul style="list-style-type: none"> • Indeks som fanger opp næringslivets vurdering når det gjelder kommunens praksis med å være nytenkende, imøtekommende og tilpasningsdyktig. Spørsmålene kan inngå i en felles spørreundersøkelse til næringslivet i Drammen, ev. samordnet med Næringsforeningen for Drammensregionen. • Spørreundersøkelse. Høy validitet.
3D Drammen skal ha et grønt, bærekraftig og innovativt næringsliv	1. Klimagassutslipp fra næringslivet	<ul style="list-style-type: none"> • Næringslivets utslipp av CO₂, metan (CH₄) og lystgass (N₂O) (tonn), omregnet til CO₂-ekvivalenter • Statistikk. Miljødirektoratet. Høy validitet
	2. Innovasjon i næringslivet	<ul style="list-style-type: none"> • Andel omsetning som kommer fra innovasjon, jf. https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/forskning-og-innovasjon-i-naeringslivet/statistikk/innovasjon-i-naeringslivet • Statistikk. SSB. Høy validitet

4. Attraktive byer og tettsteder
Hovedmål: Drammen skal være det foretrukne regionsenteret nasjonalt

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
4A Drammen skal være næringslivets førstevalg	1. Vekst i antall arbeidsplasser	<ul style="list-style-type: none"> • Relativ vekst i antall arbeidsplasser, ev. fordelt på bransje. Veksten sammenlignet med landsgjennomsnittet eller Kostra-gruppe (storbyene) • Statistikk. SSB. Høy validitet
	2. Utvikling i nyetableringer	<ul style="list-style-type: none"> • Oversikt over nyetableringer i Drammen (Brønnøysundregisteret. Gir en indikasjon på om nyetableringer avtar, ligger stabilt, eller øker. Kan evt. måles som netto nyetableringer, ved å kontrollere for antall registrerte virksomheter som legges ned/tas ut av registeret. Må definere selskapsetablering; kun AS-er, eller også enkeltpersonforetak? • Statistikk. SSB. Høy validitet • Utgangsverdi; Drammen 2020. Totalt 1352. Fordelt etter antall arbeidsplasser per virksomhet; 0/1271, 1-4/66, 5-9/12, 10-19/2, 20-39/1, 40-/0. Kan også korrigeres for frafall
4B Alle innbyggere skal oppleve å ha nærhet til naturen	1. Andel boliger som ligger mindre enn X meter fra nærmeste naturområde	<ul style="list-style-type: none"> • Andel boliger som ligger mindre enn X meter fra nærmeste naturområde. $100 * (\text{antall boliger som har avstand til nærmeste naturområde under en gitt terskelverdi}) / (\text{totalt antall boliger})$. Terskelverdien bør settes med involvering av kommunens fagmiljø og være tilpasset Drammen. • Statistikk. Internt. Høy validitet
	2. Opplevd tilgjengelighet til naturområder	<ul style="list-style-type: none"> • Innbyggernes vurdering av tilgjengelighet til naturområdene. Spørsmål om tilgjengelighet til naturområdene, kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse. • Spørreundersøkelse. Høy validitet.
4C Drammen skal ha gode og trygge bomiljøer	1. Bomiljøkvalitet	<ul style="list-style-type: none"> • Innbyggernes vurdering av kvalitet i bomiljø. Spørsmål om kvalitet og trivsel - hvor godt er det å bo et sted, kan legges inn i en samlet innbyggerundersøkelse • Spørreskjema. Høy validitet
	2. Målt trygghet i bomiljøet	<ul style="list-style-type: none"> • "Målt trygghet i bomiljøet" (indeks), basert på foreliggende statistikk for to delområder - utrygge hendelser tolket som ulykker i nærområdet, og utrygge hendelser forstått som kriminalitet (borgerrettet kriminalitet), basert på statistikk fra politiet. • Statistikk. Eksternt. Høy validitet
4D Det skal være et levende kultur- og aktivitetstilbud i hele Drammen	1. Innbyggernes tilfredshet med kultur- og aktivitetstilbudet	<ul style="list-style-type: none"> • Innbyggernes vurdering av det samlede kultur- og aktivitetstilbudet i Drammen, og hvor "levende" de opplever det, fordelt på kommunedel. Spørsmål om kultur- og aktivitetstilbudet kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse. • Spørreundersøkelse. Høy validitet

Mangfold og inkludering**5. Hovedmål: Drammen er et mangfoldig mulighetssamfunn, hvor alle innbyggere deltar i fellesskapet og opplever mestring**

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
5A Drammen skal ha flere arenaer for deltakelse	1. Omfang av lokallag og lokale organisasjoner	<ul style="list-style-type: none"> • Antall lokallag og lokale organisasjoner etter type, samt antall medlemmer, jf. typene i https://www.ssb.no/statbank/table/09137. SSB har utviklet et typesett, men det ligger så vidt kjent ikke rådata til grunn som kan brukes av Drammen kommune. • Statistikk. Må utvikles. Middels validitet
	2. Opplevd variasjon i og muligheter for deltakelse	<ul style="list-style-type: none"> • Spørsmål om innbyggernes erfaring med og opplevelse av arenaer for deltakelse. Spørreundersøkelse; integreres i en innbyggerundersøkelse. • Spørreundersøkelse. Høy validitet
5B I Drammen skal færre barn vokse opp i lavinntektsfamilier	1. Andelen barn i familier med vedvarende lave inntekter	<ul style="list-style-type: none"> • Andelen barn i familier/husholdninger med under 60 prosent av mediangjennomsnittet over tre år. Her kan kommunen vurdere en annen terskelverdi, f.eks. 50 prosent. • Statistikk. SSB. Høy validitet
	2. Inntektsmobilitet for lavinntekts barnefamilier	<ul style="list-style-type: none"> • Et mål for netto lavinntektsmobilitet. Netto positiv lavinntektsmobilitet vil si at flere barn går ut av lavinntektsstatus enn barn som kommer inn i denne lavinntektsgruppen. Et tidsintervall kan være barn bosatt i Drammen siste seks år, som deles opp i to treårsperioder. Antall barn som flyttet fra vedvarende lavinntekt og opp, minus antall barn som flyttet ned til vedvarende lavinntekt vil gi indikasjon på netto lavinntektsmobilitet for barn i lavinntektsfamilier • Statistikk. SSB. Høy validitet
5C Drammen er ledende på høy sysselsetting	1. Sysselsettingsandel sammenliknet med andre storbyer	<ul style="list-style-type: none"> • Sysselsettingsandel, sammenliknet med andre kommuner. Sysselsetting etter SSBs definisjon. Sammenligningskommuner må bestemmes, ev. ut fra Drammens Kostra-gruppe • Statistikk. SSB. Høy validitet • Utgangsverdi; 2020, 15-74 år. Samlet. Drammen 64,1 prosent, Kristiansand 63,8 prosent, Fredrikstad 61,0 prosent og Stavanger 66,4 prosent. Kan også fremstilles for aldersgrupper
5D I Drammen blir mangfold brukt aktivt som en ressurs	1. Sysselsetting (indeks: eldre, kvinner, innvandrere, personer med funksjonsnedsettelse)	<ul style="list-style-type: none"> • Indeks basert på sysselsettingsandel blant personer over 50 år, kvinner, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre (gruppe 2, jf. SSBs definisjoner), og personer med funksjonsnedsettelse. SSB, arbeidskraftsundersøkelsen (AKU) • Statistikk. SSB. Høy validitet
	2. Mangfold som ressurs i frivilligheten	<ul style="list-style-type: none"> • Frivillighetens vurdering av i hvilken grad mangfold blir brukt som en ressurs. Basert på spørreundersøkelse rettet mot frivilligheten. Spørsmål bør utformes slik at det ikke oppfattes som en evaluering av hvor godt frivilligheten har lyktes med å inkludere minoriteter. • Spørreundersøkelse. Høy validitet

6. Deltakende innbyggere
Hovedmål: I Drammen skaper vi framtida sammen

Delmål	Forslag indikatorer	Kommentarer
6A I Drammen skal det være enkelt å påvirke, og innbyggernes innspill tas med i det politiske arbeidet	1. Innbyggernes tilfredshet med påvirkningsmuligheter	<ul style="list-style-type: none"> Innbyggernes vurdering av muligheter for og hvor enkelt det er å gi tilbakemelding til kommunen. Spørsmål om påvirkningsmuligheter (se bl.a KS lokaldemokratiundersøkelse) kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse. Spørreskjema. Høy validitet
6B Drammen kommune og frivilligheten samarbeider aktivt om tjenester og fritidstilbud	1. Kvalitet i samarbeid mellom kommunen og frivilligheten (indeks)	<ul style="list-style-type: none"> Frivillighetens vurdering av samarbeidet med kommunen (indeks). Tema for spørsmål som vil inngå er <ol style="list-style-type: none"> tjenesteområder fritidstilbud omfang kvalitet Egen spørreundersøkelse til frivilligheten, evt. med et spørsmål om frivillighet i en innbyggerundersøkelse. Viktig med en definisjon og avgrensing av begrepet frivillighet, og hvilke aktører som skal inngå i målingen Spørreundersøkelse. Høy validitet
	2. Antall samarbeid med frivilligheten	<ul style="list-style-type: none"> En objektiv indikasjon på omfanget av samarbeidsprosjekter kommunen har med frivilligheten. Måling i form av kommunens egen oversikt (målt innenfra og ut) over antall samarbeid kommunen har med frivilligheten. Hvis man ikke allerede har system for rapportering, forutsetter dette forslaget at det ikke blir for arbeidskrevende for ansatte i kommunen å etablere oversikt/data, noe som må vurderes opp mot nytte. Statistikk. Må utvikles. Middels validitet
6C I Drammen skal innbyggerne engasjeres aktivt i arbeidet med tjeneste- og stedsutvikling	1. Målt medvirkning i tjeneste- og stedsutviklingsprosesser	<ul style="list-style-type: none"> Andel av alle tjeneste- og stedsutviklingsprosesser med medvirkningsaktivitet. Medvirkningsaktivitet må defineres med hensyn til egnethet og kunne splittes på henholdsvis tjeneste- og stedsutviklingsprosesser. Statistikk. Må utvikles. Middels validitet
	2. Innbyggernes tilfredshet med medvirkning i tjeneste- og stedsutvikling	<ul style="list-style-type: none"> Innbyggertilfredshet med involvering i politikernes arbeid med tjeneste- og stedsutvikling. Spørsmål om tilfredshet med involveringen (se bl.a. KS' lokaldemokratiundersøkelse) kan integreres i en samlet innbyggerundersøkelse. Spørreskjema. Høy validitet

**Utgangsverdier for indikator 3A - 1
Andel sysselsatte i % per sektor**

	Drammen	LANDET
Bergverksdrift og utvinning	0,4 %	2,2 %
Bygge- og anleggsvirksomhet	9,1 %	8,6 %
Elektrisitet, vann og renovasjon	1,0 %	1,2 %
Finansiering og forsikring	1,7 %	1,8 %
Forretningsmessig tjenesteyting	6,4 %	4,7 %
Helse- og sosialtjenester	20,9 %	21,0 %
Industri	7,4 %	7,7 %
Informasjon og kommunikasjon	3,7 %	3,8 %
Jordbruk, skogbruk og fiske	0,4 %	2,4 %
Off.adm., forsvar, sosialforsikring	6,2 %	6,4 %
Overnattings- og serveringsvirksomhet	3,1 %	3,0 %
Personlig tjenesteyting	4,5 %	4,0 %
Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	6,2 %	6,5 %
Transport og lagring	4,8 %	4,8 %
Undervisning	6,7 %	8,4 %
Uoppgitt	0,7 %	0,7 %
Varehandel, reparasjon av motorvogner	16,8 %	12,8 %
Totalsum	100,0 %	100,0 %

Strategiske grep

Målene i samfunnsdelen griper inn i alle de kommunale tjenesteområdene. Å nå de ambisiøse målene er ikke gjort i løpet av ett eller tre år. Dette er mål som er satt for kommuneplanperioden som strekker seg fram til 2040.

Det er mange ulike grep og tiltak som kan iverksettes og som vil bidra til å nå målene innenfor flere områder. Kommunens virksomheter skal jobbe tverrfaglig for å sikre et best mulig tjenestetilbud til innbyggerne. Dette harmonerer godt med målene som er skissert i samfunnsdelen, som også går på tvers av tradisjonelle skillelinjer mellom de ulike fagområdene. I påvente av temaplanene som skal behandles i hovedutvalgene, formannskapet og kommunestyret før sommeren 2022, er fokuset i handlingsdelen i årets handlings- og økonomiplan på tiltak og strategier som allerede er satt i gang. I tillegg til at temaplanene ikke er behandlet i hovedutvalgene og formannskapet ennå, tillater ikke den økonomiske situasjonen mange nye tiltak før det er skapt et tilstrekkelig økonomisk handlingsrom til prioritering av politiske satsinger. Nye tiltak blir vurdert og foreslått i forbindelse med handlings- og økonomiplan 2023-26.

Samfunnsutvikling

Drammen kommunes sentrale geografiske plassering gir et godt grunnlag for utvikling av eksisterende næringsvirksomhet, samt etablering av nye næringer og arbeidsplasser. Et nytenkende, mangfoldig og innovativt næringsliv er av stor betydning for å sikre fremtidens sysselsetting, som videre er avgjørende for vekst i folketallet, større skatteinntekter og god velferd.

I Drammen skal det være et mangfoldig, inkluderende og bærekraftig nærings- og arbeidsliv. Kommunen har en sentral rolle som vertskommune og tilrettelegger for bærekraftig samfunnsutvikling, og må ta en aktiv og utadvendt rolle i nært samarbeid med næringsliv, akademia og andre samfunnsaktører.

Arbeidet med kommuneplanens arealdel er startet opp. For både innbyggere, næringsliv og frivillighet er gode rammebetingelser viktige. En arealplan som legger til rette for utvikling av gode sentrumsområder og lokalsamfunn, med gode boligområder, variert næringsvirksomhet og et aktivt fritidstilbud, er av stor betydning for kommunens attraktivitet og mulighet for vekst og utvikling. Videre skal kommunen spille aktivt på lag med omgivelsene. Det er blant annet igangsatt et arbeid for å utvikle kompetanse, arbeidsformer og et godt servicenivå i kommunens tjenester innen arealplan og byggesak, for å bli en imøtekommende og innbygger- og næringsvennlig kommune.

For å sikre at det er god tilgang til kompetanse både for privat næringsliv og offentlige institusjoner, arbeides det aktivt med å stimulere utdanningsinstitusjonene til å utvikle tilbud som møter fremtidens kompetansebehov. Arbeidet skjer blant annet gjennom universitetskommuneavtalen som Drammen kommune har med Universitetet i Sørøst-Norge. Denne avtalen danner grunnlaget for et tett og godt samarbeid mellom kommunen og universitetet. Samfunnsutvikling, innovasjon og entreprenørskap blir vektlagt for å imøtekomme omstillingsbehovet som følge av det grønne skiftet og digitalisering som treffer alle deler av samfunnet.

Kommunen står også overfor viktige oppgaver og store muligheter knyttet til by- og sentrumsutvikling. En stor by, en liten by og flere tettsteder byr til sammen på varierte tilbud og aktiviteter for innbyggere og næringsliv. Dette gir mulighet for aktiv utnyttelse av mangfold, lokalt særpreget og det enkelte steds kvaliteter.

Nærhet til natur og et levende kultur- og aktivitetstilbud bidrar også til å gjøre Drammen til en attraktiv region. Det lokale frivillige kulturlivet og det profesjonelle kunst- og kulturlivet spiller en viktig rolle. Kommunen har profesjonelle arenaer for opplevelsese- og kulturnæringer med variert tilbud både til egne innbyggere og besøkende. Det arbeides også aktivt med å gjøre natur- og friluftsområder tilgjengelige for flest mulig gjennom hele året.

Arbeidet med by- og sentrumsutvikling lykkes best i tett samhandling med innbyggere, næringsliv, frivillighet og andre aktører. Mangfoldet skal synliggjøres ved å ta i bruk innbyggernes og de lokale aktørenes ressurser. Gjennom områdesatsingen Strømsø 2030 har kommunen et overordnet, samlet fokus på utviklingen av Strømsø der kommunen, innbyggere og ulike aktører spiller sammen. Satsingen knyttes til blant annet pågående planarbeid og utviklingsprosjekter i kommunen. De årlige arrangementene Globusfestivalen og Drammen Sacred Music Festival er eksempler på arrangementer i det offentlige rom der mangfold og inkludering står i fokus. Kommunen samarbeider godt med eksterne miljøer for å skape arrangementer med lav terskel for deltakelse og hvor mangfold blir brukt som en ressurs.

Drammens mangfold og bredde blant innbyggere, næringsliv og frivillighet representerer et fortrinn og en styrke for regionen. Gjennom god samhandling internt i kommunen og med eksterne samarbeidspartnere skal dette legge grunnlaget for til verdiskaping, vekst, sysselsetting, fellesskap og trivsel blant innbyggere og næringsliv.

Kvalifisering og arbeid

Gjennom barnehage og skole gir Drammen kommune barn og unge et godt grunnlag for å kunne gå videre med videregående opplæring, slik at de settes i stand til å skaffe seg jobb og bli værende i arbeid gjennom hele livet. Dette innebærer at alle barn må sikres en grunnleggende allmennutdanning og evnen til å kunne møte endrete behov for kunnskap og ferdigheter i voksen alder, i tråd med hva samfunnsutviklingen krever.

Grunnskolen har tatt i bruk nye læreplaner i alle fag. De nye læreplanene skal bidra til at elevene utvikler kunnskap, ferdigheter og holdninger for å kunne mestre egne liv, og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. De nye læreplanene stiller også nye pedagogiske og faglige krav til lærerne i grunnskolen. Drammen kommune samarbeider med Universitetet i Sørøst-Norge (USN) gjennom universitetskommunesamarbeidet om å tilby ansatte i skolene ny faglig kompetanse gjennom veiledning og etterutdanning i tråd med innholdet i nye læreplaner. Samarbeidet med USN om tiltak videreføres.

Gode overganger fra barnehage til skole og mellom de ulike trinnene i skolen er viktig for å forhindre frafall i opplæringsløpet, og både barnehager og skoler fortsetter sitt arbeid med inkluderende miljø som et viktig virkemiddel for å motvirke utenforskap.

Drammen kommune samarbeider med Viken fylkeskommune om to viktige tiltak for overgangen mellom grunnskolen og videregående opplæring. Kombinasjonsklassen er ett av disse tiltakene. Denne klassen er for ungdom i alderen 16-24 år med minoritetsspråklig bakgrunn, som ikke har fullført grunnskolen. I tillegg arbeider

partene med en samlokalisering av tilbudene ved Ung11 og UngInvest. Målgruppen for dette tiltaket er ungdom som av ulike årsaker ikke ønsker å begynne rett på videregående opplæring etter grunnskolen. Begge tiltakene skal bidra til økt gjennomføring og mulighet for å lykkes i den videregående opplæringen.

Oppvekstreformen vil stimulere til økt tverrfaglig samarbeid for å sikre at barn og unge tilegner seg den kompetansen som trengs for å kunne gjennomføre videregående opplæring. Den vil også gi utsatte familier veiledning og støtte for å gi god omsorg i oppveksten.

Nærvær er sentralt for å sikre at elevene gjennomfører videregående skole. En veileder for skolenærvær er utarbeidet og benyttes i dette arbeidet. Det viktigste grepet i veilederen er at det etableres en tverrfaglig gruppe som sammen med eleven og foreldrene går inn i saken før fraværet er omfattende. Opplæringskontoret i Viken fylke følger opp elever i aldersgruppen 15-18 år dersom de faller fra i løpet av videregående opplæring. Ungdomstorget og NAV Drammen samarbeider systematisk med opplæringskontoret om tiltak for elever som er folkeregistrert i Drammen kommune. Dette samarbeidet videreføres for å sikre at flest mulig ungdommer i kommunen gjennomfører videregående opplæring.

I fremtiden vil det være et økende behov for fagarbeidere innenfor en rekke fagområder. Spesielt innen helsefag vil behovet øke, og Drammen kommune har et mål om å øke antallet lærlinger. En god lærlingordning, hvor det er gode muligheter for jobb etter fullført læretid, vil være et viktig bidrag til å være en attraktiv arbeidsgiver. På den måten vil Drammen kommune forhåpentligvis kunne dekke fremtidens behov for arbeidskraft innen dette området. Fagbrev på jobb er et annet virkemiddel som kommunen legger til rette for.

Det er ikke bare overgangene mellom barnehage, grunnskole og videregående skole som er viktige. Kvalifisering er avgjørende gjennom hele livet for å sikre at man til enhver tid har relevant kompetanse for å komme inn i og bli værende i arbeidslivet. Kompetansereformen "Lære hele livet" har som mål at ingen skal gå ut på dato som følge av manglende kompetanse. Fleksibilitet i utdanningssystemet og kompetanseutvikling som skjer i arbeidslivet er viktige virkemidler.

Å sikre god og variert kompetanse til næringslivet er viktig for at Drammen skal lykkes i kampen om nye kompetansearbeidsplasser og bli et naturlig næringsssentrum. Gjennom universitetskommunesamarbeidet med Universitetet i Sørøst-Norge har Drammen kommune et godt virkemiddel til å sikre både næringslivets og det offentliges behov for riktig kompetanse. Samarbeid med både frivilligheten og næringslivet står sentralt i arbeidet med å utvikle kompetansen som gir grunnlag for næringsutviklingen. Frivillige kan bidra i leksehjelp-ordninger, og næringslivet kan bidra ved å ta inn lærlinger. Drammen kommune skal selv være en foregangsaktør ved å øke antallet læreplasser.

Drammen er en mangfoldig kommune, og mangfoldet er en ressurs som må benyttes til fellesskapets beste. Dette forutsetter også et mangfold av arbeidsplasser, slik at det er tilbud til innbyggere med ulik kompetanse. Drammen kommune skal ta initiativ overfor partene i arbeidslivet for å utvikle en drammensmodell for et anstendig og trygt arbeidsliv. For å løse fremtidens oppgaver er det viktig å inkludere så mange som mulig og holde innbyggerne i arbeid.

Det er igangsatt flere kvalifiserings- og sysselsettingstiltak som skal bidra til å gjøre flere rustet for arbeidslivet. Nav har et eget kvalifiseringsprogram hvor sosialhjelpsmottakere er målgruppen. I tillegg er jobbsjansen og jobbjakten tiltak som retter seg mot arbeidsledige innbyggere med innvandrerbakgrunn og ungdom som ønsker sommerjobb. I tillegg er det flere arbeidsrettede tiltak for ungdom som søker sosialhjelp, blant annet i samarbeid med Kirkens Bymisjon og Ungdomstorget. I 2022 vil Nav sette i gang tiltaket «Gnist», som har som mål å selvstendigjøre og kvalifisere ungdom som går på sosialhjelp for arbeidslivet.

Via statlige prosjektmidler igangsettes et prosjekt med å tilby individuell jobbstøtte (IPS). IPS er et tilbud til personer med moderate til alvorlige psykiske helseproblemer og/eller rusproblemer, som ønsker hjelp til å komme i arbeid eller beholde ordinært, lønnet arbeid. Metoden har dokumentert gode resultater og tas nå i bruk av både Nav og i rus- og psykiske helsetjenester.

Å legge til rette for at innbyggerne har tilstrekkelig kompetanse og kan stå i arbeid gjennom hele livet vil ha stor betydning for kommunens økonomiske situasjon. I tillegg til at dette gir skatteinntekter bidrar en trygg inntekt også til at færre blir avhengige av økonomisk sosialhjelp.

Rett innsats til rett tid

Gode kommunale basistjenester må dekke brukernes behov i så stor grad som mulig. Dette vil sikre en mest mulig effektiv utnyttelse av kommunale ressurser. Gode basistjenester som fanger opp flest mulig, reduserer behovet for spesialordninger og særskilte tiltak. Samtidig må det settes inn målrettede og effektive tiltak for dem som har behov for et tilbud utover basistjenestene.

Rett innsats til rett tid gjelder innbyggere i alle aldre som kan ha behov for tiltak; barnehagebarn, skoleelever, folk i arbeidsfør alder og de eldre aldersgruppene. Kommunen må kartlegge behovet for tiltak og sammen med brukerne bestemme hvordan tiltakene skal gjennomføres. Dette vil sikre at tiltakene som iverksettes, er så målrettede og effektive som mulig, samtidig som brukernes muligheter til medvirkning ivaretas.

Det er iverksatt flere lavterskeltiltak som skal sikre innbyggere rask og rett hjelp, når de har behov for dette. Dette dreier seg blant annet om rask psykisk helsehjelp, hvor innbyggere kan oppsøke psykisk helsehjelp på et tidlig tidspunkt, uten å måtte søke om tjenesten. På ulike måter vil en få råd og veiledning og eventuell hjelp til å søke tjenester der det er nødvendig. Andre eksempler er etablering av lavterskel mottak i rus- og psykiske helsetjenester, ungdomstorget og lettere tilgang til hjelp fra Nav, blant annet via digitale løsninger. Lavterskel mottak i rus og psykiske helsetjenester er det første kontaktpunktet med tjenesten. Uten vente- og saksbehandlingstid og ved at innbyggeren selv tar kontakt med enheten, er hensikten at innbyggeren settes i stand til å håndtere problemer før de blir for store. Rask og målrettet kartlegging, samtaler og veiledning i bruk av selvhjelpsverktøy er noe av målsettingen. Hvis kartlegging avdekker en alvorlig tilstand, settes andre deler av tjenesten eller spesialisthelsetjenesten inn i saken i samråd med bruker.

Det er også startet et arbeid med å implementere ulike verktøy for å få fram brukerens stemme, som for eksempel FIT (feedbackinformerte tjenester). Dette er et samtaleverktøy som måler om samarbeidet fungerer, og om brukeren får det bedre. Verktøyet skal tas i bruk i flere tjenester, og det er et mål å dreie fokus fra «hva kan vi hjelpe deg med?», til «hva er viktig for deg»? Brukerne skal på den måten i større grad kunne ta ansvar for eget liv og påvirke egne tjenester.

God samhandling på tvers av de ulike kommunale tjenestene er grunnleggende for å kunne etablere et tjenestetilbud som fanger opp brukernes behov og som sikrer rett innsats til rett tid. For å inkludere flest mulig vil det også være nødvendig å trekke veksler på ressursene som frivilligheten representerer. Det legges til rette for gode samhandlingsrutiner med frivilligheten, og frivilligsentralene er bindeledd mellom kommunen og frivilligheten lokalt. Det er ønskelig å vurdere økt bruk av forutsigbare samarbeidsavtaler og målrettet bruk av og enklere systemer for å søke og behandle tilskuddsmidler. Det er i dag inngått samarbeidsavtaler med noen organisasjoner, som for eksempel Fontenehuset, som tilbyr mennesker med psykiske lidelser deltakelse i arbeidsfellesskap og meningsfulle aktiviteter og kvalifisering til arbeid.

Stortinget vedtok i juni 2021 en ny barnevernslov. Loven skal bidra til bedre barnevernsfaglig arbeid, styrke barns og foreldres rettssikkerhet og bidra til økt vekt på forebygging og tidlig innsats. Ny barnevernslov er planlagt å tre i kraft 1. januar 2023, men enkelte endringer vil innarbeides i dagens lov og tre i kraft 1. januar 2022. Fra denne datoen innføres en plikt til å samordne kommunens forebyggende tjenestetilbud rettet mot barn og familier. Dette arbeidet vil bli et viktig tiltak og verktøy for kommunen til å sikre systematisk tilrettelegging for samordnede og helhetlige tjenester til barn og unge. Målsettingen er å redusere antall barn med behov for tiltak fra barnevernet, og samtidig sikre at barn og familier får hjelpen de trenger.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste, skoler og barnehager samarbeider om hvordan læringsmiljøet og undervisningen kan bidra til å redusere behovet for spesialpedagogiske tiltak. Lykkes man med dette arbeidet, kan det frigjøre ressurser for tilpasninger innenfor det ordinære tilbudet og gi mulighet for PP-tjenesten til å vri ressursbruken over fra sakkynndighetsarbeid i enkeltsaker til veiledning av grupper og virksomheter.

Forebyggende innsats rettet mot hjemmeboende eldre fortsetter, og hensikten er å utsette behovet for mer omfattende kommunale tjenester lengst mulig. Kartlegging av helsetilstand, enkel tilrettelegging i egen bolig, kostholdsråd, tilbud om aktiviteter i grupper og tilpassede kulturopplevelser for å stimulere god fysisk og psykisk helse kan nå gjennomføres uten pandemibegrensninger.

Digitale verktøy for tilbakemelding fra brukere av tjenestene videreføres for å sikre at den hjelpen som ytes, oppfattes som nyttig for mottakerne. Dette sikrer at kommunen kan justere tiltak umiddelbart dersom det er behov for dette for å oppnå best mulig effekt for den enkelte bruker.

Folkehelse og livsmestring

Folkehelse handler om helsetilstanden i befolkningen, ikke om den enkeltes helsetilstand. Dette innebærer både å forebygge sykdom, forlenge livet, fremme helse og å utjevne sosialt betingede helseforskjeller. Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og påvirke faktorer som har betydning for hvordan man mestrer sitt eget liv og egen hverdag.

Både barnehagene og skolene har en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidrar til å utjevne sosiale forskjeller ved å gi barna felles opplevelser. Opplevelsen av inkludering, trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd står sentralt i barnehage- og skolehverdagen, i tillegg til forebygging av krenkelser og mobbing. Barnehagen er også en arena for daglig fysisk aktivitet, hvor barnas bevegelsesglede og motoriske utvikling skal stimuleres. Måltider og matlaging i barnehagen gir barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner.

Å fremme god helse og sunn livsstil kan gjøres gjennom blant annet å sikre innbyggerne god tilgang til natur- og friluftsområder i eget nærmiljø. Dette må vektlegges og prioriteres i fremtidig arealplanlegging og vil være et sentralt punkt i arbeidet med kommuneplanens arealdel, som kommer til politisk behandling i 2022. Frivilligheten er en betydelig medspiller i folkehelsearbeidet og bidrar med viktige tilbud som fremmer inkludering, deltakelse og aktivitet. Det er etablert gode samarbeid gjennom avtaler med idrettsrådet, friluftsforum og kulturrådet.

For folkehelsen er det viktig at det tilrettelegges for at alle har tilgang på et variert kultur- og aktivitetstilbud. Fritidskortet er et sentralt tiltak for å finansiere barn og unges deltakelse i et mangfold av aktiviteter, og vil legge til rette for bredere deltakelse.

Det gis også gode tilbud med lav terskel flere steder i kommunen gjennom bibliotek og åpne kulturtilbud til barn og unge. Modellen «Aktive lokalsamfunn» benyttes i noen nærmiljøer og er under utvikling flere steder. I tillegg gir den kulturelle spaserstokken kulturtilbud til eldre, og dette bidrar til trivsel og gode opplevelser.

Det er et grunnleggende behov for alle å ha tilgang til en egnet bolig. Drammen kommune skal sikre at innbyggere som har behov for hjelp til å skaffe seg en bolig, får dette. Det kan skje gjennom tildeling av kommunal bolig, tilrettelagt bolig eller en ordinær utleiebolig. Kommunen kan også bidra med råd og veiledning knyttet til det private boligmarkedet eller yte bistand til å bli boligeier. Det skal fortsatt legges til rette for at Husbankens virkemidler, slik som startlån, blir tilgjengelig for flest mulig av de som er vanskeligstilt på boligmarkedet. Husleiefastsettingen i de kommunale utleieboligene skal differensieres. Rådmannen vil legge fram en egen sak om differensiering av husleieprisene i de kommunale boligene.

Gjennom startlånordningen ble 178 husstander i Drammen boligeiere i 2020. Per 1. oktober 2021 hadde 113 husstander kjøpt egen bolig dette året. Gjennom tett oppfølging får flere av dem som er mest vanskeligstilt på boligmarkedet, hjelp til å få vurdert sitt eiepotensial, og der det er mulig bistand til å kjøpe bolig gjennom ordningen «fra leie til eie». Metoden er også tatt i bruk for enslige foreldre med sosialhjelp, hvor seks har kjøpt egen bolig siden sommeren 2020.

En helhetlig strategi for boligutvikling og temaplan for bolig og omsorgsbygg er under utvikling. Begge planene vil inneholde strategier for fremtidig boligutvikling i Drammen. Temaplanen for bolig og omsorgsbygg skal møte en forventet sterk økning i antallet innbyggere som er 80 år og eldre, og alle andre med behov for heldøgns tilbud. Dette vil kunne øke det samlede behovet for heldøgns omsorg. I temaplanen for boligutvikling utvikles strategier for å sikre en boligvekst i samsvar med innbyggernes behov og en mangfoldig boligstruktur som også tar hensyn til innbyggernes ulike økonomiske forutsetninger.

FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) skal sikre at alle kan delta i samfunnet. Drammen kommune er en av pilotkommunene i CRPD-prosjektet, som er et samarbeidsprosjekt mellom Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og statsforvalterne i Oslo og Viken, Rogaland, Trøndelag og Troms og Finnmark, i tillegg til utvalgte pilotkommuner. Prosjektet skal sikre at funksjonshemmedes rettigheter blir ivaretatt på lik linje med andre borgers rettigheter.

Levekår

Levekår er et vidt begrep som handler om hvordan den enkelte opplever å ha det. Faktorer som påvirker dette, kan være økonomiske forhold, relasjonen til andre mennesker, psykisk og fysisk helse, eget nærmiljø, boligsituasjonen, deltakelse i frivillige aktiviteter, om vi føler fellesskap og om vi får bruke og utvikle oss selv. Å føle utenforskap er det motsatte av å føle fellesskap. Å stå utenfor er for de fleste ikke selvvalgt, og vil gå direkte utover både levekår og selvfølelse.

Arbeid er kanskje den enkeltstående faktoren som har størst betydning for innbyggernes levekår og for å unngå utenforskap. Et godt virkemiddel for å bedre folks levekår er å legge til rette for at det skapes flere arbeidsplasser og at det satses på kompetansebygging i befolkningen.

Det er igangsatt et arbeid med å skaffe til veie et kunnskapsgrunnlag om levekårsutsatte i Drammen kommune. Dette er viktig for å få en oversikt over hvilke fellesnevne som kan være årsaken til at noen lever i utenforskap, eller står i fare for å havne i en slik situasjon. Funnene så langt synliggjør at det er behov for økt tverrfaglighet og koordinering av de kommunale tjenestene, samt et forsterket samarbeid med frivillige.

Veien mot radikaliserings og voldelig ekstremisme kan starte som søken etter et miljø å høre hjemme i. Det er derfor viktig å legge til rette for at alle finner tilhørighet og kjenner seg hjemme i sitt eget nærmiljø. Handlingsplan for forebygging av utenforskap, radikaliserings og voldelig ekstremisme ble vedtatt i kommunestyret i juni 2020. Gjennom implementering av planen er kunnskapen om temaet styrket, og det er innført modeller for tettere samarbeid og økt koordinering av arbeidet på dette området. Handlingsplanen bidrar til å styrke innsatsen på tvers av sektorer i Drammen.

I Drammen vokser en relativt høy andel av barna opp i familier med vedvarende lavinntekt. Levekårsutfordringer har en tendens til å forsterke hverandre negativt, og dette gir en økt risiko for at utfordringene går i arv. Barn av innvandrere utgjør over halvparten av barna i husholdninger med vedvarende lavinntekt, men det har også vært en økning i antall barn uten innvandrerbakgrunn som vokser opp i familier med lav inntekt. Drammen kommune legger til rette for barn og unges deltakelse gjennom ulike moderasjonsordninger for tjenester i barnehage, skole og kulturskole. Tiltakene bidrar til at barn og unge har muligheten til å delta i aktiviteter, uavhengig av familiens inntekt.

Den teknologiske utviklingen og globalisering kan gjøre det vanskeligere for utsatte grupper på arbeidsmarkedet og vil trolig gi økte inntektsforskjeller framover. Manglende yrkestilknytning er blant hovedårsakene til lavinntekt blant unge voksne og innvandrere. Utfordringene vil være å sørge for at den enkelte i størst mulig grad tilfredsstiller kravene arbeidsmarkedet stiller. Det er derfor viktig at kommunens basistjenester fanger opp alle barn og unge og sikrer at de får et grunnlag til å inkluderes i både arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Dette kan legge grunnlaget for et trygt og godt liv, også økonomisk, slik at deres barn igjen ikke også vokser opp med vedvarende lavinntekt.

Det er igangsatt arbeid på flere områder for bedre helhetlig og koordinert hjelp til de familiene eller enkeltpersonene som har et sammensatt behov for hjelp. Bosettings- og integreringsarbeidet har et familieperspektiv fremfor et individperspektiv. Flyktningfamilier med barn har et sammensatt behov for hjelp. Helhetlig og koordinert tverrfaglig hjelp gir de beste muligheter for å lykkes.

Kunnskapen så langt viser at det er behov for økt tverrfaglighet og koordinering av tjenestene i kommunen og kommunens samarbeid med frivillige. Rådmannen vil sørge for at dette har stor oppmerksomhet den kommende fireårsperioden. Tverrfaglighet er vektlagt i lederskolen i år.

Områdesatsningen Strømsø 2030 er et statlig-kommunalt samarbeid for å styrke levekårene til innbyggerne i kommunedelen Strømsø. Dette skal gjøres gjennom en varig forbedring av tjenester og nærmiljøkvaliteter. Satsningen bygger på fire velferdspilarer: arbeid, utdanning, bolig og helse. I 2022 er hovedprioriteringene barn og unge, fysiske og sosiale nærmiljøkvaliteter, kunnskapsutvikling og innbyggermedvirkning.

For ytterligere omtale av levekår i Drammen kommune, se vedlegget «Drammenstrender».

Utvikling av nærmiljøer

Det skal være en helhetlig satsing på alle kommunedeler og lokalsamfunn, og dette må gjøres i tett samarbeid med dem som bor på de ulike stedene. For å skape trygge og aktive lokalsamfunn skal kommunen være en aktiv samarbeidspartner og sikre god involvering av frivillige lag og foreninger og nærutvalgene. Drammensmodellen er etablert og er retningsgivende for all utvikling av lokalsamfunnene. I Drammensmodellen er det en tett sammenheng mellom tjenester nær innbyggerne, medvirkning fra innbyggerne og stedsutviklingen. Trygge nærmiljøer med gode tjenester lokalt utvikles i fellesskap. De tre faktorene i modellen er en forutsetning for utviklingen av gode lokalsamfunn og helt avgjørende for å nå målet om å være et foretrukket regionsenter nasjonalt.

Et sentralt virkemiddel i Drammensmodellen og i utviklingen av lokalsamfunnene er kommunens knutepunkter. Knutepunktene er et sted for samlokaliserte tjenester i kommunedelen og en arena for lokalmiljøet. Det er etablert fire knutepunkt med innbyggertorg og ulike tjenestetilbud. Disse er lokaliserte på Strømsø, i Mjøndalen, i Svelvik og på Fjell. I tillegg pågår det knutepunktutvikling på Åskollen, men uten innbyggertorg. På kort sikt er det ikke funnet tilgjengelige lokaler eller økonomi til utvikling og etablering av knutepunkter i kommunedelene Gulskogen, Konnerud, Åssiden/Solbergelva, Bragernes og Krokstadelva. Det er fortsatt et langsiktig mål å utvikle knutepunkter i alle kommunedelene, der Drammensmodellen legges til grunn. Det videre utviklingsarbeidet vil skje slik:

- Eksisterende knutepunkter utvikles og det høstes erfaringer fra disse.
 - Knutepunkt Strømsø er organisert som virksomhet med felles virksomhetsleder. Utviklingen av dette knutepunktet følges med en egen følgeevaluering av eksterne konsulenter. På knutepunktene Svelvik, Mjøndalen, Fjell og Åskollen testes det ut ulike arbeidsformer for samhandling og drift innen gjeldende rammer. Innbyggertorg ivaretar og tilrettelegger den fysiske møteplassen og felles lokaler. Rådmannen har i 2021 gjennomført en kartlegging og sett på fornying av mandatet for den videre utviklingen av ulike samarbeidsformer i knutepunktene. Fra 2022 etableres det systematisk og løpende evaluering med interne ressurser, også i disse knutepunktene.

- Det utvikles nye arbeidsformer i kommunedeler uten knutepunkt.
 - I kommunedeler uten fysisk knutepunkt jobbes det med å videreutvikle arbeidsformer og samhandling på tvers av tjenestene til innbyggerne. Utviklingsarbeidet følger opp Drammensmodellen. Nærutvalgene møtes på et egnet sted i kommunedelen.
- Det jobbes langsiktig med å finne eller utvikle egnede lokaler til etablering av flere knutepunkter.
 - For kommunedelene der det i dag ikke er knutepunkt vurderes løpende muligheter for etablering av lokaler og utvikling av knutepunkt på litt lenger sikt. Det legges vekt på å finne varige løsninger fremfor midlertidige løsninger ved etablering av nye knutepunkt. Utvikling eller etablering av knutepunkt tas inn i aktuelle lang-siktige planer, samt kommende handlings- og økonomiplaner, når det er aktuelt.

Drammen kommune må vurdere bruken av frivilligsentralene og de lokale koordinatorene slik at de benyttes på en måte som gir de beste resultatene. Det skal utarbeides en egen frivillighetsplattform for hvordan kommunen og frivilligheten kan samarbeide for å oppfylle målene i kommuneplanens samfunnsdel og gi innbyggerne et best mulig tilbud.

Lokal frivillighet er viktig i alle nærmiljøer. Kommunen har et etablert samarbeid med idretten gjennom blant annet «Aktive lokalsamfunn». Kommunen skal være initiativtaker til å videreutvikle dette samarbeidet og bidra til at det dreier seg om mer enn bare idrettsaktivitet. Intensjonen i arbeidet er å samle alle gode krefter i lokalsamfunnene til et inkluderende og betydningsfullt nettverk og til samarbeid om ulike aktiviteter til det beste for alle som er en del av lokalsamfunnet. Aktive lokalsamfunn skal bidra til at barn og unge kan delta i aktiviteter på fritiden. Kunnskap om aktiviteter i regi av bredden av frivillige lag og foreninger i kommunen er viktig for innbyggere i alle aldre. For å finansiere deltakelsen i aktiviteten er Fritidskortet et sentralt tiltak.

Innbygger- og brukervedvirkning

I Drammen kommune skal det være enkelt å medvirke og interessant å delta, og medvirkningen skal ha en effekt. Innbygger- og brukervedvirkning handler om å lytte til innbyggerne og ta dem med på råd før beslutningene fattes. Dette er en grunnleggende forutsetning for et velfungerende lokaldemokrati, og skal gi befolkningen mulighet til å delta i å planlegge sin framtid. Medvirkningen innebærer å involvere innbyggere, både gjennom lovpålagt medvirkning og gjennom prosesser der involvering ikke er lovpålagt. Involveringen skal styrke tilliten til lokaldemokratiet og sikre at innbyggernes stemmer blir hørt.

Det skal bygges en kultur i hele kommuneorganisasjonen hvor innbyggernes deltakelse i både tjeneste- og stedsutviklingen står sentralt, og det må legges et godt grunnlag for utvikling av gode arenaer for medvirkning. Samtidig må det sikres at innbygger- og brukervedvirkningen skjer på et så tidlig tidspunkt i prosessene at medvirkningen blir reell.

Brukermedvirkning skal bedre kvaliteten på tjenestene ved at brukerne får reell innflytelse på valg og utforming av tjenestetilbudet. Brukermedvirkning innebærer at tjenestetilbudet så langt som mulig utformes i samarbeid med brukeren, og at det legges stor vekt på hva brukeren ønsker. Å bli lyttet til bekrefter at man har en verdi. Det har stor egenverdi å bli betraktet som et menneske som vet, kan og teller. Derfor skal brukervedvirkning inngå som en del av arbeidet med all tjenesteutvikling. Det jobbes på ulike måter og med ulike metodiske tilnærminger innenfor tjenesteområdene. Derfor vil brukervedvirkningen skje på ulike måter, men det sentrale målet er at brukerne skal bidra i utvikling og forbedring av tjenestene de mottar.

Det er flere samarbeids- og medvirkningsorganer i barnehager og skoler, slik som foreldreutvalg og samarbeidsutvalg. Elevrådet har en sentral funksjon for skoledemokratiet. Hensikten er å sikre elevenes og foreldrenes rett til medvirkning. I tillegg til de lovpålagte organene for medvirkning har rådmannen etablert et samarbeid med lederne i foreldreutvalgene ved alle skoler. Dette omtales som «Sammen om Drammensskolen». Tiltaket bidrar til tettere dialog og forbedret kommunikasjon mellom innbyggere og administrativ skoleeier. Tilsvarende tiltak for foreldreutvalgene for barnehagene i kommunen er under etablering.

Både forebyggende tjenester og tjenester til voksne innenfor rus og psykisk helse benytter det elektroniske tilbakemeldingsverktøyet FIT (Feedback-Informed-Treatment). Målet er raskt å kunne treffe bedre med tiltak rettet mot barn og familier. Verktøyet setter brukeres perspektiv i fokus, og kommunens tjenester kan raskt evaluere effekten av eget arbeid og eventuelt justere hjelp og tiltak. Familieteam og barnevern benytter FIT i det daglige arbeidet.

Innenfor hjemmetjenester og institusjon er brukerråd etablert eller under etablering. Som eksempel kan nevnes Svelvik sykehjem og Åskollen bo- og servicesenter som fem ganger i året har brukerråd med representanter fra

pårørende. Hjemmesykepleien og institusjonen har også samarbeidsmøter med pasient og pårørende i løpet av de tre første ukene etter oppstart av tjenesten for sammen å planlegge tilbudet til den enkelte pasient. Dette blir fulgt opp gjennom halvårlige tilbud om samtaler.

Drammen kommune skal sikre at alle grupper av innbyggere kan medvirke i utviklingen av kommunen. Noen grupper trenger ekstra tilrettelegging, og innenfor tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne jobbes det blant annet med livsfortellingsarbeid, som grunnlag for individuell tilpasning. Hovedmålet er at tjenestemottakerne innen denne tjenesten opplever kommunale helse- og omsorgstjenester som forsvarlige og individuelt tilrettelagte ved at de medvirker i eget tilbud. Å rette fokus på økt inkludering, selvbestemmelse og brukermedvirkning er også i tråd med ny, nasjonal veileder om gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming.

Innbyggerne skal også involveres i stedsutviklingen. Når innbyggere involveres i å utvikle egne nærområder, vil mangfoldet av erfaringer, ressurser, kompetanse og ideer ofte utløse enda flere lokale ressurser. I dette medvirkningsarbeidet er det ønskelig at flest mulig deltar, og båndelag, foreninger og lokale ildsjeler eller enkeltpersoner vil være gode ambassadører dersom medvirkningsarbeidet oppleves meningsfullt og gir innflytelse. Derfor er det viktig at samarbeidet med ulike aktører i lokalmiljøene både videreføres og videreutvikles.

Drammen har fem frivilligsentraler. Disse skal også utvikles videre som et samlende bindeledd for frivilligheten og kommunen, og en møteplass mellom mennesker i lokalsamfunnet.

Kommunestyret har vedtatt strategier og mål for kommunens lokaldemokratiske arbeid. Flere tiltak er allerede godt i gang, mens andre planlegges igangsatt i løpet av økonomiplanperioden.

Lokaldemokratisk verktøykasse

Lokaldemokratisk verktøykasse skal bidra til at organisasjonen arbeider etter de mål som kommunestyret har satt for medvirkning og lokaldemokrati. Arbeidet med lokaldemokratisk verktøykasse kan deles i tre:

Planleggingsverktøy for medvirkningsaktiviteter: Et digitalt verktøy for ansatte som skal bidra til refleksjon og bevisstgjøring i planleggingen av en medvirkningsprosess. Verktøyet introduserer en metodikk for planlegging og en samling av ulike deltakelsesmetoder.

- Digital medvirkningsløsning:
 - En digital løsning for et deltakende demokrati der innbyggere på en enkel måte kan orientere seg om pågående prosesser, involvere seg og gi innspill, samt følge saken fram til endelig beslutning.
- Opplæringsaktiviteter:
 - Opplæringsaktiviteter som skal gi folkevalgte, ansatte og nærutvalgene kunnskap om involvering og medvirkning.

Som en del av lokaldemokratisk verktøykasse skal det i perioden vurderes etablert en digital innsiktsbank hvor innsikt fra ulike medvirkningsprosesser kan deles med andre i organisasjonen. En innsiktsbank skal bidra til at kommunen unngår å spørre innbyggere og brukere om det samme flere ganger, og dermed hindrer medvirkningstrøtthet.

Nærutvalg

Nærutvalgene er etablert og skal videreutvikles som en gjensidig informasjon- og dialogarena mellom folkevalgte og lokalmiljøene i tråd med vedtatt reglement.

Nærutvalgene skal også motivere og stimulere til lokalt engasjement. Dette innebærer blant annet å ta med saker folk er opptatt av, inn i nærutvalget, dele informasjon fra utvalget med andre, samt tilrettelegge for og gjennomføre ulike aktiviteter for involvering.

Det må legges til rette for at nærutvalgene har tilgang til tilstrekkelige verktøy for involvering og andre ressurser for å ivareta sine oppgaver.

Norges grønneste kommune

I forslaget til kommuneplanens samfunnsdel er det satt mål om at Drammen skal bli Norges grønneste kommune, og i økonomiplan 2020-23 vedtok kommunestyret at klimagassutslippene skal reduseres med 50 prosent fra kommunens egen virksomhet og 40 prosent fra kommunens geografiske område innen 2030.

Det grønne skiftet og omstilling til en grønnere kommune gir mange muligheter for vekst og verdiskapning i næringslivet. Dette vil gi grunnlag for nye næringsmuligheter og fremtidsrettede arbeidsplasser. Samtidig vil det å bli landets grønneste kommune kreve kraftfulle og målrettede tiltak over tid. Det vil kreve endrede holdninger og endret atferd hos både innbyggerne, næringslivet og kommuneorganisasjonen, dersom kommunen skal nå målet om å bli et sirkulært og klimarobust lavutslippssamfunn.

Veitrafikken er den største utslippssektoren i Drammen kommune. Nærmere 50 prosent av klimagassutslippene i kommunen kommer fra veitrafikk. Dette er mer enn dobbelt så mye som sektoren med nest størst utslipp, avfall og avløp, som står for 19 prosent av utslippene. Utslippene fra veitrafikk går riktignok nedover som følge av teknologiutviklingen, men samtidig er den samlede trafikkmengden økende.

Å legge til rette for at flere kan reise miljøvennlig står sentralt når klimagassutslippene skal reduseres. Drammen er det eneste store byområdet i landet uten trafikkreduserende tiltak i form av bompenger eller en lokal drivstoffavgift. Det må derfor iverksettes andre insentiver for at innbyggerne skal velge andre reisemåter enn privatbil. Drammen er en aktiv pådriver og sentral aktør i Buskerudbyens arbeid med å etablere en byvekstavtale med staten. En slik avtale er et viktig element i arbeidet med å opprettholde et godt kollektivtilbud og å videreutvikle det miljøvennlige transporttilbudet.

Kommunestyret har vedtatt en ambisiøs sykkelplan, og det forventes at en byvekstavtale med staten vil kunne bidra til å finansiere deler av sykkelveitbyggingen.

I årets handlings- og økonomiplan legges det første klimabudsjettet for Drammen kommune frem. Både klimabudsjettet og saken rådmannen legger fram parallelt med behandlingen av handlings- og økonomiplan 2022-25, gjelder selve kommuneorganisasjonen. I løpet av neste år kommer rådmannen med forslag til klimastrategi for hele drammenssamfunnet. På bakgrunn av denne strategien vil det i handlings- og økonomiplan 2023-26 konkretiseres forslag til tiltak som gjelder for hele samfunnet.

Omstilling innen omsorgstjenesten

Drammen skal ha gode tjenester som møter innbyggernes behov og utvikler kompetanse som sikrer nødvendig kapasitet i tjenestene. Innenfor omsorgstjenestene vil behovene som følger av demografiske endringer øke i årene som kommer, og det er nødvendig å gjennomføre kraftfulle tiltak for å møte disse utfordringene. Det betyr at flere må få nødvendige tjenester i hjemmet, og færre skal måtte flytte på sykehjem eller annen bolig med heldøgns tjenester. Tiltakene i prosjektet Balanse 2021 legger til rette for en dreining av tjenestetilbudet i ønsket retning. Disse tiltakene ble vedtatt i kommunestyret 15. juni 2021.

Omstillingen i omsorgssektoren skal bidra til å sikre økonomisk bærekraft i tjenestene. Samtidig understøtter omstillingen den nødvendige utviklingen av tjenestene som pekes på i eldreforamen "Leve hele livet" og i forslaget til kommuneplanens samfunnsdel. Målsettingen er at kommunen gjennom tiltak innenfor aktivitet og fellesskap, mat og måltider, helsehjelp og bedre sammenheng i tjenestene skal skape et mer aldersvennlig samfunn.

For å dekke framtidige brukerbehov innenfor reduserte kostnadsrammer, er det viktig å innvilge rett tjeneste til rett tid. Dette skal oppnås gjennom god kartlegging av brukernes behov, brukermedvirkning og drøfting i tverrfaglige miljøer hvor det fattes vedtak om helse- og omsorgstjenester. Innbyggerne skal i størst mulig grad settes i stand til å mestre dagliglivets gjøremål gjennom aktivitet, rehabilitering og økt bruk av mestrings- og trygghetsskapende teknologi. Implementering av nye løsninger som følge av ny rammeavtale, legger godt til rette for økt teknologibruk, og nye digitale løsninger vil effektivisere og øke kvaliteten på tjenestene. Beste praksis og et måltall for hvor mange timer av arbeidsuka som skal brukes ansikt til ansikt med brukerne, gir også reduserte kostnader i hjemmetjenesten samtidig som kvaliteten opprettholdes.

I tråd med intensjonen i samhandlingsreformen yter kommunen stadig mer spesialiserte tjenester til brukere med sammensatte behov. Dette krever utvikling av mer spesialisert kompetanse hos kommunens medarbeidere. Det skal i 2022 utarbeides en kompetanse- og rekrutteringsplan for helse og omsorg for å sikre at kommunen har riktig kompetanse for å møte fremtidens behov. Det skal også igangsettes et arbeid for å se på smartere måter å bruke verne- og sykepleierkompetansen, for å sikre at begrenset kapasitet på dette området brukes riktig.

Det er igangsatt et arbeid med å utvikle noen av dagsentrene til åpne dag- og aktivitetstilbud, for å skape møteplasser som kan bidra til økt livskvalitet for eldre. Arbeidet skal skje i samarbeid med innbyggerne og frivillige i kommunedelene.

Cirka 80 prosent av dagens sykehjemsbeboere har en kognitiv svikt, og andelen plasser til denne beboergruppen økes for å gi et bedre tilpasset tjenestetilbud. Det skal også opprettes en egen avdeling for beboere under 65 år med kognitiv svikt, og en avdeling for personer med demens og adferdsutfordringer.

For at flere skal kunne bli boende lenger i eget hjem, økes andelen korttidsplasser med fokus på ernæring og funksjonsforbedring, kalt "løft". Denne økningen gir også rom for å kunne tilby avlastning til slitne pårørende.

En av strategiene i temaplanen for bolig- og omsorgsbygg er at heldøgns omsorg i større grad skal gis i omsorgsboliger med heldøgns tjeneste og i brukers hjem med tilbud om digitalt tilsyn. Dette er nå under arbeid. Ved åpningen av Kvarter Helleristningen høsten 2021, som er 19 omsorgsboliger på Åskollen med heldøgns tjenester for personer med kognitiv svikt, reduseres antall langtidsplasser i sykehjemmene med 19. Det planlegges ikke for å øke kapasiteten i institusjon i denne tiårsperioden, etter at Krokstad sykehjem er realisert.

Digitalisering

Digitalisering blir en stadig tettere integrert del av tjenestetilbudet og tjenesteutviklingen. For kommunen handler digitalisering om å bruke digital teknologi til å fornye, forenkle og forbedre, ved å tilby nye og bedre tjenester som er enkle å bruke, effektive og pålitelige. Flere grep i handlings- og økonomiplanen bygger på at digital teknologi brukes i stadig større grad. Med denne erkjennelsen, og ut fra behovet for en retning og styring av digitaliseringsarbeidet, ble digitaliseringsstrategien vedtatt i kommunestyret den 17. november 2020.

Digitaliseringsstrategien bygger på tre pilarer.

- Innbyggere og næringsliv skal være inkludert og prioritert i digitaliseringen av lokalsamfunnet.
- Det trengs ytterligere kompetanse og kultur for å lykkes med endringer framover.
- Infrastruktur, informasjonssikkerhet og personvern skal danne grunnmuren for utviklingen.

For å gjennomføre digitaliseringsstrategien er det nedsatt arbeidsgrupper bestående av ledere, ansatte i linja og ansatte fra stabsmiljøene som har utarbeidet handlingsplaner basert på strategien. Arbeidsgruppene dekker hvert sitt hovedutvalgsområde. Tillitsvalgte har deltatt i gruppene og/eller som høringsinstanser. Gjennomføring av tiltak fra handlingsplanene vil skje etter prioritering basert på digitaliseringsstrategien, mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel, de kommende temaplanene for kvalitet og innhold i tjenestene og det handlingsrommet som skapes gjennom budsjettprosessen hvert år.

Blant initiativene som organisasjonen vil gjennomføre i kommende planperiode, er fortsettelse av arbeidet med implementering av mestrings- og trygghetsskapende teknologi det mest omfattende. Mestring- og trygghetsskapende teknologi er viktige virkemidler for å møte den demografiske utviklingen som vil være særlig utfordrende for omsorgstjenesten de kommende årene. Videre vil et prosjekt for innføring av fjernavleste, digitale vannmålere igangsatt i 2021, forsterkes i 2022. En rekke andre tiltak og prosjekter pågår og berører nær sagt samtlige programområder.

Organisasjonsutvikling

De to første årene har i svært stor grad vært preget av pandemien for de aller fleste delene av organisasjonen. Nå som hverdagen er i ferd med å normaliseres igjen, er det viktig at ledere og medarbeidere på alle nivåer jobber med utviklingen av kulturen og arbeidsformene på hver enkelt arbeidsplass.

Blant de større initiativene som er iverksatt, og som vil få økt oppmerksomhet utover i planperioden, finner vi også Bedre digitalt samspill. Dette er et fireårig prosjekt som skal hjelpe organisasjonen til å nå en rekke ambisjoner for god bruk av digitale verktøy og samtidig skape effekter for samferdsel, klima og miljø. Eksempelvis vil man i prosjektperioden teste ut og legge til rette for at noen deltar digitalt, mens andre deltar fysisk i samme møte, og at alle føler seg inkludert i det som skjer. Et annet tema man jobber med i prosjektet Bedre digitalt samspill er å søke avklaringer og skape bevissthet om bruk av ulike digitale kanaler både for lagring og gjenfinning av informasjon, og for kommunikasjon. Senere i prosjektfasen vil temaer som bruk av digitale verktøy når man er "på farten" og fremtidens kontor ses nærmere på.

Heltidskultur

Drammen kommune satser på heltid. Forskning viser at økte stillingsstørrelser og flere heltidsansatte gir bedre tjenester og et bedre arbeidsmiljø. Utvikling av en heltidskultur er en av de mest omfattende organisasjonsendringene kommunen står overfor, og avgjørende for å kunne møte framtidens behov for å rekruttere medarbeidere med riktig kompetanse.

Dette er et langsiktig arbeid med 2029 som en foreløpig tidshorison. Utviklingsarbeidet er primært innrettet mot helse og omsorg, men berører også ansatte i andre tjenester i Drammen kommune.

Organisasjonsendring og bygging av en ny kultur er prosessarbeid som må foregå gjennom ulike tiltak og prosjekter. Det er en grunnleggende forutsetning for å lykkes at medarbeiderne er involvert i de ulike prosessene. Arbeidet vil foregå i ulike faser; etablering, kunnskapsbygging, involvering, pilotering, evaluering samt utrulling og implementering.

Det må tilstrebes at normen er at det lyses ut hele, faste stillinger. Administrasjonen må håndheve en helhetlig arbeidsgiverpolitikk som styrker satsingen på heltid. Drammen kommune er i dag med i forskningsprosjektet «Helt fram», et samarbeid med FAFO, Fredrikstad kommune og bydel Østensjø i Oslo kommune. Her er det definert et overordnet mål for arbeidet med heltidskultur innenfor helse og omsorg: «Vi har sammen skapt en kultur hvor heltid er normalen». I tillegg er det satt tiltaks-, resultat- og effektmål som viser mer konkret hva det skal jobbes med, og hvilke resultater og effekter som forventes.

Arbeidet med heltidskultur er påbegynt, men er blitt forsinket på grunn av pandemien. Sentrale medarbeidere i heltidskulturprosjektet har vært omdisponert til oppgaver knyttet til håndtering av pandemien og vaksinasjon av innbyggerne. Når ressursene som har vært disponert til pandemien reduseres, vil det være naturlig at prosjektet heltidskultur igjen blir høyt prioritert i arbeidet med å utvikle organisasjonen.

Tall fra KS viser at andelen heltidsstillinger har økt de seneste årene*. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse har også gått opp. Heltidsandelen i norske kommuner lå i 2020 på 56,2 prosent. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse i 2020 var 82,3 prosent for alle ansatte i kommunesektoren. Innenfor helse og omsorg er andelen i hele landet som jobber heltid, på cirka 40 prosent, mens andelen heltid for turnusansatte isolert sett er 28 prosent.

Drammen kommune ligger over landsgjennomsnittet for andelen som jobber heltid, men litt under snittet når det gjelder gjennomsnittlig stillingsstørrelse. Heltidsandelen viser en positiv utvikling fra august 2020 til august 2021, mens gjennomsnittlig stillingsstørrelse har endret seg svakt positivt.

Heltidsandel	August 2020	August 2021
P04 Helse	53,89 %	59,13 %
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	32,17 %	34,52 %
P06 Hjemmetjenester og institusjon	38,88 %	41,39 %
P07 Rus og psykisk helse	57,97 %	57,97 %
Hele kommunen	59,02 %	60,48 %

Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	August 2020	August 2021
P04 Helse	79,50 %	82,00 %
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	66,20 %	66,30 %
P06 Hjemmetjenester og institusjon	67,40 %	67,80 %
P07 Rus og psykisk helse	80,30 %	81,30 %
Hele kommunen	77,70 %	78,20 %

*Kilde KS ift styringsdata 2021; <https://www.ks.no/fagomrader/statistikk-og-analyse/statistikk-om-heltid--deltid/andelen-heltidsansatte-oker/>

Lærlinger

Drammen kommune har vært selvstendig lærebedrift siden 2020, og er en attraktiv arbeidsgiver som får søkere til læreplass fra hele landet. Kommunen er godkjent lærebedrift i sju lærefag, og har ved utgangen av 2021 i alt 135 lærlinger. Dette tilsvarer 1,3 lærlinger per 1 000 innbyggere. Målsettingen er at dette skal øke til to lærlinger per 1 000 innbyggere, noe som innebærer at kommunen vil ha i overkant av 200 lærlinger i året.

Dette målet tilsier at Drammen kommune skal tilby plass til 65 flere lærlinger enn i dag. En slik oppskalering må nødvendigvis skje over noe tid, og en forutsetning for å sette i gang oppskaleringen er at det settes av midler til økte lønnskostnader til lærlinger og til avdeling for yrkesfag i handlings- og økonomiplanen.

For at Drammen kommune skal oppleves som en attraktiv arbeidsgiver for lærlinger også fremover, er det viktig å sikre tilstrekkelig kapasitet til å følge opp og veilede lærlingene gjennom læretiden.

I dag har de fleste avdelinger innenfor programområdet hjemmetjenester og institusjon lærlinger i helsefag. Det samme gjelder innenfor programområdet barnehage. Innenfor disse tjenestene er det potensielt kapasitet til å ta imot noen flere lærlinger enn i dag.

Det er i tillegg et uutnyttet potensial innenfor merkantile oppgaver og i teknisk sektor, samt innenfor IKT og i førstelinje internservice. Årsaken til dette er nok i første rekke manglende kunnskap om kommunens lærlingordning og mulighetene som ligger i ordningen for de ulike virksomhetene. Kommunen kan også vurdere å satse på nye lærefag som eksempelvis renholdsoperatør, anleggsgartner, idrettsanleggsoperatør og driftsbetjent.

Drammen kommune har en anstrengt budsjettsituasjon. Av den grunn, og i påvente av prioriteringer og føringer de folkevalgte gir i sluttbehandlingen av kommuneplanens samfunnsdel og temaplanene, er rådmannen varsom med å legge inn midler til nye driftstiltak eller økt aktivitet i handlings- og økonomiplan 2022-25. Det foreslås derfor ikke midler til å øke antallet lærlinger i 2022.

I årene som kommer vil konkurransen om arbeidskraften innenfor flere fagområder bli enda hardere. I likhet med alle andre kommuner vil Drammen trenge flere helsefagarbeidere og flere barne- og ungdomsarbeidere. En god lærlingordning og trygghet for at man får jobb etter endt læretid, vil være et konkurransefortrinn i kampen om arbeidskraften. Målet om at kommunen på sikt skal øke antallet lærlinger til to per 1 000 innbyggere ligger fast.

Kompetanseutvikling

I forslaget til kommuneplanens samfunnsdel har kommunestyret satt høye ambisjoner for utviklingen av Drammen. Kommunen står samtidig overfor klimautfordringer, en rivende utvikling innenfor digitalisering og nye reformer i offentlig sektor. Dessuten viser den demografiske utviklingen at dagens velferdsproduksjon ikke vil være bærekraftig over tid. Det vil relativt sett bli færre yrkesaktive til å bære omsorgsbyrden, samtidig som andelen innbyggere som har behov for omsorgstjenester øker. For å møte alle disse utfordringene er det nødvendig å satse på kompetanseutvikling hos medarbeiderne.

Omstilling av tjenesteproduksjonen innebærer nye og endrede oppgaver som stiller forsterkede krav til grunnkompetanse og økt spisskompetanse på flere områder, ikke minst knyttet til klima. Det stilles også krav til medarbeideres kompetanse i norsk språk. Digital kompetanse er i tiltagende grad grunnleggende for deltakelse i arbeids- og samfunnslivet. En kartlegging av Drammen kommune viser at det er stor variasjon når det gjelder digital kompetanse. Den raske utviklingstakten innen digitalisering stiller dessuten ikke bare krav til å mestre teknologien i seg selv, men også nye krav til etiske refleksjoner, personvern og informasjonssikkerhet.

Det vil altså være behov for å øke medarbeidernes kompetanse innenfor en rekke områder. For å legge til rette for kompetanseutvikling som treffer relevante deler av organisasjonen, og ikke minst sikre at læring på ett område også kommer andre deler av organisasjonen til gode, valgte rådmannen å samle utviklingsressursene i et felles kompetansemiljø.

Kompetansesenteret, som er en del av Utvikling og digitalisering, hører hjemme under P14 Ledelse, organisasjon og styring. Fra etableringen av en ny kommune 1. januar 2020 og fram til i dag har imidlertid dette programområdet vært gjenstand for en betydelig budsjettreduksjon. Det er gjennomført en rekke justeringer etter gjennomgang av oppgaver innenfor P01 Skole og P02 Barnehage, der midler er overført til disse to programområdene.

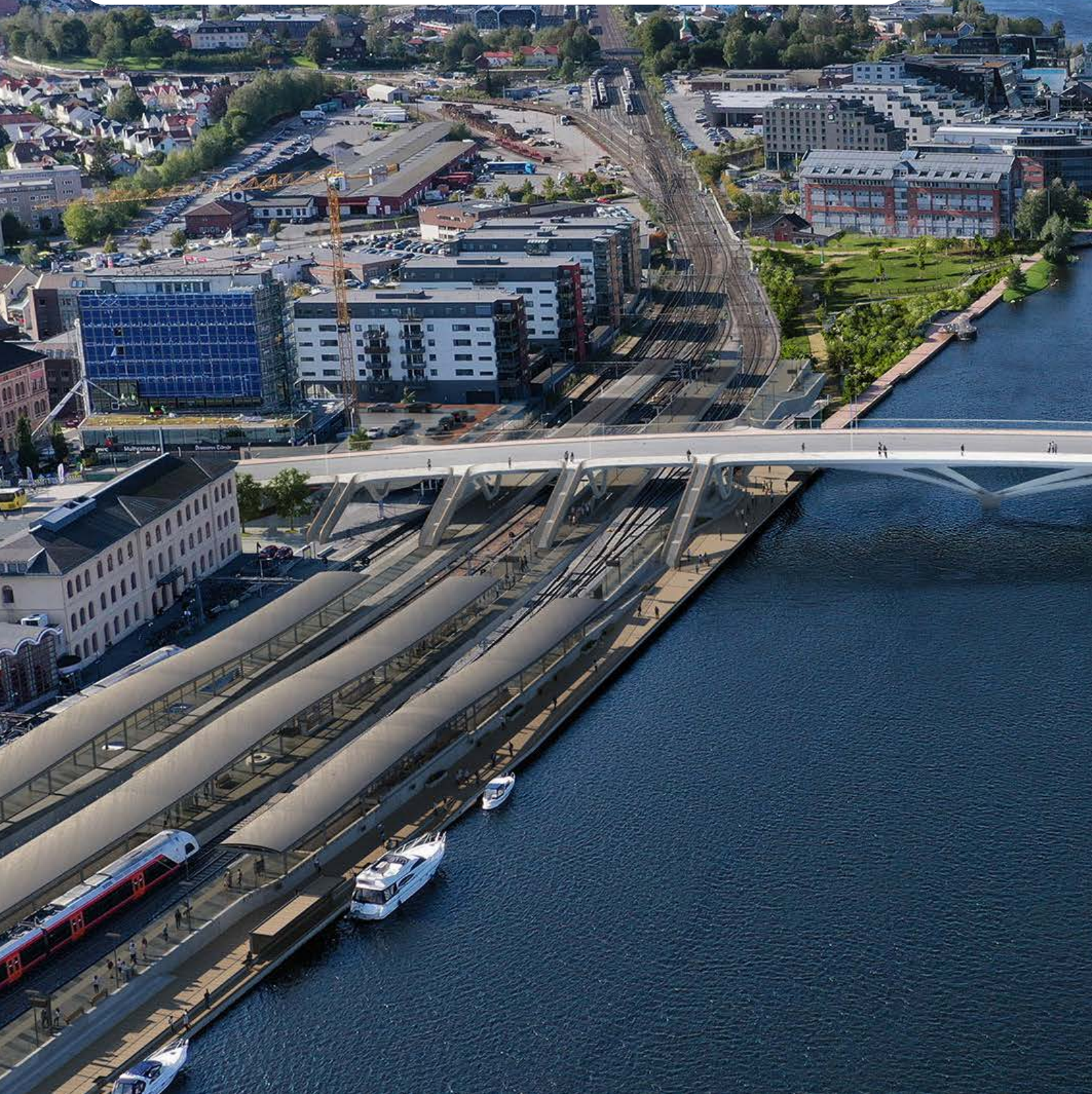
Reduksjon av sentrale rammer til kompetanseutvikling gir færre muligheter for å bistå tjenesteområdene med kompetanse-, organisasjons- og tjenesteutvikling. I noen tjenester er det krav om døgnbemanning og kontinuerlig drift. Det har derfor vært lagt til rette for at Kompetansesenteret i noen grad skal kunne dekke tjenestens kostnad til leie av vikar når den ansatte for eksempel er på norskopplæring. Denne muligheten er nå redusert.

I Drammen er det lagt opp til at tjenesteutvikling skal skje så nær bruker som muli. Derfor er ulike støttefunksjoner redusert lokalt og sentralisert. Samling av ressursene i sentraliserte stabsmiljøer vil etter rådmannens vurdering gi større kraft og høyere kvalitet i utviklingsarbeidet enn om ressursene fragmenteres og legges ut til hver enkelt tjeneste. Med strammere økonomiske rammer blir dette enda viktigere.

I Drammen kommunes styrings- og utviklingsmodell tillegges læring og utvikling betydelig vekt. Organisasjonsheten Utvikling og digitalisering, som Kompetansesenteret er en del av, representerer en effektiv og samlende måte å drive utvikling av organisasjon og kompetanse på. Det bidrar også til et sterkere tverrfaglig samarbeid, en av de sentrale prioriteringene i politisk plattform som lå til grunn for etableringen av den nye kommunen.

Økonomidelen

Rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-25 tar utgangspunkt i de økonomiske utfordringene kommunen står overfor. Den økonomiske situasjonen er krevende, og kommunen må belage seg på å gjennomføre omstilling, innsparinger og tøffe prioriteringer for å sikre en bærekraftig driftsøkonomi. Dette er nødvendig for at egenfinansiering av investeringene skal kunne tas fra driftsbudsjettet, at det skal være mulig å omfordele midler mellom programområder i takt med demografiske endringer og for at det skal kunne frigjøres midler til satsinger og tiltak som er politisk prioritert.

Utfordringsbildet

Kommunestyret har gjennom behandlingen av sak 116/21, Rammer for arbeid med handlings- og økonomiplan 2022-25, vedtatt at det skal styres mot et netto driftsresultat på 1,75 prosent i 2025. Dette ligger vesentlig høyere enn det som per i dag kan anslås som driftsresultat i 2021 og det som ligger inne i budsjettet for 2022.

Det ble gjort et omfattende arbeid innenfor programområdene i 2020 med å kartlegge mulige innsparingstiltak. I økonomiplan 2021-24 ble det lagt inn strykes tiltak som reduserer driftsnivået med til sammen 88,5 millioner kroner i 2021. I 2022 er det lagt inn ytterligere drøye 20 millioner kroner til 109,8 millioner kroner, og i 2023 ytterligere 20 millioner kroner. I 2024 skal innsparingstiltakene ha en samlet effekt på 132,6 millioner kroner. For å nå målet om et netto driftsresultat på 1,75 prosent i 2025, må kostnadsnivået reduseres med ytterligere 60 millioner kroner. Denne reduksjonen er foreløpig ikke fordelt på programområdene, men det vil bli lagt fram forslag om fordeling av disse tilpasningene ved neste års behandling av handlings- og økonomiplanen.

Drammen kommune har et svært lite økonomisk handlingsrom på grunn av kommunens inntektsnivå. Det vil derfor være krevende i seg selv å oppnå et netto driftsresultat på 1,75 prosent. Begrunnelsen for et slikt resultatmål er todelt. Det er nødvendig å finansiere en større andel av investeringer med egne midler og dermed kunne redusere opptak av lån. Samtidig er det viktig å skape en robust driftsøkonomi som kan håndtere uforutsette forhold, og som gjør kommunen mindre avhengig av utbytter fra selskaper for å finansiere løpende drift.

I tillegg vil det være en utfordring knyttet til omprioriteringer mellom tjenesteområder som følge av demografiske endringer

Drammen kommune har per i dag et kostnadsnivå som ligger over det de løpende inntektene dekker, når deler av investeringene også skal finansieres over driften. Dette betyr at utbytte fra selskaper kommunen har eierposisjoner i, er viktig for kommunens driftsbudsjett. Dette innebærer en viss risiko og noe uforutsigbarhet, selv om selskapene er solide og flere av dem har gitt gode utbytter over mange år. Per i dag salderes kommunebudsjettet med bruk av disposisjonsfondet for å egenfinansiere deler av investeringene kommunen gjør. Det brukes ikke midler fra disposisjonsfondet til løpende drift, men bruken av disposisjonsfondet skal reduseres og egenfinansieringen må dekkes over driftsbudsjettet.

Rådmannen ser i utgangspunktet ikke noe grunnlag for å iverksette nye, varige driftstiltak i forbindelse med handlings- og økonomiplan 2022-25, så lenge det ikke er dekning i de løpende inntektene for driftsnivået kommunen allerede har og til egenfinansiering av investeringene. Det ble lagt inn omfattende kutt i programområdenes budsjettammer ved behandling av økonomiplan 2021-24, og det vil være en stor utfordring for tjenestene å opprettholde tilbudet til innbyggerne innenfor stadig strammere økonomiske rammer. Dette betyr at satsinger som er ønsket gjennomført fra politisk nivå og fra tjenestene, i svært begrenset grad er fulgt opp med forslag om bevilgninger i 2022. Alle hovedutvalgene og formannskapet skal behandle temaplanene for kvalitet og innhold i tjenestene i første halvår 2022. Det vil være naturlig at prioritering av ulike satsinger og tiltak som ønskes gjennomført, skjer gjennom dette planarbeidet. Det vil også være nødvendig å avklare det økonomiske handlingsrommet før ulike tiltak og satsinger følges opp med bevilgninger.

I årets forslag til handlings- og økonomiplan er det prioritert noen ytterst få, men helt nødvendige tiltak som er begrunnet i personvern- og beredskapshensyn, IKT-sikkerhet, varslingssystemer ved sykehjemmene, finansiering av helårseffekt for en personalbase innen psykiatri og ett ekstra årsverk i politisk sekretariat. I tillegg foreslår rådmannen, på bakgrunn av store ekstrainntekter i 2021, å gi en engangsbevilgning til P01 Skole for oppgradering av læreverk i forbindelse med den nye læreplanen. Inntil det økonomiske handlingsrommet er avklart, har rådmannen altså ikke funnet rom for en økonomisk satsing knyttet til blant annet fastlegesituasjonen eller at barnetrygden ikke skal regnes inn i grunnlaget for sosialstønad. Det samme gjelder eksempelvis hvordan etterslepet på veivedlikehold skal hentes inn, satsing på enkelte klimatiltak eller en vurdering av hvordan ytterligere investeringsbehov skal håndteres. Rådmannen kommer tilbake til dette i forslaget til handlings- og økonomiplan 2023-26, når temaplanarbeidet er fullført og det økonomiske handlingsrommet er endelig avklart.

Rådmannen ser på det kommende arbeidet med temaplanene for kvalitet og innhold i tjenestene som helt sentralt i arbeidet med å gjøre prioriteringene innenfor kommunens økonomiske rammer. Det vil være nødvendig også å være tydelig på hva det av økonomiske årsaker ikke er mulig å prioritere.

Innenfor alle programområdene er det behov for eller ønsker om ulike tiltak. På grunn av den økonomiske situasjonen, et foreløpig uavklart økonomisk handlingsrom og det faktum at hovedutvalgene og formannskapet skal i gang med arbeidet med temaplanene, ser altså ikke rådmannen at det er grunnlag å fremme forslag om å imøtekomme disse behovene eller ønskene om varige driftsendringer i årets forslag til handlings- og økonomiplan.

Økonomisk handlingsrom

Ved behandling av rammesaken i juni vedtok kommunestyret at det skal identifiseres og utredes tiltak og konsekvenser av økonomiske innsparingstiltak på til sammen 3 prosent av kommunens brutto driftsinntekter. Målet er å innarbeide to prosent i endelig økonomiplanen. Dette har vist seg å være svært krevende. Det må gjennomføres grundige vurderinger og gjøres noen tøffe prioriteringer om hvordan kommunens midler skal disponeres.

Det er fra kommunestyrets side forutsatt at det økonomiske handlingsrommet skapes over tid og gir rom for egenfinansiering av investeringer og satsinger som er politisk prioritert. I tillegg er det tjenesteområder som får økt økonomisk belastning som følge av demografiendringer. Dette må det også frigjøres midler til i handlings- og økonomiplanens fireårsperspektiv.

Drammen kommune driver allerede effektivt, og har et lavere kostnadsnivå enn de fleste sammenlignbare kommuner. Et ytterligere redusert driftsnivå vil innebære behov for politiske prioriteringer som bygger på helhetlige planer. Kommuneplanens samfunnsdel vedtas parallelt med handlings- og økonomiplan 2022-25, og i løpet 2022 behandles en rekke temaplaner for de ulike tjenesteområdene. Disse vil danne grunnlag for konkrete prioriteringer ved behandling av neste års handlings- og økonomiplan.

Innenfor alle programområdene er det kartlagt kutt som kan gjennomføres, uten at det kommer i konflikt med lovpålagte oppgaver. Det er identifisert tiltak for rundt 120 millioner kroner. Rådmannen understreker at disse mulige tiltakene ikke kan anses som forslag til kutt. Dette er kun muligheter for kutt. Dersom rådmannen også skulle gjort hensiktsmessighetsvurderinger rundt de ulike tiltakene og lagt fram en konkret liste til kutt, vil det være tiltak på den nåværende listen som rådmannen ikke vil legge fram forslag om å gjennomføre. I tillegg til de 120 millionene som er identifisert, kommer kostnadsreduksjoner som følge av Balanse 2021-prosjektet innen P06 Hjemmetjenester og institusjon. I slutten av økonomiplanperioden i 2025 er det lagt til grunn at det samlet sett skal innarbeides 100 millioner kroner av de samlede innsparingsmulighetene.

For å sikre en grundig prosess og gi et best mulig beslutningsgrunnlag for kommunestyret, må det jobbes videre med å utrede konsekvensene av de ulike tiltakene som nå er kartlagt. Dette er en krevende oppgave, og det har ikke vært mulig å fremskaffe et tilstrekkelig grunnlag i løpet av tiden som har gått siden kommunestyret behandlet rammesaken i juni. Det må derfor jobbes videre med dette fram mot fremleggelsen av forslaget til handlings- og økonomiplan 2023-26. Da vil også hovedutvalgenes og formannskapet temaplaner for kvalitet og innhold i tjenestene være ferdigbehandlet. Prioriteringer i disse temaplanene vil også påvirke hvilke tiltak som skal prioriteres for å øke det økonomiske handlingsrommet.

Under omtalen av det enkelte programområdet er det i denne omgang pekt på mulige grep og tiltak. Tiltakene som trekkes frem, er altså alternativer som kan være mulige, gitt at tjenestene skal driftes med 3 prosent lavere økonomiske rammer enn i dag. I tillegg til de sektorvise mulighetene er det også viktig å peke på generelle forhold som gjelder mange sektorer, for eksempel effektiv bruk av bygninger og arealer gjennom samlokalisering. For å kunne prioritere vil det være nødvendig å ha en størst mulig vifte med alternativer. Det trekkes derfor fram flere tiltak enn det som kan være ønsket gjennomført. Rådmannen er innforstått med at en slik innfallsvinkel på noen områder kan skape uro og engstelse hos både innbyggere og ansatte. Dette fordrer at det etableres en aksept for at det kan trekkes fram tiltak som kan være kontroversielle og til nå har vært å anse som uaktuelle. Dette vil utfordre blant annet etablert politikk, fattede, men ikke iverksatte vedtak og begrepet lovpålagte tjenester.

Rådmannen understreker at hensikten med dette arbeidet ikke er å skape noen uro og engstelse. Men for å sikre Drammen kommune et fremtidig økonomisk handlingsrom til egenfinansiering av investeringer, prioritering av nye satsninger og omfordeling mellom tjenesteområder når behovene endrer seg, er dette arbeidet helt nødvendig.

Tiltakene som skisseres under hvert enkelt programområde, kommer i tillegg til allerede vedtatte innsparinger og rammeendringer som skyldes endringer i befolkningsstruktur med færre barn og flere eldre.

Rådmannen har gjort en foreløpig fordeling av det skisserte behovet på 120 millioner kroner mellom programområdene, i tillegg til det P06 Hjemmetjenester og institusjon bidrar med gjennom Balanse 2021. Denne fordelingen er basert på programområdenes størrelse, muligheter og potensialet som kommer til syne når driften i Drammen kommune sammenlignes med driften i andre kommuner. Dette omtales nærmere under hvert programområde.

Programområde	Andel
P01 Skole	- 15 000
P02 Barnehager	- 35 000
P03 Forebyggende tjenester	- 11 000
P04 Helse	- 6 000
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	- 9 000
P06 Hjemmetjenester og institusjon	*
P07 Rus og psykisk helse	- 5 000
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	- 10 000
P09 Kultur, idrett og frivillighet	- 17 000
P10 Medvirkning og lokaldemokrati	
P11 Utbygging og samferdsel	- 3 000
P12 Vann, avløp og renovasjon	
P13 Arealplan, klima og miljø	- 2 000
P14 Ledelse, styring og administrasjon	- 7 000
P15 Samfunnssikkerhet	
P16 Næringsutvikling	
P17 Arbeid og inkludering	
P18 Politisk styring	
P19 Sentrale poster (interkommunalt samarbeid)	
Sum netto utgifter programområdene	- 120 000

* Det er viktig å merke seg at programområde 06 Hjemmetjenester og institusjoner allerede er i gang med et stort tilpasningsprosjekt, Balanse 2021. Rådmannen legger til grunn at det ikke er realistisk å identifisere og gjennomføre ytterligere innsparinger utover de 70 millioner kroner som er målet i Balanse 2021.

Sammenligning med andre kommuner

Analyser av Kostra-tall viser hvordan driftskostnadene ligger an i Drammen kommune sammenlignet med andre tilsvarende kommuner. Drammen drifter samlet sett tjenestene billigere enn både ASSS-kommunene og landet i snitt. En effektiv drift av tjenestene er bra, men for Drammens del er det også en nødvendighet ettersom kommunen har det laveste inntektsnivået pr. innbygger, målt mot alle sammenlignbare kommuner.

Kostra-tallene viser at det er områder hvor kommunen har et lavere kostnadsnivå enn sammenligningskommunene, men også områder hvor kostnadsnivået ligger høyere. For å identifisere det økonomiske handlingsrommet har det vært naturlig å sammenligne kostnadsnivået i Drammen med den billigste kommunen innenfor de ulike tjenesteområdene og se hva andre kommuner gjør for å drifte sine tjenester billigere. Med det laveste inntektsnivået, må Drammen kommune til enhver tid skjelne til den kommunen som drifter billigst. Dette er gjort innenfor omsorgstjenesten i forbindelse med prosjektet Balanse 2021 som omfatter hjemmetjenester og institusjon, og der er det kartlagt innsparingstiltak tilsvarende 70 millioner kroner som får effekt fra og med 2022.

Kostra-tallene utarbeides på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar slik sett ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. De enkelte Kostra-indikatorene vil derfor kunne inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra Kostra-tallene. Men tallene gir en indikasjon på områder å se nærmere på og grunnlag for å analysere egen virksomhet.

Aktiv bruk av disposisjonsfondet

I 2. tertialrapport varslet rådmannen en økning i skatteanslaget for 2021. Etter fremleggelsen av forslaget til statsbudsjett for 2022 viser det seg at skatteinntektene øker vesentlig mer enn det som ble varslet i 2. tertialrapport. Rådmannen går inn for at de økte inntektene disponeres til å bedre kommunens økonomiske resultat for 2021 og dermed øke avsetningen til disposisjonsfondet. Eventuelle frie merinntekter som følge av statsbudsjettbehandlingen i Stortinget foreslås også satt av til å bedre driftsresultatet i 2022.

Drammen kommune ble etablert med et disposisjonsfond på rundt 600 millioner kroner. Dette har sørget for at kommunen har både tid og anledning til å gjennomføre grundige prosesser for å skaffe det fremtidige økonomiske handlingsrommet, uten at det gjennomføres tiltak som kan få utilsiktede konsekvenser. Når tøffe prioriteringer skal gjøres for å øke det økonomiske handlingsrommet, er det avgjørende at det er tid til gode politiske prosesser og god involvering av de ansattes organisasjoner.

Ved behandling av økonomiplan 2021-24 lå det en forutsetning om at disposisjonsfondet skulle ligge like over 400 millioner kroner ved utgangen av planperioden. På grunn av vesentlig høyere inntekter i 2021 enn tidligere forutsatt, vil dette tallet ligge godt over det som har vært kommunestyrets mål for fondets størrelse. Rådmannen foreslår derfor å bruke mer av fondet enn det som tidligere er forutsatt. Det foreslås ingen nye, varige driftstiltak med finansiering fra disposisjonsfondet. Nye, varige driftstiltak må finansieres innenfor det ordinære driftsbudsjettet. Men et vesentlig større disposisjonsfond enn tidligere forutsatt gir noen muligheter til å finansiere engangstiltak eller øke egenfinansieringen av investeringene.

Nye beregninger viser at både bybrua og nytt sykehjem i Krokstadelva blir dyrere enn det som ligger inne i økonomiplan 2021-24. Rådmannen foreslår derfor at det i 2022 brukes 60 millioner kroner utover det som tidligere er forutsatt brukt til egenfinansiering av investeringer. Disse pengene foreslås brukt til å dekke merkostnader på bybrua og sykehjemmet i Krokstadelva. 60 millioner kroner vil ikke dekke alle merkostnadene, men en god del. Dette reduserer behovet for låneopptak og fremtidig belastning på finansbudsjettet. I tillegg foreslår rådmannen å bevilge 23 millioner kroner fra disposisjonsfondet som en engangsbevilgning til P01 Skole for å dekke innkjøp av nye læreverk i forbindelse med nye læreplaner.

Ved å disponere 83 millioner kroner ekstra fra disposisjonsfondet i 2022 vil fondets størrelse fortsatt ligge over det som kommunestyret tidligere har vedtatt. Merinntekter i 2021 kan altså bidra til at det blir mulig å gjennomføre gode prosesser, både politisk og administrativt, for å skape det økonomiske handlingsrommet som skal gi kommunen en bærekraftig driftsøkonomi.

Det vises forøvrig til egen omtale av disposisjonsfondet .

Driftsbudsjettet

Hovedstørrelser i Drammen kommunekasses driftsbudsjett

Drammen kommunes totale disponible ramme (sum inntekter) er på 7 613 millioner kroner i 2022. De totale inntektene består av sentrale inntekter på 6 184 millioner kroner og andre inntekter på til sammen 1 429 millioner kroner. Andre inntekter omfatter sentrale inntekter som integreringstilskudd, særtilskudd enslige mindreårige flyktninger og rentekompensasjon fra Husbanken samt gebyrer, egenbetalinger, avgifter og overføringer som inngår i programområdenes rammer. Programområdenes netto rammer for 2022 er på 5 208 millioner kroner.

Basert på de tidligere omtalte forutsetninger og føringer legger rådmannen frem et stramt forslag til handlings- og økonomiplan for periode 2022-2025. Begrenset reell vekst i de frie inntektene, kraftig økning i finansutgiftene som følge av stigende rentenivå og økte pensjonskostnader forsterker de økonomiske utfordringsbildet. Det foreslåtte budsjettet viser likevel positivt netto driftsresultat i hele perioden. Driftsresultatet er imidlertid svært beskjedent i 2022 med en resultatgrad på kun 0,10 prosent.

For å bedre det økonomiske handlingsrommet er det lagt inn opptrappende ufordelte innsparingskrav på henholdsvis 30, 60 og 100 millioner kroner i årene 2023-2025. De to siste årene i planperioden er det også satt av ufordelte midler til nye satsinger med henholdsvis 10 og 40 millioner kroner. Dette gir bedring i netto driftsresultat utover i planperioden slik at resultatgraden øker til 1,77 prosent i 2025. Dette er innenfor målet om resultatgrad på 1,75 prosent, jfr. handlingsreglene i økonomireglementet.

Rådmannen foreslår at forutsatt egenfinansiering på 15 prosent av ikke-rentable investeringer økes med ytterligere 60 millioner kroner i 2022 til delvis dekning av kostnadsøkninger i vedtatte prosjekter. Dette innebærer en overføring til investeringsbudsjettet på 160 millioner kroner i 2022. Egenfinansieringen finansieres i hovedsak med bruk av disposisjonsfondet. Til sammen foreslås at det brukes nesten 260 millioner kroner til å finansiere egenfinansiering av investeringer i 2022 og 2023. De to siste årene i planperioden vil det være rom for å tilføre om lag 70 millioner kroner til disposisjonsfond. Prognosen for disposisjonsfondet ved utgangen av planperioden er 409 millioner kroner som er i overkant av 50 millioner kroner høyere enn handlingsreglenes reservekrav. Drammen kommunes totale disponible ramme (sum inntekter) er på 7 613 millioner kroner i 2022. De totale inntektene består av sentrale inntekter på 6 184 millioner kroner og andre inntekter på til sammen 1 429 millioner kroner. Andre inntekter omfatter sentrale inntekter som integreringstilskudd, særtilskudd enslige mindreårige flyktninger og rentekompensasjon fra Husbanken samt gebyrer, egenbetalinger, avgifter og overføringer som inngår i programområdenes rammer. Programområdenes netto rammer for 2022 er på 5 208 millioner kroner.

Tabellen nedenfor viser hovedstørrelser i Drammen kommunekasses driftsbudsjett for planperioden:

HØ 2022-2025 - hovedstørrelser driftsregnskapet

Tall i kr. 1000	2022	2023	2024	2025
Skatt og rammetilskudd	- 6 183 670	- 6 207 002	- 6 228 638	- 6 259 945
Andre sentrale inntekter	- 197 357	- 187 368	- 183 815	- 182 543
Sentrale utgifter – pensjon mv	988 504	997 375	971 702	942 726
Programområdenes rammer	5 208 250	5 156 059	5 131 151	5 147 756
Finansielle poster	176 542	225 984	260 005	275 976
Netto driftsresultat	- 7 731	- 14 953	- 49 595	- 76 030
Ufordelt innsparingskrav	0	- 30 000	- 60 000	- 100 000
Disponible midler til nye satsinger	0	0	10 000	40 000
Netto driftsresultat etter korreksjoner	- 7 731	- 44 953	- 99 595	- 136 030
Resultatgrad*	0,10 %	0,58 %	1,29 %	1,77 %
Bruk/avsetning disposisjonsfond	- 152 278	- 107 544	3 241	66 705

HØ 2022-2025 - hovedstørrelser driftsregnskapet

Tall i kr. 1000	2022	2023	2024	2025
Bruk/avsetning bundne fond				
Bruk/avsetning VA-fond	0	0	0	0
Overført til investeringsregnskapet (egenfinansiering)	160 009	152 497	96 354	69 325
Årsresultat	0	0	0	0

Statsbudsjettet 2022

Statsbudsjettet for 2022 ble lagt fram av regjeringen Solberg 12. oktober i år. Rådmannen har i forslaget til økonomiplan 2022-2025 bygget på de forslag og forutsetninger som regjeringen legger opp til for 2022. Den nye regjeringen vil legge fram en tilleggsproposisjon senest 10. november. Stortinget fatter vedtak om endelig budsjett senest 15. desember. Rådmannen vil utarbeide et tilleggsnotat til handlings- og økonomiplan 2022-2025 etter at regjeringen Støre har lagt fram sin tilleggsproposisjon.

Vekst i frie inntekter

I kommuneproposisjonen for 2022 la regjeringen opp til en reell vekst i kommunenes samlede inntekter på mellom 1,6 og 2,0 milliarder kroner. I tråd med etablert praksis regnes veksten i inntektene i utgangspunktet fra anslått nivå på kommunesektorens inntekter i 2021 etter Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett (RNB). Ekstraordinære bevilgninger i forbindelse med pandemien holdes utenom beregningsgrunnlaget når veksten skal beregnes, slik ekstraordinære bevilgninger vanligvis behandles.

I statsbudsjettet legges det opp til en realvekst i kommunenes frie inntekter neste år med 1,6 milliarder kroner, tilsvarende den nederste enden i intervallet som ble angitt i kommuneproposisjonen for 2022. Av veksten til kommunene begrunnes 100 millioner kroner med å legge til rette for flere barnehagelærere i grunnbemanningen, begrunnet med ambisjonen om at 50 prosent av de ansatte i barnehagen skal være barnehagelærere innen 2025. Videre begrunnes veksten med tiltak for barn og unges psykiske helse, herunder psykisk helse i videregående skole og lavterskeltilbud i kommunene. Av dette knyttes 75 millioner kroner til kommunene og 25 millioner kroner til fylkeskommunene.

Realveksten er delvis begrunnet med økte demografiutgifter for kommunene, anslått til knapt 0,6 milliarder kroner som må finansieres av veksten i de frie inntektene. I tillegg anslår regjeringen at kommunene vil få vekst i de samlede pensjonskostnadene med 0,36 milliarder kroner neste år, beregnet med utgangspunkt i gjeldende regler for regulering av løpende pensjoner fra 2022. Det er da tatt hensyn til økt bruk av premiefond som følge av at kommunesektoren samlet er tilført at om lag 23 milliarder kroner til premiefond i 2021 som følge av frigjorte premiereserver. Regjeringen understreker at anslaget for veksten i de samlede pensjonskostnadene fortsatt beheftet med betydelig usikkerhet.

Med disse forutsetningene anslår regjeringen at kommunenes handlingsrom vil øke med å 465 millioner kroner i 2022.

	Kommunesektoren mrd. kroner	Herav kommunene
Veksten i frie inntekter	2,0	1,600
Merkostnader til demografi	- 0,9	- 0,600
Merkostnader til pensjon	- 0,4	- 0,360
Satsinger innenfor veksten i frie inntekter	- 0,2	- 0,175
Økt handlingsrom	- 0,5	0,465

Kommunal deflator

Regjeringen anslår i forslaget til statsbudsjett at kommunal lønns- og prisvekst – målt ved den kommunale deflatoren – vil bli på 2,5 prosent i 2022. Dette er et vektet gjennomsnitt av forventet lønnsvekst på 3,2 prosent og prisvekst på 1,2 prosent. Kommunal deflator for inneværende år er i statsbudsjettet for 2022 oppjustert fra 2,7 til 3,3 prosent, først og fremst som følge av høyere prisvekst enn tidligere antatt.

Satsene i Sør-Norge-tilskuddet, Nord-Norge-tilskuddet, vekstkommunetilskuddet, regionsentertilskuddet, storbytilskuddet og inndelingstilskuddet som utbetales gjennom rammetilskuddet, er ikke foreslått deflatorjustert. Drammen kommune mottar tilskudd fra de to sistnevnte ordningene. For 2022 utgjør disse henholdsvis 40 og 31 millioner kroner. Manglende deflatorjustering av disse tilskuddene utgjør nesten 1,8 millioner kroner.

Skatteanslaget for 2021 og 2022 og rammetilskuddet

Anslaget for kommunenes skatteinntekter i 2021 ble ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett oppjustert med 2,7 milliarder kroner, tilsvarende en økning av vekstanslaget fra 7 til på 8,6 prosent på årsbasis. Som det er nærmere redegjort for i rådmannens forslag til 2. tertialrapport 2021 har skatteutviklingen hittil i år vært betydelig bedre enn forutsatt både i Drammen og på landsbasis. Ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2022 har regjeringen oppjustert anslaget for kommunenes skatteinntekter i år med ytterligere 5 milliarder kroner – tilsvarende en økning i vekstanslaget med 3 prosentpoeng til 11,6 prosent på årsbasis. Regjeringen peker på høyere lønns- og sysselsettingsvekst i år, samt høyere mottatte utbytter i 2020 enn tidligere antatt som forklaringer på den sterke skatteveksten. I tillegg ble den kommunale skattøren for 2021 betydelig oppjustert fra 11,1 til 12,15 prosent ved behandlingen av statsbudsjettet.

Det er en langvarig praksis at skattørene skal fastsettes med sikte på at skatteinntektene skal utgjøre 40 prosent av kommunenes samlede inntekter. I 2022 ventes det relativt høy vekst i skattegrunnlagene på grunn av gode vekstutsikter for norsk økonomi. Anslaget på kommunesektorens skatteinntekter i 2022 bygger blant annet på 1,4 prosent sysselsettingsvekst og 3,0 prosent lønnsvekst fra 2021 til 2022. I statsbudsjettet foreslås derfor den kommunale skattøren redusert med 1,20 prosentpoeng til 10,95 prosent. Skatteinntektene anslås etter dette å utgjøre 40 prosent av kommunenes samlede inntekter i 2022.

Kommunesektorens inntekter fra skatt på inntekt og formue anslås med dette opplegget å utgjøre 188,3 milliarder kroner i 2022, en nominell reduksjon på 0,1 prosent fra 2021. Dette innebærer at realveksten i de frie inntektene kommer gjennom rammetilskuddet som øker nominelt med 3,4 prosent korrigert for oppgaveendringer og virkninger av pandemien. Samlet nominell vekst i de frie inntektene i 2022 anslås til 1,5 prosent målt mot anslag på regnskap 2021. De ekstraordinære skatteinntektene i 2022 videreføres dermed ikke i det økonomiske opplegget for 2022.

Det er innarbeidet flere oppgaveendringer mv. i rammetilskuddet for 2022. Av dette utgjør kompensasjon for barnevernsreformen det klart største beløpet med 1,3 milliarder kroner i 2022. I tillegg innlemmes tidligere øremerket tilskudd til stillinger i barnevernet med 841 millioner kroner. Det er redegjort nærmere for oppgaveendringene og virkningene det har for Drammen kommune under omtalen av rammetilskuddet i det etterfølgende.

Andre tilskudd

For enkelte øremerkede tilskuddsordninger innebærer forslaget til statsbudsjett 2022 en reell nedgang;

- Tilskudd til ressurskrevende tjenester – det foreslås at innslagspunktet oppjusteres med 50 000 kroner utover årets lønnsvekst. Dette er beregnet å gi et inntektsbortfall på 6,5 millioner kroner for Drammen kommune. Aktuelle programområder er kompensert for dette.
- Satsene for integreringstilskuddet nedjusteres i gjennomsnitt med om lag 2,5 prosent i 2022. I forhold til kommunal deflator innebærer dette en reell nedgang i satsene på 5 prosent, tilsvarende en mindreinntekt for Drammen kommune på om lag 3,1 millioner kroner.

Satsene for tilskudd til enslige mindreårige flyktninger foreslås videreført med samme satser som for 2021. Dette tilsvarer en reell nedgang på 2,5 prosent, tilsvarende en mindreinntekt i størrelsesorden 0,5 millioner kroner.

Drammen kommune - sentrale inntekter 2022-2025

Tall i kr. 1000

Sentrale inntekter	Revidert budsjett 2021 ex. korona	Økonomi- plan 2022	Økonomiplan 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025
Skatt på inntekt og formue	- 3 211 003	- 3 308 204	- 3 317 471	- 3 330 657	- 3 346 754
Rammetilskudd	- 2 742 136	- 2 875 466	- 2 889 531	- 2 897 981	- 2 913 191
Integreringstilskudd	- 79 764	- 57 117	- 51 942	- 49 485	- 49 485
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger	- 25 282	- 21 642	- 17 274	- 16 546	- 15 641
Rente og inv. kompensasjon fra staten	- 18 905	- 21 488	- 21 042	- 20 674	- 20 306
Overføring fra kommunale foretak	- 94 742	- 97 111	- 97 111	- 97 111	- 97 111
Sum sentrale inntekter	- 6 171 833	- 6 381 027	- 6 394 370	- 6 412 453	- 6 442 488

Utviklingen i kommunens frie inntekter

Oppdatert anslag for Drammen kommunes frie inntekter fra skatt og rammetilskudd er om lag 6 047 millioner kroner når det korrigeres for ekstraordinære inntekter via rammetilskuddet i forbindelse med pandemien. For 2022 legger rådmannen til grunn at de frie inntektene vil utgjøre 6 184 millioner kroner, tilsvarende en vekst på 2,3 prosent. Det er noe lavere enn kommunal deflator på 2,5 prosent, men dette må ses på bakgrunn av at kommunens skatteinntekter er betydelig oppjustert i det nyeste anslaget for frie inntekter i 2021.

Med utgangspunkt i anslag for frie inntekter i 1. tertialrapport (basert på revidert nasjonalbudsjett) er veksten på 230 millioner kroner (3,9 prosent) tilsvarende en reell vekst på 80 millioner kroner utover kommunal deflator.

Budsjetterte beløp for 2022 er basert på statsbudsjettets forslag om reell vekst i kommunenes frie inntekter på 1,6 milliarder kroner i neste år. Det er ikke gitt signaler fra regjeringen om realveksten i de frie inntektene for 2023 og framover. Rådmannen legger likevel til grunn at staten fortsatt vil gi full demografiskompensasjon, og legger opp til reell vekst i samsvar med dette. Basert på foreløpige beregninger etter samme metode som benyttes av Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU), er det lagt til grunn en reell vekst i de frie inntektene med 1 milliard kroner i 2023 og henholdsvis 1,4 og 1,7 milliarder kroner i 2024 og 2025. Det er for hele perioden benyttet SSBs nyeste befolkningsframskriving fra august i fjor år etter MMMM-alternativet til SSB både for landet og Drammen kommune. Basert på disse forutsetningene er det i forslaget til handlings- og økonomiplan 2022-2025 lagt til grunn en årlig realvekst i de frie inntektene i størrelsesorden 21-23 millioner kroner i 2023 og 2024, mens det i 2025 er anslått en vekst i overkant av 30 millioner kroner. Dette tilsvarer en årlig realvekst i størrelse 0,3-0,5 prosent.

Drammen kommune har fortsatt lave frie inntekter i forhold til landsgjennomsnittet. Tall fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet viser at Drammen i 2020 hadde frie inntekter på 91 prosent av landsgjennomsnittet når det korrigeres for forskjeller i utgiftsbehovet. Som det kommer fram av figuren nedenfor, har Drammen det laveste nivået på frie inntekter blant ASSS-kommunene.

Skatt på inntekt og formue

Som påpekt under omtalen av statsbudsjettet for 2022 har kommunenes skatteanslag for inneværende år blitt betydelig oppjustert med til sammen 7,7 milliarder kroner ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett og ved fremleggelsen av neste års statsbudsjett. Det nasjonale skatteanslaget viser etter dette en vekst på 11,6 prosent i år.

Drammens skatteanslag for 2021 ble ved behandlingen av 1. tertialrapport oppjustert med 47,7 millioner kroner og med ytterligere 33,5 millioner kroner i 2. tertialrapport. Regjeringens oppjustering av kommunenes skatteanslag var ikke kjent ved fremleggelsen av 2. tertialrapport. På grunnlag av kommunens skatteinntekter til og med september og signalene i statsbudsjettet anslår rådmannen at årets skatteinntekter kan bli hele 64 millioner kroner høyere enn lagt til grunn i 2. tertialrapport. Dette tilsvarer en vekst på 10,8 prosent på årsbasis.

Det understrekes at ekstra skatteinntekter ut over anslaget i revidert nasjonalbudsjett ikke blir videreført i det økonomiske opplegget for kommunene i 2022. For å opprettholde måltallet om at skatteinntektene skal utgjøre om lag 40 prosent av kommunenes samlede inntekter legges det derfor i statsbudsjett 2022 opp til en betydelig nedjustering av skattøren, og skatteinntektene forventes derfor å falle med 0,1 prosent neste år.

Rådmannen legger til grunn en tilsvarende utvikling i Drammen kommunes skatteinntekter i 2022 med en marginal nedgang på 0,1 prosent i forhold til den oppjusterte årsprognosen for 2021. Dette gir et skatteanslag på 3 308 millioner kroner for 2022. Det legges da til grunn et skattenivå per innbygger på 93 prosent av landsgjennomsnittet, tilsvarende nivået for det oppjusterte anslaget for 2021. Basert på tidligere omtalte forutsetninger om reell vekst i de frie inntektene legges inn samme skattenivå per innbygger i forhold til landsgjennomsnittet i resten av planperioden. Dette gir en reell vekst i skatteinntektene i størrelse 0,3-0,5 prosent per år i perioden 2023-2025.

Rammetilskuddet

Drammen kommunes rammetilskudd for 2022 før inntektsutjevning er beregnet til 2 767,8 millioner kroner. Dette er å anse som endelig nivå hvis ikke Stortinget vedtar justeringer. Målt i forhold til revidert budsjett 2021 korrigert for ekstra bevilgninger rettet mot koronapandemien tilsvarer dette en økning på 5,2 prosent. For å finne riktig vekst må det også korrigeres for oppgaveendringer og innlemming av øremerkede tilskudd mv. med til sammen 62,3 millioner kroner. Hensyntatt disse forholdene reduseres veksten til 2,9% - det vil si 0,4 prosentpoeng høyere enn kommunal deflator. Dette må ses i sammenheng med den tidligere omtalte vridningen av realveksten i de frie inntektene fra skatt til rammetilskudd. Oppgaveendringer mv. er nærmere omtalt nedenfor.

Basert på det omtalte skattenivået per innbygger på 93 prosent av landsgjennomsnittet er netto inntektsutjevning for 2022 beregnet til 107,7 millioner kroner. Samlet rammetilskudd i 2022 blir etter dette på 2 875,5 millioner kroner.

Nærmere om forutsetningene for rammetilskuddet i 2022:

- Drammen kommune har for 2022 en utgiftsindeks på 0,99483 som er marginalt høyere enn i 2021. Drammen kommune har dermed fortsatt et utgiftsbehov som ligger nær landsgjennomsnittet. Dette innebærer også at Drammen kommune får forholdsvis lavt trekk gjennom utgiftsutjevningen. I 2022 reduseres dette trekket fra 12,1 til 5,2 millioner kroner.
- Drammen kommune mottar fra og med 2020 storbytilskudd på linje med kommunene Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand. For 2022 utgjør Drammens tilskudd 40 millioner kroner (393 kroner per innbygger).
- Drammen kommune mottar fra 2020 inndelingstilskudd. Dette er en ordning som kompenserer kommuner som har slått seg sammen, for bortfall av basistilskudd. Drammen kommune mottar 31 millioner kroner i inndelingstilskudd i 2022. Tilskuddet beholdes reelt uendret til og med 2034, og deretter trappes tilskuddet ned til null over en periode på fem år.
- Drammen vil i 2022 motta ordinært skjønntilskudd fra Statsforvalteren i Oslo og Viken med 5,3 millioner kroner. Dette er en nedgang på 0,5 millioner kroner fra 2021.
- Det er i forslaget til statsbudsjett 2021 foretatt en rekke korreksjoner i rammetilskuddet. Dette omfatter innlemming eller uttrekk av øremerkede tilskudd, nye oppgaver, helårsvirkninger av tidligere vedtak og endringer i oppgavefordelingen mellom for eksempel kommunene og staten. Totalt utgjør de innarbeidede korreksjonene en netto økning av Drammen kommunes rammetilskudd på 62,3 millioner kroner. Bortsett fra enkelte helårseffekter og innlemming av øremerket tilskudd som allerede er innarbeidet i oppdatert økonomiplan for perioden 2021–2024, er programområdenes rammer justert for disse endringene, jfr. tabellen nedenfor.
- Det vises til nærmere omtale av de enkelte endringene under aktuelle programområder.

Tiltak Tall i kr. 1000	SB 2022	Andel Drammen 2022	Helårs- effekt	Prog. område	Merknader
Inntektsgradert foreldrebetaling SFO 3. og 4. årstrinn - helårseffekt	35 875	659	659	01	Allerede innarbeidet ØP 2021-2024
Økt tilskudd til fastleger fra 1.7.2021 (RNB) - helårseffekt	77 125	1 355	1 355	04	Allerede innarbeidet i oppdatert ØP 2021-2024
Sum helårsvirkning oppgave- endringer mv. fra 2021	113 000	2 014	2 014		
Innlemming av øremerkede stillinger i barnevernet	841 120	17 636	17 636	03	Allerede innarbeidet i oppdatert ØP 2021-2024
Sum innlemming øremerkede ordninger i 2021	841 120	17 636	17 636		
Universell utforming av IKT-løsninger	34 000	679	679	14	
Kompetansekrav i barnevernet	52 500	1 101	1 101	03	
Barnevernsreformen	1 310 000	29 843	29 843	03	Helårsvirkning fra 2023 er foreløpig ikke lagt inn
Tolkeloven	20 674	379	379	01	
Kapitaltilskudd private barnehager - midlertidig videreføring av 2020-satser i 2021	- 265 680	0	0	02	Er ikke innarbeidet i oppdatert ØP 2021-2024 - ingen justering
Pensjon i private barnehager - redusert sats fra 13 til 11% fra 2022	- 206 865	- 3 797	- 3 797	02	
Økonomisk tilsyn med private barnehager overføres til staten	- 5 000	- 92	- 92	02	

Tiltak Tall i kr. 1000	SB 2022	Andel Drammen 2022	Helårs- effekt	Prog. område	Merknader
En ekstra skoletime naturfag i grunnskolen fra skoleåret 2022/2023	99 800	1 854	4 450	01	
Økt tilskudd til fastleger fra 1.7.2022	51 000	1 101	2 202	04	
Forvaltning og drift nasjonale e-helseløsninger	322 200	5 653	5 653	04	
Økte sosialhjelpsutgifter - redusert dagsats tiltakspenger fra 1.1.2022	69 000	1 700	1 700	08	
Rusreformen - kompensasjon for etablering av rådgivende enheter	100 000	2 464	2 464	07	
Barnekoordinator fra 1.8.2022 ("likeverdsreformen")	100 000	1 755	3 155	06	Helårsvirkning fra 2023 +1,4 millioner kroner
Ressurskrevende tjenester - finansiering av tilleggskompensasjon	- 55 000				- 1,01 millioner kroner - dekkes av generell saldering
Sum "nye" oppgaveendringer mv. i 2022	1 626 629	42 640	47 737		
Sum oppgaveendringer mv. totalt i statsbudsjettet 2021	2 580 749	62 290	67 387		
Sum endringer som innarbeides som rammekorreksjon		42 640	47 737		Beløp som ikke korrigeret i programområdenes rammer i oppdatert ØP 2021-2024

Endringer i Drammen kommunes rammetilskudd 2022 - oppgaveendringer mv.

Andre sentrale inntekter

Integreringstilskudd

Kommunestyret har vedtatt bosetting av 58 flyktninger - herav inntil fire mindreårige flyktninger - i 2021. Dette er i samsvar med anmodning kommunen mottok fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Drammen kommune har per dags dato ikke mottatt den årlige anmodningen om hvor mange flyktninger som ønskes bosatt i Drammen i 2022. Rådmannen har i budsjettforslaget lagt til grunn en beregningsteknisk forutsetning om samme bosetting i 2022 og framover som i år.

Satsene for integreringstilskuddet er i forslaget til statsbudsjett 2022 foreslått justert med i gjennomsnitt 2,5 prosent, det vil si en reell nedgang på 5 prosent når det tas hensyn til lønns- og prisvekst. Isolert sett gir dette en mindreinntekt på 1,6 millioner kroner i år. Samlet integreringstilskudd over femårsperioden går etter dette ned fra 780 600 til 761 300 kroner for voksne og barn i familie. For enslige voksne er femårstilskuddet noe høyere, mens det er noe lavere for enslige mindreårige.

Inntektene fra integreringstilskudd reduseres betydelig fra 2021 til 2022. I tillegg til reduserte tilskuddssatser skyldes dette at bosettingsåret 2017 med svært høyt bosettingstall ikke lenger inngår i tilskuddsgrunnlaget. Antall personer som inngår i tilskuddsgrunnlaget reduseres derfor kraftig. Budsjettert inntekt for 2022 er på om lag 57 millioner krone. Dette er nesten 23 millioner kroner lavere enn i 2021. Forutsatt at dagens bosettingsnivå opprettholdes vil imidlertid inntektene holde seg forholdsvis stabile i den kommende planperioden.

Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger

Satsene for tilskudd til enslige mindreårige flyktninger er i forslaget til statsbudsjett 2022 forutsatt videreført med samme beløp som i år, etter at satsene de siste tre årene har blitt redusert. Det mottas tilskudd etter høy sats for bosatte personer under 17 år (1 147 300 kroner), mens det mottas tilskudd etter lav sats for personer mellom 17 og 20 år (728 000 kroner).

Som følge av noen år med bosetting av færre enslige mindreårige flyktninger de siste årene har inntektene fra tilskuddsordningen vist en fallende utvikling. Beregningsteknisk har rådmannen for den kommende planperioden lagt til grunn en årlig bosetting av fire enslige mindreårige flyktninger tilsvarende årets bosettingsvedtak. For inneværende år forventes inntektene å bli i overkant av 25 millioner kroner, mens inntektene i 2022 forventes å bli redusert til 21,6 millioner kroner. Med forutsatt bosettingsnivå forventes fortsatt nedgang i antall tilskuddsberettigede personer og dermed også det årlige tilskuddsbeløpet utover i planperioden. I 2025 er inntektene anslått til 15,6 millioner kroner.

Kompensasjonstilskudd fra Husbanken

Ordningene med kompensasjonstilskudd knyttet til etablering av omsorgsboliger og sykehjemsplasser, skolebygg/svømmehaller og kirkebygg videreføres i 2020 for prosjekter det tidligere er gitt tilsagn om. Etter vedtak i Stortinget fastsettes renten i kompensasjonsordningene fra og med regnskapsåret 2017 lik Husbankens flytende rente fratrukket 0,5 prosentenheter. Regjeringen har i forslaget til statsbudsjett 2022 lagt til grunn en rente på 1 prosent ved beregning av kompensasjonstilskuddene. Rådmannen legger tilsvarende forutsetning til grunn. Samlet kompensasjonstilskudd for 2022 blir med denne forutsetningen på 21,5 millioner kroner. Som følge av simulert avdragseffekt vil kompensasjonsgrunnlaget og dermed også tilskuddsnivået avta gradvis utover i perioden.

Eieruttak fra kommunale foretak

Det budsjetteres med et eieruttak fra Drammen Eiendom KF på 97,1 millioner kroner i 2022 og resten av planperioden. Dette tilsvarer justering av årets eieruttak med kommunal deflator på 2,5 prosent.

Sentrale utgifter

Lønnsreserve

De lokale forhandlingene i årets lønnsoppgjør er nylig avsluttet. Det har derfor ikke vært mulig å innarbeide virkningene av årets oppgjør i programområdenes rammer for 2022. Av denne grunn videreføres 96 millioner kroner fra lønnsreserven for 2021 til finansiering av merkostnadene som følger av årets forhandlinger.

For 2022 legges til grunn en årslønnsvekst på 3,2 prosent i samsvar med regjeringens anslag i statsbudsjettet. Dette er beregnet å gi en merutgift inkludert overheng fra 2021 på 134 millioner kroner. Siden overhengen fra 2021 ennå ikke foreligger, avsettes den beregnede lønnsveksten i sin helhet i den sentrale lønnsreserven.

Den sentrale lønnsreserven vil bli fordelt mellom virksomhetene etter hvert som resultatene av årets og neste års lønnsoppgjør foreligger.

Pensjonsutgifter

Drammen kommune har tre pensjonsleverandører. Drammen kommunale pensjonskasse (DKP) omfatter hovedtyngden av de ansatte. I tillegg er det kollektive pensjonsordninger for sykepleiere i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og lærere i Statens pensjonskasse (SPK).

Pensjonspremie i 2021

Samtlige av kommunens pensjonsleverandører varsler reduksjoner i satsene for ordinær pensjonspremie i 2022. Nye satser fremgår av tabellen nedenfor.

Premiesatser (inkl. AFP-tillegg)	2021	2022
Drammen kommunale pensjonskasse (DKP)	10,90 %	10,76 %
Kommunal Landspensjonskasse (KLP) - sykepleiere	11,14 %	10,70 %
Statens pensjonskasse (SPK) – lærere	9,00 %	8,53 %

De fastsatte premiesatsene for 2022 er lagt til grunn i beregningen av virksomhetenes pensjonsutgifter. I tillegg budsjetteres reguleringspremie for DKP og KLP på sentralt ansvar - foreløpig anslått til om lag 183 millioner kroner.

Sentrale pensjonsposter

I henhold til den kommunale regnskapsforskriften er det aktuarberegnet netto pensjonskostnad[1] som skal belastes driftsresultatet. Dette innebærer at driftsresultatet korrigeres for differansen mellom betalt pensjonspremie og beregnet netto pensjonskostnad. Dette benevnes som premieavvik[2] og føres mot balansen, slik at bokførte premieinnbetalinger resultatmessig jevnes ut over flere år. Balanseførte premieavvik amortiseres (tilbakeføres) med like store beløp over 7 år[3].

Den reelle årlige belastningen i kommuneregnskapet består dermed av beregnet netto pensjonskostnad og amortisering av tidligere års premieavvik.

Det er budsjettert med følgende forutsetninger på sentralt ansvar:

Reguleringspremie

For inneværende år er det budsjettert med en reguleringspremie på 183 millioner kroner, basert på en forventet lønnsvekst på om lag 3 prosent.

Bruk av premiefond

Bruk av premiefond reduserer betalbar premie og medfører dermed tilsvarende lavere premieavvik. Det betales ikke arbeidsgiveravgift av den del av premien som dekkes av premiefond, men utover dette gir ikke bruk av premiefond resultateffekt i budsjettårets driftsregnskap. Redusert premieavvik gir imidlertid lavere amortiseringskostnad tilsvarende 1/7 av bruk av premiefond påfølgende år. Det er lagt opp til bruk av DKPs premiefond med 60 millioner kroner per år. I tillegg legges opp til bruk av ekstra premiefond (tilbakeført premiereserve) fra KLP med 5 millioner kroner per år i tillegg til «ordinær» bruk av premiefond på cirka 3,5 millioner kroner.

Premieavvik

Premieavvik er forskjellen mellom betalt pensjonspremie (korrigert for rentegaranti og administrasjonspremie) og beregnet netto pensjonskostnad. Hvis betalt premie er større enn netto pensjonskostnad inntektsføres differansen i kommuneregnskapet, mens differansen utgiftsføres hvis betalt premie er lavere enn beregnet netto pensjonskostnad. Basert på mottatte aktuaroppgaver anslås at innbetalt premie i 2022 vil være betydelig høyere enn beregnet netto pensjonskostnad. Som følge av dette er det foreløpig beregnet et premieavvik (som inntektsføres) på 180 millioner kroner inkludert arbeidsgiveravgift for 2022. Premieavviket, som demper utgiftsbelastningen i driftsregnskapet, anslås å øke gradvis utover i planperioden.

Amortisering av tidligere års premieavvik

Basert på mottatte aktuaroppgaver er det beregnet amortisering av tidligere års premieavvik med nesten 192 millioner kroner i 2022. Som følge av svært høy reguleringspremie og dermed også høye premieavvik i 2021 blir amortiseringskostnaden en del høyere enn tidligere forutsatt.

Oppsummering sentrale pensjonsutgifter

Tabellen nedenfor viser anslag for de sentrale pensjonspostene i perioden 2022-2025. Som det fremgår, øker netto utgift med i overkant av 30 millioner kroner i forhold til revidert budsjett 2021.

Sammenligning pensjonsutgifter 2020 og 2021

Tall i kr. 1000	Vedtatt budsjett 2021	Revidert ÅB 1. tertia 2021	2022	2023	2024	2025
Sentrale pensjonsposter	118 706	106 005	127 838	118 144	92 472	63 496
Reguleringspremie	120 805	263 505	183 092	203 205	199 591	203 757
Bruk av premiefond	- 63 129	- 103 129	- 68 465	- 68 662	- 68 871	- 69 084
Premieavvik	- 122 802	- 238 202	- 180 179	- 206 518	- 209 267	- 220 012
Amortisering tidl. Premieavvik	172 232	172 232	191 790	188 520	169 418	147 235
Diverse pensjon inkl. reserveavsetning	11 600	11 600	1 600	1 600	1 600	1 600

Ufordelte husleie- og renholdsutgifter

Utgifter til husleie og kjøp av renholdstjenester fra Drammen Eiendom KF er i økonomiplan 2021-2024 lagt på sentralt ansvar med et revidert budsjett på totalt 610,8 millioner kroner. Rådmannen legger opptil at disse utgiftene føres på det sentrale ansvaret også i 2022.

Som følge av de lave markedsrentene ble lånefondets interne utlånsrente fra og med 2021 satt ned til fra 3,5 til 2,0 prosent. Dette gir lavere renteutgifter for Drammen Eiendom KF som ble utliknet gjennom reduksjon i de interne husleiene. Den sentrale rammen til husleie ble som følge av dette redusert med nesten 70 millioner kroner i budsjettet for 2021.

Rådmannen foreslår at lånefondets internrente opprettholdes på 2 prosent i 2022, og det er derfor ikke behov for større endringer i husleiebudsjetten. De interne husleiene er korrigert med kommunal deflator. I tillegg er det korrigert for nye og/eller endrede leieforhold som følge av investeringer med 2,6 millioner kroner neste år, med helårseffekt på 9,2 millioner kroner i 2023. Dette inkluderer blant annet husleie for nytt tilbygg ved Brandengen skole fra 1. november 2022. Utgifter til kjøp av renholdstjenester fra Drammen Eiendom KF økes med 1,4 prosent i 2022.

Drammen kommune må ha effektive og fleksible og godt tilpassede lokaler. Effektiv arealbruk er avgjørende for å holde bygge- og leiekostnader nede, samtidig som de gir lavere energibruk og reduserer klimafotavtrykket. Arealbruk, muligheter for flerbruk, tekniske løsninger og miljøavtrykk er forhold som vektlegges ved nyanskaffelser.

Ved behandlingen av 2. tertialrapport 2020 fattet kommunestyret følgende vedtak:

«Rådmannen lager en sak med en vurdering av etablering/utvidelse av renholdstjenesten i egenregi gjennom DEKF.

Rådmannen lager en sak med en vurdering av etablering/utvidelse av vaktmestertjenesten i egenregi gjennom DEKF.»

Drammen Eiendom KF har utredet spørsmålene i egen rapport som ble behandlet i styret 11. mai i år. Konklusjonene som styret i DEKF har sluttet seg til er at andelen egenregi for renholdstjenester kan økes fra dagens nivå på om lag 35 prosent til cirka 50 prosent. Dette er anslått å gi en årlig merkostnad på +/- 2 millioner kroner. Ved overgang til full skala egenregi vil merkostnadene være 8 – 10 millioner kroner på årsbasis. Når det gjelder vaktmestertjenester, anbefaler styret at dagens organisering opprettholdes.

Vurdert ut fra kommunens stramme økonomi har rådmannen ikke innarbeidet midler til økt egenregi for renholdstjenester. Det vil bli lagt fram egen sak om dette.

[1] Beregnes av aktuar på grunnlag av pensjonskassens medlemsbestand og forpliktelser per 31.12 og parametere for lønnsvekst, diskonteringsrente m.v. som fastsettes av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)

[2] Premieavvik er forskjellen mellom betalt pensjonspremie og beregnet netto pensjonskostnad. Hvis betalt premie er større enn netto pensjonskostnad inntektsføres differansen i kommuneregnskapet, mens differansen utgiftsføres hvis betalt premie er lavere enn beregnet netto pensjonskostnad.

[3] I henhold til revidert forskrift per 23.11.2011 skal balanseførte premieavvik som oppstår fra og med regnskapsåret 2013 amortiseres over 7 år. Premieavvik som har oppstått til og med regnskapsåret 2010 amortiseres over 15 år, mens premieavvik oppstått i årene 2011 og 2012 amortiseres over ti år.

Finans

Finans- og gjeldsforvaltningen i Drammen kommune

Finansforvaltningen i Drammen kommune er innrettet etter reglement for finans- og gjeldsforvaltning, fastsatt av kommunestyret 10. desember 2019.

Reglementet skal gi rammer og retningslinjer for kommunens finans- og gjeldsforvaltning. Reglementet utgjør en samlet oversikt over de rammer og begrensninger som gjelder. Fullmakter, instruksjoner og rutiner skal hjemles i reglementet. Reglementet fastsetter avkastnings- og risikonivå som er akseptable for forvaltning og plassering av likvide midler og midler beregnet for driftsformål og opptak av gjeld/gjeldsforvaltning.

Drammen kommune har ikke kapital til langsiktig forvaltning, og reglementet åpner ikke opp for langsiktig forvaltning av finansielle aktiva.

I henhold til reglementets punkt 2.2 skal finansreglementet vedtas årlig. Reglementet gjelder for Drammen kommune, for virksomhet i kommunale foretak etter kommunelovens kapittel 9 og interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 17. Rådmannen foreslår i denne omgang ingen endringer i reglementet. Vedtatt finans- og gjeldsreglement følger som vedlegg.

Med unntak av formidlingslån i Husbanken, skal alle låneopptak for Drammen kommune som juridisk enhet og all betjening av ekstern gjeld skje i regi av Drammen kommunes lånefond. Lånefondet er ikke en selvstendig resultat enhet, men det utarbeides eget budsjett og føres særskilt årsregnskap for fondet. Vilkår for videreutlån til interne låntagere fastsettes årlig ved behandling av handlings- og økonomiplanen. Forslag til budsjett for lånefondet følger som vedlegg til økonomiplanen.

Mens kommunens eksterne gjeldsforpliktelser med tilhørende kapitalkostnader fremkommer i lånefondet, knytter kommunekassens finansielle poster seg i all hovedsak til betjening av renter og avdrag på intern gjeld (låneopptak i lånefondet), finansutgifter og finansinntekter knyttet til låneopptak i Husbanken og videreformidling av startlån, samt avkastning av plassert overskuddslikviditet, renteinntekter på kommunens ordinære driftskonto og renteinntekter fra utlån.

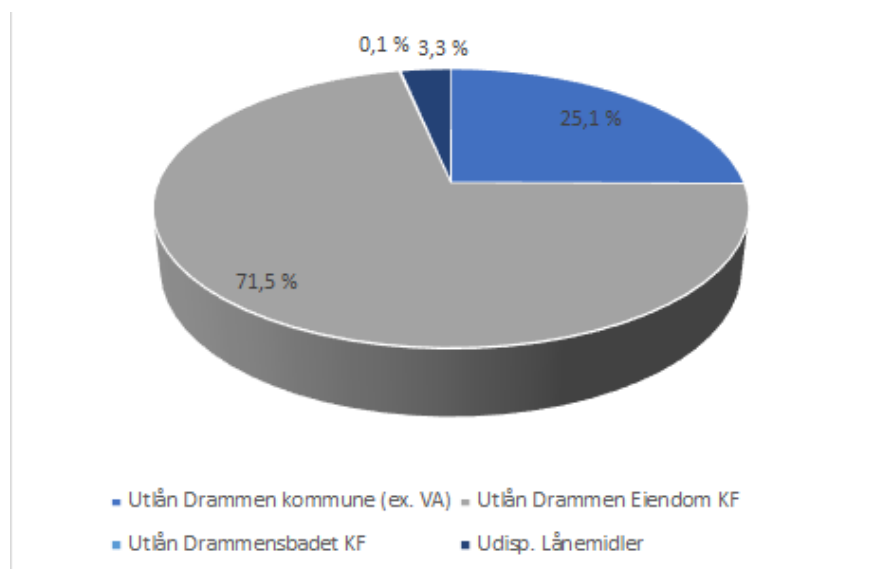
Lånegjelden

Drammen kommune forventes ved inngangen til 2022 å ha en brutto lånegjeld for investeringsformål på anslagsvis 9,3 milliarder kroner. Det legges i planperioden opp til investeringer med totalt cirka 4,8 milliarder kroner, samt realisasjon av eiendom og anleggsaktiva med til sammen 92 millioner kroner. Det er i planperioden lagt opp til en egenfinansiering av ikke-rentable investeringer på 15 prosent som i dag. For 2022 er det i tillegg lagt opp til en ytterligere egenfinansiering med 60 millioner kroner gjennom bruk av disposisjonsfond. Rådmannen foreslår en samlet egenfinansiering i planperioden med 478 millioner kroner. Med de foreslåtte investeringene forventes lånefondets gjeld å øke med 1,4 milliarder kroner, til totalt 10,7 milliarder kroner ved planperiodens utløp.

Millioner kroner	2021	2022	2023	2024	2025
Lånegjeld per 31.12	8 877,4	9 261,3	9 641,3	10 236,7	10 703,3

Figuren nedenfor viser fordelingen av lånefondets innlånsmidler slik den er forventet å være ved inngangen til 2022. Korrigert for vann og avløp er gjelden omlag 6 931 millioner kroner. Av dette utgjør Drammen kommunekasses andel 1 740 millioner kroner, Drammen Eiendom KF 4 958 millioner kroner og Drammensbadet KF i overkant av 6 millioner kroner. I tillegg forventes lånefondet å ha udisponerte lånemidler i størrelsesorden cirka 226 millioner kroner.

Bruk av lånefondets innlån per 1.1.2022

Eierskap

Sammenlignet med andre kommuner har Drammen kommune høy lånegjeld. Når gjeldsnivået vurderes, bør det også tas hensyn til at kommunen har store verdier gjennom ulike selskap. De viktigste er Glitre Energi AS, Glitre Energi Nett Holding AS, Vardar AS, Lindum AS, Drammen Kino AS, Drammen kommune Eiendomsutvikling AS, samt Thamsgaten Parkeringshus AS og Grev Wedel Parkeringshus AS. Selskapene forventes å gi betydelige

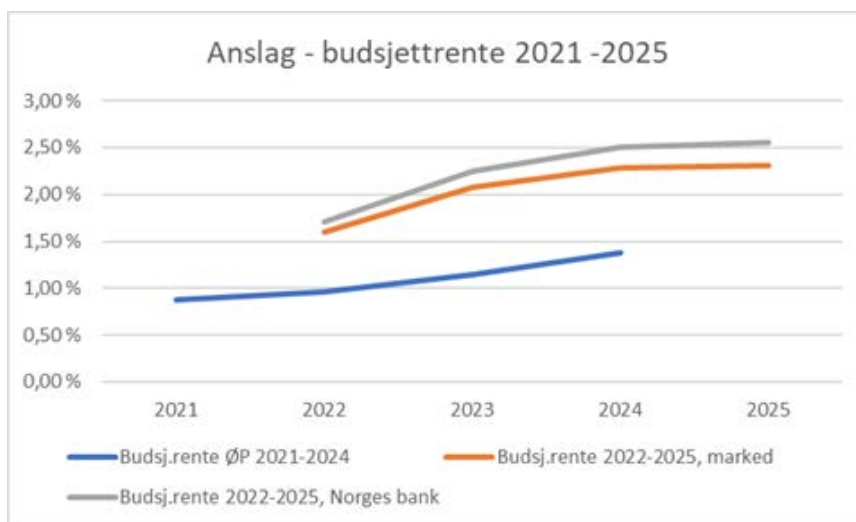
årlige inntekter i form av utbytte. For 2022 budsjetteres det med 120 millioner kroner i inntekter fra utbytte i kommunekassen. I tillegg forventer Drammen Eiendom KF å motta utbytte fra Thamsgaten Parkeringshus AS og Grev Wedel Parkeringshus AS på totalt 5 millioner kroner. Forventet utbytte i 2022 tilsvarer om lag 67 prosent av budsjetterte renteutgifter i lånefondet.

Renteutvikling

Som tidligere varslet, besluttet Norges Banks komité for pengepolitikk og finansiell stabilitet på rentemøte 23. september å sette opp styringsrenten fra 0 prosent til 0,25 prosent. Samtidig hever sentralbanken også rentebanen, og varsler renteheving med ytterligere 0,25 prosentpoeng til 0,50 prosent i desember. Sentralbanken begrunner dette med at gjenåpningen av samfunnet har gitt en markert oppgang i aktiviteten. Arbeidsledigheten har falt videre, og kapasitetsutnyttningen synes å være nær et normalt nivå. Normaliseringen av økonomien tilsier at det ikke lenger er behov for en like ekspansiv pengepolitikk. Også hensynet til å motvirke oppbygging av finansielle ubalanser taler for økte renter. Usikkerhet om virkningene av høyere renter tilsier imidlertid at styringsrenten heves gradvis.

En økning i styringsrenten, gir høyere renteutgifter i lånefondet på lån med flytende rente. For lån knyttet til utviklingen i 3 måneders Nibor vil det dog ta noe tid før høyere markedsrente får fullt gjennomslag til låneporteføljen. Stigende rente vil imidlertid også gi høyere renteinntekter fra innestående likviditet og plasseringer, høyere rentekompensasjon fra Husbanken samt større gebyrinntekter på selvkost som følge av høyere kalkulatorisk rente.

Med høy gjeld er Drammen kommune sårbar for svingninger i rentemarkedet. Noe av usikkerheten søkes imidlertid dekket gjennom rentesikring av deler av låneporteføljen. Kommunens finans- og gjeldsreglement fastsetter rammer for kommunens eksponering og renterisiko. For mer detaljerte opplysninger vises det til vedlagte budsjett for lånefondet.

Avdrag

Kommunen betaler avdrag på lånefondets eksterne gjeld i samsvar med kommunelovens regler for beregning av minimumsavdrag. I prinsippet går disse ut på at avdragstiden på lån skal styres i forhold til avskrivningene, dvs. slik at avdragsprofilen på samlet lånegjeld følger kapitalslitet på underliggende aktiva.

I inneværende økonomiplan ble samlede avdrag for 2021 anslått til cirka 389 millioner kroner, hvilket gir en nedbetaling av lånegjelden over 22,81 år. Ved beregning av lånefondets avdragsutgifter for perioden 2022 – 2025, er samme nedbetalingstid foreløpig lagt til grunn. Dette gir en avdragsbelastning i lånefondet med drøye 406 millioner kroner i 2022.

Lånefondets budsjett

Lånefondet har renteinntekter og avdragsinntekter fra kommunekassen og de kommunale foretakene. I all hovedsak er lånefondets utlån til Drammen Eiendom KF og Drammen kommunekasse.

Kommunens eksterne låneopptak gjøres i lånefondet, og fondet har avdragskostnader og rentekostnader knyttet til betjening av ekstern gjeld. Startlån inngår ikke i lånefondets portefølje, men administreres i kommunekassen. Lånefondets budsjett balanseres med hhv. overføringer til eller fra kommunekassen, avhengig av positiv eller negativ rentemargin i lånefondet (lik forskjellen mellom innlånsrente og internrente).

I budsjettet og i handlings- og økonomiplanen er renteutgiftene beregnet ut fra dagens låneportefølje og planlagte, ikke gjennomførte låneopptak i 2021, samt rådmannens forslag til lånerammer i økonomiplanperioden 2022-2025. I budsjett for 2022 er det innarbeidet en renteforutsetning med utgangspunkt i Kommunalbankens renteprognose. For 2022 er det forutsatt et gjennomsnitt for tre måneders NIBOR på 1,10 prosent og et gjennomsnittlig marginpåslag på kommunens innlån på 0,50 prosentpoeng. Samlet utgjør dette en forventet innlånsrente for 2022 på 1,60 prosent for de kortsiktige lånene med flytende rente som er knyttet opp mot Nibor. I resten av planperioden ventes budsjettrenten å stige gradvis til 2,31 prosent i 2025.

For 2022 er lånefondets renteutgifter beregnet til om lag 186,4 millioner kroner. Som følge av vekst i netto lånegjeld og stigende rentekurve, forventes renteutgiftene å stige til 264,4 millioner kroner i 2025.

Som følge av de lave markedsrentene ble lånefondets interne utlånsrente fra og med 2021 satt ned til fra 3,5 til 2,0 prosent. Rådmannen foreslår at lånefondets internrente videreføres med 2 prosent i 2022. Internrente på 2 prosent er noe lav, og vil gi en underdekning i lånefondet på om lag 8 millioner kroner i 2022. Dette foreslås finansiert med en overføring fra kommunekassens finansbudsjett. Med stigende rentekurve vil underdekningen øke utover i planperioden. Rådmannen vil derfor gjøre en ny vurdering av internrenten i forbindelse med handlings- og økonomiplan 2023-2026.

Lånefondets budsjett 2022-2025

Millioner kroner	2021	2022	2023	2024	2025
Renteinntekter	- 177,1	- 178,0	- 185,5	- 197,2	- 202,3
Avdragsinntekter	- 389,3	- 406,0	- 422,7	- 448,8	- 460,0
Sum rente og avdragsinntekter	- 566,4	- 584,0	- 608,2	- 646,1	- 662,2
Renteutgifter	151,8	186,4	233,7	259,1	264,4
Avdragsutgifter	389,3	406,0	422,7	448,8	460,0
Sum renter og avdragsutgifter	541,1	592,4	656,4	707,9	724,4
Kontantresultat i lånefondet	25,3	- 8,4	- 48,2	- 61,8	- 62,1

Forskjeller mellom lånefondets innlånsrente og den interne renten søkes utlignet mellom overføringer mellom lånefondet og kommunekassen. For 2022 vil det være behov for overføring på total 8 millioner kroner.

Drammen kommunekasses finansielle poster

Kommunekassens finansielle poster er knyttet til eiendeler og gjeld, inntekter på videreformidling av startlån og overføring til/fra lånefondet.

Drammen kommunekasse - finansielle poster 2022-2025 (eksklusiv avskrivninger)

Millioner kroner	2021	2022	2023	2024	2025
Netto finansutgifter	264,2	296,5	346	380	396
Renteutgifter	103,4	106,8	136,8	154,1	165,1
Renteinntekter	- 39,4	- 59	- 90,5	- 104,1	- 110,5
Avdragsutgifter til lånefondet	225,5	240,4	251,5	268,2	279,2
Overføring til/fra lånefondet	- 25,3	8,4	48,2	61,8	62,1

Kommunekassens lånegjeld og renteutgifter til lånefondet

Kommunekassens lånegjeld er i hovedsak knyttet til investeringer i VA-sektoren og investeringer innenfor områder som vei, park, idrett og annen teknisk infrastruktur samt teknologiområdet. Per 1.1.2022 forventes kommunekassen å ha en samlet gjeld til lånefondet på cirka 4 070 millioner kroner. Dette tilsvarer om lag 44 prosent av kommunens samlede lånegjeld. Basert på rådmannens forslag til investeringsbudsjett for Drammen kommunekasse i perioden 2022-2025 anslås gjelden å øke med cirka 900 millioner kroner i planperioden, og vil utgjøre om lag 4 970 millioner kroner ved utgangen av 2025. Gjeld til Husbanken for videreutlån (startlån) er ikke inkludert i disse beløpene. For 2022 er det budsjettet med renteutgifter til lånefondet på cirka 107 millioner kroner.

Drammen kommunekasse – gjeld til lånefondet

Millioner kroner	2021	2022	2023	2024	2025
Drammen kommunekasses gjeld til lånefondet per 31.12 (estimert)	4 070,1	4 281,8	4 594,1	4 846,0	4 966,2

Renteinntekter i kommunekassen

Kommunekassen har renteinntekter fra innestående midler i bank samt fra utlån. Drammen kommune har et disposisjonsfond anslått til cirka 600 millioner kroner ved utgangen av 2021. Sammen med løpende kontantstrømmer gjennom året forvaltes midlene i samsvar med gjelds- og finansreglementet med lav risikoprofil.

Videre har kommunekassen renteinntekter fra startlån og øvrige utlånte midler, i all hovedsak ansvarlige lån til Glitre Energi AS og Glitre Energi Nett AS, Drammen kommunale Pensjonskasse, Drammen Scener AS og Lindum AS. For 2022 er det budsjettert med inntekter fra innestående i bank og plasseringer, samt renteinntekter fra ansvarlige lån og startlån på om lag 59 millioner kroner.

Kommunestyret vedtok 2. november 2021 (sak 141/21) at det skal etableres en ordning for forskuttering av spillemidler til frivillige lag og foreninger. Den nye ordningen erstatter lignende ordning fra tidligere Drammen kommune hvor det per utgangen av oktober var forskuttert 17,2 millioner kroner. Den nye ordningen har en ramme på inntil 22 millioner kroner inklusiv allerede forskuttert beløp. Kommunestyrets vedtak fastslår at kostnadene til ordningen skal dekkes over finansbudsjettet i form av tapte renteinntekter. Med en rente på 2 prosent vil inntektstapet bli inntil 440 000 kroner per år. Dette er tatt hensyn til i budsjetterte renteinntekter i forslaget til handlings- og økonomiplan 2022-2025.

Startlån

En trygg og god bosituasjon vil øke den enkeltes forutsetning for å kunne mestre sin egen livssituasjon. Som nærmere omtalt under Folkehelse og livsmestring i handlingsdelen har kommunen de seneste årene gjort en aktiv bruk av startlån for å hjelpe vanskeligstilte i boligmarkedet med å skaffe egen bolig. Per utgangen av september i år har kommunen et samlet utlån til startlån på 1 822 millioner kroner.

For inneværende år er det vedtatt en ramme for startlån på 450 millioner kroner. I tillegg gjenstår om lag 62 millioner kroner i ubrukte lånemidler fra 2020. I perioden januar – september i år er et utbetalt om lag 244 millioner kroner i nye startlån. Dette er 48 millioner kroner mindre enn i samme periode i fjor. Rådmannen anslo i 2. tertialrapport at det må forventes 100 – 150 millioner kroner i ubrukte lånemidler ved utgangen av 2021. Rådmannen vil derfor foreslå at rammen for startlån i 2022 begrenses til 350 millioner kroner. For resterende del av planperioden legges foreløpig en årlig låneramme på 450 millioner kroner til grunn.

Programområdenes rammer

Budsjettene for Drammen kommune vedtas som nettobevilgning per programområde. Et programområde er et sett med virksomheter og tjenester som sorterer inn under en felles "overbygning". Et programområde består av flere virksomhetsområder som politisk hører inn under det samme faste hovedutvalget. Med nettobevilgning for et programområde forstås øvre ramme for utgifter og avsetninger med fradrag for de inntekter og bruk av avsetninger som hører hjemme i programområdet.

De reviderte rammene, inkludert justeringer i 2. tertial 2021, er utgangspunktet for nye beregnede rammer i 2022-2025. Det er gjort tekniske justeringer for blant annet lønns- og prisvekst og pensjon. I rammene er det det innarbeidet innsparingstiltak innenfor programområdene. I tillegg er det gjort justeringer for demografisk utvikling innenfor programområdene P01 Skole, P02 Barnehage og P06 Hjemmetjenester og institusjon.

Rammene bygger på forrige økonomiplan hvor det er allerede er lagt til grunn betydelige innsparingstiltak, som forventes å ha en stigende effekt i perioden, fra 88,5 millioner kroner i 2021, 109,8 millioner kroner i 2022, 128,1 millioner kroner i 2023 og 132,6 millioner kroner i 2024. Det vises til vedlegg til handlings- og økonomiplanen hvor effektiviseringskravene er fordelt per programområde.

For nærmere omtale av rådmannens forslag til budsjett for det enkelte programområde, se kapitlene for hovedutvalgsområdene. Tabellen under viser programområdenes rammer i økonomiplanperioden:

Programområdene Tall i kr. 1000	Økonomiplan 2022	Økonomiplan 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025
P01 Skole	1 041 744	1 011 440	1 007 340	1 007 340
P02 Barnehager	803 702	785 402	762 502	757 002
P03 Forebyggende tjenester	403 249	403 249	403 249	403 249
P04 Helse	319 628	319 628	319 628	319 628
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	329 836	329 836	328 736	328 736
P06 Hjemmetjenester og institusjon	1 000 712	1 011 512	1 028 112	1 052 712
P07 Rus og psykisk helse	154 814	150 214	147 814	147 814
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	386 113	377 250	376 026	376 944
P09 Kultur, idrett og frivillighet	275 542	275 542	275 542	275 542
P10 Medvirkning og lokaldemokrati	3 219	3 219	3 219	3 219
P11 Utbygging og samferdsel	99 274	98 274	98 274	98 274
P12 Vann, avløp og renovasjon	- 173 470	- 182 661	- 180 263	- 190 295
P13 Arealplan, klima og miljø	46 940	44 140	44 140	44 140
P14 Ledelse, styring og administrasjon	373 615	376 065	374 265	371 265
P15 Samfunnssikkerhet	90 061	89 678	89 297	88 915
P16 Næringsutvikling	13 165	13 165	13 165	13 165
P17 Arbeid og inkludering	0	0	0	0
P18 Politisk styring	40 106	50 106	40 106	50 106
P19 Sentrale poster (interkommunalt samarbeid)	0	0	0	0
Sum netto utgifter programområdene	5 208 250	5 156 059	5 131 151	5 147 756

Tabell: Programområdenes rammer 2022-2025

*For å gjøre tallgrunnet sammenlignbart med tallene i planperioden er det foretatt følgende korreksjoner.

Justering for befolkningsendring (demografi)

Det vises til innledende kapittel om befolkningsutvikling, og omtaler under det enkelte programområde. I befolkningsfremskrivningene fra SSB legges det til grunn en lavere vekst i folketallet enn i tidligere fremskrivninger. De viser reduksjon i antall barn i barnehage og antall elever i grunnskole, og vekst i de eldste aldersgruppene. Det er spesielt i budsjettene for P01 Skole, P02 Barnehage og P06 Hjemmetjenester og institusjon at dette må tas hensyn til med korrigeringer for demografieffekter. I tabellen nedenfor fremgår hvilke demografiendringer som er innarbeidet både i tidligere økonomiplan og i forslaget til handlings- og økonomiplan 2022-25.

Programområde		2022	2023	2024	2025
P01 Skole	Tidligere økonomiplan 2021-24	- 10 300	- 20 200	- 24 300	- 24 300
	Nye endringer 2022-25	0	0	0	0
Sum Skole		- 10 300	- 20 200	- 24 300	- 24 300
P02 Barnehage	Tidligere økonomiplan 2021-24	- 2 000	- 2 000	- 2 500	- 2 500
	Nye endringer 2022-25	- 9 800	- 20 600	- 34 000	- 37 500

Programområde		2022	2023	2024	2025
Sum Barnehage		- 11 800	- 22 600	- 36 500	- 40 000
P06					
Hjemmetjenester og institusjon	Tidligere økonomiplan 2021-24	5000	10 000	20 000	20 000
	Nye endringer 2022-25	0	0	2 400	30 000
Sum Hjemmetjenester og institusjon		5 000	10 000	22 400	50000
Sum demografiendringer		- 17 100	- 32 800	- 38 400	- 14 300

Tabell: Demografijusteringer i økonomiplanperioden 2022-2025

Lønns- og prisvekst

Budsjettrammene er i utgangspunktet omregnet til 2022-kroner i samsvar med de forutsetninger for lønns- og prisvekst som regjeringen har lagt til grunn i forslaget til neste års statsbudsjett. Regjeringen legger til grunn en kommunal deflator på 2,5 prosent i 2022, basert på følgende forutsetninger:

Tekniske korrigeringer: pris- og lønnskompensasjon

- Prisvekst: 1,2 prosent
- Lønnsvekst 3,2 prosent

Forventet lønnsvekst utover overheng fra årets oppgjør er avsatt til sentral lønnsreserve med om lag 55 millioner kroner. Den sentrale lønnsreserven vil bli fordelt mellom virksomhetene etter hvert som resultatene av neste års lønnsoppgjør foreligger.

Gebyrer, avgifter og egenbetalinger

Som nevnt tidligere er programområdenes rammer en nettobevilgning. Det er i de fleste programområder inntekter knyttet til gebyrer, avgifter og egenbetalinger. Forslag til betalingsregulativ for de kommunale tjenestene i 2022 fremgår av kommunale betalingssetser og gebyrer 2022 som ligger som vedlegg.

Kommunen har flere selvkostområder, herunder vann og avløp, renovasjon, tømming av slam, plan- og byggesaksbehandling, oppmåling, samt feietjeneste.

For programområde 13- Arealplan, klima og miljø er det vedtatt eget gebyrregulativ for plansaker, byggesaker og matrikkelsaker. Regulativet er under revidering og inntil det er vedtatt gjelder samme gebyrer som i 2021.

Årsoppgjørdisposisjoner

Økonomiske handlingsregler

Kommunestyret skal ved behandlingen av økonomiplanen fastsette finansielle mål for den langsiktige styringen av kommunens økonomi, jfr. kommuneloven §14-2. De finansielle måltallene skal tydeliggjøre kommunestyrets mål for økonomisk utvikling i kommunen, og være retningsgivende for budsjettarbeidet.

Handlingsreglene som er definert for Drammen kommune skal sikre forsvarlig økonomiforvaltning og økonomisk handlingsevne over tid. Følgende økonomiske handlingsregler er innarbeidet i økonomireglementet for Drammen kommune (se vedlegg):

Bærekraftig utvikling

- Fondsreserve (disposisjonsfond) på minimum 3 prosent av kommunekassens brutto driftsinntekter
- Rentetingsfond som inngår i disposisjonsfondet som til enhver tid utgjør minimum 1 prosent av kommunens samlede lånegjeld, eksklusiv gjeld til Husbanken knyttet til ordningen med startlån
- Drammen kommune skal ha en egenfinansiering av investeringer i Drammen Eiendom KF og Drammen kommunekasse på minimum 15 prosent av ikke-rentable investeringer, korrigert for tilskudd og merverdiavgift. Det forventes at dette måltallet justeres til minimum 20 prosent innen en 10 årsperiode.
- Drammen kommune skal ha et eier-risikofond på minst 20 millioner kroner.
- Det er også et uttalt mål at netto driftsresultat bør utgjøre minimum 1,75 prosent av brutto driftsinntekter

Utvikling disposisjonsfond

For økonomiplanperioden budsjetteres det med et netto driftsresultat på henholdsvis 7,7 millioner kroner, 45 millioner kroner, 99,6 millioner kroner og 136 millioner kroner i perioden 2022-2025. Dette gir et netto driftsresultat på 1,77 prosent ved utgangen av økonomiplanperioden.

Budsjettforslaget legger opp til følgende årsoppgjørdisposisjoner:

Årsoppgjørdisposisjoner 2022-2025

Tall i kr. 1000	Økonomiplan 2022	Økonomiplan 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025
Netto driftsresultat etter korreksjoner	- 7 731	- 44 953	- 99 595	- 136 030
Resultatgrad	0,10 %	0,58 %	1,29 %	1,77 %
Årsoppgjørdisposisjoner				
Økt bruk av disposisjonsfond (læreverk LK20)	- 23 000	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond til ekstra egenfinansiering	- 60 000	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond (saldering)	- 69 278	- 107 544		
Avsetning disposisjonsfond (saldering)			3 241	66 705
Overføring til investeringsregnskapet (15%)	100 009	152 497	96 354	69 325
Overføring til investeringsregnskapet - ekstra	60 000			
Årsresultat	0	0	0	0

Drammen kommune er forventet å ha et disposisjonsfond på til sammen 598 millioner kroner per utgangen av 2021. Rådmannen foreslår i budsjettforslaget for 2021 å disponere totalt 152 millioner kroner fra disposisjonsfondet i 2022 og ytterligere 107 millioner kroner i 2023. I 2022 benyttes 23 millioner kroner fra disposisjonsfondet til finansiering av læreverk LK20. Ut over dette vil disposisjonsfondet i hovedsak benyttes til egenfinansiering av investeringer. Fondet vil etter disse forutsetningene kunne ligge noe under handlingsregelens krav ved utgangen av 2023 og 2024, men er anslått å ligge over handlingsregelens krav ved utgangen av planperioden.

Internkontroll

Kommuneloven stiller krav til kommuners internkontroll. Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Den skal være systematisk og sikre at lover og forskrifter følges.

I Drammen kommune er internkontroll implementert i styrings- og utviklingsmodellen og de administrative prosessene. Prinsippene fra styringsdokumentene er følgelig vektlagt i kommunens internkontroll.

Det tilrettelegges for systematisk arbeid med internkontroll ved at det utarbeides en overordnet plan for internkontroll. Denne planen skal gi en oversikt over rådmannens strategiske valg og satsingsområder for internkontroll. Høsten 2021 utarbeides planen for perioden 2022-2025. Den flerårige planen sikrer at internkontrollen bygges målrettet videre fra år til år.

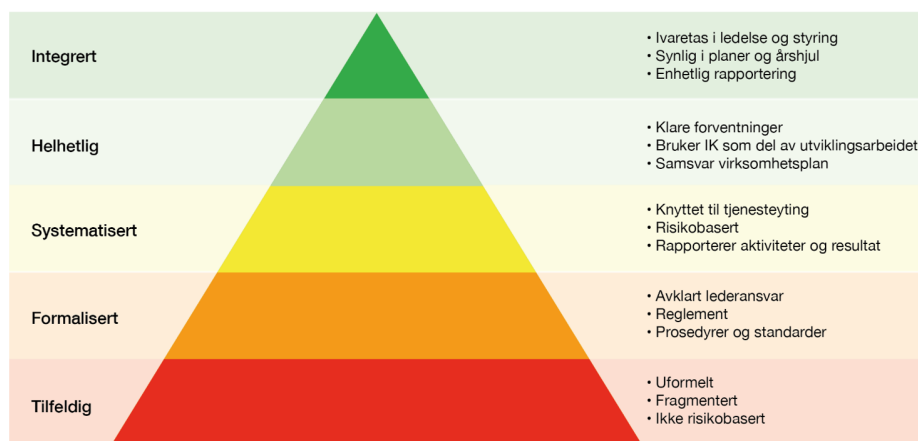
Tiltakene i overordnet plan for internkontroll deles inn i de tre elementene risikovurdering, formalisering og kontrollaktiviteter. Risikovurderinger skal bidra til å oppdage svakheter for å gjøre organisasjonen og tjenesteproduksjonen bedre. Formalisering innebærer å opprette nødvendige systemer og å ha tilstrekkelig dokumentasjon. Kontrollaktiviteter gjennomføres for å se om etablert internkontroll har den effekt som er ønsket og om den etterleves.

Rådmannen legger til rette for tiltak innenfor alle de tre elementene i perioden 2022-2025.

Internkontrollen tilpasses Drammen kommunes forhold gjennom løpende evaluering av aktiviteter, mål og måloppnåelse i planen, samt ved å aktivt innhente tilbakemeldinger fra kommunens virksomheter.

Internkontroll kan visualiseres som en pyramide hvor man bygger stein på stein for å komme høyere. Som nyetablert kommune vil Drammen kommune arbeide med fundamentene i pyramiden. Målene og aktivitetene i overordnet plan for perioden 2022-2025 vil i hovedsak rettes inn mot nivåene «formalisert» og «systematisert» internkontroll.

Hvilket modenhetsnivå er kommunen på?

Rådmannen vil rapportere om fremdrift og status fra «overordnet plan for internkontroll» i tertialrapporter og årsevaluering.

Investeringsbudsjett

Foreliggende forslag til investeringsbudsjett bygger på innspill og føringer som er gitt fra kommunestyret gjennom behandling av sak i juni 2021 om rammer for arbeid med handlings- og økonomiplan 2022-25. I den forbindelse ble det vedtatt:

«Investeringsrammer og investeringsprosjekter fastsatt i forbindelse med økonomiplan videreføres. Det innarbeides ikke nye større prosjekter, men innarbeidede prosjekter kan korrigeres med endrede kostnader etter kvalitetssikring. Vann- og avløpsprosjekter vurderes separat.»

Prinsipper for investeringsbudsjettet

Prinsipper for investeringsbudsjettet reguleres av kommunens økonomireglement, hvor det kommer fram at investeringer angis som brutto investeringer, inkludert merverdiavgift og ikke fratrukket eventuelle tilskudd og annen finansiering. Finansiering vil komme fram i egne tabeller. Kommunestyret vedtar investeringsbudsjettet fordelt på programområder, og med en særskilt investeringsramme per prosjekt.

Kommunestyret vedtar investeringer som:

- bevilgning til enkeltprosjekter. Det kan eksempelvis være større investeringer i skole, barnehage, store infrastrukturprosjekter, etc. med kostnadsramme som kan løpe over flere år
- rammebevilgninger. Dette er grupper av mindre enkeltprosjekter (< 10 millioner) som har en samlebevilgning i budsjettet. Det kan eksempelvis være kjøp av boliger, prosjekter innen vann og avløp, oppgradering av eiendom, IKT, vei, maskiner, inventar og utstyr o.l.

Det er vedtatt et eget investeringsreglement. De enkelte prosjektene omtales under hvert enkelt programområde, samt i vedlagt innspill fra Drammen Eiendom KF.

Forholdet mellom kommunekassen og kommunale foretak

Kommunestyret vedtar budsjettene til kommunale foretak. Det innebærer at investeringene som skal gjennomføres av for eksempel Drammen Eiendom KF skal bevilges gjennom egne separate oversikter.

Drammen Eiendom KF gjennomfører byggeprosjekter for de fleste programområdene. Inventar og utstyr knyttet til et nytt prosjekt er ikke eiendomsforetakets ansvar og vil bevilges på det enkelte programområde. For å få en samlet oversikt over programområdene, vil bevilgninger som gjelder Drammen Eiendom KF være angitt på programområdet og merket med DEKF. I formelle tabeller knyttet til vedtakene er bevilgninger til foretakene skilt ut i egne tabeller.

Drammen Eiendom KF forvalter kommunens bygningsmasse og leier ut til de ulike virksomhetene. Ordningen med husleie er omtalt under eget kapittel om Drammen Eiendom KF.

Handlingsregler og investeringskapasitet

Kommunestyret vedtok høsten 2020 føringer for investeringsomfang både i egen sak og i forbindelse med behandling av økonomiplan for 2021-24.

Det er lagt opp til å begrense investeringene til om lag 900 millioner kroner i året i snitt.

Av totalt 900 millioner kroner fordeles investeringsmidlene rundt regnet som følger:

- 400 millioner kroner til rammer til oppgradering og fornyelse av kommunens aktiva i form av bygninger, infrastruktur, inventar/ utstyr og IKT.
- 200 millioner kroner til prosjekter innen vann og avløp
- 300 millioner kroner til større enkeltprosjekter.

For å begrense lånegjelden er det som en av de finansielle handlingsreglene fastsatt et krav til egenfinansiering på 15 prosent på ikke rentable investeringer.

Hovedgrep i investeringsbudsjettet 2022-25

Rammene for omfanget av investeringer er gitt gjennom nevnte føringer og handlingsregler og prioritering. Dette betyr at det er svært lite rom for nye ønskede tiltak.

Investeringsplanen utfordres i tillegg av kostnadsøkninger i vedtatte prosjekter. Dette gjelder både de store prosjektene som ny bybru, nytt sykehjem og skoler. Det gjelder også for de mindre prosjektene som finansieres innenfor rammene.

Samlet sett viser fremlagt forslag en økning i forhold til gjeldende økonomiplan på 271 millioner kroner i 2022. Fra 901 millioner kroner til 1 221 millioner kroner. I dette inngår flere forhold som ikke bør regnes med ved vurderingen av overskridelse av rammen, som for eksempel rebevilgninger, periodiseringer og tekniske justeringer som ikke medfører økte drifts- eller kapitalkostnader. Nedenfor er det angitt en fordeling av hva økningene består i.

Nye prosjekter 60,5 millioner kroner

Det er innarbeidet ett nytt større prosjekt. Det gjelder ny gang- og sykkelundergang i Ryddinggangen etter formannskapetets vedtak i sak 109/21 om at Drammen kommunes opsjon på byggingen av undergangen fra Jernbanekaia til Ryddinggangen utløses i forbindelse med bygging av Drammen stasjon. Dette prosjektet vil først få budsjettkonsekvens i 2023. Forøvrig er det lagt inn tidligere omtalt tiltak knyttet til ombygging av vann- og avløpsanlegg knyttet til jernbaneutbyggingen på Strømsø, med 40 millioner kroner i 2022 og 20 millioner kroner i 2023.

Av nye tiltak i 2022 er det ellers kun foreslått et omstillingsprosjekt innen IKT på samlet 15,5 millioner kroner som forventes å være en rentabel investering på sikt. Dessuten foreslås 5 millioner kroner til infrastruktur for pasientvarslingsanlegg.

Merkostnader på enkeltprosjekter 55 millioner kroner

Det er innarbeidet kostnadsøkninger knyttet til ny bybru på 148 millioner kroner og til nytt sykehjem 35 millioner kroner i perioden. For 2022 er effekten av disse 55 millioner kroner. Rådmannen foreslår at mest mulig av dette dekkes ved økt bruk av disposisjonsfondet, som følge av store ekstraintekter i 2021 som tilføres fondet.

Periodisering 15 millioner kroner

Det er behov for å fremskynde fornyelse av PC innkjøp for personell i skolene fra 2023 til 2022. Dette betyr en forskyvning av investeringer med 15 millioner kroner.

Rebevilgninger 148 millioner kroner

Dette gjelder først og fremst ubrukte budsjettmidler fra tidligere år som følge av forsinkelser hvor den største posten er Brandengen skole med 100 millioner kroner, nytt sykehjem i Krokstadelva med 25 millioner kroner, Langløkka barnehage med 13 millioner kroner og inventar og utstyr knyttet til Brandengen skole med 10 millioner kroner.

Teknisk justering 38 millioner kroner

Som følge av endringer i regler for håndtering av merverdiavgift, på anleggsbidrag i samarbeidsprosjekter med andre, må merverdiavgiften legges til. Samtidig får kommunen disse midlene tilbake, som refusjon. Tiltaket, som er beregnet til 38,3 millioner kroner i 2022, har derfor ikke effekt på låneopptak eller driftsøkonomi.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	2022	2023	2024	2025
P01 Skole	164 400	64 400	180 400	328 400
KK Inventar og utstyr P01 Skole	17 000	7 000	7 000	7 000
KK IKT P01 Skole	30 000	15 000	15 000	15 000
DEKF P01 Oppgradering bygningsmassen	12 400	12 400	12 400	12 400
DEKF - Åskollen ungdomsskole	5 000	30 000	141 000	144 000
DEKF - Veivangen skole	-	-	5 000	150 000
DEKF - Brandengen skole	100 000	-	-	-

Tall i kr. 1000	2022	2023	2024	2025
P02 Barnehager	19 800	6 800	6 800	6 800
KK Inventar og utstyr P02 Barnehage	3 800	3 800	3 800	3 800
DEKF P02 Oppgradering bygningsmassen	3 000	3 000	3 000	3 000
DEKF Langløkka Barnehage	13 000	-	-	-
P03 Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000
KK Inventar og utstyr P03 Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000
P04 Helse	1 000	1 000	1 000	1 000
KK Inventar og utstyr P04 Helse	1 000	1 000	1 000	1 000
Helsehus /legevakt	-	-	-	-
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	3 000	3 000	3 000	3 000
Korsveien	-	-	-	-
KK Inventar og utstyr P05	1 000	1 000	1 000	1 000
DEKF P05 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000
P06 Hjemmetjenester og institusjon	298 000	567 000	88 000	18 000
KK Inventar og utstyr P06	10 000	10 000	31 000	10 000
Infrastruktur strøm og nettverk	5 000	-	-	-
DEKF P06 Sykehjem i Krokstadelva	275 000	549 000	49 000	
DEKF P06 Oppgradering bygningsmassen	8 000	8 000	8 000	8 000
P07 Rus og psykisk helse	3 000	3 000	3 000	3 000
KK Inventar og utstyr P07 Rus og psykisk helse	1 000	1 000	1 000	1 000
DEKF P07 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	26 850	26 850	26 850	26 850
KK Inventar og utstyr P08 Sosialtj, etabl. og bolig	1 000	1 000	1 000	1 000
DEKF P08 Oppgradering bygningsmassen	13 200	13 200	13 200	13 200
DEKF P08 Kommunale boliger	12 650	12 650	12 650	12 650
P09 Kultur, idrett og frivillighet	35 500	35 500	35 500	35 500
KK P09 Oppgradering arena, anlegg og natur	8 200	8 200	8 200	8 200
KK P09 Maskiner, inventar og utstyr	8 800	8 800	8 800	8 800
KK P09 Kirken	7 500	7 500	7 500	7 500
DEKF P09 Oppkjøp av friluft/naturområder	3 000	3 000	3 000	3 000
DEKF P09 Oppgradering bygningsmassen	8 000	8 000	8 000	8 000
P11 Utbygging og samferdsel	332 300	491 800	429 300	258 400
Ny gang- og sykkelundergang Ryddingangen	-	35 000	17 500	1 400
KK P11 Vei	56 000	56 000	68 000	50 000
KK P11 Universell utforming	2 000	2 000	2 000	2 000

Tall i mill. kr.	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
P04 Helse	1,0	1,0	1,0	1,0	6,0	301,0	451,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	3,0	3,0	3,0	3,0	49,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
P06 Hjemmetjenester og institusjon	298,0	567,0	88,0	18,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
P07 Rus og psykisk helse	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	26,9	26,9	26,9	26,9	26,9	26,9	26,9	26,9	26,9	26,9	26,9	26,9
P09 Kultur, idrett og frivillighet	35,5	35,5	35,5	35,5	35,5	35,5	35,5	35,5	35,5	35,5	35,5	35,5
P11 Utbygging og samferdsel	332,3	491,8	429,3	258,4	140,0	140,0	140,0	140,0	140,0	140,0	140,0	140,0
P12 Vann, avløp og renovasjon	240,0	220,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0	200,0
P14 Ledelse, styring og administrasjon	62,1	27,1	32,6	23,6	31,1	21,1	21,1	21,1	21,1	21,1	21,1	21,1
P19 Sentrale poster	34,5	34,5	34,5	34,5	34,5	34,5	34,5	34,5	34,5	34,5	34,5	34,5
Totalsum	1 221,5	1 481,9	1 042,0	940,1	681,2	827,2	962,2	512,2	512,2	512,2	512,2	512,2

Enkeltprosjekter

Det er mange av innmeldte behov som med nåværende rammebetingelser er utsatt til etter denne økonomiplanperioden. Rådmannen har lagt inn de enkeltprosjekter som kommunestyret har prioritert og har anslått oppstart for disse. Fra 2026 vil det være kapasitet til å foreta ytterligere investeringer i nye tiltak. I den foreliggende investeringsplanen er det ikke sett som hensiktsmessig å prioritere mellom enkeltformål eller tiltak utover i perioden. Dette er derfor her angitt som en foreløpig ikke disponert ramme. Et forsøk på å spesifisere prosjekter for perioden 2027 til 2032 vil være beheftet med stor usikkerhet og således for tidlig å angi.

Tall i kr. 1000	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Ny gang- og sykkelundergang Ryddinggangen	-	35 000	17 500	1 400				
Korsveien	-	-	-	-	48 000	-	-	-
KK P11 Bybru	135 000	260 000	210 000	103 000	-	-	-	-
Intercity/Flisebekken	40 000	20 000	-	-	-	-	-	-
Helsehus /legevakt	-	-	-	-	5 000	300 000	450 000	-
DEKF P06 Sykehjem i Krokstadelva	275 000	549 000	49 000	-	-	-	-	-

Tall i kr. 1000	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
DEKF - Åskollen ungdomsskole	5 000	30 000	141 000	144 000	-	-	-	-
DEKF - Veiavangen skole	-	-	5 000	150 000	103 000	-	-	-
DEKF - Brandengen skole	100 000	-	-	-	-	-	-	-
Totalsum	555 000	894 000	422 500	398 400	156 000	300 000	450 000	-

Investering Vann og avløp

Rammer for rentable investeringer er satt til 200 millioner kroner til vann og avløp. Vann- og avløpsinvesteringer baseres på en rullerende utskiftning og utbedring av ledningsnett. Vann og avløp har blitt skilt ut fra øvrige investeringer da dette området har en annen type finansiering gjennom selvkost- og avgiftsregimet.

Det er i rammesaken åpnet for å vurdere vann- og avløpsprosjektene separat. Å øke investeringene utover rammen på 200 millioner kroner vil ha effekt på avgiftsnivået for abonnentene. Det vises til nærmere omtale under programområde 12 Vann og avløp.

Som følge av Bane Nors InterCity-prosjekt og jernbaneutbyggingen gjennom Drammen er det i tillegg nødvendig å oppgradere en andel av infrastrukturen for vann- og avløpstjenestene samtidig, blant annet Flisebekken 2. Det er vesentlig å gjøre disse tiltakene samtidig med at jernbaneanlegget bygges. Det er derfor behov for ytterligere investeringer, anslagsvis 40 millioner kroner i 2022 og 20 millioner kroner 2023.

I tillegg er det ønskelig å digitalisere vannmålerne i Drammen. Dette er beregnet å koste rundt 58 millioner kroner i planperioden. Dette må dekkes innenfor gjeldende ramme.

Enkelte tiltak utsettes

Nedenfor er angitt ulike behov som er spilt inn, men som ikke foreslått prioritert i foreliggende handlings- og økonomiplan. Enkelte av tiltakene er enkeltstående, mens andre vil komme som følge av videre strategier og planer på de enkelte tjenesteområdene. Blant annet strategi for utvikling av bolig- og omsorgsbygg som vil bli ferdigstilt i 2021.

- Nye bofellesskap for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Nye omsorgsbygg
- Tyngre oppgradering av Glassverket idrettshall
- Oppgradering og sikring av damanlegg
- Snødeponi
- Behov innmeldt av Kirkelig fellestråd
- Digitalisering og IKT behov

Noen av disse enkeltprosjektene omtales ytterligere under de enkelte programområdene.

Egenkapitalinnskudd i DKP og KLP

I samsvar med forutsetningene i økonomiplan 2021–2024 videreføres årlig egenkapitalinnskudd til Drammen kommunale pensjonskasse på 20 millioner kroner for å unngå svekkelse av kassens risikokapasitet. I tillegg settes det av 2,5 millioner kroner per år til egenkapitalinnskudd i KLP knyttet til sykepleierordningen

Startlån

Som nærmere omtalt under finansbudsjettet foreslås at det bevilges en ramme til startlån til videreutlån på 350 millioner kroner i 2022. Denne ses i sammen med forventede ubrukte lånemidler i størrelse 100-150 millioner kroner i 2021. For resten av planperioden foreslås en årlig ramme på 450 millioner kroner.

Finansiering

Økte investeringer innebærer økt krav til finansiering, både gjennom krav til egenfinansiering og låneopptak. Rådmannen legger opp til at kostnadsøkningene på investeringene i 2022 finansieres i størst mulig grad av egen midler, slik at nye låneopptak begrenses. Egenfinansiering ved bruk av økte midler i disposisjonsfondet anbefales slik sett å gå utover handlingsregelens krav om 15 prosent egenfinansiering av ikke-rentable investeringer som er beregnet å utgjøre 100,0 millioner kroner.. Det foreslås å øke egenfinansieringen med 60,0 millioner kroner til 160 millioner kroner i 2022. Tabellen nedenfor viser finansieringen samlet for kommunekassen og Drammen Eiendom KF.

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Investering i varige driftsmidler	1 221 450	1 481 900	1 041 950	940 050
Egenkapitalinnskudd DKP og KLP	22 500	22 500	22 500	22 500
Sum investeringsutgifter	1 243 950	1 504 400	1 064 450	962 550
Refusjon mva- anleggsbidrag	- 38 300	- 37 800	- 43 800	- 14 000
Kompensasjon for MVA	- 201 136	- 245 497	- 169 686	- 157 429
Tilskudd fra andre	- 13 000	- 5 000	- 5 000	- 5 000
Salg av eiendom	- 23 000	- 23 000	- 23 000	- 23 000
Mottatte avdrag fra utlån av egne midler	- 1 100	- 1 100	- 1 100	- 1 100
Bruk av lån	- 808 505	- 1 040 606	- 726 611	- 693 797
Sum investeringsinntekter	- 1 085 041	- 1 353 003	- 969 196	- 894 325
Videreutlån (startlån)	350 000	450 000	450 000	450 000
Bruk av lån til videreutlån	- 350 000	- 450 000	- 450 000	- 450 000
Avdrag på lån til videreutlån	85 000	100 000	115 000	130 000
Mottatte avdrag fra videreutlån	- 85 000	- 100 000	- 115 000	- 130 000
Netto utgifter videreutlån	0	0	0	0
Overføring fra driftsbudsjettet	- 160 009	- 152 497	- 96 354	- 69 325
Netto avsetning/bruk ubundet investeringsfond	1 100	1 100	1 100	1 100
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	- 158 909	- 151 397	- 95 254	- 68 225
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0

TOPP FAKTA
STORE KATTER

...ANG

Kommunens tjenesteområder

Hovedutvalg for oppvekst og utdanning

P01 Skole

Drammen kommune har 32 skoler. Det er 21 barneskoler, ni ungdomsskoler, en kombinert barne- og ungdomsskole og en skole for elever på 1.- 10. trinn med nedsatt funksjonsevne. Det er høsten 2021 registrert 11 653 elever ved skolene i Drammen. Programområdet skole dekker også opplæring på grunnskolen område for voksne, norskopplæring etter introduksjonsloven, grunnskoleopplæring og spesialundervisning for elever fra Drammen som bor i fosterhjem i andre kommuner og skoleskyss.

P02 Barnehage

Drammen kommune har 85 barnehager, 36 kommunale og 49 private. Det er per 07.10.2021 gitt plass til 4713 barn i barnehagene i Drammen kommune. Programområdet dekker også spesialpedagogisk hjelp og hjelp til barn med nedsatt funksjonsevne for barn under opplæringspliktig alder, forvaltning av barnehagemyndighet for kommunale og private barnehager og tilskudd til private barnehager og saksbehandling av ulike moderasjonsordninger.

P03 Forebyggende tjenester

Programområdet dekker barnevern, pedagogisk-psykologisk tjeneste, helsefremmende tjenester 0-100, ulike lavterskel tilbud, samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) og folkehelseprogrammet.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Sum driftsutgifter	2 625 791	2 577 187	2 550 187	2 544 687
Sum driftsinntekter	- 377 096	- 377 096	- 377 096	- 377 096
Sum	2 248 695	2 200 091	2 173 091	2 167 591

Fordeling per ansvarsområde

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
P01 Skole	1 041 744	1 011 440	1 007 340	1 007 340
P02 Barnehager	803 702	785 402	762 502	757 002
P03 Forebyggende tjenester	403 249	403 249	403 249	403 249
Sum	2 248 695	2 200 091	2 173 091	2 167 591

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	2 147 075	2 147 075	2 147 075	2 147 075
Vedtak forrige periode				
Demografi	- 10 300	- 20 200	- 24 300	- 24 300
Nedskalering av barnehageplasser	- 1 000	- 2 000	- 3 000	- 3 000
Revidering av budsjett kommunale barnehager - høsthalvåret	- 500	- 1 000	- 1 500	- 1 500
Andre tiltak	2 867	1 867	867	867
Sum vedtak forrige periode	- 8 933	- 21 333	- 27 933	- 27 933
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	6 304	6 304	6 304	6 304
Andre tiltak	28 270	28 270	28 270	28 270
Sum budsjettendringer inneværende år	34 574	34 574	34 574	34 574
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	8 491	8 491	8 491	8 491
Sum lønns- og prisvekst	8 491	8 491	8 491	8 491
Konsekvensjusteringer	34 132	21 732	15 132	15 132
Konsekvensjustert ramme	2 181 207	2 168 807	2 162 207	2 162 207
Nye tiltak				
"Ikke-rettighetsbarn" i drammensbarnehagene	10 000	5 000	0	0
Demografiendring	- 9 800	- 20 600	- 34 000	- 37 500

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Innkjøp av læremidler i forbindelse med nye læreplaner (LK20)	23 000	0	0	0
Intern overføring til P01 - Midler til styrking av sosialfaglig arbeid	1 000	1 000	1 000	1 000
Personvern og systemforvalter Vigilo	1 000	1 000	1 000	1 000
Spesialpedagogiske tjenester - økt ramme	7 000	4 000	2 000	0
Statsbudsjettet: Barnevernsreformen	29 843	29 843	29 843	29 843
Statsbudsjettet: En ekstra skoletime naturfag i grunnskolen fra skoleåret 2022/2023	1 854	4 450	4 450	4 450
Statsbudsjettet: Kompetansekrav i barnevernet	1 101	1 101	1 101	1 101
Statsbudsjettet: Pensjon i private barnehager - redusert sats	- 3 797	- 3 797	- 3 797	- 3 797
Statsbudsjettet: Tolkeloven	379	379	379	379
Statsbudsjettet: Økonomisk tilsyn private barnehager	- 92	- 92	- 92	- 92
Økning av moderasjonsutgifter	6 000	9 000	9 000	9 000
Sum nye tiltak	67 488	31 284	10 884	5 384
Nye tiltak og realendringer	67 488	31 284	10 884	5 384
Ramme 2022-2025	2 248 695	2 200 091	2 173 091	2 167 591

P01 Skole

Utfordringsbildet for programområdet

Demografi

Det blir færre elever i grunnskolen år for år i Drammen kommune. Tendensen er tydelig og viser at elevtallsnedgangen vil fortsette i mange år fremover. Det går større elevkull ut av 10. trinn enn det som er størrelsen på elevkullene som starter på 1. trinn. Dette gir en negativ elevtallsutvikling over tid, og programområdet må derfor tilpasse tjenesten til en ny hverdag.

Kapasitet på skolene

Kommunen har tilstrekkelig kapasitet til alle elever i grunnskolen, men kapasiteten er ujevnt fordelt mellom skoler/kommunedeler. Kommunen har utarbeidet et oppdatert kunnskapsgrunnlag for skolebehov, der kapasitet ved skolene fremgår. Nåværende og fremtidig kapasitet kan benyttes bedre ved eksempelvis å justere skolekretsgrenser og/eller endre skolestruktur. Rådmannen vil i løpet av 2022 legge fram en langsiktig plan for skolebehov der arbeid med skolekretser inngår.

Høy andel elever med spesialundervisning

Drammen har en høyere andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning, enn nasjonalt gjennomsnitt. Dette gjelder både for elever som går i kommunale skoler, og for elever som er folkeregistrert i Drammen kommune, men går på private skoler i egen eller andre kommuner. Rådmannen har tatt initiativ til et samarbeid mellom private skoler i kommunen, administrativ skoleeier i kommunen og pedagogisk-psykologisk tjeneste for å se på hvordan universelle tiltak og tidlig innsats i skolen kan forebygge at elever får behov for spesialundervisning. Rådmannen vil komme tilbake med informasjon om dette samarbeidet i løpet av våren 2022.

Nye lovverk som kan påvirke tjenestetilbudet

Ny forskrift til rammeplan for skolefritidsordningen

Ny forskrift til rammeplan for skolefritidsordningen (SFO/AKS) presiserer og utdyper verdigrunnlaget og hva innholdet i SFO/AKS skal være. Det skal legges til rette for lek og kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna, samt gi barna omsorg og tilsyn.

Ny rammeplan for SFO/AKS trådte i kraft 1.8.2021 og skal bidra til et mer likeverdig tilbud over hele landet. Den nye rammeplanen er en forskrift til opplæringsloven. Rådmannen vil komme tilbake med en sak om ny lokal rammeplan for SFO/AKS i Drammen kommune, der kvalitet og innhold for skolefritidstilbudet blir vedtatt.

Oppvekstreformen

Barnevernreformen, også kalt oppvekstreformen, trer i kraft 1.1.2022. Ett av målene med reformen er at kommunene skal styrke arbeidet med tidlig innsats og forebygging i hele oppvekstsektoren. I dette ligger det en forventning om at kommunene videreutvikler systemer for forebyggende arbeid og samarbeid på tvers av tjenester. Målet er at flere utsatte barn og familier får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt. Rådmannen vil komme tilbake til hvordan oppvekstreformen vil påvirke tjenesteområdet i løpet av våren 2022.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 1 032 millioner kroner i 2022. Rådmannen har lagt til grunn at programområdet kan ha mulighet til å synliggjøre et handlingsrom på 15 millioner kroner i løpet av fireårsperioden. Dette utgjør cirka 1,5 prosent av budsjetttrammen. Det er flere årsaker til at programområdet ikke vil kunne identifisere et handlingsrom på 3 prosent av budsjetttrammen:

Programområdet er preget av nasjonale rammer knyttet til lærenormen. Det er allerede utfordrende å omstille tjenestetilbudet til et lavere elevtall. Størstedelen av budsjetttrammen brukes til lovpålagte tjenester. I tillegg driver programområdet effektivt sammenlignet med andre sammenlignbare kommuner (Kostra).

En forventet demografisk utvikling som tilsier færre elever i grunnskolen, vil gi programområdet reduserte budsjetttrammer i årene fremover.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises det hvor mye Drammen kommune bruker til skoleformål, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 202 Grunnskole	10 329	- 58,7
- 213 Voksenopplæring	229	4,2
- 215 Skolefritidstilbud	218	- 18
- 222 Skolelokaler	2 055	45,5
- 223 Skoleskyss	122	- 1,6
Grunnskole totalt	12 953	- 28,6

Skolene i Drammen driver mer effektivt og mindre kostbart enn andre sammenlignbare kommuner. Dette har blant annet sammenheng med at Drammen har stordriftsfordeler som gir større og mer kostnadseffektive skoler, samt kortere avstand mellom skolene. Kommunens kostnader til skolelokaler og skoleskyss ligger derfor under gjennomsnittet for landet. Drammen hadde også lavere kostnader per elev enn gjennomsnittet for ASSS. Det vises for øvrig til ytterligere detaljerte tjenesteprofiler som finnes på www.ASSS.no

Mulige tiltak

Gitt at programområdet skal kunne skape et handlingsrom som angitt ovenfor, er det identifisert følgende muligheter:

- En langsiktig plan for fremtidig skolebehov, herunder ligger også en analyse og vurdering av skolekretsgrenser. Planen vil gi et grunnlag for å kunne tilpasse tjenesten til demografisk utvikling.
- Nedprioritering av ikke-lovpålagte tjenester og ordninger; reduserte moderasjonsordninger og gratisplasser i SFO/AKS, Sommerskolen, Ung11 og sosialfaglige stillinger.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	1 026 601	1 026 601	1 026 601	1 026 601
Vedtak forrige periode				
Demografi	- 10 300	- 20 200	- 24 300	- 24 300
Andre tiltak	- 1 133	- 1 133	- 1 133	- 1 133
Sum Vedtak forrige periode	- 11 433	- 21 333	- 25 433	- 25 433
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	4 184	4 184	4 184	4 184
Andre tiltak	- 2 007	- 2 007	- 2 007	- 2 007
Sum Budsjettendringer inneværende år	2 177	2 177	2 177	2 177
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	- 2 834	- 2 834	- 2 834	- 2 834
Sum Lønns- og prisvekst	- 2 834	- 2 834	- 2 834	- 2 834
Konsekvensjusteringer	- 12 090	- 21 990	- 26 090	- 26 090
Konsekvensjustert ramme	1 014 511	1 004 611	1 000 511	1 000 511
Nye tiltak				
Innkjøp av læremidler i forbindelse med nye læreplaner (LK20)	23 000	0	0	0
Intern overføring til P01 - Midler til styrking av sosialfaglig arbeid	1 000	1 000	1 000	1 000
Personvern og systemforvalter Vigilo	1 000	1 000	1 000	1 000
Statsbudsjettet: En ekstra skoletime naturfag i grunnskolen fra skoleåret 2022/2023	1 854	4 450	4 450	4 450
Statsbudsjettet: Tolkeloven	379	379	379	379
Sum Nye tiltak	27 233	6 829	6 829	6 829
Nye tiltak og realendringer	27 233	6 829	6 829	6 829
Ramme 2022-2025	1 041 744	1 011 440	1 007 340	1 007 340

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programrådets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år, utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Bevilgninger over statsbudsjettet

Alle tiltak som kommer som en konsekvens av statsbudsjettet, er lagt inn på de respektive programområdene. Ved fremleggelsen av rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-25 er all omtale og tilhørende bevilgninger basert på forslaget til statsbudsjett som ble lagt fram av regjeringen Solberg 12. oktober. Selv om midlene som følger av tiltakene, gis som frie inntekter til kommunene, har rådmannen valgt å la pengene følge oppgavene til de programområdene som er berørt. Rådmannen ber om fullmakt fra kommunestyret til å justere programområdenes endelige rammer i tråd med Stortingets vedtak vedrørende statsbudsjettet for 2022.

Demografi

Det blir færre elever i grunnskolen i Drammen som følge av lavere barnetall. Det har vært foretatt en ny sjekk av forutsetningene som ble lagt til grunn i økonomiplan 2021-24. Tallene har ikke endret seg, og programområdet får en reduksjon i budsjetttrammene på 10,3 millioner kroner.

Nye tiltak

Innkjøp av læremidler i forbindelse med nye læreplaner (LK20)

Grunnskolen har i løpet av de to siste årene fått nye læreplaner i alle fag. Prosessen med å utvikle og innføre nye læreplaner i Kunnskapsløftet (LK20) kalles fagfornyelsen, og de nye læreplanene legger vekt på at det som elevene lærer skal være relevant og framtidsrettet. Læreplanene er derfor endret slik at kompetansen elevene utvikler, skal kunne brukes også på områder som i dag er ukjent.

Dette stiller helt nye krav til grunnskolen, blant annet knyttet til undervisningsmetoder, arbeid med tverrfaglige tema og dybdelæring. Skolene i kommunen har læremidler etter de utgåtte læreplanene og har derfor behov for å kjøpe inn nye læremidler til elevene som er tilpasset de nye læreplanene. For å få full effekt av fagfornyelsen og sikre elevene best mulig undervisningstilbud i tråd med de nye læreplanene foreslår rådmannen å gi en større engangsbevilgning til anskaffelse av nye læremidler.

Programområdets budsjetttramme tar ikke høyde for et innkjøp av læremidler i et slikt omfang, og rådmannen foreslår derfor å tilføre programområdet 23 millioner kroner til dette formålet i 2022. På grunn av høyere skattevekst enn forutsatt i 2. tertial, legger rådmannen opp til en ekstraordinær styrking av disposisjonsfondet i 2021. Nye læremidler til skolene finansieres av disse ekstraintektene.

Intern overføring til P01 - Midler til styrking av sosialfaglig arbeid

Med henvisning til tidligere vedtak om overføring av 5 millioner kroner fra P14 Ledelse, styring og administrasjon, nærmere bestemt Kompetansesenteret, til P01 Skole, har rådmannen gjort en grundig vurdering av konsekvensene.

Utvikling av gode barnehage- og skolemiljøer er utvilsomt et meget viktig innsatsområde. Imidlertid er konsekvensene av å overføre hele beløpet at det ikke vil være midler til å finansiere deltakelse fra P01 Skole i andre høyt prioriterte tiltak, og at programområdet vil falle utenfor etablerte kompetansetilbud. Helt konkret betyr det at P01 Skole ikke lenger vil kunne støttes når det gjelder midler til fagfornyelsen (LK20), språkopplæring i norsk og kompetanseheving i håndtering av vold og trusler om vold.

Dette vil være uheldig både for læringsmiljøet og for skolenes deltakelse i tilbud som gis ellers i organisasjonen. I tillegg vil programområdet måtte finne annen finansiering og driftsform for allerede etablerte tilbud som First Lego League. Rådmannen ser begge deler som svært uheldig og anbefaler at omdisponeringen i stedet blir på 1 million kroner.

I tråd med opprinnelig vedtak, rettes midlene direkte mot intensjonen om å utvikle enda bedre skole- og barnehagemiljøer, og innsatsen ses i sammenheng med de sosialfaglige stillingene. Rådmannen vil komme tilbake til innretning og eventuelle finansielle konsekvenser knyttet til det sosialfaglige arbeidet i en større sammenheng og vurderer dette som en naturlig og viktig del av temaplanarbeidet.

Personvern og systemforvalter Vigilo

Skolene bruker Vigilo som skoleadministrativt system. Et skoleadministrativt system behandler mange administrative forhold som eksempelvis påmelding og endring av plass på SFO/AKS. I tillegg er systemet også en kommunikasjonsløsning mellom hjem og skole.

Systemet hadde ressurser fra IKT til etablering og tidlig i implementeringsfasen, men nå er prosjektet over i en driftsfase. Det er derfor behov for teknisk og faglig støtte til driften, og rådmannen foreslår at P01 Skole tilføres 1 million kroner årlig til dette.

Statsbudsjettet: En ekstra skoletime naturfag i grunnskolen fra skoleåret 2022/2023

Regjeringen foreslår å bevilge en ekstra skoletime naturfag i grunnskolen fra skoleåret 2022/2023. For Drammen kommunes vedkommende utgjør dette 4,45 millioner kroner per år, med høsteffekt i 2022 på 1,85 millioner kroner.

Statsbudsjettet: Tolkeloven

Stortinget har vedtatt lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven). Loven inneholder krav til offentlige organers bruk av tolk og krav til tolker. Formålet med loven er å bidra til å sikre rettssikkerhet og forsvarlig hjelp og tjeneste for personer som ikke kan kommunisere forsvarlig med offentlige organer uten tolk. Loven skal også bidra til å sikre at tolker holder en faglig forsvarlig standard. Tolkeloven er et sentralt element i regjeringens plan for å øke bruken av kvalifiserte tolker. Loven trer i kraft 1. januar 2022.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Periodisering	30 000	15 000	15 000	15 000
KK IKT P01 Skole	30 000	15 000	15 000	15 000
Rebevilgning	110 000	-	-	-
KK Inventar og utstyr P01 Skole	10 000	-	-	-
DEKF - Brandengen Skole -	100 000	-	-	-
Vedtak i forrige periode	24 400	49 400	165 400	313 400
KK Inventar og utstyr P01 Skole	7 000	7 000	7 000	7 000
DEKF P01 Oppgradering bygningsmassen	12 400	12 400	12 400	12 400
DEKF - Åskollen ungdomskole	5 000	30 000	141 000	144 000
DEKF - Veivangen skole	-	-	5 000	150 000
Totalsum	164 400	64 400	180 400	328 400

Rammer

IKT

Skolene kjøper hvert år inn nye sett med nettbrett og PC'er til elever. Årlig ramme er 15 millioner kroner.

Hvert 4. år er det avsatt midler i økonomiplanen til bytte av PC'er til lærere. Det ble i økonomiplanen 2021-2024 avsatt 15,0 millioner kroner i 2023 til innkjøp av PCer til ansatte i skolene. Det er behov for å rullere PCer i 2022, ett år tidligere enn planlagt, og midlene trekkes derfor ut fra budsjettet i 2023 og legges til investeringsbudsjettet for P01 Skole i 2022.

Inventar og utstyr

Det er i økonomiplanen avsatt 7 millioner kroner årlig til løpende fornyelse av inventar og utstyr på skolene. I tillegg tilbakeføres midler til utstyr og inventar til nybygg på Brandengen skole i 2022. Midlene ble trukket inn i forbindelse med revidert budsjett i 2. tertial 2021 som følge av utsettelse av prosjektet, med 5 millioner kroner.

Oppgradering av bygningsmassen

Rammen på 12,4 millioner kroner til oppgradering av bygningsmassen i programområdet videreføres årlig i økonomiplanperioden.

Enkeltprosjekter

Brandengen skole - utvidelse

Brandengen skole skal utvides med 3 000 m² nybygg vest for flerbrukshallen. Konkurs hos entreprenør har forårsaket forsinkelse. Investeringsbudsjettet ble redusert i 2020 og 2021, og midlene tilbakeføres i 2022.

Åskollen ungdomsskole med flerbrukshall

Prosjektet er høsten 2021 i en reguleringsfase. Varsel om oppstart er annonsert og reguleringsarbeidet ferdigstilles sommeren 2022. Prosjektering av byggetiltaket går parallelt med reguleringen.

For nærmere omtale av prosjektene vises til vedlagte budsjettinnspill fra Drammen Eiendom KF.

P02 Barnehager

Utfordringsbildet for programområdet

Struktur

Programområdet omfatter både kommunale og private barnehager. Kommunen eier 46 prosent av barnehagene, og de utgjør om lag 35 prosent av det totale driftsbudsjettet for programområdet. Resten benyttes til spesialpedagogisk hjelp og som tilskudd til private barnehager. Tilskudd til private barnehager baseres på regnskapet for kommunale barnehager to år tilbake i tid.

Det er en strukturell utfordring at antallet barnehageplasser i Drammen kommune er høyere enn antallet barn i barnehagealder. Det er et spørsmål om de eksisterende barnehagene er tilstrekkelig robuste til å kunne levere en tjeneste med kvalitativt godt innhold samtidig som de skal takle utfordringene knyttet til bemanningsnorm og sykefravær. Kommunen har betydelig overkapasitet på barnehageplasser, og søkning til barnehage styres av foreldrenes valg.

Demografi

Det blir færre barn i barnehagealder for hvert år, som følge av lavere fødselsrate. Barnetallet i barnehagene har sunket siden 2013, og det har ikke blitt lagt ned plasser i tilsvarende omfang. Det er i løpet av 2021 gjort en ny grundig analyse av barnetall og demografisk utvikling. For barnehagene betyr det at antallet barn i barnehage har sunket med rundt 450 barn siden toppåret 2013. SSB sine fremskrivninger viser at antallet barn i barnehagealder vil synke fram til 2026. Barnetallet forventes å være på dagens nivå først etter 2032. Dette kan gi barnehagene driftsutfordringer de kommende årene. Kapasiteten vil være altfor stor, og som følge av de demografiske endringene vil programområdets økonomiske ramme bli strammere enn det som tidligere har vært forventet. Det vises forøvrig til innledende kapittel om demografi og vedlegget Drammenstrender.

Ordinært driftstilskudd til private barnehager

Utgiftene til de private barnehagene utgjør i 2021 rundt halvparten av rammene til programområdet. For 2022 vil tilskuddet til de private barnehagene være basert på driftsregnskapet til de kommunale barnehagene i nye Drammen 2020. Det råder i tillegg stor usikkerhet vedrørende regelverket for den nasjonale tilskuddsordningen og dermed nivået på tilskuddene i Drammen for 2022 og fremover. Det er varslet endringer nasjonalt.

Høy andel barn med spesialpedagogisk hjelp og nedsatt funksjonsevne

Kommunen har en høy andel barn i barnehagene som får spesialpedagogisk hjelp eller hjelp i forbindelse med nedsatt funksjonsevne, sammenlignet med landsgjennomsnittet. Dette gjelder både for barn i kommunale og i private barnehager. Rådmannen har tatt initiativ til et samarbeid mellom administrativ ledelse for spesialpedagogiske tjenester i barnehage og pedagogisk-psykologisk tjeneste for å se på hvordan universelle tiltak og tidlig innsats i barnehagen kan forebygge at barn får behov for spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging. Rådmannen vil komme tilbake med informasjon om dette samarbeidet i løpet av våren 2022.

De spesialpedagogiske tjenestene til barn i barnehage ble omorganisert fra august 2021 for å sikre et likere tilbud i hele kommunen, og det kan ha vært med på å øke kostnadene ytterligere.

Oppvekstreformen

Barnevernreformen, også kalt oppvekstreformen, trer i kraft 1.1.2022. Ett av målene med reformen er at kommunene skal styrke arbeidet med tidlig innsats og forebygging i hele oppvekstsektoren. I dette ligger det en forventning om at kommunene videreutvikler systemer for forebyggende arbeid og samarbeid på tvers av tjenester. Målet er at flere utsatte barn og familier får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt. Rådmannen vil komme tilbake til hvordan oppvekstreformen vil påvirke tjenesteområdet i løpet av våren 2022.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjettamme i gjeldende økonomiplan på 804 millioner kroner. Rådmannen har lagt til grunn at programområdet kan ha grunnlag for å synliggjøre et handlingsrom på 35 millioner kroner i løpet av fireårsperioden. Dette utgjør cirka 4,3 prosent av dagens ramme. Begrunnelsen for dette ligger i at programområdet synes å drives med noe høyere kostnader enn sammenlignbare kommuner og at det ligger et potensial i mulige strukturelle endringer

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises hvor mye Drammen kommune bruker til barnehageformål, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen Kostnad i kr. pr. innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot Lavest i ASSS
- 201 Barnehage	7 718	43,7
- 211 Styrket tilbud til førskolebarn	740	- 15,8
- 221 Barnehagelokaler og skyss	490	9,3
Barnehage Totalt	8 948	37,2

KOSTRA tallene indikerer at Drammen driver barnehagetjenester dyrere enn sammenlignbare kommuner. Dersom kommunen baserer seg på nedgang i barnetallene, vil det foreligge en realistisk innsparingsmulighet i barnehagetjenesten. Det vises ellers til ytterligere detaljerte tjenesteprofiler som finnes på www.ASSS.no

Mulige tiltak

Handlingsrommet for programområdet er begrenset da de kommunale barnehagene kun disponerer om lag 35 prosent av områdets budsjett. De øvrige budsjettmidlene er bundet opp til tilskudd til private barnehager, spesialpedagogiske tjenester og moderasjonsordninger. Kommunen har ingen mulighet til å regulere plasser i de kommunale barnehagene.

Gitt at programområdet skulle drives for 35 millioner kroner mindre enn i dag, vil følgende tiltak være aktuelle å vurdere:

- Langsiktig plan for barnehagestruktur som vurderer antall og størrelser på barnehager. Kapasiteten ved de kommunale barnehagene må justeres i forhold til etterspørselen.
- Kutt i lokale moderasjonsordninger. Lokal moderasjonsordning gir gratis barnehage for barn fra familier med inntekt under 462 000 kroner. Dette er en ordning som kommer i tillegg til den nasjonale ordningen med redusert oppholdsbetaling for barn i lavinntekstfamilier.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	778 993	778 993	778 993	778 993
Vedtak forrige periode				
Nedskalering av barnehageplasser	- 1 000	- 2 000	- 3 000	- 3 000
Revidering av budsjett kommunale barnehager - høst-halvåret	- 500	- 1 000	- 1 500	- 1 500
Andre tiltak	4 000	3 000	2 000	2 000
Sum Vedtak forrige periode	2 500	0	- 2 500	- 2 500
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	1 516	1 516	1 516	1 516

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Andre tiltak	2 831	2 831	2 831	2 831
Sum Budsjettdringer inneværende år	4 347	4 347	4 347	4 347
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	8 551	8 551	8 551	8 551
Sum Lønns- og prisvekst	8 551	8 551	8 551	8 551
Konsekvensjusteringer	15 398	12 898	10 398	10 398
Konsekvensjustert ramme	794 391	791 891	789 391	789 391
Nye tiltak				
«Ikke-rettighetsbarn» i drammensbarnehagene	10 000	5 000	0	0
Demografiendring	- 9 800	- 20 600	- 34 000	- 37 500
Spesialpedagogiske tjenester - økt ramme	7 000	4 000	2 000	0
Statsbudsjettet: Pensjon i private barnehager - redusert sats	- 3 797	- 3 797	- 3 797	- 3 797
Statsbudsjettet: Økonomisk tilsyn private barnehager	- 92	- 92	- 92	- 92
Økning av moderasjonsutgifter	6 000	9 000	9 000	9 000
Sum Nye tiltak	9 311	- 6 489	- 26 889	- 32 389
Nye tiltak og realendringer	9 311	- 6 489	- 26 889	- 32 389
Ramme 2022-2025	803 702	785 402	762 502	757 002

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år, utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Bevilgninger over statsbudsjettet

Alle tiltak som kommer som en konsekvens av statsbudsjettet, er lagt inn på de respektive programområdene. Ved fremleggelsen av rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-25 er all omtale og tilhørende bevilgninger basert på forslaget til statsbudsjett som ble lagt fram av regjeringen Solberg 12. oktober. Selv om midlene som følger av tiltakene gis som frie inntekter til kommunene, har rådmannen valgt å la pengene følge oppgavene til de programområdene som er berørt. Rådmannen ber om fullmakt fra kommunestyret til å justere programområdenes endelige rammer i tråd med Stortingets vedtak vedrørende statsbudsjettet for 2022.

Nye tiltak

«Ikke-rettighetsbarn» i drammensbarnehagene

Retten til barnehageplass gjelder for barn som fyller ett år senest innen utgangen av november det året det blir søkt om barnehageplass. Da det er overkapasitet i drammensbarnehagene og åpent inntak, erfares det at private barnehager gjennom hele året tar inn barn uten rett til plass. Dette er et fenomen også på landsbasis.

I dag er situasjonen den at private barnehager har krav på refusjon fra kommunen for "ikke-rettighetsbarn", mens kommunen ikke har krav på refusjon fra staten for de samme barna. Effekten av "ikke-rettighetsbarn" født 2020 var over 17 millioner kroner for barnehageåret 2020-21. Det forventes en reduksjon av antallet "ikke-rettighetsbarn" i planperioden grunnet omstillinger og endringer i nasjonale retningslinjer.

Demografiendring

Antallet 1-5 åringer i Drammen reduseres årlig. Siden 2013 er antallet barnehagebarn redusert med rundt 450 barn. Denne trenden forventes å snu først i 2026. Nedgangen i antall barn er større enn antatt i tidligere økonomiplan. For ytterligere beskrivelse av demografiutfordringene vises det til omtale ovenfor under programområdets utfordringer.

Spesialpedagogiske tjenester - økt ramme

Spesialpedagogiske tjenester i barnehagene har historisk vært underfinansiert. Det er en pågående omorganiseringsprosess for å dreie over fra individuelle til gruppebaserte tiltak som forventes å gi reduserte utgifter. Det vil imidlertid ta tid å hente ut de økonomiske effektene av tiltakene som iverksettes.

Statsbudsjettet: Pensjon i private barnehager - redusert sats

Pensjon i private barnehager - redusert sats fra 13 til 11 prosent for barnehager i kjeder fra 2022.

Statsbudsjettet: Økonomisk tilsyn private barnehager

Økonomisk tilsyn med private barnehager overføres til staten.

Økning av moderasjonsutgifter

Både den nasjonale og den lokale moderasjonsordningen er knyttet til familiens inntektsnivå. Drammen kommune erfarer en økning i antallet barn som kvalifiserer til de ulike moderasjonsordningene. Nasjonale ordninger med innslagspunkt blir justert i statsbudsjettet årlig. Disse har blitt stadig gunstigere for brukerne, ved at innslagspunktet har økt.

I tillegg praktiserer Drammen kommune en lokal ordning "gratis barnehageplass" for familier med inntekt under 462 000 kroner årlig. Merutgiftene ved å praktisere Drammens lokale "gratis barnehage" er anslått til å koste Drammen kommune cirka 12 millioner kroner årlig. (Det finnes ingen ordning for gratis barnehageplass nasjonalt. De nasjonale ordningene dreier seg om gratis kjernetid og redusert oppholdsbetaling.)

Det har vært en markant økning i bruken av både nasjonal og lokal moderasjonsordning i 2021 sett i forhold til 2020 (lock-down tatt i betraktning). Avviket i forhold til opprinnelig budsjetttramme anslås til 6 millioner kroner i 2022, økende til 9 millioner kroner utover i perioden.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Rebevilgning	13 000	-	-	-
DEKF Langløkka Barnehage	13 000	-	-	-
Vedtak i forrige periode	6 800	6 800	6 800	6 800
KK Inventar og utstyr P02 Barnehage	3 800	3 800	3 800	3 800
DEKF P02 Oppgradering bygningsmassen	3 000	3 000	3 000	3 000
Totalsum	19 800	6 800	6 800	6 800

Rammer

IKT

Barnehagene benytter nettbrett til pedagogiske formål i barnehagene. For å sikre felles løsninger og teknologi kjøpes dette inn som fellesinnkjøp som rulleres hvert 4. år. Det ble bevilget 3,6 millioner kroner til IKT i 2021 og neste planlagte rullering er 2025.

Inventar og utstyr

Det er behov for løpende fornyelse av inventar og utstyr i barnehagene. I rammen inngår også utstyr og inventar til nye arealer. I handlings- og økonomiplanen videreføres rammen for inventar og utstyr på 3,8 millioner kroner per år.

Oppgradering av bygningsmassen

Rammen på 3 millioner kroner til oppgradering av bygningsmassen i programområdet videreføres årlig i økonomiplanperioden. Beløpet skal dekke oppgraderinger og modernisering som Drammen Eiendom KF utfører for å dekke slitasje og elde uten at det medfører økt husleie.

Enkeltprosjekter

Langløkka barnehage

Drammen Eiendom KF rapporterte til 2. tertialrapport 2021 om krevende grunnforhold i forbindelse med oppgradering av bygningsmassen ved Langløkka barnehage. Investeringsbudsjettet ble redusert i 2021 med 13 millioner kroner og midlene tilbakeføres i 2022.

For nærmere omtale av prosjektet vises til vedlagte budsjettinnspill fra Drammen Eiendom KF.

P03 Forebyggende tjenester

Utfordringsbildet for programområdet

Barnevernreformen/oppvekstreformen

Det er vedtatt en ny barnevernslov, og målsettingen med reformen som trer i kraft 1.1.22, er at flere barn skal få rett hjelp til rett tid og at tilbudet til barn og familier i større grad skal tilpasses lokale forhold. Dette kan best oppnås ved at programområdene samhandler og at tjenesteutviklingen samordnes i tiltak rettet mot barn, unge og deres familier. Gjennom samarbeid også med frivilligheten bygger kommunen et sterkere lag rundt familier med barn og unge voksne som mottar etterverntjenester fra barnevernet.

Finansieringen av barnevernet legges om. Statlige oppgaver legges over til kommunen og skal finansieres av rammetilskuddet. Kommunen får både fullt finansierings- og veiledningsansvar for fosterhjem, og refusjonsordninger oppheves. Kommunal egenandel for tiltak øker.

Reformen skal stimulere arbeidet med god forebygging for å unngå å plassere barn utenfor familien der det er mulig. Intensjonen er, på sikt, å kunne vri ressurser fra tjenester gitt av barnevernet over til lavterskeltilbud og forebyggende tiltak. Kompetansen i barnevernet skal, gjennom det tverrfaglige samarbeidet som er etablert, komme flere til gode.

Psykisk helse barn og unge

Resultatene fra UNG-data 2021 viser en økende andel barn og unge som har psykiske helseplager.

Spesialpedagogisk hjelp barnehage

Omfanget av timer til spesialpedagogisk hjelp i barnehagene har økt de siste årene. Et samarbeidsprosjekt mellom barnehage og pedagogisk psykologisk tjeneste er igangsatt, og målsettingen er å finne løsninger for hvordan barnehagene i det ordinære tilbudet kan ivareta barn med spesielle behov og i hvilket omfang barnet kan nyttiggjøre seg spesialpedagogisk hjelp.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 372 millioner kroner i 2022. Rådmannen har lagt til grunn at programområdet kan ha grunnlag for å synliggjøre et handlingsrom på 11 millioner kroner i løpet av fireårsperioden, som utgjør cirka 3 prosent av rammen. Begrunnelsen for dette ligger i at programområdet synes å ha potensial for innsparinger ved å redusere behovet for å plassere barn utenfor hjemmet.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises Drammen kommunes ressursbruk til disse formålene, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 244 Barnevernstjeneste	655	17,7
- 251 Barnevernstiltak når barnet ikke er plassert av barnevernet	191	- 3,9
- 252 Barnevernstiltak når barnet er plassert av barnevernet	1 008	56,5
- 232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste	830	26,4
Sum	2 684	96,7

Drammen har høyere netto driftsutgifter per innbygger enn resten av ASSS-nettverket. Dette er ikke uventet siden Drammen også har høyere forekomst av levekårsutfordringer enn flertallet av kommunene i nettverket. Indikatoren for ressursbruk korrigerer for ulikheter i levekår og indikerer at ressursbruken er på et nivå over det som er forventet når det er korrigert for forskjeller i utgiftsbehov, arbeidsgiveravgift og pensjonsutgifter. Det er grunn til å tro at korrigeringen ikke i tilstrekkelig grad fanger opp de demografiske utfordringene Drammen har, spesielt den høye andelen innbyggere med innvandrerbakgrunn.

Barnevernet i Drammen behandler flere meldinger, gjennomfører flere undersøkelser og har flere barn i tiltak fra barnevernet enn i de øvrige kommunene i ASSS-nettverket. Til tross for dette ligger barnevernet tett opptil gjennomsnittet i ressursbruk til tjenesten. Andelen undersøkelser som gjennomføres innen fristen på tre måneder er høyest blant ASSS-kommunene.

Fra og med 2022 vil ny barnevernreform tre i kraft, og kommunene vil stå med ansvaret for blant annet tiltak utenfor hjemmet som man tidligere kunne søke refusjon for, fra Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. Det vil være svært kostbart for Drammen kommune å ha en høy andel av tiltak utenfor hjemmet ved utgangen av 2021. Det vises for øvrig til ytterligere detaljerte tjenesteprofiler som finner på www.asss.no

Drammen ligger høyere enn gjennomsnitt i ASSS på netto driftsutgifter av barnevernstjenester per innbygger (0-17år), men denne indikatoren må ses i sammenheng med sosiodemografiske utfordringer som kan indikere behovet for barneverntjenester. Kommuner med generelt bedre levekår forventes å bruke mindre ressurser på barnevern enn øvrige kommuner.

Til forskjell fra kommunen med lavest ressursbruk i ASSS på barnevern er kostnader til bosetting av enslige mindreårige flyktninger med i Drammen kommunes tallgrunnlag.

Til tross for at Drammen har høyest andel barn med barnevernstiltak i nettverket, har kommunen også lavere brutto utgifter per barn som er plassert av barnevernet utenfor hjemmet. For barnevernet er dette det mest kostnadskrevende tiltaket for tjenesten. Drammen har lave enhetskostnader til tross for høy andel barnevernstiltak utenfor hjemmet og kommunen ligger lavere på brutto driftsutgifter på samtlige tiltak per plasserte barn.

Ressursbruksindikatoren for kommunehelse totalt viser at Drammen kommune ligger høyest blant ASSS-kommunene. Indikatoren viser den totale innsatsen i kommunen og skiller ikke mellom barn, unge og voksne.

I tallene for kommunehelse som viser ressursbruk inngår

- Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste
- Forebyggende arbeid, helse (miljørettet helsevern) (alle aldersgrupper)
- Diagnose, behandling og rehabilitering (tjenester utenfor P03)

I kommunehelse inngår også akutt hjelp helse- og omsorgstjenester, men dette er også utenfor P03

Utgifter til private fysioterapeuter berører i liten grad den samlede innsatsen rettet mot barn og unge. Til denne gruppen er det kun 0,6 årsverk som dekkes av private.

Ergoterapitjenester ligger lavest i nettverket. Til barn og unge er 2 av til sammen 22 årsverk avsatt til denne gruppen. Programområdet vurderer løsninger internt som kan forsterke dette tilbudet. Ergoterapeutene jobber blant annet med å tilpasse hjelpemidler til barn slik at de får en lettere hverdag.

Mulige tiltak

Gitt at programområdet skal drives for 11 millioner kroner mindre enn i dag, vil følgende tiltak være aktuelle å vurdere:

- Redusere antall varige plasseringer i barnevernet.
- Vurdere kapasitet og tjenestetilbud.

Målsettingen med barnevernreformen er å dreie innsatsen over til mer forebyggende tiltak og unngå plasseringer av barn utenfor hjemmet. Forebyggende tjenester har redusert antallet gradvis siden 2020, og det forventes en ytterligere reduksjon. Dette forutsetter imidlertid at kvalitet og omfang i forebyggende arbeid opprettholdes og at systematisk tverrfaglig samarbeid videreutvikles i kommunedelene.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	341 481	341 481	341 481	341 481
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	604	604	604	604
Andre tiltak	27 446	27 446	27 446	27 446
Sum Budsjettendringer inneværende år	28 050	28 050	28 050	28 050
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	2 774	2 774	2 774	2 774
Sum Lønns- og prisvekst	2 774	2 774	2 774	2 774
Konsekvensjusteringer	30 824	30 824	30 824	30 824
Konsekvensjustert ramme	372 305	372 305	372 305	372 305
Nye tiltak				
Statsbudsjettet: Barnevernsreformen	29 843	29 843	29 843	29 843
Statsbudsjettet: Kompetansekrav i barnevernet	1 101	1 101	1 101	1 101
Sum Nye tiltak	30 944	30 944	30 944	30 944
Nye tiltak og realendringer	30 944	30 944	30 944	30 944
Ramme 2022-2025	403 249	403 249	403 249	403 249

Driftsbudsjett**Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses**

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse sammen med budsjettendringer inneværende år utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. For dette programområdet gjelder andre tiltak inneværende år på 27,4 millioner kroner innlemming av øremerkede tilskudd knyttet til barnevernsreformen og interne justeringer mellom programområdene. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Bevilgninger over statsbudsjettet

Alle tiltak som kommer som en konsekvens av statsbudsjettet, er lagt inn på de respektive programområdene. Ved fremleggelsen av rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-25 er all omtale og tilhørende bevilgninger basert på forslaget til statsbudsjett som ble lagt fram av regjeringen Solberg 12. oktober. Selv om midlene som følger av tiltakene, gis som frie inntekter til kommunene, har rådmannen valgt å la pengene følge oppgavene til de programområdene som er berørt. Rådmannen ber om fullmakt fra kommunestyret til å justere programområdenes endelige rammer i tråd med Stortingets vedtak vedrørende statsbudsjettet for 2022.

Nye tiltak

Statsbudsjettet: Barnevernsreformen

Regjeringen foreslår å øke rammetilskuddet til kommunene, dette skal kompensere for kommunenes økte egenandeler for statlige tiltak i barnevernet, som følge av barnevernsreformen.

Reformen gir kommunene et større ansvar for barnevernet, både faglig og økonomisk. Både faglig og økonomisk ansvar for fosterhjem flyttes fra Barne-, ungdoms- og familietaten (Bufetat) til kommunen. Dette innebærer blant annet at all oppfølging og veiledning til fosterhjemsfamilien etter at barnet har flyttet inn skal gjøres av kommunen.

Drammen kommune vil i 2022 motta 29,8 millioner kroner gjennom rammetilskuddet som kompensasjon for økte egenandeler mv. Dette er lavere kompensasjon enn tidligere beregnet av KS, og det er usikkert om beløpet er tilstrekkelig til å dekke kommunens merutgifter i 2022. Fullt økonomisk utslag av barnevernsreformen vil først komme i 2023 eller senere. På grunn av manglende avklaring fra departementet er det foreløpig ikke lagt inn ytterligere kompensasjon utover i planperioden.

Statsbudsjettet: Kompetansekrav i barnevernet

Fra 1.1.2022 innføres det krav om at ansatte med visse kjerneoppgaver i barnevernet skal ha relevant masterutdanning. Det er laget en overgangsordning for nåværende ansatte. Overgangsordningen gir mulighet for at en kombinasjon av arbeidserfaring og etterutdanning kan kompensere for mastergrad for ansatte med relevant bachelorgrad. Overgangsordningen gjelder fram til 2031.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Vedtak i forrige periode	1 000	1 000	1 000	1 000
KK Inventar og utstyr P03 Forebyggende tjenester	1 000	1 000	1 000	1 000
Totalsum	1 000	1 000	1 000	1 000

Rammer

Inventar og utstyr

Det er behov for løpende fornyelse av inventar og utstyr. I økonomiplanen videreføres rammen for inventar og utstyr på 1 millioner kroner per år.

Kommunens tjenesteområder

Hovedutvalg for helse, sosial og omsorg

P04 Helse

Tjenesteområdet har ansvar for primærhelsetjenester til alle kommunens innbyggere, inkludert legevakt, legetjenester, samfunnsmedisin, smittevern, miljørettet helsevern, fysioterapi og ergoterapitjenester. Drammen helsehus er en stor kommuneovergripende institusjon og ligger under programområdet som døgnakutte tjenester i institusjon.

P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne

Tjenesteområdet gir tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne i alle aldre. Det gis tilbud til brukere med behov for sammensatte og helhetlige tjenester i et livsløpsperspektiv. Tjenestene gis til brukere som bor i eget hjem/bolig med behov for heldøgns bemanning, som ambulante tjenester, avlastningstjenester og som dag- og aktivitetstilbud.

P06 Hjemmetjenester og institusjon

Omsorgstjenestene under hjemmetjenester og institusjon er fra nyttår organisert etter tjenestetype, og består av institusjoner, hjemmetjenesteavdelinger, omsorgsboliger med heldøgns bemanning og dagsenter. Omsorgstjenestene drifter også kafeer og ulike aktivitetstilbud som er åpne for alle innbyggere. Virksomhet Tjenestetildeling og koordinerende enhet fatter vedtak om tjenester og utfører annen saksbehandling. Koordinerende enhet er en lovpålagt tjeneste som skal sikre sammenhengende og helhetlige tjenester for den enkelte. Ernæring og kjøkkendrift er samlet i én virksomhet som består av Drammen kjøkken og Solberglia, Bråta og Svelvik kjøkken.

P07 Rus og psykisk helse

Tjenesteområdet har ansvaret for tjenester til innbyggere med rusproblemer og/eller psykiske lidelser. Tjenestetilbudet innebærer at innbyggere med rus- og/eller psykiske helseutfordringer får råd og veiledning, helsetjenester, oppfølging i bolig og øvrige tjenestetilbud som de har behov for.

P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig

Tjenesteområdet understøtter kommunens arbeid for å styrke innbyggernes deltakelse i arbeid og fravær av utenforskap. Programrådets ansvar omfatter sosiale tjenester i NAV, råd og veiledning til vanskeligstilte på boligmarkedet, bosetting, etablering og kvalifisering av voksne flyktninger og deres barn, samt akutt bistand og råd, veiledning og oppfølging til innbyggere som har blitt utsatt for vold og/eller overgrep av noen de er i nær relasjon til. I tillegg er budsjettet for virksomheten Knutepunkt Strømsø også del av hovedutvalgets ansvarsområde.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Sum Driftsutgifter	2 655 291	2 652 628	2 664 504	2 690 022
Sum Driftsinntekter	- 464 188	- 464 188	- 464 188	- 464 188
Sum	2 191 103	2 188 440	2 200 316	2 225 834

Fordeling per ansvarsområde

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
P04 Helse	319 628	319 628	319 628	319 628
P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	329 836	329 836	328 736	328 736
P06 Hjemmetjenester og institusjon	1 000 712	1 011 512	1 028 112	1 052 712
P07 Rus og psykisk helse	154 814	150 214	147 814	147 814
P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig	386 113	377 250	376 026	376 944
Sum	2 191 103	2 188 440	2 200 316	2 225 834

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	2 157 606	2 157 606	2 157 606	2 157 606
Vedtak forrige periode				
Demografi kompensasjon hjemmetjenester	5 000	10 000	20 000	20 000
Driftsmidler for økt bruk av teknologi	2 100	5 500	8 200	8 200
Gevinst velferdsteknologi	- 2 000	- 4 000	- 6 000	- 9 000
Statsbudsjett: Habilitering- og avlastningstilbud barn/unge med nedsatt funksjonsevne	- 1 757	- 1 757	- 1 757	- 1 757
Økt vedtaksvolum	6 600	6 600	5 500	5 500
Andre tiltak	- 14 055	- 25 070	- 27 470	- 27 470
Sum Vedtak forrige periode	- 4 112	- 8 727	- 1 527	- 4 527
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	4 484	4 484	4 484	4 484
Andre tiltak	5 106	5 106	5 106	5 106
Sum Budsjettendringer inneværende år	9 590	9 590	9 590	9 590
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	8 288	8 288	8 288	8 288
Sum Lønns- og prisvekst	8 288	8 288	8 288	8 288
Konsekvensjusteringer	13 766	9 151	16 351	13 351

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Konsekvensjustert ramme	2 171 372	2 166 757	2 173 957	2 170 957
Innsparingstiltak				
Kostnadsreduksjon ifm nedtrekk bosettingstiltak flyktninger	- 4 182	- 6 630	- 7 854	- 6 936
Sum Innsparingstiltak	- 4 182	- 6 630	- 7 854	- 6 936
Nye tiltak				
Botiltak med personalbase	2 500	2 500	2 500	2 500
Endringer i demografi	0	0	2 400	30 000
Nye pasientvarslingsanlegg 5 sykehjem	5 500	8 500	12 000	12 000
Statsbudsjett: Innslagspunkt ressurskrevende brukere	3 500	3 500	3 500	3 500
Statsbudsjettet: Barnekoordinator fra 01.08.2022 ("likeverdsreformen")	1 755	3 155	3 155	3 155
Statsbudsjettet: Forvaltning og drift nasjonale e-helseløsninger	5 653	5 653	5 653	5 653
Statsbudsjettet: Innslagspunkt ressurskrevende brukere	2 400	2 400	2 400	2 400
Statsbudsjettet: Innslagspunkt ressurskrevende brukere	640	640	640	640
Statsbudsjettet: Rusreformen - kompensasjon for etablering av rådgivende enheter	2 464	2 464	2 464	2 464
Statsbudsjettet: Økt tilskudd til fastleger	1 101	1 101	1 101	1 101
Statsbudsjettet: Økte sosialhjelpsutgifter - redusert dagsats tiltakspenger fra 1.1.2022	1 700	1 700	1 700	1 700
Økt vedtaksvolum	- 3 300	- 3 300	- 3 300	- 3 300
Sum Nye tiltak	23 913	28 313	34 213	61 813
Nye tiltak og realendringer	19 731	21 683	26 359	54 877
Ramme 2022-2025	2 191 103	2 188 440	2 200 316	2 225 834

P04 Helse

Utfordringsbildet for programområdet

Pandemien

Programområdet vil påvirkes av pandemien også i 2022 når tjenestene skal driftes i en situasjon med "normal hverdag med økt beredskap". Virksomhetene må tilpasse seg en situasjon der det både er ordinær pasientbehandling og -oppfølging, inkludert overganger mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten og samtidig håndtere krav og forventninger til pandemiberedskap og oppfølging, samt vaksinerings.

Det er grunnlag for å opprettholde og videreføre den samfunnsmedisinske beredskapen også etter pandemien.

Fastlegesituasjonen

Drammen kommune har en utfordrende fastlegesituasjon. Dette er ikke en situasjon som er spesifikk for Drammen, men gjelder nasjonalt. Denne utfordringen må løses innenfor de statlige overførte midlene som tilføres kommunen.

Kommunestyret vedtok under behandling av sak om allmennlegetjenestene våren 2021 å prioritere stimulering til etablering av nye null-hjemler, etablering av kommunalt fastlegekontor, styrke legevakten med medisinsk fagansvarlig lege og at eksisterende fastleger skal kunne stå i avtalen fram til fylte 75 år. Dette for å ha kapasitet i fastlegetjenesten slik at kommunen fyller sin lovpålagte plikt om å sørge for nødvendig og forsvarlig helsehjelp til sine innbyggere.

Fastlegesituasjonen er en nasjonal utfordring, og regjeringen har i statsbudsjettet foreslått noen tiltak som følger opp den nasjonale handlingsplanen. Det foreslås blant annet en økning i basistilskuddet og innføring av en nasjonal ALIS- ordning (allmennleger i spesialisering). Det er forventninger om videre oppfølging av den nasjonale handlingsplanen og ny regjering har gitt signaler om styrking av fastlegeordningen. Ut over dette, må kommunen vurdere å følge opp vedtatte lokale tiltak i løpet av planperioden. Sett i lys av kommunens økonomiske situasjon, har rådmannen ikke lagt inn midler til styrking av fastlegeordningen, unntatt de tiltak som følger av statsbudsjettet.

Rekruttere og beholde faglært helsepersonell

Programområdet har særlige utfordringer knyttet til rekruttering av sykepleiere til Drammen helsehus. Med en økende turnover i flere av kommunens programområder stilles det krav til kommunens evne til å tiltrekke seg et tilstrekkelig antall nye sykepleiere. Samtidig må det jobbes aktivt med tiltak for å beholde dagens medarbeidere.

Økte kostnader til Norsk Pasientskadeerstatning (NPE)

Kommunene finansierer utbetalinger i forbindelse med den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Kommunene betaler en andel til NPE ut fra innbyggertallet. Utgiftene som ligger i P04 Helse er uforutsigbar og vanskelig å fastlegge, men erfaringsmessig øker beløpet med tanke på at flere søker erstatning noe som igjen vil føre til flere utbetalinger. Rådmannen vil eventuelt komme tilbake til dette i 1. tertialrapport

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 314 millioner kroner. Rådmannen har lagt til grunn at programområdet kan ha grunnlag for å synliggjøre et handlingsrom på 6 millioner kroner i løpet av fireårsperioden, som utgjør cirka 2 prosent av rammen. Begrunnelsen for dette ligger i at programområdet synes å ha høyere kostnader enn sammenlignbare kommuner på deler av tjenesten.

Sammenligning med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises det hvor mye Drammen kommune bruker til programrådets tjenester, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste	830	26,4
- 233 Annet forebyggende helsearbeid	818	49,8
- 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	2 482	14,7
Kommunehelse totalt	4 130	90,9

Drammen har høyere utgifter til forebygging, diagnose, behandling, habilitering og rehabilitering enn sammenlignbare kommuner. I KOSTRA-tallene for 2020 kan smittesituasjonen og ulik føringspraksis knyttet til covid-19 påvirke sammenligningsgrunnlaget mellom kommuner.

Drammen har en del tilskudd som deles ut til frivillige og eksterne organisasjoner. Det er usikkerhet knyttet til hvordan Drammen regnskapsfører tilskudd, sammenlignet med andre kommuner. I tillegg har Drammen en større andel private fysioterapeuter enn andre kommuner. Nivået er blant annet høyest blant ASSS-kommunene.

Forholdene i kommunehelse for 2020 har flere usikkerhetsmomenter og variabler som kan ha betydning for hvor stort innsparingspotensialet er. Det vises for øvrig til ytterligere detaljerte tjenesteprofiler som finnes på www.asss.no

Mulige tiltak

Gitt at programområdet skal drives for 6 millioner kroner mindre enn i dag, vil følgende tiltak være aktuelle å vurdere. Anslagene for mulige innsparinger er usikre:

- Rekrutteringsstrategi som omfatter å rekruttere og beholde sykepleiere på Legevakten og ved Drammen helsehus. Vellykket rekruttering av sykepleiere i faste stillinger vil gi mindre behov for innleie av personell.
- Økt inntjening fra reisevaksinasjoner
- Psykososial beredskap organiseres hovedsakelig i et kriseteam
- Økte egenandeler og takster for kommunale fysioterapitjeneste
- Nedleggelse av avdeling 5 ved Drammen helsehus (Café Bache)
- Harmonisering og målretting av spesialiserte behandlingsplasser
- Aktivitet og rehabilitering oppretter systematisk kartlegging av eldre med høy risiko for funksjonsfall i tett samarbeid mellom og fastlegene og forebyggende sykepleiere for å kunne sette inn målrettede tiltak med dokumentert effekt for sårbare eldre.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	314 143	314 143	314 143	314 143
Vedtak forrige periode				
Andre tiltak	- 3 010	- 3 010	- 3 010	- 3 010
Sum Vedtak forrige periode	- 3 010	- 3 010	- 3 010	- 3 010
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	573	573	573	573
Andre tiltak	- 603	- 603	- 603	- 603
Sum Budsjettendringer inneværende år	- 30	- 30	- 30	- 30
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	1 770	1 770	1 770	1 770
Sum Lønns- og prisvekst	1 770	1 770	1 770	1 770
Konsekvensjusteringer	- 1 269	- 1 269	- 1 269	- 1 269
Konsekvensjustert ramme	312 874	312 874	312 874	312 874
Nye tiltak				
Statsbudsjettet: Forvaltning og drift nasjonale e-helseløsninger	5 653	5 653	5 653	5 653
Statsbudsjettet: Økt tilskudd til fastleger	1 101	1 101	1 101	1 101

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Sum Nye tiltak	6 754	6 754	6 754	6 754
Nye tiltak og realendringer	6 754	6 754	6 754	6 754
Ramme 2022-2025	319 628	319 628	319 628	319 628

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse sammen med budsjettendringer inneværende år utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Bevilgninger over statsbudsjettet

Alle tiltak som kommer som en konsekvens av statsbudsjettet, er lagt inn på de respektive programområdene. Ved fremleggelsen av rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-25 er all omtale og tilhørende bevilgninger basert på forslaget til statsbudsjett som ble lagt frem av regjeringen Solberg 12. oktober. Selv om midlene som følger av tiltakene, gis som frie inntekter til kommunene, har rådmannen valgt å la pengene følge oppgavene til de programområdene som er berørt. Rådmannen ber om fullmakt fra kommunestyret til å justere programområdenes endelige rammer i tråd med Stortingets vedtak vedrørende statsbudsjettet for 2022.

Norsk pasientskadeerstatning

I 2. tertial 2021 ble programrådet tilført 1,8 millioner kroner for å dekke den årlige avregningen fra Norsk pasientskadeerstatning. Utbetalinger av pasientskadeerstatninger i offentlig helsetjeneste har hatt en betydelig økt kostnad i 2021. Hvordan dette slår ut for 2022 er foreløpig usikkert. Rådmannen har derfor ikke lagt inn penger til økte kostnader til Norsk pasientskadeerstatning foreløpig, men kommer tilbake til dette i 1. tertial 2022.

Nye tiltak

Statsbudsjettet: Forvaltning og drift nasjonale e-helseløsninger

Dagens IKT-systemer understøtter ikke godt nok pasientforløpene og en effektiv informasjonsdeling på tvers av systemer og virksomheter. For å møte utfordringene med en fragmentert helsetjeneste, har staten på utvalgte områder etablert nasjonale e-helseløsninger, slik som helsenet, kjernejournal, e-resept og den nasjonale innbyggerportalen helsenorge.no.

Erfaringen er at løsningene gir stor nytte for både helsepersonell og pasienter. Samtidig er det behov for å ta i bruk nye løsninger og ny funksjonalitet på flere områder. Arbeidet med pasientens legemiddelliste, dokumentdeling og nye former for digital samhandling er eksempler på dette.

Rådmannen gjør oppmerksom på at KS har gitt uttrykk for at regjeringens forslag til finansiering av nasjonale e-helseløsninger ikke støttes. Finansieringsmodellen som er valgt, kan innebære at kommunene pålegges kostnader som i liten grad kan påvirkes eller hentes gevinster av.

Statsbudsjettet: Økt tilskudd til fastleger

Den nasjonale handlingsplanen for allmennlegetjenesten er en forpliktende opptrappingsplan som innebærer at regjeringen fremmer forslag om å styrke allmennlegetjenesten fram mot 2024. Blant tiltakene for å bedre rekruttering er styrking av basisfinansieringen. I statsbudsjettet for 2022 foreslår regjeringen å styrke basistilskuddet. Målet er økt trygghet for leger som starter med korte pasientlister, og å legge til rette for at legene kan redusere arbeidsbelastningen sin noe. Fra 1. januar 2022 er det foreslått at satsen for de 1 000 første listeinnbyggere økes med 11 kroner, fra 642 kroner til 653 kroner.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Vedtak i forrige periode	1 000	1 000	1 000	1 000
KK Inventar og utstyr P04 Helse	1 000	1 000	1 000	1 000
Helsehus /legvakt	-	-	-	-
Totalsum	1 000	1 000	1 000	1 000

Rammer

Inventar og utstyr

Det er behov for løpende fornyelse av inventar og utstyr. I økonomiplanen videreføres rammen for inventar og utstyr på 1 millioner kroner per år.

P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne

Utfordringsbildet for programområdet

Demografi

Det er i dag 151 tjenestemottakere som mottar heldøgnsbemannede tjenester fra programområdets virksomheter. Basert på kommunens kartlegging og dagens tjenestemottakere anslås det at dette antallet vil øke til 197 fram mot 2027. Brukere med behov for ambulerende tjenester anslås å øke fra 120 i dag til 136 i 2027. Det forventes en økende andel, både yngre og eldre, som har pleie- og omsorgsbehov. I tillegg forventes det også økt levealder for denne brukergruppen.

Kommunens egne data viser at behovet for boliger med stedlig bemanning vil kunne øke med 30 prosent innen utgangen av 2030. I dette ligger det at kommunen både må etablere tilbud om bolig med stedlig bemanning og jobbe med tiltak som medfører at behovet for slike tjenester blir mindre fremover. For å kunne nå målene om å utvikle mer bærekraftige tjenester, vil det være helt avgjørende at programområdet klarer å iverksette tiltak som medfører at man «vokser smartere».

Endring i brukerbehov

En kartlegging av tjenestemottakere under 18 år som tjenesteområdet følger opp, viser et økt behov for tjenester de neste fem årene.

Det forventes at flere ressurser må brukes til de eldre tjenestemottakerne. Dette vil legge et press på disse tjenestene.

Det er per i dag 30 personer som har fått innvilget bolig med heldøgnsbemanning og som ikke er effektivt da dette vil medføre til økte driftsrammer i årene fremover. Her kjøper kommunen tjenester ved bruk av engangsmidler for enkelte tjenestemottakere. Utgifter til barneboliger og avlastning i institusjon for barn og unge ligger relativt høyt.

Rekruttering

Programområdet har dyktige medarbeidere, men det er krevende å rekruttere godt kvalifiserte erstattere når noen slutter.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 340 millioner kroner i 2022. Rådmannen har lagt til grunn at programområdet kan ha grunnlag for å synliggjøre et handlingsrom på 9 millioner kroner i løpet av fire-årsperioden, som utgjør cirka 2,5 prosent av rammen. Begrunnelsen for dette ligger i at programområdet synes å ha høyere kostnader på deler av tjenestene enn sammenlignbare kommuner.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

Nøkkeltall knyttet til mennesker med nedsatt funksjonsevne er inkludert i tall for alle grupper hjemmeboende og på institusjon. Programområdet har med bistand fra konsultentselskapet Agenda Kaupang utarbeidet en detaljert rapport om tjenesteområdet, hvor tallmateriale og statistikk for Drammen er analysert.

I tabellen nedenfor vises hvor mye Drammen kommune bruker totalt innenfor tjenester til pleie og omsorg målt i kroner per innbygger. Dette er altså ikke summer spesifikt for tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlings- rom i mill. mot lavest i ASSS
- 234 Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre og personer med funksjonsnedsettelse	774	- 30
- 253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon	7 836	150,9
- 254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	9 235	- 15,1
- 256 Tilbud om øyeblikkelig hjelp døgnopphold i kommunene	68	- 9,3
- 261 Institusjonslokaler	821	- 15
Sum	18 734	81,5

Drammen har lavere utgifter enn snittet i ASSS-kommunene innenfor tjenesteområdet. Kommunen er på nivå med snittet når det gjelder andel tjenestemottakere, men har en lavere andel som får tilbud i bolig med stedlig bemanning. Hoveddelen av kostnadene er knyttet til heldøgns bemannede boliger.

Vurderingen er at kommunen har gjort gode grep for å sikre kvalitet og tildeling av tjenester i tråd med prinsippet om beste effektive omsorgsnivå (Beon), samtidig som det er avdekket områder som kan forbedres.

Hovedvekten av utgiftene er knyttet til ulike tjenester i bolig. Drammen har relativt høye utgifter til barnebolig og avlastning i institusjon for barn og unge. Årsaken til noe høyere utgifter til barnebolig er flere brukere enn snittet. Høye utgifter i avlastning skyldes høye enhetskostnader. Utgifter til tjenester i bolig for voksne er noe lavere i Drammen enn i snittet. Hovedårsaken er at Drammen har noe lavere andel tjenestemottakere, men analyser viser også at årsverk per plass ikke er spesielt høy.

For å kunne nå målene om å utvikle mer bærekraftige tjenester er anbefalingen at kommunen må videreutvikle tjenester som medfører at man «vokser smartere». Kommunens egne data viser at behovet for boliger med stedlig bemanning vil kunne øke med 30 prosent innen utgangen av 2030. Arbeidet med ulike utviklingsscenarioer viser at dersom kommunen skal lykkes med mer bærekraftige tjenester, må det ses på både koordinerings- og tildelingspraksis og sammensetningen av og organiseringen av tjenester i kommunens tjenestetapp for denne målgruppen. I dette ligger det at kommunen både må etablere tilbud om bolig med stedlig bemanning og at man jobber med tiltak som medfører at behovet for slike tjenester blir mindre fremover.

En annen viktig faktor for å sikre bærekraftige tjenester er organisering, utforming av bygg/strukturer og driftsløsninger. I dette ligger det å ta stilling til hvilke bygg kommunen skal ha utover i planperioden. Utfordringen er å planlegge og bygge boliger som sikrer effektiv ressursutnyttelse og som er gode for beboere og ansatte. God organisering og god rekruttering er viktig for kvaliteten. Kommunen har allerede utfordringer i dag med å beholde og rekruttere ønsket kompetanse, noe som forventes å bli mer krevende fremover. Tjenestens antakelser om fremtidige behov for tjenester er større enn forventet innbyggervekst for målgruppen (demografisk vekst). Dette betyr at det økonomiske presset på tjenestene vil bli større enn det kommunen kan forvente å få kompensert fra staten. Den økonomiske situasjonen til Drammen er krevende, samtidig som det er behov for å frigjøre midler til å øke omfanget av forebygging og tidlig innsats og ivareta nye behov. Dette betyr at det er avgjørende å frigjøre ressurser på de høyeste nivåene i tjenestetappen for å få til nødvendig dreining.

Mulige tiltak

Gitt at programområdet skal drives for 9 millioner kroner mindre enn i dag, vil følgende tiltak være aktuelle å vurdere:

- Drammen kommune må kunne tilby ulike tjenester som gjør det mulig å ivareta innbyggernes behov for tjenester på lavest effektive omsorgsnivå (LEON). Blant annet viser analyser av tjenestemottakere som har søkt etter bolig med heldøgns tjenester, at 30 prosent kan klare seg uten heldøgns tjenester hvis kommunen legger til rette for et tilbud som imøtekommer tjenestemottakers behov på andre måter. Eksempelvis vil økt mulighet for bruk av mestrings- og trygghetsskapende teknologi og økt tilbud om ambulerende tjenester være viktige faktorer. Her har kommunen lokaler som kan tas i bruk.
- Forsterke arbeidet med tidlig innsats til tjenestemottakere, pårørende/foreldre og i samarbeid med andre tjenester.
- Øke ressursene med ambulerende tjenester.
- Legge til rette for økt mulighet til bruk av mestrings- og trygghetsskapende teknologi.
- Videreutvikle de tilpassende transportmulighetene som er til og fra dag- og aktivitetssentrene.
- Differensiere og gi bedre tilrettelagte avlastningstjenester i lokalene som er til rådighet i dag, noe som også vil føre til redusert behov for kjøp av slike tjenester.
- Vokse smartere ved å legge til rette for økonomisk effektive enheter.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	313 231	313 231	313 231	313 231
Vedtak forrige periode				
Statsbudsjett: Habilitering- og avlastningstilbud barn/unge med nedsatt funksjonsevne	- 1 757	- 1 757	- 1 757	- 1 757
Økt vedtaksvolum	6 600	6 600	5 500	5 500
Sum Vedtak forrige periode	4 843	4 843	3 743	3 743
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	964	964	964	964
Tekniske justeringer før 2. Tertial	10 135	10 135	10 135	10 135
Andre tiltak	- 336	- 336	- 336	- 336
Sum Budsjettendringer inneværende år	10 763	10 763	10 763	10 763
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	799	799	799	799
Sum Lønns- og prisvekst	799	799	799	799
Konsekvensjusteringer	16 405	16 405	15 305	15 305
Konsekvensjustert ramme	329 636	329 636	328 536	328 536
Nye tiltak				
Statsbudsjett: Innslagspunkt ressurskrevende brukere	3 500	3 500	3 500	3 500
Økt vedtaksvolum	- 3 300	- 3 300	- 3 300	- 3 300
Sum Nye tiltak	200	200	200	200
Nye tiltak og realendringer	200	200	200	200
Ramme 2022-2025	329 836	329 836	328 736	328 736

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse sammen med budsjettendringer inneværende år utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Bevilgninger over statsbudsjettet

Alle tiltak som kommer som en konsekvens av statsbudsjettet, er lagt inn på de respektive programområdene. Ved fremleggelsen av rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-25 er all omtale og tilhørende bevilgninger basert på forslaget til statsbudsjett som ble lagt frem av regjeringen Solberg 12. oktober. Selv om midlene som følger av tiltakene, gis som frie inntekter til kommunene, har rådmannen valgt å la pengene følge oppgavene til de programområdene som er berørt. Rådmannen ber om fullmakt fra kommunestyret til å justere programområdenes endelige rammer i tråd med Stortingets vedtak vedrørende statsbudsjettet for 2022.

Nye tiltak

Statsbudsjett: Innslagspunkt ressurskrevende brukere

Tilbudet til mennesker som har behov for mye hjelp fra den kommunale omsorgstjenesten, skal ikke være avhengig av kommunens økonomi. Kommuner som har innbyggere med et særlig stort behov for slike tjenester, mottar derfor et særskilt tilskudd for å dekke utgifter over et gitt nivå. Regjeringen foreslår å øke innslagspunktet med 50 000 kroner til 1 520 000 for 2021. Dette er en økning utover pris- og lønnsvekst, og rådmannen foreslår at programområdet kompenseres for dette.

Økt vedtaksvolum

Det er tidligere vedtatt å øke programområdets budsjetttramme som følge av en forventning om at flere vil ha behov for bolig med heldøgns bemanning. På grunn av den økonomiske situasjonen og et uavklart økonomisk handlingsrom foreslår rådmannen å redusere økningen med 3,3 millioner kroner. Det gjøres en ny vurdering av hvilke økonomiske rammer programområdet har behov for, når det økonomiske handlingsrommet er avklart.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Vedtatt i forrige periode	3 000	3 000	3 000	3 000
Korsveien	-	-	-	-
KK Inventar og utstyr P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne	1 000	1 000	1 000	1 000
DEKF P05 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000
Totalsum	3 000	3 000	3 000	3 000

Rammer

Inventar og utstyr

Det er behov for løpende fornyelse av inventar og utstyr. I økonomiplanen videreføres rammen for inventar og utstyr på 1 millioner kroner per år.

Oppgradering av bygningsmassen

Rammen på 2 millioner kroner til oppgradering av bygningsmassen i programområdet videreføres årlig i økonomiplanperioden. Beløpet er skal dekke oppgraderinger og modernisering som Drammen Eiendom KF utfører for å dekke slit og elde uten at det medfører økt husleie.

P06 Hjemmetjenester og institusjon

Utfordringsbildet for programområdet

Økonomisk ramme

Utfordringsbildet for hjemmetjenester og institusjon er sammensatt. Programområdet har ved inngangen til 2022 et høyere forbruk enn budsjettet og har til nå ikke klart å tilpasse seg budsjettammer som følger av ny struktur i ny kommune. Samtidig driftes pleie- og omsorgstjenestene effektivt sammenlignet med andre kommuner i ASSS-nettverket. Driften av helse- og omsorgstjenestene har siden 2020 vært meget spesiell, dels på grunn av forhold knyttet til kommunesammenslåingen, men spesielt som følge av pandemien.

Demografi

Fremskrivninger tilsier at programområdet kan få økte netto driftsutgifter på opptil 98 millioner 2020-kroner i den kommende fireårsperioden, dersom dagens praksis videreføres. Beregningene er basert på korrigerede Kostra-tall, dagens dekningsgrad og justert for type institusjonsplasser. Videre er det justert for utgifter knyttet til pandemien, slik at disse ikke påvirker framskrivningene fremover. Det er ikke tatt hensyn til pleietyngden i ulike aldersgrupper, og tallene vil bli påvirket av for eksempel dimensjoneringen av korttidsplasser ved Drammen helsehus, som ligger under P04 Helse.

Statistisk sentralbyrå beregner at befolkningen i aldersgruppen 80 år over kan øke med 18 prosent fram til 2025, mens resten av befolkningen kan øke med 1,3 prosent, basert på hovedalternativet for framskrivninger (MMMM).

Fra 2025 er det forventet et taktskifte med større økninger i andel av befolkningen 80 år og over. Dette vil forsterke utfordringsbildet. Effekten av tiltakene i Balanse 2021-prosjektet og dreiningen av tjenester er ikke innarbeidet i beregningene, men vil vurderes for senere oppdateringer.

Dette må likevel sees opp mot tiltakene i «Balanse 2021» og hvordan dette vil påvirke driften fra 2022. Den forventede veksten i tjenestebehovet representerer også en utfordring i å rekruttere nok og tilstrekkelig kompetent arbeidskraft til helse- og omsorgssektoren. Det må også satses på kompetanseutvikling for de ansatte vi allerede har for å dekke kompetansebehovet.

Krokstad sykehjem er under planlegging. Når dette står ferdig, vil det bli en netto økning i antall sykehjemsplasser. Samtidig gjøres det vurderinger av kommunens tilbud om heldøgns omsorg, gjennom vedtatte planer og planer som kommer til politisk behandling høsten 2021 og våren 2022. Kommuneplanens samfunnsdel gir en overordnet retning og arbeid med temaplan for kvalitet og innhold i helse, sosial- og omsorgstjenestene som startet opp høsten 2021 vil gi retning for helse- sosial og omsorgstjenestene. Strategi for å møte fremtidens behov for heldøgnsomsorg for innbyggere som er 80 år og eldre ble vedtatt av kommunestyret høsten 2020 og følges opp i en helhetlig strategi for bolig og omsorgsbygg.

Dette vil samlet sett, sammen med allerede vedtatte tiltak i Balanse 2021, understøtte den dreiningen i tjenestene som er nødvendig for å møte økte behov som følger av befolkningsutviklingen fremover.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjettamme i gjeldende økonomiplan på 1 019 millioner kroner. På grunn av økonomiske utfordringer innenfor programområdet har rådmannen gjennomført prosjektet Balanse 2021. Dette prosjektet har identifisert en rekke kostnadsreducerende tiltak som iverksettes og gir effekt fra og med 2022. Rådmannen anser Balanse 2021 som dette programområdets bidrag til å skape et økt økonomisk handlingsrom i Drammen kommune. Det vurderes ikke som realistisk at programområdet skal bidra med ytterligere kostnadsreduksjoner for å øke handlingsrommet.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

2020 var preget av pandemien, og dette kan påvirke tallene på ulike måter da disse kostnader ikke er adskilt.

Det kan være stor variasjon i hvordan diverse kostnader, relatert til for eksempel isolasjonsposter og smittevernustyr, er utgiftsført - ettersom dette ikke var tydelig definert i starten av 2020. Dessuten har pandemien rammet kommunene ulikt.

I tabellen nedenfor vises hvor mye Drammen kommune bruker til programområdets tjenester, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 234 Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre og personer med funksjonsnedsettelse	774	- 30
- 253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon	7 836	150,9
- 254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	9 235	- 15,1
- 261 Institusjonslokaler	821	- 15
Sum	18 666	90,8

Tallene indikerer at Drammen driver pleie- og omsorgstjenester rimeligere enn andre sammenlignbare kommuner, men høyere enn laveste i Kostra-gruppe 12 som er Kristiansand. Med tiltakene i Balanse 2021 vil programområdets tjenester drives like effektivt som Kristiansand. Det vises for øvrig til ytterligere detaljerte tjenesteprofiler som finnes på www.ASSS.no

Det gjøres oppmerksom på at tabellen over ikke bare gjelder brukere innenfor programområdet P06 Hjemmetjenester og institusjon.

Kommunen har foretatt Kostra-korrigeringer for regnskap 2021 og meldt disse inn til SSB, men dette vil ikke bli synlig i tallene før 2022. Når dette hensyntas, blir utgiftene på institusjonstjenester lavere, mens utgiftene for hjemmebaserte tjenester og aktiviseringstjenester øker. Dermed blir det teoretiske handlingsrommet per tjeneste påvirket.

Det er likevel slik at Drammen vil ha cirka 9 prosent høyere utgifter per institusjonsplass enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Siden barneboliger og avlastning, som ligger under programområdet P05 Mennesker med nedsatt funksjonsevne, også defineres som institusjon, er dette med på å påvirke tallene. Disse plassene, sammen med Drammen helsehus som ligger under P04 Helse, er dyrere enn sykehjems plassene og driver snittet for Drammen opp. Handlingsrommet for programområdet P06 Hjemmetjenester og institusjon er derfor isolert sett mer begrenset enn tabellen viser.

Innenfor hjemmebaserte tjenester ser Drammen ut til å drive billigere, men dekningsgraden på den tjenesten er generelt høyere enn i de andre kommunene i sammenligningen. Sett opp mot snittet av ASSS-kommunene har Drammen lavere netto driftsutgifter til hjemmetjenester per mottaker (28 prosent under for gruppen 0-66 år og nest lavest for 67 år og eldre). Hjemmetjenestebrukerne hadde et gjennomsnittlig bistandsbehov som lå henholdsvis 5 prosent og 6 prosent under snittet i ASSS-nettverket. Dette gir også grunnlag for noen av tiltakene i Balanse 2021, i forbindelse med tildelingspraksis og rett tjeneste til rett tid m.m.

Innsparingstiltak - Balanse 2021

Tiltakene i prosjektet Balanse 2021 legger til rette for en viktig dreining av tjenestetilbudet i ønsket retning. Disse tiltakene ble vedtatt i kommunestyret 15. juni 2021.

Omstillingen i omsorgssektoren skal bidra til å sikre økonomisk bærekraft i tjenestene. Samtidig understøtter omstillingen den nødvendige utviklingen av tjenestene som pekes på i eldrereformen "Leve hele livet" og i forslaget til kommuneplanens samfunnsdel.

For å dekke framtidige brukerbehov innenfor reduserte kostnadsrammer, er det viktig å innvilge rett tjeneste til rett tid. Dette skal oppnås gjennom styrket kartlegging av brukernes behov, brukermedvirkning og drøfting i tverrfaglige miljøer hvor det fattes vedtak om helse- og omsorgstjenester. Innbyggerne skal i størst mulig grad settes i stand til å mestre dagliglivets gjøremål gjennom aktivitet, rehabilitering og økt bruk av mestrings- og trygghetsskapende teknologi. Beste praksis og et måltall for hvor mange timer av arbeidsuka som skal brukes ansikt til ansikt med brukerne, gir også reduserte kostnader i hjemmetjenesten samtidig som kvaliteten opprettholdes.

Det er igangsatt et arbeid med å utvikle noen av dagsentrene til åpne dag- og aktivitetstilbud for å skape møteplasser som kan bidra til økt livskvalitet for eldre. Arbeidet skal skje i samarbeid med innbyggerne og frivillige i kommunedelene.

Cirka 80 prosent av dagens sykehjemsbeboere har en kognitiv svikt, og andelen plasser til denne beboergruppen økes for å gi et bedre tilpasset tjenestetilbud. Det skal også opprettes en egen avdeling for beboere under 65 år med kognitiv svikt og en avdeling for personer med demens og adferdsutfordringer. For at flere skal bli boende i eget hjem, økes andelen korttidsplasser med fokus på ernæring og funksjonsforbedring, kalt "løft". Denne økningen gir også rom for å kunne tilby avlastning til slitne pårørende.

En av strategiene i temaplanen for bolig- og omsorgsbygg, som er under utarbeidelse, er at heldøgns omsorg i større grad skal gis i omsorgsboliger med heldøgns tjeneste og i brukers hjem med tilbud om digitalt tilsyn. Ved åpningen av Kvarter Helleristningen høsten 2021, som er 19 omsorgsboliger på Åskollen med heldøgns tjenester for personer med kognitiv svikt, reduseres 19 langtidsplasser i sykehjemmene i tråd med denne dreiningen. Det planlegges ikke for å øke kapasiteten i institusjon i denne tiårsperioden etter at Krokstad sykehjem er realisert.

De konkrete tiltakene i balanse 2021 har en samlet årseffekt på i underkant av 70 millioner kroner. Å lykkes med disse tiltakene er en forutsetning for at programområdet skal kunne holde sine budsjetttrammet og ikke svekke kommunens økonomiske handlingsrom. For enkelte av tiltakene er det en viss usikkerhet knyttet til når tiltaket får full effekt. Det gjelder blant annet når endret tildelingspraksis vil kunne gi forventet reduksjon i volumet av hjemmetjenester.

Tiltak	Helårseffekt av tiltaket (alle tall i millioner kroner)
Tildelingspraksis og rett tjeneste til rett tid	16
Spesialisering av sykehjems plasser	3
Omdisponering av plasser	3
Tiltak knyttet til hjemmetjenesten	27
Redusere private kjøp	6
Samordne kontorfaglige ressurser	1
Harmonisere drift i ernæring og kjøkkendrift	0,9
Abonnementløsning (dag-)/aktivitetssenter	1,5
Reduksjon utskrivningsklare pasienter	1,5
Stram styring/andre tiltak	10
Sum	69,9

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	974 288	974 288	974 288	974 288
Vedtak forrige periode				
Demografi kompensasjon hjemmetjenester	5 000	10 000	20 000	20 000
Driftsmidler for økt bruk av teknologi	2 100	5 500	8 200	8 200
Gevinst velferdsteknologi	- 2 000	- 4 000	- 6 000	- 9 000
Sum Vedtak forrige periode	5 100	11 500	22 200	19 200
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	2 145	2 145	2 145	2 145
Tekniske justeringer før 2. Tertial	- 10 135	- 10 135	- 10 135	- 10 135
Andre tiltak	19 284	19 284	19 284	19 284
Sum Budsjettendringer inneværende år	11 294	11 294	11 294	11 294
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	375	375	375	375

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Sum Lønns- og prisvekst	375	375	375	375
Konsekvensjusteringer	16 769	23 169	33 869	30 869
Konsekvensjustert ramme	991 057	997 457	1 008 157	1 005 157
Nye tiltak				
Endringer i demografi	0	0	2 400	30 000
Nye pasientvarslingsanlegg 5 sykehjem	5 500	8 500	12 000	12 000
Statsbudsjettet: Barnekoordinator fra 01.08.2022 ("likeverdsreformen")	1 755	3 155	3 155	3 155
Statsbudsjettet: Innslagspunkt ressurskrevende brukere	2 400	2 400	2 400	2 400
Sum Nye tiltak	9 655	14 055	19 955	47 555
Nye tiltak og realendringer	9 655	14 055	19 955	47 555
Ramme 2022-2025	1 000 712	1 011 512	1 028 112	1 052 712

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programrådets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer innværende år, utgjør ny ramme for programrådet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programrådets nye økonomiske ramme for planperioden.

Bevilgninger over statsbudsjettet

Alle tiltak som kommer som en konsekvens av statsbudsjettet, er lagt inn på de respektive programrådene. Ved fremleggelsen av rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-25 er all omtale og tilhørende bevilgninger basert på forslaget til statsbudsjett som ble lagt frem av regjeringen Solberg 12. oktober. Selv om midlene som følger av tiltakene, gis som frie inntekter til kommunene, har rådmannen valgt å la pengene følge oppgavene til de programrådene som er berørt. Rådmannen ber om fullmakt fra kommunestyret til å justere programrådenes endelige rammer i tråd med Stortingets vedtak vedrørende statsbudsjettet for 2022.

Hermansenteret

Hermansenteret Drammen KF avvikles som KF fra 1. januar 2022 og overføres til virksomhet ernæring og kjøkkendrift som en del av basisorganisasjonen fra samme tidspunkt. Driften av Hermansenteret skal fortsette som før med kafé og middagsservering på ukedagene. De frivillige skal også fortsette med sine oppgaver med matlaging, servering og oppvask. De eneste ansatte blir en kokk i 100 prosent stilling og en renholder i 20 prosent stilling. Lokalene senteret holder til i eies av kommunen. Vedtaket om å ta det kommunale foretaket inn i basisorganisasjonen ble gjort av kommunestyret i juni 2021. Det forutsettes at driften av Hermansenteret finansieres innenfor programrådets økonomiske rammer.

Nye tiltak

Endringer i demografi

Teoretisk fremskrivning av dagens kostnadsstruktur og forventet demografisk utvikling tilsier en betydelig økning i netto driftsutgifter beregnet til 98 millioner kroner i 2025, noe som ikke er bærekraftig.

Fra vedtaket i forrige økonomiplan er det lagt inn, som kompensasjon for demografi til hjemmetjenester, 5 millioner kroner i 2022, stigende til 10 millioner kroner i 2023 og videre til 20 millioner kroner i 2024 og 2025.

Som demografikompensasjon for institusjonstjenester foreslår rådmannen å legge inn en styrking på 2,4 millioner kroner i 2024, stigende til 30 millioner kroner i 2025. Den foreslåtte økningen i 2025 er knyttet til drift av nytt sykehjem i Krokstadelva.

Det arbeides nå med flere tiltak, blant annet i prosjektet Balanse 2021, som forventes å gi reduserte kostnader og sette tjenestene bedre i stand til å møte de økte demografiske utfordringene. Disse tiltakene er hovedsakelig relatert til omstillinger og dreining av tjenesten mot mer hjemmebaserte tjenester. I tillegg satses det på økt bruk av mestrings- og trygghetsskapende teknologi som forventes å gi større effekt utover i økonomiplanperioden. Det er imidlertid usikkert hvor store innsparinger disse tiltakene vil resultere i. Rådmannen mener at det er sannsynlig at budsjettet for hjemmetjenester og institusjon må styrkes utover det som nå er lagt inn i økonomiplanen i perioden.

Rådmannen følger utviklingen nøye og vil komme tilbake med oppdaterte vurderinger i plan- og rapporteringsarbeidet utover i planperioden.

Nye pasientvarslingsanlegg 5 sykehjem

Det er behov for nye pasientvarslingsanlegg i institusjonene i prioritert rekkefølge. Gulskogen, Svelvik, Åskollen, Konnerud og Fredholt må byttes neste år. Dagens anlegg fungerer svært dårlig og påvirker pasientsikkerhet og effektiviteten i driften. Økte kostnader til drift for disse sykehjemmene + Filten serviceboliger er på cirka 5,5 millioner kroner.

Det er utarbeidet en utskiftingsplan for alle institusjonene som medfører økte årlige driftsutgifter på cirka 12 – 14 millioner kroner når alt er gjennomført. Det er ønskelig å gjennomføre dette innen utgangen av 2024. For å få de nye anleggene til å fungere kreves det i tillegg bedre strøm- og nettilgang ved institusjonene.

Statsbudsjettet: Barnekoordinator fra 01.08.2022 ("likeverdsreformen")

Stortinget vedtok i juni 2021 endringer i flere velferdstjenestelover som skal sikre bedre samarbeid mellom velferdstjenester for barn og unge som har behov for sammensatte tjenester. Familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom eller nedsatt funksjonsevne, skal få rett til en barnekoordinator. Virksomhet Tjenestetildeling og koordinerende enhet kartlegger og fatter vedtak om helse- og omsorgstjenester for programområdene P03 Forebyggende tjenester, P04 Helse, P05 Mennesker med besatt funksjonsevne, P06 Hjemmetjenester og institusjon og P07 Rus og psykisk helse. Ettersom virksomheten er organisert under P06 bevilges pengene til dette programområdets økonomiske ramme. Ordningen med barnekoordinator, også omtalt som "likeverdsreformen", trer i kraft fra 01.08.2022. Drammen kommune vil motta 1,8 millioner kroner til dette gjennom rammetilskuddet i 2022, med helårseffekt på 3,2 millioner kroner fra 2023.

Statsbudsjettet: Innslagspunkt ressurskrevende brukere

Tilbudet til mennesker som har behov for mye hjelp fra den kommunale omsorgstjenesten, skal ikke være avhengig av kommunens økonomi. Kommuner som har innbyggere med et særlig stort behov for slike tjenester, mottar derfor et særskilt tilskudd for å dekke utgifter over et gitt nivå. Regjeringen foreslår å øke innslagspunktet med 50 000 kroner til 1 520 000 for 2021.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Endrede kostnader	275 000	549 000	49 000	-
DEKF P06 Sykehjem i Krokstadelva	275 000	549 000	49 000	-
Nytt tiltak	5 000	-	-	-
Infrastruktur strøm og trådsløst nettverk	5 000	-	-	-
Vedtak i forrige periode	18 000	18 000	39 000	18 000
KK Inventar og utstyr P06 Hjemmetjenester og institusjon	10 000	10 000	31 000	10 000
DEKF P06 Oppgradering bygningsmassen	8 000	8 000	8 000	8 000
Totalsum	298 000	567 000	88 000	18 000

Rammer

Inventar og utstyr

Det er behov for løpende fornyelse av inventar og utstyr. I økonomiplanen videreføres rammen for inventar og utstyr på 10 millioner kroner per år. For 2024 er det behov for å øke rammen til 31 millioner kroner for å dekke inventar og utstyr for det nye sykehjemmet i Krokstadelva.

Nytt tiltak :

Nytt pasientvarslingsanlegg som foreslås etablert i driftsbudsjettet vil ha behov for tilstrekkelig kvalitet i infrastruktur for strøm og trådløst nettverk. Dette gjelder i denne omgang fem bo- og servicesentre. Rådmannen foreslår å øke rammen med 5 millioner kroner til dette formålet i 2022.

Oppgradering av bygningsmassen

Rammen på 8 millioner kroner til oppgradering av bygningsmassen i programområdet videreføres årlig i økonomiplanperioden.

Enkeltprosjekter

Sykehjem i Krokstadelva.

I kommunestyresak om Krokstad sykehjem 14.6.2021 ble det vedtatt at rådmannen i tillegg til 850 millioner kroner skulle innarbeide ytterligere 33,8 millioner kroner i handlings- og økonomiplan 2022- 2025 for å kunne bygge sykehjemmet jfr alternativ 1 i rapport som ble fremlagt av Drammen Eiendom KF.

For nærmere omtale av prosjektet vises til vedlagte budsjettinnspill fra Drammen Eiendom KF.

P07 Rus og psykisk helse

Utfordringsbildet for programområdet

For mange med psykisk sykdom og rusproblemer mangler tilknytning til arbeid

De kommunale tjenestene skal bistå innbyggere slik at de i størst mulig grad kan mestre eget liv. En vesentlig utfordring for mennesker med rus- og/eller psykisk helseproblematikk er å ha positive sosiale nettverk, å kunne delta i meningsfull aktivitet og for de fleste å komme i arbeid eller i et kvalifiseringsløp. Mange vil trenge individuell jobbstøtte (IPS) for å kunne komme i arbeid. IPS er et tilbud til personer med moderate til alvorlige psykiske helseproblemer og/eller rusproblemer som ønsker hjelp til å komme i arbeid eller til å beholde ordinært, lønnet arbeid. IPS vil bli tatt i bruk som metode, både i rus- og psykisk helsetjeneste og i Nav. Ordningen er statlig finansiert fra 2020.

For liten variasjon på bo- og tjenestetilbud innfrir ikke intensjonen i samhandlingsreformen

Det er mange kategorier brukere av kommunens tilbud innen rus og psykisk helse. Det er en stor utfordring at det ikke er like stor variasjon i bo- og tjenestetilbudene. Overliggerdøgn, feilplasseringer i bolig, private kjøp er noen eksempler på konsekvenser dette har.

Enkelte tjenestemottakere har et stort behov for og rett til tett oppfølging i perioder med høyt symptomtrykk rett etter innleggelse på sykehus. Blakstad sykehus skriver ut pasienter i dårligere tilstand enn tidligere. Behandlers ønske er ofte bolig med bemanning. Årsaken til dette er sammensatt, men noe av årsaken er trolig at sykehuset ikke ser pasienten i gode perioder av sykdommen og er redd for at kommunens tilbud om tjenester ikke er tilstrekkelig. Tjenesteytere i kommunen har erfaring med mange slike saker, og ser ofte at bolig med bemanning ikke var rett tiltak på sikt. Et tilbud om avklaringsbolig gir bruker bedre tid til å komme seg etter sykehusopphold, samtidig som tjenesten får mulighet til å finne riktig nivå på bo- og/eller tjenestetilbud.

En annen gruppe tjenestemottakere har varig nedsatt funksjonsnivå som følge av sykdom og trenger rammene en kommunal bolig med bemanning kan gi. Kommunen har mottatt pasienter fra lengre opphold i spesialisthelsetjenesten høsten 2021. Flere brukere skal tilbake til kommunen fra omsorgstilbud hos private leverandører. Det er behov for å starte et nytt botiltak med personalbase for inntil sju brukere i denne kategorien. Rådmannen foreslår 2,5 millioner kroner årlig til dette tiltaket.

Omstilling av dagsenterdrift er forsinket i henhold til opprinnelig plan

I økonomiplan 2021-2024 var ett av innsparingstiltakene å omstille dagsenter- og kafédrift mot økt brukermedvirkning og brukerdriфт. Gjennom utredningsarbeid i 2021 ser man behov for å innrette tiltaket på en annen måte enn først tenkt. Det er per i dag tre dagsentre som møter behovene til litt ulike målgrupper.

Det ene dagsenteret imøtekommer behovene til en gruppe med større utfordringer hvor det er større krav til ansatte med helsekompetanse for å ivareta målgruppen. Dette tilbudet er med på å stabilisere brukerne og kan i noen grad kompensere for andre tjenester. Derfor ønskes dette opprettholdt.

De øvrige to dagsentrene har en annen målgruppe og stiller ikke samme krav verken til at ansatte skal ha helsekompetanse eller til ansattes tilstedeværelse. Derfor vurderes dette til å kunne driftes av andre enn kommunen.

Det er ønskelig å utrede mulighetene for et samarbeid med frivillige organisasjoner og heller dreie midler til tilskuddsordningen.

Samarbeid med Fontenehuset

Fontenehuset har en samarbeidsavtale med Drammen kommune. Avtalen innebærer blant annet et årlig tilskudd på 2,3 millioner kroner. Beløpet indeksreguleres årlig. Drammen kommune har nå mottatt en søknad om ytterligere 300 000 kroner i 2022. Rådmannen finner ikke å kunne prioritere dette, innenfor programområdets rammer.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 153 millioner kroner i 2022. Rådmannen har lagt til grunn at programområdet kan ha grunnlag for å synliggjøre et handlingsrom på 5 millioner kroner i løpet av fireårsperioden, tilsvarende cirka 3,3 prosent av rammen. Begrunnelsen for dette ligger i at programområdet synes å ha potensial for innsparinger sammenlignet de storbyene som har lavest utgifter.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises hvor mye Drammen kommune bruker til programområdets tjenester, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen Kostnad i kr. pr. innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot Lavest i ASSS
- 265 Kommunalt disponerte boliger	52	5,3
- 283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig	283	14,2
- 315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	- 46	- 14,7
Kommunale boliger Totalt	289	4,8
- 242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	661	12,3
- 243 Tilbud til personer med rusproblemer	306	0,4
- 273 Arbeidsrettede tiltak i kommunal regi	107	- 12,9
- 276 Kvalifiseringsordningen	293	- 11,9
- 281 Økonomisk sosialhjelp	1 164	- 32,4
Sosiale tjenester Totalt	2 531	-44,5

Mulige tiltak

Gitt at programområdet skal driftes for 5 millioner kroner mindre enn i dag, vil følgende tiltak være aktuelle å vurdere:

- Avslutte eller redusere ikke lovpålagte tiltak
- Vurdere kapasiteten til å kartlegge, veilede og bistå brukere i lavterskel mottak

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	149 577	149 577	149 577	149 577
Vedtatt forrige periode				
Andre tiltak	- 4 230	- 8 830	- 11 230	- 11 230
Sum Vedtatt forrige periode	- 4 230	- 8 830	- 11 230	- 11 230
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	311	311	311	311
Andre tiltak	2 972	2 972	2 972	2 972
Sum Budsjettendringer inneværende år	3 283	3 283	3 283	3 283
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	580	580	580	580
Sum Lønns- og prisvekst	580	580	580	580
Konsekvensjusteringer	- 366	- 4 966	- 7 366	- 7 366
Konsekvensjustert ramme	149 210	144 610	142 210	142 210
Nye tiltak				
Botiltak med personalbase	2 500	2 500	2 500	2 500
Statsbudsjettet: Innslagspunkt ressurskrevende brukere	640	640	640	640
Statsbudsjettet: Rusreformen - kompensasjon for etablering av rådgivende enheter	2 464	2 464	2 464	2 464
Sum Nye tiltak	5 604	5 604	5 604	5 604
Nye tiltak og realendringer	5 604	5 604	5 604	5 604
Ramme 2022-2025	154 814	150 214	147 814	147 814

Driftsbudsjett**Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses**

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse sammen med budsjettendringer inneværende år utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Bevilgninger over statsbudsjettet

Alle tiltak som kommer som en konsekvens av statsbudsjettet, er lagt inn på de respektive programområdene. Ved fremleggelsen av rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-25 er all omtale og tilhørende bevilgninger basert på forslaget til statsbudsjett som ble lagt frem av regjeringen Solberg 12. oktober. Selv om midlene som følger av tiltakene, gis som frie inntekter til kommunene, har rådmannen valgt å la pengene følge oppgavene til de programområdene som er berørt. Rådmannen ber om fullmakt fra kommunestyret til å justere programområdenes endelige rammer i tråd med Stortingets vedtak vedrørende statsbudsjettet for 2022.

Nye tiltak**Botiltak med personalbase**

Det er behov for å starte et nytt varig botiltak med personalbase for inntil sju brukere. Kommunen har fått melding om utskrivningsklare brukere som har hatt lange sykehusopphold og som tilbakeføres til kommunen. Tiltaket er tilpasset sju brukere for å kunne ta hjem flere brukere fra private omsorgsleverandører.

Statsbudsjettet: Innslagspunkt ressurskrevende brukere

Kommuner som har innbyggere med et særlig stort behov for omsorgstjenester, mottar et særskilt tilskudd for å dekke utgifter over et gitt nivå. Regjeringen Solberg foreslår i statsbudsjettet som ble fremlagt 12. oktober å øke innslagspunktet med 50 000 kroner til 1 520 000 for 2021. Dette er kompensasjon utover pris- og lønnsvekst som programområdet blir kompensert for.

Statsbudsjettet: Rusreformen - kompensasjon for etablering av rådgivende enheter

I statsbudsjett for 2022 er det foreslått å styrke kommunenes rammetilskudd med 100 millioner kroner for etablering av rådgivende enheter for rusaker i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Enheten skal ha ansvar for å møte personer når oppmøte for enheten er satt som vilkår ved mindre alvorlige narkotikaovertridelser. Dette er ett av tiltakene som ble foreslått i regjeringens forslag til rusreform, som ikke fikk flertall på Stortinget. For Drammen kommune vil bevilgningen bety en styrking på 2,4 millioner kroner.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Vedtak i forrige periode	3 000	3 000	3 000	3 000
KK Inventar og utstyr P07 Rus og psykisk helse	1 000	1 000	1 000	1 000
DEKF P07 Oppgradering bygningsmassen	2 000	2 000	2 000	2 000
Totalsum	3 000	3 000	3 000	3 000

Rammer**Inventar og utstyr**

Det er behov for løpende fornyelse av inventar og utstyr. I økonomiplanen videreføres rammen for inventar og utstyr på 1 millioner kroner per år.

P08 Sosialtjeneste, etablering og bolig**Utfordringsbildet for programområdet****Lavere sysselsetting og utdanningsnivå**

Drammens befolkning har, samlet sett, en sosial profil som gjør at mange har levekårsutfordringer. Dette henger blant annet sammen med lavere sysselsettingsgrad i Drammen enn i landet for øvrig. Sysselsettingen i Drammen lå i 2020 på 64,1 prosent, mens den for landet som helhet lå på 66,4 prosent.

Drammen har gjennom flere år hatt høyere ledighet enn både fylket og landet. Sammenlignet med landet, har færre i kommunen fullført videregående utdanning og høyere utdanning. Analyser på fremtidens arbeidsmarked tilsier at innbyggere som har liten eller ingen utdanning, vil kunne bli stående utenfor ordinært arbeidsmarked. Mange av de ufaglærte jobbene vil effektiviseres bort, og flere jobber vil kreve formell utdanning. Fram mot 2030 ventes arbeidsledigheten blant ufaglærte fortsatt å være klart høyere enn blant personer med høyere eller yrkesfaglig utdanning.

Sosialhjelp

Under pandemien har tiden for hvor lenge en permittert eller arbeidsledig kan gå på dagpenger stadig blitt utvidet. Ordningen er nå forlenget til å vare ut året. Det er stor usikkerhet knyttet til om avsluttet dagpengerettighet vil føre til behov for sosialstønad.

I 2020 hadde 14,8 prosent av alle barnefamilier vedvarende lav inntekt. 2,7 prosent (332) av alle barnefamilier hadde både vedvarende lav inntekt, de leide bolig og de bodde trangt.

En relativt høy andel av kommunens innbyggere har behov for økonomisk sosialhjelp. Sammenligning med andre kommuner viser at andelen sosialhjelpsmottakere i Drammen, 4,5 prosent av alle innbyggere mellom 18 og 66 år (2020), er høyere enn i sammenlignbare kommuner. Snittet for de ti største kommunene i landet (ASSS-kommunene) er 3,9 prosent. Sammenligning med andre storbykommuner viser at Drammen kommune har en ressursbruk til sosiale tjenester som er lavest i ASSS nettverket (0,78 av snittet), selv med et høyt antall mottakere. Tjenesten har likevel store utfordringer med å holde vedtatte driftsrammer.

Flyktninger

I 2015 og 2016 ble det bosatt mange flyktninger i Norge og i Drammen. I årene etter har det vært en gradvis reduksjon i antall flyktninger som har kommet til landet, og som er blitt bosatt i Drammen. De siste to årene, under pandemien, har antall nye bosettinger vært vesentlig lavere. I 2019 ble det bosatt 90 personer, mens det både i 2020 og i 2021 har vært bosatt 56 personer. Det er utfordrende å dimensjonere tjenesten til skiftende bosettingstall.

Krisesenter

Drammen krisesenter drives i en bygning som ikke tilfredstiller krav til universell utforming, og hvor manns- og kvinneboligen drives i to forskjellige bygg. Dette er utfordrende for driften.

Differensiert husleie

Ved politisk behandling av rammesaken ble det besluttet at husleien i kommunale utleieboliger skal differensieres. Rådmannen vil følge opp dette med egen sak i 2022.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 389 millioner kroner. Rådmannen har lagt til grunn at programområdet kan ha grunnlag for å synliggjøre et handlingsrom på 10 millioner kroner i løpet av fireårsperioden. Dette utgjør cirka 2,6 prosent av rammen. Begrunnelsen for dette ligger i at programområdet synes å ha potensial for innsparinger på enkelte områder sammenlignet med kommunene som har de laveste utgiftene.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises hvor mye Drammen kommune bruker til programrådets tjenester, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 265 Kommunalt disponerte boliger	52	5,3
- 283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig	283	14,2
- 315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	- 46	- 14,7
Kommunale boliger totalt	289	4,8
- 242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	661	12,3
- 243 Tilbud til personer med rusproblemer	306	0,4
- 273 Arbeidsrettede tiltak i kommunal regi	107	- 12,9

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 276 Kvalifiseringsordningen	293	- 11,9
- 281 Økonomisk sosialhjelp	1 164	- 32,4
Sosiale tjenester Totalt	2 531	- 44,5

Tallene indikerer at Drammen driver mer effektivt og mindre kostbart sammenlignet med andre kommuner i ASSS-nettverket. Samtidig fremkommer det av tallene at Drammen ligger høyere enn kommuner med lavest utgifter i Kostra-gruppe 12, og dette kan indikere et teoretisk handlingsrom. Det vises for øvrig til ytterligere detaljerte tjenesteprofiler som finnes på www.ASSS.no*

Mulige tiltak

Gitt at programområdet skal drives for 10 millioner kroner mindre enn i dag, vil følgende tiltak være aktuelle å vurdere:

Redusere ikke-lovpålagte råd-, veilednings- og oppfølgingstilbud til innbyggere og tjenestemottakere.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	406 366	406 366	406 366	406 366
Vedtak forrige periode				
Andre tiltak	- 6 815	- 13 230	- 13 230	- 13 230
Sum Vedtak forrige periode	- 6 815	- 13 230	- 13 230	- 13 230
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	490	490	490	490
Andre tiltak	- 16 211	- 16 211	- 16 211	- 16 211
Sum Budsjettendringer inneværende år	- 15 720	- 15 720	- 15 720	- 15 720
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	4 764	4 764	4 764	4 764
Sum Lønns- og prisvekst	4 764	4 764	4 764	4 764
Konsekvensjusteringer	- 17 771	- 24 186	- 24 186	- 24 186
Konsekvensjustert ramme	388 595	382 180	382 180	382 180
Innsparingstiltak				
Kostnadsreduksjon ifm nedtrekk bosettingstiltak flyktninger	- 4 182	- 6 630	- 7 854	- 6 936
Sum Innsparingstiltak	- 4 182	- 6 630	- 7 854	- 6 936
Nye tiltak				
Statsbudsjettet: Økte sosialhjelpsutgifter - redusert dagsats tiltakspenger fra 1.1.2022	1 700	1 700	1 700	1 700
Sum Nye tiltak	1 700	1 700	1 700	1 700
Nye tiltak og realendringer	- 2 482	- 4 930	- 6 154	- 5 236
Ramme 2022-2025	386 113	377 250	376 026	376 944

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år, utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Bevilgninger over statsbudsjettet

Alle tiltak som kommer som en konsekvens av statsbudsjettet, er lagt inn på de respektive programområdene. Ved fremleggelsen av rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-25 er all omtale og tilhørende bevilgninger basert på forslaget til statsbudsjett som ble lagt frem av regjeringen Solberg 12. oktober. Selv om midlene som følger av tiltakene, gis som frie inntekter til kommunene, har rådmannen valgt å la pengene følge oppgavene til de programområdene som er berørt. Rådmannen ber om fullmakt fra kommunestyret til å justere programområdenes endelige rammer i tråd med Stortingets vedtak vedrørende statsbudsjettet for 2022.

Innsparingstiltak

Kostnadsreduksjon ifm nedtrekk bosettingstiltak flyktninger

Reduksjon er knyttet til færre deltakere i introduksjonsprogram og derav lavere utgifter til introduksjonslønn. Forslaget til nedtrekk er basert på prognoser om samme antall bosatte som i 2020/2021 og gjennomsnittlig tid i introduksjonsprogram ref. ny Introduksjonslov.

Drammen kommune har per dags dato ikke mottatt anmodning fra IMDi om hvor mange flyktninger som ønskes bosatt i Drammen i 2022. Dersom anmodningen blir på et høyere, eller lavere, antall enn det rådmannen har lagt til grunn, vil anmodningen bli lagt fram til politisk behandling.

Nye tiltak

Statsbudsjettet: Økte sosialhjelpsutgifter - redusert dagsats tiltakspenger fra 1.1.2022

Regjeringen foreslår å harmonisere satsen på tiltakspenger med minste sats på dagpenger. Tiltakspenger kan gis til tiltaksdeltakere som ikke mottar stønader til livsopphold fra folketrygden. Minste dagsats for tiltakspenger er i dag noe høyere enn minstesats for dagpenger. Det kan virke urimelig at en kan få en høyere ytelse med tiltakspenger enn dersom en har vært i arbeid og tjent opp rett til dagpenger. Det foreslås altså å innføre en felles dagsats for tiltakspenger tilsvarende minste sats for dagpenger fra 1. januar 2022. Det legges til grunn at tiltakspengemottakere som allerede mottar supplerende sosialhjelp, vil motta mer sosialhjelp når tiltakspengene reduseres.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Vedtatt i forrige periode	26 850	26 850	26 850	26 850
KK Inventar og utstyr P08 Sosialtj, etabl. og bolig	1 000	1 000	1 000	1 000
DEKF P08 Oppgradering bygningsmassen	13 200	13 200	13 200	13 200
DEKF P08 Kommunale boliger	12 650	12 650	12 650	12 650
Totalsum	26 850	26 850	26 850	26 850

Rammer

Inventar og utstyr

Det er behov for løpende fornyelse av inventar og utstyr. I økonomiplanen videreføres rammen for inventar og utstyr på 1 millioner kroner per år.

Oppgradering av bygningsmassen

Rammen på 10,6 millioner kroner til oppgradering av bygningsmassen i programområdet videreføres årlig i økonomiplanperioden. Dette skal dekke oppgraderinger og modernisering som Drammen Eiendom KF utfører for å dekke slitasje og elde uten at det medfører økt husleie.

For nærmere omtale av hva som planlegges oppgradert vises til vedlagte budsjettinnspill fra Drammen Eiendom KF.

Kommunale boliger

Det foreslås å videreføre rammen på 12,65 millioner kroner til anskaffelse og fornyelse av kommunale boliger. Fra 2021 fikk Drammen Eiendom KF fullmakt til å benytte inntekter fra eiendomssalg (innenfor prosjektet "Fra leie til eie") til å reanskaffe andre eiendommer til samme formål. Det ble samtidig gitt Drammen Eiendom KF fullmakt til å utvikle og tilpasse boligporteføljen ved å kunne selge og kjøpe ny eiendom innenfor de samme rammene.

Kommunens tjenesteområder

Hovedutvalg for kultur, idrett og frivillighet

P09 Kultur, idrett og frivillighet

Programområdet er tilrettelegger og bidragsyter for Drammen Scener, Drammensbadet, museer, kirke, lokal kunst, kulturaktiviteter og arrangement, idrett og friluftsliv samt kulturminnevern. Det driftes bibliotek, samfunnshus, idrettsanlegg, ungdomshus og kulturskole. Det ytes tilskudd til andres idrettsanlegg, kulturhus, scener, museum, teater og fritidstilbud til barn og unge. Området omfatter også skogsdrift i kommunal skog og tilrettelegging for allmennhetens friluftsliv. Programområdet har i tillegg ansvar for innbyggertorgene med møteplassene og frivilligsentralene som skal ivareta informasjon til og dialog med innbyggerne i kommunedelene i kommunen.

P10 Medvirkning og lokaldemokrati

Drammen satser på et aktivt lokaldemokrati. Det skal være enkelt å medvirke og interessant å delta. Programområdet er en del av Drammen kommunes satsing på å bygge sterkere lokaldemokrati, yte og utvikle nære tjenester og skape aktive lokalsamfunn sammen med innbyggere. Programområdet omfatter etablering og videreutvikling av nærutvalg og lokaldemokratisk verktøykasse, samt opplæringsaktiviteter knyttet til innbyggerinvolvering og medvirkning.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Sum Driftsutgifter	302 249	302 249	302 249	302 249
Sum Driftsinntekter	- 23 488	- 23 488	- 23 488	- 23 488
Sum	278 761	278 761	278 761	278 761

Fordeling per ansvarsområde

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
P09 Kultur, idrett og frivillighet	275 542	275 542	275 542	275 542
P10 Medvirkning og lokaldemokrati	3 219	3 219	3 219	3 219
Sum	278 761	278 761	278 761	278 761

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	271 474	271 474	271 474	271 474
Vedtak forrige periode				
Ikke justere tilskudd med deflator, til lag og foreninger	- 200	- 200	- 200	- 200
Lokaldemokratisk verktøykasse	- 50	- 50	- 50	- 50
Andre tiltak	- 1 100	- 1 100	- 1 100	- 1 100
Sum Vedtak forrige periode	- 1 350	- 1 350	- 1 350	- 1 350
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	333	333	333	333
Andre tiltak	2 226	2 226	2 226	2 226
Sum Budsjettendringer inneværende år	2 559	2 559	2 559	2 559
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	3 578	3 578	3 578	3 578
Sum Lønns- og prisvekst	3 578	3 578	3 578	3 578
Konsekvensjusteringer	4 787	4 787	4 787	4 787
Konsekvensjustert ramme	276 261	276 261	276 261	276 261
Nye tiltak				
Telefoni	1 000	1 000	1 000	1 000
Tilskudd til drift av utebadet (Drammensbadet)	1 500	1 500	1 500	1 500
Sum Nye tiltak	2 500	2 500	2 500	2 500
Nye tiltak og realendringer	2 500	2 500	2 500	2 500
Ramme 2022-2025	278 761	278 761	278 761	278 761

P09 Kultur, idrett og frivillighet

Utfordringsbildet for programområdet

Programområdet gir tilskudd til både store profesjonelle aktører, foreninger og arrangement. Tilskuddene ble i 2021 ikke justert for lønns- og prisvekst. Dette har medført økte priser og færre tilbud til publikum, noe aktørene melder om vil skje i enda større grad dersom tilskudd ikke justeres kommende år.

Tjenestene som leveres av programområdet når mange, og det er spesielt stort press på tilrettelegging for idrett og friluftsliv. Naturområdene blir benyttet stort sett hele året, og det kreves kvalitet i tilretteleggingen. Dette er utfordrende innenfor stramme rammer. Idrettsanleggene i kommunen har stort mangfold i eierskap og driftsformer, og det etterlyses større likhet i fordelingen av ressurser mellom kommuneide og lagseide anlegg.

Økte energiutgifter vil påvirke området i stor grad da det er betydelige utgifter knyttet til drift av anlegg, blant annet for islegging.

Programområdet har utfordringer knyttet til drift og investeringer på grunn av betydelig vedlikeholdsetterslep på noen anlegg for idrett og aktivitet. I tillegg er det innført nye regler for miljøsikring av kunstgressanlegg. Dette får betydning både for kommunens egne anlegg og de som er i andres eie.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 273 millioner kroner i 2022. Rådmannen har lagt til grunn at programområdet kan ha grunnlag for å synliggjøre et handlingsrom på 16,7 millioner kroner i løpet av fireårsperioden. Dette utgjør cirka 6,3 prosent av rammen. Begrunnelsen for dette ligger i at programområdet har mindre grad av lovpålagte tjenester og at gjeldende lovverk sier lite om nivå på tjenestene.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises hvor mye Drammen kommune bruker til kulturformål, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 390 Den norske kirke	373	- 10
- 392 Andre religiøse formål	118	2
- 393 Gravplasser og krematorier	126	7
Kirke totalt	617	- 1
- 231 Aktivitetstilbud barn og unge	134	- 28
- 370 Bibliotek	245	- 0
- 373 Kino	-	- 4
- 375 Muséer	62	5
- 377 Kunstformidling	274	12
- 380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	79	- 13
- 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	605	-
- 383 Musikk- og kulturskoler	245	11
- 385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	281	- 6

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 386 Kommunale kulturbygg	227	- 4
- 335 Rekreasjon i tettsted	426	18
- 360 Naturforvaltning og friluftsliv	83	- 6
- 365 Kulturminner	12	- 1
Kultur og idrett totalt	2 673	-15

Gitt at programområdet skal drives for 16,7 millioner kroner mindre enn i dag, vil følgende tiltak være aktuelle å vurdere:

Programområdet har i dag desentraliserte tilbud. Dette gir brukere tilbud i sitt nærområde, men gir merkostnader i husleie og personell. Dette dreier seg om bibliotektenester og tilbud til barn og unge.

Redusert eller innkortede sesonger for ulike sesongtilbud knyttet til idrett og aktivitet må også utredes nærmere (skiløyper, isflater)

Programområdet gir hodestøtte til idrett og støtte til lag og foreninger som ikke har underliggende tilskuddsavtale med stat eller fylke. Dette er støtte som ikke er lovpålagt.

Programområdet gir 98 millioner i tilskudd til fem store aktører. Den norske kirke, Drammensbadet, Drammen Scener, Brageteateret og Drammens museum.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	268 216	268 216	268 216	268 216
Vedtak forrige periode				
Ikke justerte tilskudd med deflator, til lag og foreninger	- 200	- 200	- 200	- 200
Andre tiltak	- 1 100	- 1 100	- 1 100	- 1 100
Sum Vedtak forrige periode	- 1 300	- 1 300	- 1 300	- 1 300
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	323	323	323	323
Andre tiltak	2 233	2 233	2 233	2 233
Sum Budsjettendringer inneværende år	2 556	2 556	2 556	2 556
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	3 571	3 571	3 571	3 571
Sum Lønns- og prisvekst	3 571	3 571	3 571	3 571
Konsekvensjusteringer	4 827	4 827	4 827	4 827
Konsekvensjustert ramme	273 042	273 042	273 042	273 042
Politisk vedtak				
Harmonisering av tilskudd til lagseide idrettsanlegg. Strakstiltak for vintersesongen 2021-2022	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Politisk vedtak	1 000	1 000	1 000	1 000
Nye tiltak				
Telefoni	1 000	1 000	1 000	1 000
Tilskudd til drift av utebadet (Drammensbadet)	1 500	1 500	1 500	1 500
Sum Nye tiltak	2 500	2 500	2 500	2 500

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Nye tiltak og realendringer	2 500	2 500	2 500	2 500
Ramme 2022-2025	276 542	276 542	276 542	276 542

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse sammen med budsjettendringer innværende år utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Tilskudd til lag og foreninger

I økonomiplan 2021-2024 ble det vedtatt at tilskudd til lag og foreninger ikke skulle justeres med deflator, med en effekt på 3,5 millioner kroner. Denne ble vedtatt økt med ytterligere 0,2 millioner ut planperioden fra 2022.

Engangsbevilgninger

Bevilgninger til støtte til nytt studenthus, driftstilskudd til Fossekleiva og driftstilskudd til Portåsen var engangsbeløp i 2021 som trekkes ut av programområdets budsjettamme for resten av planperioden.

Miljøtilpasning

Krav om miljøtilpasning vil også gjelde for kunstgress eiet av idrettslag. Under utredning av likebehandling av kommunale og lagseide anlegg har et innspill vært ønske om tilskudd til oppgradering etter nytt regelverk tilsvarende det som skal gjøres på kommunalt eide anlegg. Kostnaden er anslått til 0,2 millioner kroner per anlegg, men det har ikke vært holdt anbudsprosess på dette arbeidet. Egne anlegg finansieres over investeringer, mens lagseide anlegg må finansieres over driftsbudsjettet. Rådmannen legger til grunn at dette finansieres innenfor programområdets rammer.

Drammens museum

Drammens museum har bedt om ekstraordinært bidrag til vedlikehold av bygningsmassen. Det er søkt om 9,5 millioner kroner fordelt over 4 år fra Drammen kommune og Viken fylkeskommune. Rådmannen har ikke funnet rom for å prioritere dette.

Tilskudd til Kirken og andre institusjoner.

Tilskudd til Kirken fastsettes gjennom et eget vedtakspunkt. Rådmannen foreslår at støtten til de store institusjonene og organisasjoner som Kirken, gravplasser og krematorium, Drammensbadet, Drammen Scener, Drammens museum og Brageteatret blir justert med deflator på 2,5 prosent i 2022.

Attic

Det er vedtatt videreføring av Attic dansestudio i kommunal regi. Dette innebærer investering i utstyr, kompensasjon for eventuelt brukt egenkapital for nåværende AS i perioden fram til nyttår og driftskostnader fra 2022. Rådmannen kommer tilbake til dette i 1. tertial.

Støtte til drift av idrettsanlegg

I saken om rammer for arbeid med handlings- og økonomiplan 2022-25 ble harmonisering av støtte til drift av idrettsanlegg prioritert. Rådmannen fremmer en sak til hovedutvalget for kultur, idrett og frivillighet som et kunnskapsgrunnlag knyttet til mulige løsninger for harmonisering av støtte til eksisterende aktivitetsskapende arenaer, i påvente av arbeidet med temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Fritidskortet

Statens prøveordning med Fritidskortet forlenges i 2022, og Drammen kommune er en del av prosjektet. For 2021 ble kommunen tildelt 12,9 millioner kroner

Nye tiltak

Telefoni

Kommunen har behov for å oppgradere og optimalisere bruken av sitt telefonisystem, for å nå innbyggere på en trygg og enhetlig måte. Utviklingen innenfor telefoni og digitale løsninger har gått fort de senere år og behovet for økt kompetanse innenfor området er stort.

Det er også behov for å gjennomføre effektiviseringstiltak og å ta i bruk ny teknologi. Vurdering og utfasing av gamle løsninger som f. eks fast telefoni og ta i bruk gode og kostnadseffektive mobilløsninger vil være en del av dette arbeidet. Dagens løsninger har vist seg å falle ut i enkelte tilfeller. Dette har medført at enkelte viktige nummer, også hos kommunens helsetjeneste, ikke er tilgjengelig for innbyggerne under nedetiden. Rådmannen vil derfor styrke arbeidet, slik at det etableres en robust forvaltning av kommunens telefoniløsninger, med fokus på kommunens innbyggere og effektiv bruk for alle aktører.

Tilskudd til drift av utebadet (Drammensbadet)

Tilskuddet til Drammensbadet økes med 1,5 millioner kroner, slik at utebadet kan holdes åpent.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Vedtak i forrige periode	35 500	35 500	35 500	35 500
KK P09 Oppgradering arena, anlegg og natur	9 200	9 200	9 200	9 200
KK P09 Maskiner, inventar og utstyr	8 800	8 800	8 800	8 800
KK P09 Kirken	7 500	7 500	7 500	7 500
DEKF P09 Oppkjøp av friluft / naturområder	3 000	3 000	3 000	3 000
DEKF P09 Oppgradering bygningsmassen	8 000	8 000	8 000	8 000
Totalsum	36 500	36 500	36 500	36 500

Rammer

Maskiner, inventar og utstyr

I økonomiplanen videreføres rammen for anskaffelse av maskiner, utstyr og inventar på 8,8 millioner kroner per år. Det er behov for løpende fornyelse av dette.

Arena, idrett og friluftsliv leverer tjenester på anlegg som krever utstyr i form av store maskiner for å gi den ønskede kvaliteten på anleggene kommunen forvalter. Virksomhetens maskinpark består av blant annet løypemaskiner, snøscootere, ismaskiner, traktorer, redskapsbærere (små traktorer) og skogsmaskiner, samt andre mindre håndholdte maskiner. For å sikre en periodisk utskiftning av maskinparken er det utarbeidet en 12-årsplan for dette. Midler brukes også til større kjøp av inventar og utstyr til scener, bibliotek og kulturskole.

Oppgradering av arena, anlegg og natur

I økonomiplanen videreføres rammen til oppgradering av arena, anlegg og natur på 9,2 millioner kroner per år, inklusiv en million kroner per år til natur-restaurering etter kommunestyrets vedtak.

Drammen kommune har ti kunstgressbaner i full størrelse som oppgraderes rullerende. Krav til miljø er inkludert i kostnad som er estimert til 5,5 millioner kroner etter tilskudd fra tippemidler. Øvrige 2,7 millioner kroner brukes blant annet til oppgradering av løypenettet i marka. Det vil være behov for klimatilpasning av alle baner i løpet av økonomiplanperioden, og kostnadene er anslått til 2 millioner kroner. Kunstgressbaner i nærheten av skoler er ikke en del av programrådets ansvar.

Kirken

Det foreslås å videreføre rammen på 7,5 millioner kroner per år til oppgradering av kirkelige bygninger, kirkegårder, gravlunder og krematorier. Kirken melder i sitt budsjettforslag vesentlig større behov for å ta igjen etterslep, men også for kjøp av areal til ny gravlund. For nærmere omtale se kirkens forslag til budsjett.

Oppgradering av bygningsmassen

Rammen på 8 millioner kroner til oppgradering av bygningsmassen i programområdet videreføres årlig i økonomiplanperioden.

Oppkjøp av friluft-/naturområder

Det er behov for midler til å kunne kjøpe opp tomter eller områder i friluft/naturområder som kommer til salg. Beløpet bevilges til Drammen Eiendom KF som forestår oppkjøp i samarbeid med virksomheten i programområdet. Det foreslås å videreføre årlig ramme på 3 millioner kroner.

P10 Medvirkning og lokaldemokrati

Utfordringsbildet for programområdet

Nærutvalgene er etablert og skal videreutvikles. Nærutvalgene melder behov for å jobbe mer med å skape felles forståelse for nærutvalgets mandat, rolle og oppgaver, samt hvordan nærutvalgene kan nå ut til innbyggere i kommunedelene. Dette vil det jobbes videre med i 2022.

Erfaringene etter snart ett års drift av nærutvalgene er at forventningene til de lokale koordinatorene (2,5 årsverk) er store, både med tanke på tilstedeværelse i knutepunktene samt oppfølging av nærutvalgene og deres initiativ. De lokale koordinatorene har i hovedsak prioritert oppfølging av nærutvalgene.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Rådmannen har foreløpig ikke lagt til grunn at programområdet skal bidra med å synliggjøre et beløpsfestet handlingsrom i løpet av fireårsperioden. Programområdet kan likevel bli omfattet av innsparingskrav senere i planperioden.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	3 258	3 258	3 258	3 258
Vedtak forrige periode				
Lokaldemokratisk verktøykasse	- 50	- 50	- 50	- 50
Sum Vedtak forrige periode	- 50	- 50	- 50	- 50
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	11	11	11	11
Andre tiltak	- 7	- 7	- 7	- 7
Sum Budsjettendringer inneværende år	3	3	3	3
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	8	8	8	8
Sum Lønns- og prisvekst	8	8	8	8
Konsekvensjusteringer	- 39	- 39	- 39	- 39
Konsekvensjustert ramme	3 219	3 219	3 219	3 219
Ramme 2022-2025	3 219	3 219	3 219	3 219

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom planperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse sammen med budsjettendringer inneværende år utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Rådmannen foreslår ingen rammejusteringer utover reduksjon av midler til pilotering av lokaldemokratisk verktøykasse.

Kommunens tjenestoområder

Hovedutvalg for tekniske tjenester

P11 Utbygging og samferdsel

Utbygging og samferdsel omfatter utbygging, forvaltning og drift av veier, gater, parker og plasser i Drammen kommune, samt myndighetsutøvelse innen disse fagområdene. Dette inkluderer byggherre-ansvaret for utbygging av kommunal infrastruktur, i tillegg til prosjektutvikling, forhandling og oppfølging av utbyggingsavtaler med eksterne utbyggere, i tilknytning til kommunal infrastruktur. Kommunal forvaltning, myndighetsutøvelse og håndheving av parkering ligger også til programområdet.

P12 Vann, avløp og renovasjon

Vann, avløp og renovasjon omfatter utbygging, vedlikehold og drift av kommunens vann- og avløpstjenester. Kommunal renovasjon omfattes også av programområdet, men ivaretas av Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS (RfD). Drammen kommune eier det interkommunale selskapet sammen med kommunene Lier, Øvre Eiker, Modum og Sigdal.

P13 Arealplan, klima og miljø

Arealplan, klima og miljø omfatter arealplanlegging, byggesaksbehandling, geodata/karttjenester, landbruks- og miljøforvaltning, bevillingssaker, samt koordinering av kommunens klimaarbeid.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Sum Driftsutgifter	492 434	490 934	490 934	490 934
Sum Driftsinntekter	- 516 640	- 533 497	- 550 986	- 550 986
Sum	- 24 206	- 42 563	- 60 052	- 60 052

Fordeling per ansvarsområde

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
P11 Utbygging og samferdsel	99 274	98 274	98 274	98 274
P12 Vann, avløp og renovasjon	- 170 420	- 184 977	- 202 466	- 202 466
P13 Arealplan, klima og miljø	46 940	44 140	44 140	44 140
Sum	- 24 206	- 42 563	- 60 052	- 60 052

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	- 5 669	- 5 669	- 5 669	- 5 669
Vedtak forrige periode				
Arealdelen til kommuneplanen	- 500	- 2 000	- 2 000	- 2 000
Drammen Drift, bortfall eksternt salg	- 1 000	- 2 000	- 2 000	- 2 000
Gatelys fylkesveier	- 1 300	- 1 300	- 1 300	- 1 300
Oppdatering datagrunnlag Geodata	- 1 100	- 1 100	- 1 100	- 1 100
Tap av inntekter Geodata for Sande kommune	- 800	- 2 100	- 2 100	- 2 100
Økte gebyrer	- 11 903	- 26 460	- 43 949	- 43 949
Sum Vedtak forrige periode	- 16 603	- 34 960	- 52 449	- 52 449
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	901	901	901	901
Andre tiltak	- 538	- 538	- 538	- 538
Sum Budsjettendringer inneværende år	363	363	363	363
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	- 2 296	- 2 296	- 2 296	- 2 296
Sum Lønns- og prisvekst	- 2 296	- 2 296	- 2 296	- 2 296
Konsekvensjusteringer	- 18 536	- 36 893	- 54 382	- 54 382
Konsekvensjustert ramme	- 24 206	- 42 563	- 60 052	- 60 052
Ramme 2022-2025	- 24 206	- 42 563	- 60 052	- 60 052

P11 Utbygging og samferdsel

Utfordringsbildet for programområdet

Etterslep harmonisering

Gråsoneveier

Det er behov for en gjennomgang og harmonisering av kommunens ressursbruk når det gjelder drift og vedlikehold av private veier, der de tre tidligere kommunene har hatt ulik praksis. Private veier utgjør en betydelig del av veinettet i kommunen, og en slik gjennomgang kan derfor påvirke de økonomiske rammene for programområdet. Rådmannen vil fremme egen politisk sak om gråsoneveier i løpet av 2022.

Utfartsparkering

Det er behov for en gjennomgang og harmonisering av kommunens ressursbruk når det gjelder drift og vedlikehold av utfartsparkeringer, der de tre tidligere kommunene har hatt ulik praksis. Drift av utfartsparkeringer er sterkt etterspurt, og en slik gjennomgang kan påvirke de økonomiske rammene for programområdet.

Vedlikeholdsetterslep vei

Det samlede vedlikeholdsetterslepet på vei var beregnet til 860 millioner kroner, ved etableringen av kommunen ved inngangen til 2020. Det samlede etterslepet har etter dette økt, som følge av de økonomiske rammene.

Inntekter parkering

En økende andel el-biler vil redusere inntektene på parkering dersom det ikke foretas en justering. Dette må ses opp mot gjeldende lovverk da man er avhengig av en fortolkning eller endring i retning av å kunne ta mer enn 50 prosent avgift for el-biler.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjettamme i gjeldende økonomiplan på 102 millioner kroner. Rådmannen har lagt til grunn at programområdet kan ha grunnlag for å synliggjøre et handlingsrom på 3 millioner kroner i løpet av fireårsperioden. Dette utgjør cirka 3 prosent av rammen. Begrunnelsen for dette ligger i at programområdet har mindre grad av lovpålagte tjenester.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises hvor mye Drammen kommune bruker til samferdsel og infrastruktur, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 330 Samferdselsbedrifter/transporttiltak	- 340	- 15
- 332 Kommunale veier	1 289	48,8
Samferdsel totalt	949	33,8

Innenfor området samferdsel indikerer tallene et teoretisk innsparingspotensial, men kommuner som sammenlignes med Drammen har mindre vinterdrift enn Drammen kommune. Det vil si at Drammen har høyere brøytekostnader sammenlignet med kommuner som Kristiansand, Fredrikstad og Sandnes på grunn av klimaforhold.

Indikatoren «Netto driftsutgifter per innbygger kommunale veier» inkluderer avskrivninger. For Drammen vil avskrivninger utgjøre 40 prosent av kostnaden i 2020. Sammenligningsgrunnlaget vil påvirkes av kommuners nåværende og fremtidige investeringer. Det vil derfor være vanskelig å bruke KOSTRA som sammenligningsgrunnlag for å skape større handlingsrom innenfor tjenesten samferdsel. Det vises for øvrig til ytterligere detaljerte tjenesteprofiler som finnes på www.ASSS.no

Mulige tiltak

Gitt at programområdet skal drives for 3 millioner kroner mindre enn i dag, vil følgende tiltak være aktuelle å vurdere:

- Redusert standard på veidrift og vedlikehold. Mulig med innsparinger grunnet senket driftsnivå, men viktig at nivået holdes over «smertegrensen». Mye er bundet opp i avtaler.
- Effektivisering av prosesser, mer arbeid på tvers.
- Fokus på koordinering av planlegging/gjennomføring av tiltak innenfor infrastruktur og samferdsel (eksempelvis koordinering av VA-anlegg og veitiltak). Kan stadig bli bedre koordinering mot andre private/offentlige utbyggere/kabelaktører.
- Generelt for programområdet vil det være mulig med effektivisering for å få mer produksjon ut av hver investert krone.
- Lokalisering av felles funksjoner innenfor kommunalsjefområdet kan gi effekter (eksempelvis forvaltningsavdelingene)
- Via utbyggingsavtaler kan det være mulig å hente inn enda større bidrag fra private/offentlige utbyggere for å finansiere kommunal infrastruktur. Dette kan minske behovet for investeringsmidler og/eller øke utbyggingsvolumet for kommunal infrastruktur
- Priser på parkering. Normalt årlig overskudd fra parkering på omkring 20 millioner kroner som overføres til kommunekassa. Situasjonen rundt pandemien i 2020 og 2021 har gitt store utfordringer, men vi er på vei tilbake til normal drift.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	102 802	102 802	102 802	102 802
Vedtak forrige periode				
Drammen Drift, bortfall eksternt salg	- 1 000	- 2 000	- 2 000	- 2 000
Gatelys fylkesveier	- 1 300	- 1 300	- 1 300	- 1 300
Sum Vedtak forrige periode	- 2 300	- 3 300	- 3 300	- 3 300
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	367	367	367	367
Andre tiltak	- 287	- 287	- 287	- 287
Sum Budsjettendringer inneværende år	81	81	81	81
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	- 1 308	- 1 308	- 1 308	- 1 308
Sum Lønns- og prisvekst	- 1 308	- 1 308	- 1 308	- 1 308
Konsekvensjusteringer	- 3 527	- 4 527	- 4 527	- 4 527
Konsekvensjustert ramme	99 274	98 274	98 274	98 274
Politisk vedtak				
Drift av elektrisk bysykkelordning	450	450	450	450
Rammejustering, resterende midler til drift av elektrisk bysykkelordning avsettes innenfor rammen	- 200	- 200	- 200	- 200
Sum Politisk vedtak	250	250	250	250
Nye tiltak og realendringer	250	250	250	250
Ramme 2022-2025	99 524	98 524	98 524	98 524

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse sammen med budsjettendringer inneværende år utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Driftskostnader

Nye infrastrukturanlegg må overtas til drift. I 2021 kommer det nye veianlegg og nye park-/grøntanlegg som krever henholdsvis 350 000 kroner og 100 000 kroner ekstra til drift og vedlikehold i 2022. Det må foretas en omprioritering innen rammen for å håndtere kostnaden.

Kommunen finansierer i dag drift og vedlikehold av cirka 16 000 gatelys langs deler av et omfattende nett av fylkesveier i kommunen. Viken fylkeskommune har uttalte intensjoner om å innfase disse utgiftene i egne budsjetter, uten at det foreligger en endelig avklaring. Kommunens merutgifter utgjør cirka 1,3 millioner kroner per år. Budsjettmidler ble bevilget for 2021, men er ikke videreført i kommende år.

En økende andel elbiler reduserer kommunens inntektsgrunnlag.

For virksomhet parkering, som budsjetterer med et årlig overskudd og bidrag til kommunekassen, er det økonomiske resultatet påvirket av belegg, avgiftssatser og avgiftstider. Pandemien har påvirket parkeringsbelegget de to siste år, men virksomheten budsjetterer for et belegg tilsvarende et normalt driftsår i 2022.

En hovedutfordring for virksomheten er en økende andel elbiler som betaler 50 prosent parkeringsavgift. Denne utviklingen reduserer virksomhetens inntektsgrunnlag og påvirker de årlige bidragene til kommunekassen. Inntektsreduksjonen for 2022 er beregnet til 4 millioner kroner, uten merverdiavgift. Det fører til at virksomheten etter regulering av takster og gebyrer forventer en samlet reduksjon i resultatet på 1 millioner kroner fra 2022. Dette inntektstapet vil øke med en stadig økende andel elbiler.

Retningslinjer for parkeringsavgift for elbiler

Regjeringen sendte i 2018 forslag til lovvedtak til Stortinget for endringer i vegtrafikkloven. Loven ble blant annet foreslått endret slik at elektriske og hydrogendrevne kjøretøy ikke skal betale mer enn 50 prosent av prisen for parkering på avgiftsbelagte kommunale parkeringsplasser, sammenlignet med bensin- og dieseldrevne biler. Drammen kommune har forholdt seg til lovforslaget og prissatt avgift for elbiler som parkerer langs kommunale, avgiftsbelagte gater til 50 prosent av ordinær pris.

Lovforslaget oppfattes likevel som uklart når det gjelder kommunenes handlingsrom og mulighet for å kunne ta inntil 100 prosent betalt for elbiler. Rådmannen avventer derfor klarere retningslinjer fra Samferdselsdepartementet, som grunnlag for å fremme en politisk sak om avgiftsnivået for parkering av elbiler langs kommunale avgiftsbelagte strekninger.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Endrede kostnader	135 000	260 000	210 000	103 000
KK P11 Bybru	135 000	260 000	210 000	103 000
Nytt tiltak	38 300	72 800	61 300	15 400
Ny gang- og sykkelundergang Ryddinggangen -	-	35 000	17 500	1 400
KK P11 Merverdiavgift på anleggsbidrag finansiert av utbyggere	38 300	37 800	43 800	14 000
Vedtatt i forrige periode	159 000	159 000	158 000	140 000

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
KK P11 Vei	56 000	56 000	68 000	50 000
KK P11 Universell utforming	2 000	2 000	2 000	2 000
KK P11 Trafikksikkerhetstiltak / trygge skoleveier	18 000	18 000	18 000	18 000
KK P11 Sykkelplan	20 000	20 000	20 000	20 000
KK P11 Samarbeid med andre utbyggere	20 000	20 000	20 000	20 000
KK P11 Oppgradering Parker og grøntområder	10 000	10 000	10 000	10 000
KK P11 Oppgradering lekeplasser	6 000	6 000	6 000	6 000
KK P11 Oppgradering av dammer	2 000	2 000	2 000	2 000
KK P11 Maskiner, biler, utstyr og inventar	6 000	6 000	6 000	6 000
KK P11 Kollektiv (Leskur mm.)	3 000	3 000	3 000	3 000
KK P11 Flomsikring	16 000	16 000	3 000	3 000
Totalsum	332 300	491 800	429 300	258 400

Rammer

Flomsikring

Det har i tidligere Nedre Eiker kommune siden 2013 vært arbeidet sammenhengende med flomsikring, i nært samarbeid med NVE. Planen tilsier at dette arbeidet i hovedsak avsluttes i 2023. Kommunen må bekoste 20 prosent av dette arbeidet (som er forutsetningen for at NVE dekker de resterende 80 prosent). I økonomiplanperioden videreføres rammen på 16 millioner kroner til dette i 2022.

Kollektiv

Kommunen har ansvar for fysisk tilrettelegging og installasjoner (leskur mm.) ved holdeplasser for buss på kommunale veier. I økonomiplanperioden videreføres rammen på 3 millioner kroner årlig til dette formålet.

Utskifting av maskiner, biler, utstyr og inventar

Det er behov for jevnlig utskifting av biler, maskiner og utstyr som kommunen eier og bruker i drift og vedlikehold av veier og kommunens park- og grøntarealer. I økonomiplanperioden videreføres rammen på 6 millioner kroner årlig.

Oppgradering av dammer

Denne posten gjelder oppgradering av dammer som ikke kan inngå i P12 (selvkostregimet for vann og avløp). Det eksisterer en rekke dammer som ikke har noen praktisk funksjon lenger. Per nå er det et akutt behov for å oppgradere Åsendammen og noen tilhørende damkonstruksjoner i samme vassdrag. Samlet kostnad for disse tiltakene er foreløpig stipulert til 17 millioner kroner.

Åsendammen ble revurdert av tidligere Nedre Eiker kommune, og det ble klart at dammen ikke tilfredsstillt stabilitet- og dimensjonskrav til flomløp stilt i dam sikkerhetsforskriften. Dammen er ikke stabil mot istrykk siden dammen ikke er boltet til fjell, og flomløpet har ikke kapasitet til dimensjonerende flom.

Rådmannen finner ikke rom for disse tiltakene i 2022. Konsekvensen av dette er at Åsendammen må tappes ned hele eller deler av året. Det foreslås en utredning av hvilke dammer i kommunen som foreslås fjernet, og hvilke som må oppgraderes. Rådmannen kommer tilbake med en ny vurdering i 1. tertial. Utredningsarbeidet og eventuelle nødvendige tiltak i 2022 vil bli dekket innenfor rammen.

Oppgradering av parker og grøntområder, inkludert turveier

Oppgraderinger gir bedre rekreasjonsopplevelser, fremkommelighet for alle i parker og grøntområder, og samtidig reduseres driftskostnadene. I økonomiplanperioden er det satt av 10 millioner kroner årlig til dette formålet.

Samarbeid med andre utbyggere

Mye av aktiviteten i fysisk by- og stedsutvikling baseres på samarbeid mellom kommune, fylke, stat, privat næringsliv og andre aktører. Kommunale investeringer skal primært bidra til å stimulere andres investeringsvilje. Felles og koordinert anleggsgjennomføring gir gjennomgående lavere anleggskostnader totalt sett, og omgivelsene slipper å bli utsatt for ekstra ulemper gjennom flere påfølgende anleggsperioder. Eventuelle fellesskapsløsninger kan ikke alltid avtales på forhånd, men må fremforhandles.

Eksempler på aktuelle tiltak er områderegulering for eksisterende sykehusområde og samarbeidsprosjekter knyttet til Intercity utbyggingen. Fordi fremdrift i mange av oppgavene vil styres av andre offentlige og/eller private utbyggere, er det usikkerhet knyttet til hvilke kostnader dette vil kunne innebære fra år til år. I økonomiplanperioden settes det av 20 millioner kroner årlig til dette formålet.

Sykkelplan

Kommunestyret vedtok 22.9.2020 i sak 110 at det settes av 20 millioner kroner årlig til sykkelplan, med føringer om at skoleveier skal ha prioritet.

Trafikksikkerhetstiltak / trygge skoleveier

Det er behov for å gjennomføre både større tiltak av typen nye fortau og nye gang/sykkelveier, men også enklere og mindre kostbare tiltak som skilting, bommer, siktutbedring, fartsdempende tiltak eller belysning. Tiltakene rettes særlig mot å etablere trafikksikre og attraktive skoleveier. I planperioden videreføres rammen på 18 millioner kroner årlig til dette formålet.

Universell utforming

Universell utforming er nødvendig for å sikre tilgjengelighet for svaksynte og bevegelseshemmede. I planperioden videreføres det 2 millioner kroner årlig til dette formålet.

Oppgradering av vei

Det er et vedlikeholdsetterslep på veier og gang/sykkelveinett, og det er en strategi å ta igjen etterslepet ved å bruke høyere beløp på oppgradering. Behovene gjelder løpende oppgradering av veiene, blant annet reasfaltering og masseutskifting av veier og fortau, og utskifting av veielementer som eksempelvis sluk, stikkrenner, veilys, skilting etc. Opprettelse av snødeponiområder omkring Drammen, Mjøndalen og Svelvik sentrum er inkludert i denne budsjettposten. I planperioden videreføres bevilgningen på 56 millioner kroner årlig til oppgradering av vei og andre oppgaver relatert til vei i 2022.

Enkeltprosjekter**Ny bybru**

Bybrua i Drammen skal rives og erstattes med en ny bru. Arbeidet må koordineres med Bane Nor, som skal bygge og bekoste den delen av brua som går over jernbanesporene på Strømsø. Drammen kommune må bekoste den resterende delen av brua. I sak 110/20 vedtok kommunestyret at ny bybru skal være ett av tre prioriterte investeringsprosjekter. Investeringsbehovet ble opprinnelig anslått til 630 millioner kroner, med en usikkerhetsmargin på +/- 40 prosent. En kvalitetssikringsprosess gjennomført i 2021 viser et investeringsbehov på 780 millioner kroner brutto, med en usikkerhetsmargin på +/- 10 prosent.

Nytt tiltak : Ny gang- og sykkelundergang Ryddinggangen

Drammen kommune har tidligere inngått utbyggingsavtale med Bane Nor med opsjon på bygging av ny gang- og sykkelundergang i forlengelsen av Ryddinggangen på Strømsø. Undergangen vil koble Doktor Hansteins gate med elvepromenaden. Formannskapet besluttet i sak 109/21 å utløse opsjonen. Undergangen bygges av Bane Nor som en del av prosjektet Ny Vestfoldbane Drammen-Kobbervikdalen, og tidspunkt for når arbeidene skal gjennomføres er fastsatt. Kostnaden for undergangen er beregnet til 67,5 millioner kroner inkl. mva. Rådmannen legger til grunn +/- 10 prosent usikkerhet. Kommunen har innhentet bidrag fra eksterne utbyggere på totalt 11 millioner kroner eks. mva. Dette vil bidra i finansieringen av undergangen og reduserer kostnadene for kommunen.

Nytt tiltak : Merverdiavgift på anlegg fullfinansiert av andre utbyggere

I enkelte utbyggingsavtaler som er inngått av formannskapet har Drammen kommune påtatt seg å være byggherre for offentlig infrastruktur som skal fullfinansieres av andre utbyggere, f.eks. ny infrastruktur ved det nye sykehuset, og ny hovedadkomst til Åsen, m.fl.. Dette er i tråd med kommunestyrets vedtak i sak 159/20, og gjøres for at merverdiavgift ikke skal bli en kostnad. Utbyggerne finansierer kostnaden eks. merverdiavgift, da kommunen får fradragsført utgående merverdiavgift på investeringskostnadene.

Tidligere år har inngående moms kompensasjon og/eller momsfradrag blitt inntektsført direkte på prosjektet, og merverdiavgiften har ikke blitt en kostnad i investeringsregnskapet. Det er nå avklart at inngående

merverdiavgift skal føres som en egen post i investeringsregnskapet og ikke direkte mot det enkelte prosjekt. Investeringsbudsjettet må derfor ta høyde for merverdiavgiften, selv om tilsvarende beløp vil bli inntektsført på investeringsregnskapet i samme periode. Beløp for 2022 er anslått til 38,5 millioner kroner. Tilsvarende beløp kommende år vil avhenge av når det enkelte prosjektet blir igangsatt. Dette er en ren teknisk justering som ikke vil påvirke låneopptaket i kommunen.

P12 Vann, avløp og renovasjon

Utfordringsbildet for programområdet

Rentefølsom gebyrutvikling

Det vil være et kontinuerlig behov for investeringsmidler for å skifte ut kondemnabelt ledningsnett og annet utstyr i tillegg til nødvendige nye anlegg for blant annet å håndtere overvannsproblematikk og avløpsrenserekrav. Vann- og avløpsgebyrene er rentefølsomme, som følge av store investeringer som medfører låneopptak.

Forslag til gebyrutvikling

Det foreslås å øke årsgebyrene med 3,5 prosent i 2022 og deretter ytterligere 3,5 prosent per år i planperioden. Det er lagt inn følgende driftstiltak i beregningen, i forhold til 2021:

- Økt kjøp av vann fra Glitrevannverket, beregnet til 2,3 millioner kroner per år. Noe skyldes demografi og økt forbruk, men det meste skyldes lekkasjer som følge av den kalde vinteren 2021 med tilhørende frostskaider på ledningsnettet. Det arbeides med å identifisere og utbedre skadene.
- Økt behov for utskifting av filtermateriale i luftfjerningsanlegg på renseanlegg og pumpestasjoner, beregnet til 1,0 million kroner per år.
- Kunnskapsgrunnlag temaplanarbeidet, med 1,0 million kroner.

Gebyrutviklingen blir da som følger:

Gebyr normalhusholdning	Forbruk (m3)	2021	2022	2023	2024	2025
Årsgebyr vann inklusiv mva.	120,00	3583	3708	3838	3972	4111
Årsgebyr avløp inklusiv mva	120,00	5614	5810	6013	6224	6441
Endring i gebyr fra året før (%)		3,5%	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%

Forslag til gebyrendringer for renovasjon er foreslått av Renovasjonsselskapet for Drammensregionene IKS (rfd). Det fremkommer av gebyroversikt og innspill fra Rfd som ligger som vedlegg til handlings- og økonomiplanen.

På investeringssiden videreføres rammen på 200 millioner kroner per år, der det foreslås prioritert inn en overgang til vannmålere med fjernavlesning med 58 millioner kroner, fordelt på årene 2022-2025, samt en fornyelse av overvannskulverter i forbindelse med jernbaneutbyggingen (InterCity) med 160 millioner kroner, fordelt på årene 2022-2025.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Vann- og avløp må i økonomisk sammenheng i første rekke ses på i perspektiv av kostnadskontroll og utvikling i vann- og avløpsgebyrer. Rådmannen har derfor foreløpig lagt til grunn at programområdet ikke skal bidra med å synliggjøre et beløpfestet handlingsrom for tjenesteområdene samlet sett, i løpet av fireårsperioden. Programområdet vil likevel kunne bli omfattet av innsparingskrav senere i planperioden.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	- 158 708	- 158 708	- 158 708	- 158 708
Vedtatt forrige periode				

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Økte gebyrer	- 11 903	- 26 460	- 43 949	- 43 949
Sum Vedtak forrige periode	- 11 903	- 26 460	- 43 949	- 43 949
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	192	192	192	192
Sum Budsjettendringer inneværende år	192	192	192	192
Lønns- og prisvekst				
Sum Lønns- og prisvekst	0	0	0	0
Konsekvensjusteringer	- 11 711	- 26 268	- 43 757	- 43 757
Konsekvensjustert ramme	- 170 420	- 184 977	- 202 466	- 202 466
Ramme 2022-2025	- 170 420	- 184 977	- 202 466	- 202 466

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse sammen med budsjettendringer inneværende år utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Nytt tiltak	40 000	20 000	-	-
Intercity/Flisebekken	40 000	20 000	-	-
Vedtak i forrige periode	200 000	200 000	200 000	200 000
Vann/avløp	200 000	200 000	200 000	200 000
Totalsum	240 000	220 000	200 000	200 000

Rammer for vann/avløp

Kommunestyret vedtok 22.9.2020 i sak 110 om investeringsnivå at det settes av 200 millioner kroner i snitt til rentable investeringer innen vann og avløp. Dette videreføres i økonomiplanperioden. Det er flere prosjekter som rådmannen ikke har funnet rom for å prioritere økte midler til innenfor rammene som foreligger. Dette gjelder blant annet utskifting av vannmålere som må tas innenfor rammen på 200 millioner til investeringstiltak. En ekstraordinær investering på 60 millioner kroner til Flisebekken er lagt inn som tillegg fordi denne må samordnes med Intercity-prosjektet.

Nytt tiltak: Oppgradering av vann- og avløpsledninger som krysser Bane Nor sitt InterCity-prosjekt

Som følge av Bane Nors InterCity-prosjekt og jernbaneutbyggingen gjennom Drammen vurderes det som nødvendig å oppgradere en andel av infrastrukturen for vann- og avløpstjenestene, blant annet Flisebekken 2, samtidig. Det er stor usikkerhet knyttet til når i perioden disse kostnadene vil oppstå, da fremdriften styres av Bane Nor. Flisebekken er imidlertid klarlagt og kontraktsfestet. Dette ble avklart ved behandlingen av forrige økonomiplan/1. tertialrapport. Det foreslås i denne handlings- og økonomiplanen å bevilge 60 millioner kroner til prosjektet Flisebekken fordelt med 40 millioner kroner i 2022 og 20 millioner kroner i 2023.

Digitale, fjernavleste vannmålere og infrastruktur for datainnsamling

Dette prosjektet prioriteres innenfor investeringsrammen. Målet i "hovedplan for vannforsyning og avløp

i Drammensregionen" var å stabilisere vannuttaket fra Glitrevannverket på 2004-nivå, for å unngå store investeringer i nye vannkilder. Strategiene for å nå dette målet var vannmålere til alle, etablering av sonevannmålere og fjernovervåking på det kommunale vannledningsnettet, samt økt intensitet med hensyn til lekkasjesøk og påfølgende reparasjon av påviste lekkasjer. Strategien var også at kommunen skulle eie vannmålerne for å sikre kvaliteten i grunnlaget for beregning av vann- og avløpsgebyr, samt at ansvar og risiko for feil og mangler ved måleren ligger hos kommunen og ikke hos abonnentene. Kommunen er dermed også ansvarlig for utskifting av vannmåleren.

Det er per 1. oktober 2021 installert cirka 35 000 mekaniske vannmålere i bolig- og næringseiendommer i Drammen kommune, og disse har en forventet levetid på seks til åtte år. I dag leser abonnenten selv av vannmålerstand og rapporterer til kommunen tre ganger i året. Innhenting og kvalitetssikring av data fra rapporteringen er krevende. Det har derfor vært testet ut muligheten for å benytte fjernavleste vannmålere.

I påvente av bedre kvalitet på fjernavleste målere er planlagt utskifting av vannmålere satt på vent. I løpet av de neste fire årene må derfor 60 prosent av vannmålerne skiftes ut. De nye vannmålerne vil ha mulighet for fjernavlesning, og vil ha en levetid på anslagsvis 12 år.

Det planlegges å skifte ut alle de mekaniske målerne med fjernavleste målere over en fireårsperiode. Det er gjennomført en analyse som viser klare fordeler ved å effektivisere, forenkle og kvalitetssikre datagrunnlaget for fakturering av vann- og avløpsgebyrene. Det anslås at det kan spares inntil to årsverk ved å automatisere innhenting av data fra vannmålere. Det vil ikke være regningssvarende å opprettholde både et manuelt og et digitale system for innhenting av avlesninger.

Kostnadene i planperioden er anslått til 6 millioner kroner til infrastruktur/dataplattform. I tillegg kommer kostnaden ved å innhente etterslepet med utskifting av målere, samt kostnader forbundet med å fremskynde utskifting av de resterende 40 prosent.

Innsamling av mer korrekt «sanntidsdata» om vannforbruk gir ny, bedre og oppdatert innsikt. Denne kan brukes for å skalere kapasitet, oppdage vannlekkasjer raskt og gi abonnentene nye tjenester. Dette prosjektet er viktig å gjennomføre, nettopp for å kunne få tilgang til "ferskvare"-data i analysearbeidet, som igjen gir et bedre beslutningsgrunnlag for prioritering av investeringsprosjekter i forbindelse med fornying og rehabilitering av ledningsnettet.

P13 Arealplan, klima og miljø

Utfordringsbildet for programområdet

Inntektspotensial

Drammen kommune har fortsatt et visst antall saker hvor lovpålagte saksbehandlingsfrister oversittes, og dette medfører frafall av gebyrinntekter. Rådmannen vil fremme en politisk sak om økt delegasjon i dispensasjonssaker, som ett av flere tiltak for å redusere antall saker der kommunen oversitter lovpålagte frister.

Antall saker kan svinge mye fra år til år. Dette gjør inntektsnivået lite forutsigbart. Det vil være nødvendig å kunne omprioritere ressurser innen arealplan, fra områdeplanlegging i egen regi til behandling av eksterne planinitiativ som genererer gebyrinntekter.

Det innføres et nytt gebyrregulativ i 2022, for behandling av reguleringsplaner, byggesaker og oppmålingssaker. Dette kommer i tillegg til kommunestyrets vedtak om full selvkostfinansiering av byggesaker, samt 10 prosent gebyrøkning for behandling av reguleringsplaner og oppmålingssaker fra og med 2021. Den samlede effekten av disse tiltakene forventes å bli både større forutsigbarhet når det gjelder budsjettering av inntekter og økte inntekter for programområdet. Regulativet er under revidering og inntil det er vedtatt gjelder samme gebyrer som i 2021.

Miljøsertifisering - konseptvalg

Rådmannen skal i 2022 utrede system for miljøstyring og eventuelle sertifiseringsordninger, som en del av kommunens strategiske arbeid.

Et miljøstyringssystem består av et sett med prosedyrer og rutiner som skal sikre høy miljøstandard i virksomheten. Miljøsertifisering er en ekstern verifisering av miljøstyringssystemet.

Flere av kommunens virksomheter er i dag sertifiserte etter ordningen Miljøfyrtårn. Det er derfor viktig å avklare hva slags miljøstyringssystem Drammen kommune skal ha, da kommunens virksomheter trenger føringer på hvorvidt dagens ordning skal opprettholdes.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 48 millioner kroner. Rådmannen har lagt til grunn at programområdet kan ha grunnlag for å synliggjøre et handlingsrom på 2 millioner kroner i løpet av fireårsperioden. Dette utgjør cirka 4,2 prosent av rammen.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises hvor mye Drammen kommune bruker til programrådets tjenester, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 301 Plansaksbehandling	237	12,4
- 302 Byggesaksbehandling og eierseksjonering	74	10
- 303 Kart og oppmåling	142	10,2
Totalt	453	32,6

Kostra-tallene kan indikere at Drammen driver tjenester innenfor plan- og byggesak dyrere enn sammenlignbare kommuner.

Innenfor tjenesteområdet er det allerede satt i gang en innsparing på byggesak fra 2021 som baserer seg på 100 prosent selvkost. I tallene netto driftsutgifter per innbygger inkluderes cirka 35 prosent avskrivninger. Dette vil påvirke sammenligningsgrunnlaget i form av kommuners nåværende og fremtidige investeringer. Kostra-tallene innenfor dette området vil det derfor være utfordrende å sammenligne.

Mulige tiltak

Gitt at programområdet skal drives for 2 millioner kroner mindre enn i dag, vil følgende tiltak være aktuelle å vurdere:

Bemanningsreduksjon

Øke inntektene for definerte gebyrfinansierte oppgaver. Fra 1.1.2022 tas nytt gebyrregulativ basert på 100 prosent selvkost i bruk.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	50 238	50 238	50 238	50 238
Vedtak forrige periode				
Arealdelen til kommuneplanen	- 500	- 2 000	- 2 000	- 2 000
Oppdatering datagrunnlag Geodata	- 1 100	- 1 100	- 1 100	- 1 100
Tap av inntekter Geodata for Sande kommune	- 800	- 2 100	- 2 100	- 2 100
Sum Vedtak forrige periode	- 2 400	- 5 200	- 5 200	- 5 200
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	342	342	342	342

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Andre tiltak	- 251	- 251	- 251	- 251
Sum Budsjettdringer inneværende år	91	91	91	91
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	- 988	- 988	- 988	- 988
Sum Lønns- og prisvekst	- 988	- 988	- 988	- 988
Konsekvensjusteringer	- 3 298	- 6 098	- 6 098	- 6 098
Konsekvensjustert ramme	46 940	44 140	44 140	44 140
Ramme 2022-2025	46 940	44 140	44 140	44 140

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse sammen, med budsjettendringer inneværende år, utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Vedtak forrige periode

Tap av inntekter Geodata for Sande kommune

I medhold av vertskommuneavtale med Sande kommune har Geodataavdelingen i tidligere Drammen kommune utført oppgaver med kartforvaltning, saksbehandling, forvaltning av planregister mv. tilsvarende et kjøp av tjenester til en verdi av rundt 1 million kroner. Herunder har en også behandlet saker etter matrikkelloven. Disse sakene er gebyrbelagt, og dette tilsvarer et inntektstap på 1,9 millioner kroner. Totalt innebærer dette et tap av inntekter på 2,9 millioner kroner. I løpet av økonomiplanperioden vil kapasiteten tilpasses saksmengden i nye Drammen, basert på naturlig avgang blant medarbeiderne på det aktuelle fagområdet.

Kommunens tjenesteområder

Formannskap

Formannskapets kompetanseområde følger av kommunelovens bestemmelser og kommunens reglement for kompetanse og delegering i Drammen kommune. Formannskapet er kommunens økonomiutvalg og er også fast planutvalg etter plan- og bygningsloven. Formannskapet skal behandle saker relatert til kommuneplan, områdeplaner, kommunedelplaner og områderegulering. Løpende oppfølging av kommunens eierpolitikk og forvaltning av kommunens eierposisjoner er formannskapets ansvar. Formannskapet har tilsvarende ansvar for oppfølging av regionale spørsmål.

P14 Ledelse, styring og administrasjon

Programområdet omfatter Drammen kommune som administrativ organisasjon og styringssystemene som benyttes for kunne levere de tjenester som er vedtatt. Programområdet består i hovedsak av rådmannen og administrativ ledelse, sentrale fagstaber, utvikling og digitalisering, fellestjenester, kommuneadvokaten og hovedtillitsvalgte og hovedverneombudet.

P15 Samfunnssikkerhet

Programområdet omfatter tilskudd til Drammensregionens Brannvesen (DRBV) IKS, Sør-Øst 110 IKS sentral i Buskerud og Vestfold (Viken), samt tilskudd til Sivilforsvaret og interkommunalt utvalg mot akutt forurensning (IUA), der 22 kommuner i Viken og Vestfold og Telemark fylkeskommuner samarbeider for å håndtere forurensning fra olje og andre kjemikalier. Programområdet er ansvarlig for etablering og drift av kommunens beredskapsorganisasjon og vil bistå med samordningsoppgaver. Dette gjelder også rapportering til Statsforvalteren som over og fører tilsyn med kommunenes beredskap.

P16 Næring

Kommunen har en viktig rolle som vertskap og tilrettelegger for vekst og omstilling i det lokale og regionale næringslivet. Dette innebærer blant annet å legge til rette for gode rammebetingelser for eksisterende næringsliv, virksomheter som ønsker å etablere seg i kommunen, og gründere og nystartede virksomheter. Programområdet har også ansvaret for samhandlingen med næringsaktører, academia og andre samarbeidspartnere og påser at kommunen etablerer gode møteplasser og bidrar til dialog mellom partene.

P17 Arbeid og inkludering

Det følger ikke budsjettmidler til programområdet, og det er ingen aktivitet innen programområdet som ikke er ivaretatt av andre programområder.

P18 Politisk styring

Programområdet omfatter all politisk virksomhet og politisk sekretariat.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Sum Driftsutgifter	2 192 881	2 249 974	2 228 095	2 234 713
Sum Driftsinntekter	- 6 768 885	- 6 787 389	- 6 760 802	- 6 760 802
Sum	- 4 576 004	- 4 537 415	- 4 532 707	- 4 526 089

Fordeling per ansvarsområde

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
P14 Ledelse, styring og administrasjon	373 615	376 065	374 265	371 265
P15 Samfunnssikkerhet	90 061	89 678	89 297	88 915
P16 Næringsutvikling	13 165	13 165	13 165	13 165
P18 Politisk styring	40 106	50 106	40 106	50 106
P19 Sentrale poster	- 5 092 951	- 5 066 429	- 5 049 540	- 5 049 540
Sum	- 4 576 004	- 4 537 415	- 4 532 707	- 4 526 089

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	541 190	541 190	541 190	541 190
Vedtak forrige periode				
Arkivmagasiner	500	500	500	500
Bortfall tjenestevalg lønntjenester	- 1 300	- 1 300	- 1 300	- 1 300
Husleie - utvikling Rådhuset	2 000	2 000	2 000	2 000
Lisensøkninger	- 1 600	- 1 600	- 1 600	- 1 600
Nettverksknutepunkt 2	- 1 000	- 1 000	- 1 000	- 1 000
Redusere bemanning administrasjon	0	- 2 000	- 2 000	- 2 000
Streaming politiske møter	0	- 650	- 650	- 650
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger	3 529	8 206	10 279	10 279
Valg 2021 - nedtrekk	1 600	1 600	1 600	1 600
Valgavvikling	- 10 000	0	- 10 000	0
Visuell profil	- 1 250	- 1 250	- 1 250	- 1 250
Øk.plan 2020-2023: Valgavvikling	- 1 500	- 1 500	- 1 500	- 1 500
Sum Vedtak forrige periode	- 9 021	3 006	- 4 921	5 079
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	- 12 022	- 12 022	- 12 022	- 12 022
Andre tiltak	42 919	75 400	73 445	73 445
Sum Budsjettendringer inneværende år	30 896	63 377	61 422	61 422
Lønns- og prisvekst				

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Andre tiltak	4 671	4 671	4 671	4 671
Sum Lønns- og prisvekst	4 671	4 671	4 671	4 671
Konsekvensjusteringer	26 546	71 054	61 172	71 172
Konsekvensjustert ramme	567 736	612 244	602 362	612 362
Nye tiltak				
Deltidsansatte brannmenn	- 600	- 600	- 600	- 600
Driftskonsekvens av omstilling IKT	0	5 100	3 300	300
Informasjonssikkerhet IKT	4 700	4 700	4 700	4 700
Intern overføring P01 - Midler til styrking av sosialfaglig arbeid	- 1 000	- 1 000	- 1 000	- 1 000
Reduksjon DRBV	- 380	- 763	- 1 144	- 1 526
Statsbudsjettet: Universell utforming av IKT-løsninger	679	679	679	679
Styrking politisk sekretariat	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Nye tiltak	4 399	9 116	6 935	3 553
Nye tiltak og realendringer	4 399	9 116	6 935	3 553
Ramme 2022-2025	572 135	621 360	609 297	615 915

P14 Ledelse, styring og administrasjon

Utfordringsbildet for programområdet

Programområdet står overfor utfordringer knyttet til omstilling i hele kommuneorganisasjonen, digitalisering og IKT. Nye arbeidsformer og forventninger krever ressurser både til nye investeringer, utredninger, gjennomføring og drift. Belastningen er stor på alle de sentrale stabsmiljøene som følge av ulike behov for ledelses- og utviklingsstøtte i hele organisasjonen. I tillegg er den store arbeidsmengden knyttet til politiske saker og utarbeidelsen av ulike planer en stor utfordring for kapasiteten i stabsmiljøene.

Med bakgrunn i økt digitalisering av kommunens tjenester og et trusselbilde i stadig endring, ser rådmannen behov for en vesentlig omstilling av driften til kommunens IKT- systemer. Rådmannen vil derfor søke samarbeid med større IKT - leverandører, for å opprettholde forventet kvalitet og sikkerhet på kommunens IKT-tjenester.

Kravene til å ivareta hensynet til informasjonssikkerhet og personvern vil også øke fremover i takt med behovet for nye digitale løsninger. Rådmannen ser derfor behov for å sikre tilstrekkelig kompetanse og ressurser innenfor dette området.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 370 millioner kroner. Rådmannen har lagt til grunn at programområdet kan ha grunnlag for å synliggjøre et handlingsrom på 7 millioner kroner i løpet av fireårsperioden. Dette utgjør cirka 1,9 prosent av rammen. Dette programområdet gjennomførte omfattende kutt i stabs- og støttemiljøene allerede ved etableringen av den nye kommunen, samtidig som at det er stort behov for støtte både til tjenesteområdene, ledelse og politisk nivå. Drammen synes fortsatt å bruke mer på administrasjon enn andre kommuner, men det er satt i gang et arbeid for å se på om dette stemmer eller om det skyldes at Drammen har organisert stabsmiljøene annerledes enn andre kommuner.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises hvor mye Drammen kommune bruker til ledelse, styring og administrasjon, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 100 Politisk styring	284	0
- 110 Kontroll og revisjon	57	1,1
- 120 Administrasjon	4 166	130,9
- 121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	424	9,5
- 130 Administrasjonslokaler	930	73,7
- 180 Diverse fellesutgifter	- 213	- 29
- 285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	13	1
- 290 Interkommunale samarbeid (§§ 27/28a - samarbeid)	0	0
Adm, styring og fellesutgifter totalt	5 661	187,2

Av sammenlignbare kommuner er det kun Kristiansand som driver dyrere enn Drammen. Det vil si at Fredrikstad og Sandnes ligger lavere på administrasjon enn det Drammen gjør. Organisering av administrasjonstjenester i kommunen har stor betydning i Kostra-sammenheng. Trondheim har derfor satt i gang et storbyforskningsprosjekt med søkelys på den kommunale administrasjonen. Anbudsrunden for prosjektet er igangsatt, men prosjektet er ennå i startfasen. Det er derfor hensiktsmessig å vente på endelig rapport fra storbyforskningsprosjektet før Drammen konkluderer basert på det teoretiske handlingsrommet som det vises til i tabellen.

Det er en foreløpig hypotese at høye administrasjonskostnader kan skyldes at Drammen har valgt å organisere støttefunksjoner i sentrale staber. Dersom det hadde vært korrigert for stabsfunksjoner som leverer direkte støtte til tjenestene, ville kostnadene registrert som administrasjon vært minst 10 prosent lavere, og Drammen ville ha ligget på snittet blant ASSS-kommunene. I hypotesen ligger det også at høye kostnader til administrasjonslokaler kan skyldes stor andel innleie (rådhuset, NAV, Papirbredden 3, Amt. Blomsgate mm.) som inkluderer rentekostnader og høyere avskrivninger hos utleier, som ellers ikke er med ved eget eie. Drammen vil delta aktivt i arbeidet med et bedre sammenligningsgrunnlag for administrasjonskostnader, og rådmannen vil komme tilbake til resultatene og hvilket potensial det evt. avdekker.

Mulige tiltak

Gitt at programområdet skal driftes for 7 millioner kroner mindre enn i dag, vil følgende tiltak være aktuelle å vurdere:

- Bemanningsreduksjon i stabene som vil føre til redusert kapasitet.
- Digitalisering.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	364 884	364 884	364 884	364 884
Vedtak forrige periode				
Arkivmagasiner	500	500	500	500
Bortfall tjenstesalg lønnstjenester	- 1 300	- 1 300	- 1 300	- 1 300
Husleie - utvikling Rådhuset	2 000	2 000	2 000	2 000
Lisensøkninger	- 1 600	- 1 600	- 1 600	- 1 600
Nettverksknutepunkt 2	- 1 000	- 1 000	- 1 000	- 1 000
Redusere bemanning administrasjon	0	- 2 000	- 2 000	- 2 000
Streaming politiske møter	0	- 650	- 650	- 650
Visuell profil	- 1 250	- 1 250	- 1 250	- 1 250
Sum Vedtak forrige periode	- 2 650	- 5 300	- 5 300	- 5 300
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	970	970	970	970
Andre tiltak	4 641	4 641	4 641	4 641
Sum Budsjettendringer inneværende år	5 612	5 612	5 612	5 612
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	1 391	1 391	1 391	1 391
Sum Lønns- og prisvekst	1 391	1 391	1 391	1 391
Konsekvensjusteringer	4 352	1 702	1 702	1 702
Konsekvensjustert ramme	369 236	366 586	366 586	366 586
Politisk vedtak				
Reiseaktivitet, effektivisering. Gevinst av digitalisering	- 1 000	- 1 000	- 1 000	- 1 000
Sum Politisk vedtak	- 1 000	- 1 000	- 1 000	- 1 000
Nye tiltak				
Driftskonsekvens av omstilling IKT	0	5 100	3 300	300
Informasjonssikkerhet IKT	4 700	4 700	4 700	4 700
Intern overføring P01 - Midler til styrking av sosialfaglig arbeid	- 1 000	- 1 000	- 1 000	- 1 000
Statsbudsjettet: Universell utforming av IKT-løsninger	679	679	679	679
Sum Nye tiltak	4 379	9 479	7 679	4 679
Nye tiltak og realendringer	4 379	9 479	7 679	4 679
Ramme 2022-2025	373 615	376 065	374 265	371 265

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til

det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse sammen med budsjettendringer inneværende år utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Rådmannens innspill til rammeendringer er hovedsaklig knyttet til IKT-sikkerhet og oppfølging av politiske vedtak. Prioritering av IKT-sikkerheten er en nødvendighet som følge av kommunens økende avhengighet av IKT i tjenesteproduksjonen, men også på grunn av det økende trusselbildet mot disse tjenestene.

Rådmannen har i tidligere økonomiplaner foreslått tiltak for å effektivisere og redusere ressurser brukt på administrasjon. Disse tiltakene videreføres med ytterligere innstramminger i 2022. Oppfølging av kommunestyrets verbalpunkt om reduksjon av kompetansesenteret reduserer rammene ytterligere. Det ligger inne cirka 1,9 prosent besparelser i eksisterende tiltak.

Rådmannen har valgt å prioritere å styrke arbeidet med IKT-sikkerhet og personvern. Implementering av digitaliseringsstrategien er i all hovedsak dekket innenfor eksisterende ramme. Rådmannen vil fremme nye tiltak i handlings- og økonomiplanen 2023-26.

Vedtak forrige periode

Arkivmagasiner

I forbindelse med etableringen av ny kommune er det et stort behov for å ta vare på historiske arkiver og sikre dokumentasjon fra de tre tidligere kommunene. Det er behov for ytterligere arkivplass, og rådmannen har satt i gang et arbeid for å øke kapasiteten. Det avsettes midler til økte husleieutgifter fra 2022.

Nye tiltak

Driftskonsekvens av omstilling IKT

Endringen i driftsmodellen vil gi en kortvarig økning i driftskostnader, men samtidig redusere vedtatte investeringer i datarommet med over 30 millioner kroner i løpet av planperioden. Driftsavtalen er estimert å koste cirka 17,0 millioner kroner første år, med forventet 10 prosent reduksjon årlig. Av dette finansieres 10,7 millioner kroner internt ved reduksjon av drift av datarom (inkl. lisenser), konsulenttjenester og fjerning av vaktordning.

Informasjonssikkerhet IKT

Kommunen står overfor store utfordringer innen IKT-sikkerhet, nå og i årene fremover. Trusselbildet er i hurtig endring, og man ser at dataangrep på statlige virksomheter, andre kommuner og private bedrifter får katastrofale konsekvenser. For å øke sikkerheten for Drammen kommunes data, brukere og mobile løsninger er det behov for å styrke IKT-sikkerheten.

Områder som skal styrkes med dette tiltaket er:

- Styring, sikring og tilgang for mobile enheter
- Sikring av data mot cyberangrep
- Styrking av personvernet
- Sikkerhetslisenser

Tiltaket skal muliggjøre bruk av mobile enheter i for eksempel helsesektoren og skolesektoren og på sikkert hjemmekontor.

Tiltakene som iverksettes, vil også sikre raskere gjenoppretting av tjenestene ved et cyberangrep.

Intern overføring P01 - Midler til styrking av sosialfaglig arbeid

Med henvisning til tidligere vedtak om overføring av 5 millioner kroner fra P14 Ledelse, styring og administrasjon, nærmere bestemt Kompetansesenteret, til P01 Skole, har rådmannen gjort en grundig vurdering av konsekvensene.

Utvikling av gode barnehage- og skolemiljøer er utvilsomt et meget viktig innsatsområde. Imidlertid er konsekvensene av å overføre hele beløpet at det ikke vil være midler til å finansiere deltakelse fra P01 Skole i andre høyt prioriterte tiltak, og at programområdet vil falle utenfor etablerte kompetansetilbud. Helt konkret betyr det at P01 Skole ikke lenger vil kunne støttes når det gjelder midler til fagfornyelsen (LK20), språkopplæring i norsk og kompetanseheving i håndtering av vold og trusler om vold.

Dette vil være uheldig både for læringsmiljøet og for skolenes deltakelse i tilbud som gis ellers i organisasjonen. I tillegg vil programområdet måtte finne annen finansiering og driftsform for allerede etablerte tilbud som First Lego League. Rådmannen ser begge deler som svært uheldig og anbefaler at omdisponeringen i stedet blir på 1 million kroner.

I tråd med opprinnelig vedtak, rettes midlene direkte mot intensjonen om å utvikle enda bedre skole- og barnehagemiljøer, og innsatsen ses i sammenheng med de sosialfaglige stillingene. Rådmannen vil komme tilbake til innretning og eventuelle finansielle konsekvenser knyttet til det sosialfaglige arbeidet i en større sammenheng og vurderer dette som en naturlig og viktig del av temaplanarbeidet.

Statsbudsjettet: Universell utforming av IKT-løsninger

Drammen kommune har fått en økning i rammetilskuddet på 679 000 kroner til universell utforming av IKT-løsninger. Midlene tilføres som følge av endringer i likestillings- og diskrimineringsloven som trer i kraft 2022. Tilskuddet kompenserer kommunens utgifter til «teknisk omlegging av nettsteder og mobilapplikasjoner og opplæring av ansatte utenom synstolkning.»

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Nytt tiltak	11 500	-	- 32 000	-
Reduksjon av investering i datarom	- 4 000	-	- 32 000	-
Prosjekt Omstilling IKT og digitaliseringsstrategi	15 500	-	-	-
Vedtak i forrige periode	50 600	27 050	64 600	23 600
Visuell Profil	7 000	1 000	-	-
KK P14 Digitalisering	41 100	23 550	62 100	21 100
DEKF P14 Oppgradering bygningsmassen	2 500	2 500	2 500	2 500
Totalsum	62 100	27 050	32 600	23 600

Rådmannen ser nødvendigheten av å ta organisatoriske grep innenfor IKT-avdelingen for å kunne møte fremtidige sikkerhets- og leveransebehov og redusere forventet økning i drifts- og investeringskostnader. Det forventes at fremtidig drifting av egne forholdvis små datamiljøer i kommunen vil kreve store investeringer og kostbare driftsavtaler. Små driftsmiljøer er sårbare både i forhold til sykefravær og turnover, og utstyrsmessig er man sårbar med kun én driftssentral. Ved å kjøpe drift hos større nasjonale leverandører elimineres mye av sårbarheten, samtidig som stordriftsfordeler av samkjøringen forventes å gi lavere kostnadsøkning enn det egen drift vil gi.

Flere av de kommuneovergripende støttesystemene trenger utskifting, oppgradering eller utvikling. Rådmannen budsjettforslag inkluderer derfor økte investeringer til dette i 2022.

P15 Samfunnssikkerhet

Utfordringsbildet for programområdet

Drammen kommune har beskrevet sine sårbarheter i overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse som ble behandlet i formannskapet 5.5.2020. Denne analysen utgjør grunnlaget for videre kartlegging av sårbarheter i kommunen og tjenesteområdene. Pandemien har gjort det systematiske arbeidet vanskeligere. Det vil nå bli foretatt en evaluering av hvordan kommunen har håndtert pandemien, for å være enda bedre forberedt på å takle slike situasjoner i fremtiden.

Kommunedirektørene/rådmennene legger opp til at eiertilskuddene til Drammensregionens brannvesen (DRBV) reduseres med reelt 2 prosent i den kommende planperioden. For 2022 nedjusteres eiertilskuddene reelt med 0,5 prosent, tilsvarende om lag 0,6 millioner kroner, før deflatorjustering. Eierkommunene vil komme nærmere tilbake til konkrete effektiviseringskrav for de siste tre årene i økonomiplanperioden i kommende budsjettbrev.

I 2022 legges det opp til å avklare ny organisasjonsmodell for Interkommunalt utvalg mot akutt forurensning (IUA Region 4) gjennom politisk sak i deltakerkommunene (kommuner i tidligere Buskerud fylke). Dette er i praksis en tilpasning til ny kommunelov. Det legges opp til at de økonomiske rammene for det interkommunale samarbeidet i hovedsak blir videreført i ny organisasjonsmodell.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 89 millioner kroner. Rådmannen har foreløpig ikke lagt til grunn at programområdet skal bidra med å synliggjøre et beløpsfestet handlingsrom i løpet av fireårsperioden, utover reduksjonen i eiertilskudd til Drammensregionens brannvesen. Programområdet vil imidlertid kunne bli omfattet av innsparingskrav senere i planperioden.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises hvor mye Drammen kommune bruker til samfunnsikkerhet, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 338 Forebygging av branner og andre ulykker	58	8,8
- 339 Beredskap mot branner og andre ulykker	613	2,1
Brann og ulykkesvern totalt	671	10,9

Tallene viser at Drammen har noe høyere kostnader enn den av ASSS-kommunene med lavest kostnader.

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	88 849	88 849	88 849	88 849
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	2 192	2 192	2 192	2 192
Sum Lønns- og prisvekst	2 192	2 192	2 192	2 192
Konsekvensjusteringer	2 192	2 192	2 192	2 192
Konsekvensjustert ramme	91 041	91 041	91 041	91 041
Nye tiltak				
Deltidsansatte brannmenn	- 600	- 600	- 600	- 600
Reduksjon DRBV	- 380	- 763	- 1 144	- 1 526
Sum Nye tiltak	- 980	- 1 363	- 1 744	- 2 126
Nye tiltak og realendringer	- 980	- 1 363	- 1 744	- 2 126
Ramme 2022-2025	90 061	89 678	89 297	88 915

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjonen i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse sammen med budsjettendringer inneværende år utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Andre forhold

DRBV varsler uendrede eller marginalt lavere gebyrsatser for feiing og tilsyn av fyringsanlegg enn i 2021 da de forventer effektivisering som følge av nytt dataprogram. Gebyr for behandling av søknader om tillatelse til handel med fyrverkeri økes tilsvarende kommunal deflator.

Nye tiltak

Deltidsansatte brannmenn

Drammen kommune har tidligere gitt tilskudd til deltidsansatte brannmenn. Etter avklaring med DRBV er det ikke forventet slike utgifter fremover, og rådmannen foreslår derfor å fristille midlene.

Reduksjon DRBV

Eierkommunene har varslet DRBV om forventede reduksjoner på 2 prosent i eiertilskuddene i løpet av planperioden. For Drammen kommune utgjøre dette er reduksjon på cirka 1,5 millioner kroner. For 2022 er reduksjonen cirka 0,4 millioner kroner.

P16 Næringsutvikling

Utfordringsbildet for programområdet

Utfordringsbildet

Programområdet legger til rette for vekst og utvikling av næringslivet i Drammen gjennom å sikre gode kommunale rammebetingelser for etablert og nytt næringsliv, og å delta og bidra i målrettede aktiviteter i samarbeid med næringsaktører, akademia og andre relevante samfunnsaktører.

Det grønne skiftet, en stadig raskere digital utvikling og ettervirkninger av pandemien, medfører store omstillingsbehov for næringslivet. Samtidig representerer omstillingsbehovet muligheter for ny forretningsutvikling, ny næring og nye arbeidsplasser.

Drammen kommune er en del av et godt integrert bolig- og arbeidsmarked, og tilgang til nærings- og boligarealer vil være en avgjørende faktor for å sikre ny vekst. Veksten i antall arbeidsplasser har flatet ut de senere år, og sysselsettingen i Drammen er fortsatt lavere enn i sammenlignbare kommuner.

Drammen kommune har en sentral rolle som vertskommune og tilrettelegger for vekst og utvikling, og skal ta en aktiv og utadvendt rolle i samhandling med næringsliv, akademia og andre samfunnsaktører. Med utgangspunkt i kommuneplanens samfunnsdel og arealdel skal det, i nær dialog med næringslivet og andre relevante aktører, utvikles en ny strategisk næringsplan.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 12,9 millioner kroner, og rådmannen legger til grunn at denne skal videreføres i kommende periode.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises hvor mye Drammen kommune bruker til arbeid med næringsutvikling, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 320 Kommunal næringsvirksomhet	- 102	3,8
- 321 Konesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg	0	0
- 325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	152	3,5
- 329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	50	2,5
Næringsforv. og konesjonskraft totalt	100	9,8

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	11 773	11 773	11 773	11 773
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	11	11	11	11
Andre tiltak	1 146	1 146	1 146	1 146
Sum Budsjettendringer inneværende år	1 157	1 157	1 157	1 157
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	235	235	235	235
Sum Lønns- og prisvekst	235	235	235	235
Konsekvensjusteringer	1 392	1 392	1 392	1 392
Konsekvensjustert ramme	13 165	13 165	13 165	13 165
Ramme 2022-2025	13 165	13 165	13 165	13 165

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år, utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Rammen på 12,9 millioner kroner foreslås i planperioden.

Årlig støtte til Viken film på 250 000 kroner ble i forbindelse med 1. tertial trukket ut av rammen og overført programområde 09 Kultur idrett og frivillighet.

Store deler av rammen for P16 Næringsutvikling er bundet opp i langsiktige avtaler som vil bli videreført i 2022. Dette gjelder;

Tilskudd bundet opp til universitetskommuneavtalen på 3 millioner kroner per år. Tilskuddet er øremerket to gaveprofessorater og en avtalekoordinator ved Campus Drammen.

Tilskudd på til sammen 1 365 000 kroner per år, fordelt på 905 000 kroner til Byen Vår Drammen og 460 000 kroner til Destinasjon Drammen med formål om å fremme nærings- og sentrumsutvikling i Drammen, samt regional destinasjonsutvikling. Tilskuddet reguleres årlig gjennom en egen avtale. I tråd med vedtak i formannskapet er det igangsatt en utviklingsprosess som skal evaluere mandat, eierskap og finansiering av selskapet Byen Vår Drammen. Rådmannen vil legge fram en egen sak som legger opp til en helhetlig vurdering av Drammen kommunes bruk av virkemidler for å sikre en god by- og tettstedsutvikling basert på mangfold og lokalt særpreg i Drammen, Mjøndalen og Svelvik.

Tilskudd på omlag 1,5 millioner kroner til Dpark for gratis parkering i sentrum på ettermiddager og lørdager. Formålet var å fremme handel og byliv (politisk vedtak i 2018). Rådmannen vil ta initiativ til å gjennomføre en evaluering av ordningen i løpet av 2022, for å vurdere om det fortsatt er formålstjenlig å avsette midler til dette tiltaket.

Tilskudd til den interkommunale Etablererveiledningen på 950 000 kroner per år, som har som formål å legge til rette for gründere og nyetablerte bedrifter. Denne tjenesten tilbys i et spleiselag med Øvre Eiker kommune og Lier kommune. Viken fylkeskommune ønsker så snart som mulig å inngå en avtale med Drammensregionen om en felles etablererveiledningstjeneste, der Viken også vil bidra økonomisk fra 2022. Tjenesten kan vise til gode resultater, og rådmannen vil i løpet av høsten 2021 fremme en egen sak om videreutvikling av ordningen, inkludert ny avtale med Viken fylkeskommune.

Medlemskap i Næringsklyngen No Waste på 30 000 kroner. Formålet er kompetanseheving og tilgang til nettverk som et virkemiddel for å nå kommunens målsettinger rettet mot nye næringsmuligheter knyttet til sirkulærøkonomiske problemstillinger.

For de tiltak der det er eller blir iverksatt evalueringsprosesser, vil eventuelle økonomiske konsekvenser av politiske vedtak bli innlemmet ifm. budsjettrevisjon (1. tertial), eller som en del av neste års rullering av handlings- og økonomiplanen.

Handlingsrom ut over avtalefestede tiltak

Med ferdigstillelsen av kommuneplanens samfunnsdel blir det lagt et viktig grunnlag for å gå i dialog og realisere nye samarbeidsprosjekter med eksterne aktører, med fokus på et vekstkraftig og omstillingsdyktig nærings- og arbeidsliv. Arbeidet med ny strategisk næringsplan vil forsterke og konkretisere dette ytterligere.

Drammen kommune har i en årrekke avsatt et beløp på 2 millioner kroner av den årlige rammen på P16 Næringsutvikling til samarbeidsprosjekter, som f.eks. Omdømmeprosjektet og Næringsvekst 2020. Begge prosjektene har vært et spleiselag med næringslivet, og har gitt konkrete resultater i form av styrket omdømme, vekst og utvikling. På grunn av pandemien, og i påvente av ferdigstillelse av kommuneplanens samfunnsdel, ble ikke midlene som var avsatt i 2021 bundet opp i nye prosjekter.

Formålet med denne typen samarbeid er å forsterke og støtte opp om næringslivets egne initiativ, innenfor utvalgte fokusområder, og på denne måten stimulere til arbeidsplassvekst og økt attraktivitet. Erfaring og evaluering viser at samarbeidsprosjekter er det mest effektive virkemidlet for å oppnå vekst og utvikling i næringslivet. Rådmannen foreslår derfor å avsette 2 millioner kroner årlig av rammen for perioden 2022-2025, til denne typen samarbeid.

Som et resultat av prosjektet Næringsvekst 2020, etableres det i starten av 2022 et gründerhus i Drammen. Dette vil også være et viktig tiltak for å stimulere gründervirksomhet, og legge til rette for nye virksomheter i Drammen. Rådmannen foreslår at Drammen kommune setter av inntil 200 000 kroner per år av rammen, som tilskudd til konkrete aktiviteter som kan bidra til gode oppstarts- og vekstvilkår for gründere knyttet til det nye gründer-/innovasjonsenteret.

Ut over nevnte aktiviteter og eksisterende driftskostnader er det innenfor eksisterende ramme ikke økonomisk handlingsrom til nye målrettede tiltak til næringsutvikling. Næringsfunksjonen er basert på minimumsbemanning, og arbeid gjennom utstrakt samhandling og dialog med de eksterne næringsaktørene.

Andre forhold

Legge grunnlag for en aktiv og utadvendt næringspolitikk

Næringsutvikling er et sektorovergripende og tverrfaglig arbeid, som krever høy grad av koordinering og samhandling. Dette gjelder både internt i kommuneorganisasjonen og gjennom strukturert samarbeid med både næringsliv, utdanningsinstitusjoner og andre offentlige samfunns- og tjenesteutviklingsaktører.

Rådmannen vil bruke 2022 til å videreutvikle kompetanse knyttet til næringsutvikling og styrke det tverrfaglige samarbeidet, både internt i egen organisasjon, og eksternt i samhandling med nabokommuner, næringsliv, utdanningsinstitusjoner og andre offentlige aktører.

En ny strategisk næringsplan skal utvikles og vil fungere som en omforent næringspolitisk plattform, som gir retning og grunnlag for å kunne levere på overordnede målsettinger knyttet til vekst og omstilling i næringslivet.

Øke tilgangen på attraktive næringsarealer

Tilgang på attraktive næringsarealer er den enkeltstående faktoren som har størst betydning for å kunne legge til rette for næringsutvikling. Dette er sentralt for å beholde og rekruttere enkeltbedrifter, for å stimulere til utvikling, arbeidsplassvekst og investeringslyst i både bolig- og næringseiendommer. I arbeidet med kommuneplanens arealdel skal næringsperspektivet ivaretas. Konkurransedyktige rammebetingelser og tilrettelegging for fortetting og utvikling av eksisterende næringsarealer, vil være høyt prioritert i planprosessen.

Kommunale anskaffelser som verktøy for vekst og omstilling i næringslivet

Ett annet kraftig virkemiddel for å fremme næringsutvikling, er kommunens egne anskaffelser. Gjennom kjøp av varer og tjenester har kommunen stor innflytelse og påvirkningskraft på vekst i næringslivet. Denne kraften kan også benyttes aktivt til å fremme grønn omstilling i det lokale næringslivet, gjennom å etterspørre bærekraftige løsninger. Kommunens anskaffelsesstrategi legger til rette for dette.

En mer næringsvennlig, imøtekommende og løsningsorientert kommune

Et effektivt og godt koordinert kommuneapparat med høy servicegrad og god faglig kompetanse, vektlegges av næringslivet som en viktig vekstmotor. Rådmannen vil i 2022 fortsette arbeidet med å videreutvikle Drammen kommune til en mer næringsvennlig, imøtekommende og løsningsorientert organisasjon, med særlig vekt på utviklingsarbeid innenfor plan- og byggesaksområdet. Et bredt anlagt utviklingsarbeid er igangsatt, for å sikre konkurransedyktige tjenester, både overfor innbyggere og næringsliv. Det jobbes målrettet innenfor områdene system (både IT og kvalitetssystemer, rutiner mv.), kompetanse, kommunikasjon (eksternt og internt), kultur og kapasitet.

Utvikling av universitetsbyen Drammen

Drammen kommune og Universitetet i Sørøst-Norge (USN) inngikk i 2020 en strategisk utviklings- og samarbeidsavtale under overskriften «Universitetskommune Drammen». Formålet med avtalen er å bekrefte og forsterke et langsiktig samarbeid som skal bidra til å videreutvikle USN og Campus Drammen som et attraktivt og konkurransedyktig knutepunkt for utdanning, forskning, innovasjon og entreprenørskap. Det er etablert nye samarbeidsarenaer, der kommunens fagmiljøer møter forskningsmiljøene, for å definere målrettede aktiviteter og tiltak innen prioriterte samfunns- og tjenesteutviklingsområder for Drammen kommune. Samhandling med næringslivet (trippel Helix) er aktualisert for å oppnå avtalens ambisiøse mål knyttet til samfunnsutvikling, innovasjon og næringsutvikling. Formen på dette samarbeidet skal utvikles og utformes gjennom 2022.

Regionalt samarbeid om næringsutvikling

Drammen, Lier, Øvre Eiker og Holmestrand kommuner har som intensjon å formalisere sitt samarbeid gjennom et interkommunalt råd. Det vil i løpet av høsten 2021 eller tidlig i 2022 bli fremmet en sak i de respektive kommunene med formål om å vedta dette. Regionalt samarbeid vil være en viktig forutsetning for å lykkes med å skape vekst og næringsutvikling i regionen. Kommunene har ulike styrker og svakheter og vil sammen stå sterkere for å posisjonere seg som et tyngdepunkt sør/vest for Oslo. Samhandling med Osloregionen som institusjon vil også bli aktualisert og forsterket når Drammensregionen har formalisert sitt samarbeid.

P18 Politisk styring

Utfordringsbildet for programområdet

Etter et år med mye politisk aktivitet i forbindelse med håndtering av pandemien, er kommunen nå tilbake til å gjennomføre politiske møter fysisk. Det er ventet økt bruk av personell til politiske prosesser som i løpet av pandemien er blitt satt på vent og som følge av at det ordinære politiske arbeidet i større grad nå er blitt gjenopptatt. Politisk sekretariat har høy arbeidsbelastning og det er behov for å styrke sekretariatet med mer kompetanse.

Rådmannen foreslår å styrke politisk sekretariat med en ny rådgiver med juridisk og/eller samfunnsvitenskapelig kompetanse. Den nye ressursen vil kunne styrke politisk sekretariat, og vil kunne bistå de folkevalgte med blant annet tolkning av regelverk, utredningsarbeid og politiske saker.

Økonomisk handlingsrom

Det vises til innledende kapittel om økonomisk handlingsrom. Programområdet har en budsjetttramme i gjeldende økonomiplan på 37 millioner kroner. Rådmannen har foreløpig ikke lagt til grunn at programområdet skal bidra med å synliggjøre et beløpsfestet handlingsrom i løpet av fireårsperioden. Programområdet vil imidlertid kunne bli omfattet av innsparingskrav senere i perioden.

Sammenlignet med andre

Kostra-tallene lages på nasjonalt nivå ut fra tjenester og formål. Tallene tar derfor ikke hensyn til at kommuner er ulikt organisert. Kostra-tallene vil derfor inneholde tall fra flere av Drammen kommunes programområder. Dette innebærer at det ikke kan trekkes konklusjoner direkte ut fra kostra-tallene, men tallmaterialet kan gi en indikasjon på områder det er grunn til å se nærmere på.

I tabellen nedenfor vises det hvor mye Drammen kommune bruker til politisk styring, målt i kroner per innbygger. Tabellen viser også hva som kan beregnes som et teoretisk innsparingspotensial, når det sammenlignes med snittet for ASSS-kommunene og med den kommunen i ASSS-samarbeidet som har lavest utgifter. Tallene er i millioner kroner, og er korrigert for antall innbyggere og utgiftsbehov.

Formål	Drammen kostnad i kr. per innbygger	Teoretisk handlingsrom i mill. mot lavest i ASSS
- 100 Politisk styring	284	0
- 110 Kontroll og revisjon	57	1,1

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	48 194	48 194	48 194	48 194
Vedtak forrige periode				
Valg 2021 - nedtrekk	1 600	1 600	1 600	1 600
Valgavvikling	- 10 000	0	- 10 000	0
Øk.plan 2020-2023: Valgavvikling	- 1 500	- 1 500	- 1 500	- 1 500
Sum Vedtak forrige periode	- 9 900	100	- 9 900	100
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	25	25	25	25
Andre tiltak	- 66	- 66	- 66	- 66
Sum Budsjettendringer inneværende år	- 41	- 41	- 41	- 41
Lønns- og prisvekst				
Andre tiltak	853	853	853	853
Sum Lønns- og prisvekst	853	853	853	853
Konsekvensjusteringer	- 9 088	912	- 9 088	912
Konsekvensjustert ramme	39 106	49 106	39 106	49 106
Politisk vedtak				
Overføring av ansvaret for næringsutvalgets arbeid til formannskapet	- 250	- 250	- 250	- 250
Sum Politisk vedtak	- 250	- 250	- 250	- 250
Nye tiltak				
Styrking politisk sekretariat	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Nye tiltak	1 000	1 000	1 000	1 000
Nye tiltak og realendringer	1 000	1 000	1 000	1 000
Ramme 2022-2025	39 856	49 856	39 856	39 856

Driftsbudsjett

Slik må tabellen for driftsbudsjett med endringer leses

Tabellen over viser hvilke tiltak som medfører endringer i programområdets økonomiske ramme i forhold til det som lå i vedtatt budsjett for 2021. Tallene som er oppgitt for de ulike tiltakene gir ikke uttrykk for økning eller reduksjon i rammen fra år til år gjennom handlings- og økonomiplanperioden, men endringen målt mot 2021-budsjettet.

Opprinnelig budsjett er det som ble vedtatt i økonomiplan 2021-24. For oversiktens skyld presenteres også justeringer og tiltak med varig virkning som er vedtatt. Summen av disse, sammen med budsjettendringer inneværende år, utgjør ny ramme for programområdet, omtalt som konsekvensjustert ramme. Deretter kommer nye tiltak som foreslås vedtatt og innarbeidet i handlings- og økonomiplanperioden 2022-25. Summen av alt dette utgjør programområdets nye økonomiske ramme for planperioden.

Rådmannen nedjusterer programområdets ramme til nivået uten valgavvikling.

Rådmannen har sett behovet for å styrke politisk sekretariat med en ekstra medarbeider, og det foreslås avsatt lønnsmidler til ett årsverk.

Andre forhold

I løpet av 2021 ble det investert i nytt utstyr til streaming av politiske møter. Gjennomføringen av selve streamingen krever økt ressursbruk fra stabs- og støtteenhetene uten at rådmannen foreløpig har funnet rom til å styrke disse områdene. Det er per i dag ikke ressurser til å øke streaming utover kommunestyremøtene, formannskapsmøtene og hovedutvalgsmøtene. Behovsøkning spilles inn og vurderes i forbindelse med gjennomføring av digitaliseringsstrategien.

Vedtak forrige periode

Valgavvikling

Det skal gjennomføres valg i økonomiplanperioden, og det tilføres økonomiske midler i valgårene.

Øk.plan 2020-2023: Valgavvikling

Kommunen har ansvaret for valggjennomføringen. I valgår (2021/2023) tilføres programområdet 10,0 millioner kroner. Valggjennomføring er i utgangspunktet kostbart. Valg i lys av pandemien kan medføre ekstra kostnader. Av denne årsak er det i 2021 foreslått tilleggsbevilget ytterligere 1,5 millioner kroner. Samlet budsjetttramme for Stortings- og sametingsvalget er etter dette 11.5 millioner kroner.

Nye tiltak

Styrking politisk sekretariat

Rådmannen ser behovet for å styrke politisk sekretariat med en rådgiver med juridisk og/eller samfunnsvitenskapelig kompetanse.

P19 Sentrale poster

Driftsbudsjett med endringer

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett	27 490	27 490	27 490	27 490
Vedtak forrige periode				
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger	3 529	8 206	10 279	10 279
Sum Vedtak forrige periode	3 529	8 206	10 279	10 279
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør 2020 helårsvirkning	- 13 028	- 13 028	- 13 028	- 13 028
Andre tiltak	37 197	69 678	67 723	67 723
Sum Budsjettendringer inneværende år	24 169	56 650	54 695	54 695

Tall i kr. 1000	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025
Lønns- og prisvekst				
Sum Lønns- og prisvekst	0	0	0	0
Konsekvensjusteringer	27 698	64 856	64 974	64 974
Konsekvensjustert ramme	55 188	92 346	92 464	92 464
Ramme 2022-2025	55 188	92 346	92 464	92 464

Investeringsbudsjett

Tall i kr. 1000	År 2022	År 2023	År 2024	År 2025
Vedtak i forrige periode	34 500	34 500	34 500	34 500
DEKF P19 Strategisk eiendomskjøp	12 000	12 000	12 000	12 000
DEKF P19 Oppgradering Bygningsmassen (tekniske anlegg / Enøk. mv)	12 500	12 500	12 500	12 500
DEKF P19 Diverse investeringer	10 000	10 000	10 000	10 000
Totalsum	34 500	34 500	34 500	34 500

Rammer

Drammen Eiendom KF

Det er behov for rammer for ulike investeringer i Drammen Eiendom KF som ikke direkte kan henføres til det enkelte programområde. Det foreslås derfor bevilget rammer på til sammen 34,5 millioner kroner, noe som er en videreføring av tidligere vedtatte rammer.

Diverse investeringer og planlegging

Denne rammen er ment å dekke investeringer hvor DEKF enten dekker kapitalkostnaden selv, eller inngår avtaler om økt husleie med eksterne leietakere eller kommunale virksomheter som prioriterer tiltaket innenfor eksisterende ramme. Rammen kan også benyttes til planlegging og prosjektering.

For prosjekter på skisse- og idestadiet, hvor planlagt oppstart ved byggeplassen ligger mer enn 2 år fram i tid, vil det være behov midler til utredning og planlegging. Endelig investeringsramme fastlegges under forprosjekt. Det videreføres 10 millioner kroner i 2022 til formålet.

Oppgradering bygningsmassen

Det avsettes 12,5 millioner kroner til generell oppgradering av bygningsmassen. Dette kan være brannkrav, el-krav, miljø og HMS tiltak etc. Disse tiltakene kan være av ulik art og ha ulike krav til gjennomføringshastighet. Det er derfor uhensiktsmessig å fordele disse på programområdene. Bruk av denne rammen medfører ikke husleiekorrigerer.

Strategisk eiendomskjøp

Med bakgrunn i befolkningsveksten har Drammen kommune behov for arealer til en rekke formål. Fra tid til annen blir eiendom lagt ut for salg i kommunen. For å være i posisjon til å delta i budrunder er det fordelaktig å ha en ramme. Rammen disponeres av styret i DEKF, og enkeltkjøp avklares i samråd med rådmannen. Disponering av rammen rapporteres jevnlig til formannskapet og kommunestyret. Det videreføres 12 millioner kroner i budsjettamme i 2022 til strategisk eiendomskjøp.

Ladestasjon

Vy.no

Brakar

N EB 63621
VOLVO BUSES

Klimabudsjett

Kommunestyret har vedtatt at Drammen kommunes klimamål skal være i tråd med nasjonale mål. Dette innebærer at Drammen skal redusere klimagassutslippene med 50-55 prosent innenfor kommunens geografiske grenser (direkte utslipp) innen 2030.

For å nå klimamålene er det behov for en stor omstilling. Utslippene må reduseres i mange ulike sektorer, noe som krever samarbeid med både innbyggere, frivillighet, næringsliv og andre aktører. Drammen kommunes virksomhet skal gå foran i arbeidet. En egen klimastrategi for Drammen kommunes virksomhet legges fram parallelt med handlings- og økonomiplanen.

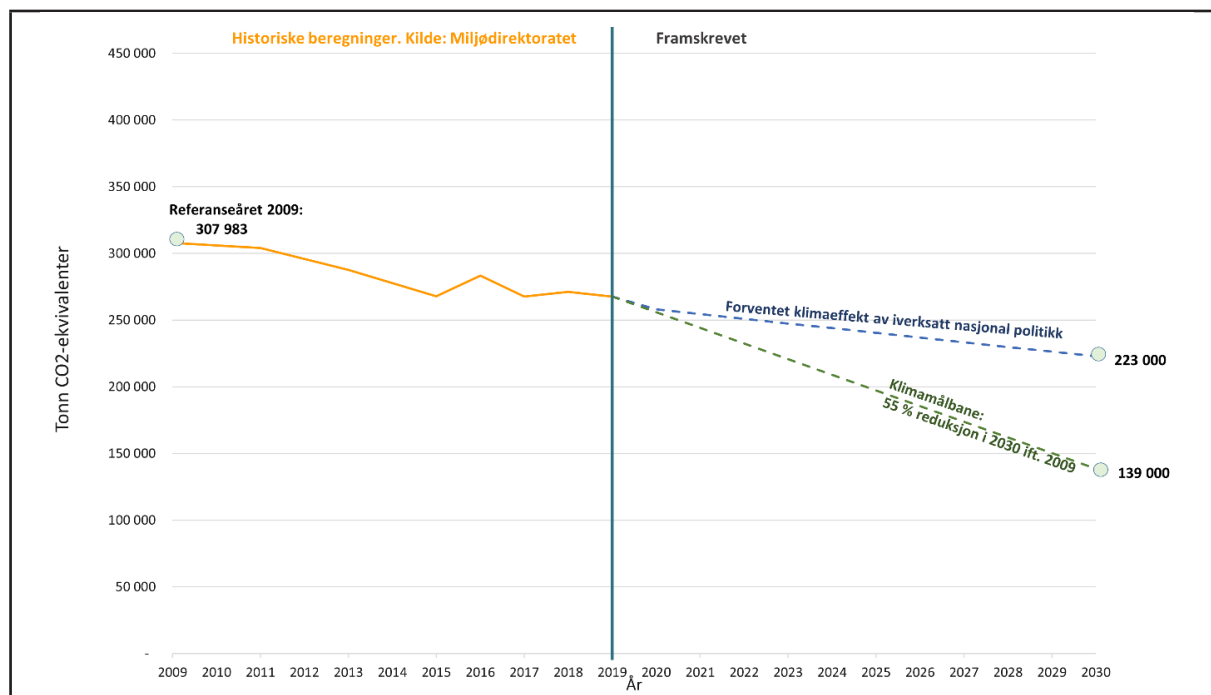
Klimabudsjettet er et viktig styringsverktøy i arbeidet for å redusere utslippene av klimagasser. Arbeidet med verktøyet er i utvikling, og denne utgaven er et førstegenerasjons klimabudsjett. Årets klimabudsjett viser hvilke tiltak som skal gjennomføres i 2022. Dette er tiltak som allerede er politisk vedtatt, samt tiltak som virksomhetene planlegger for gjennomføring innen gjeldende økonomiske rammer. Første generasjons klimabudsjett har hovedvekt på overordnede tiltak som utredninger, endring i arbeidsform og planarbeid. Rådmannen foreslår ikke finansiering av nye tiltak i dette første klimabudsjettet.

Arbeidet med klimastrategi for drammenssamfunnet som helhet er igangsatt og vil bli ferdigstilt i løpet av 2022. Neste års klimabudsjett vil inneholde tiltak i henhold til denne.

Om klimabudsjettet

I 2020 har Drammen kommune utarbeidet framskrivninger av forventede klimagassutslipp fram mot 2030 (se figur under).

Figuren viser forventet utvikling av direkte klimagassutslipp (referansebane) og hvordan utslippene må utvikle seg dersom man skal nå målet om en reduksjon i utslipp av klimagass på 55 prosent (målbane).

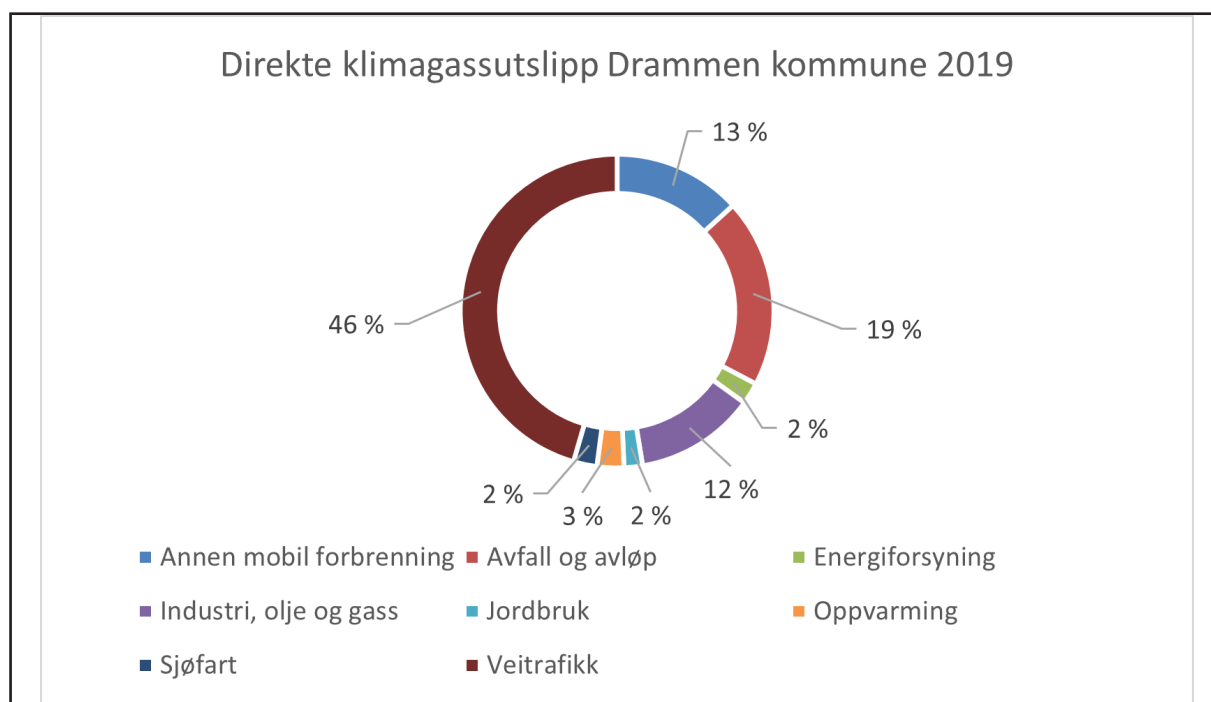

Referansebanen som er den blå stiplede linjen i figuren over, viser at utslippene vil reduseres noe fram mot 2030, uavhengig av tiltak. Dette skyldes i stor grad teknologiutvikling innen veitrafikk. Målbanen som er grønn stiplede linje, viser hvor mye Drammen kommune må redusere sine klimagassutslipp for å nå målet om en reduksjon på 55 prosent i 2030. Målbanen er framstilt med jevn reduksjon hvert år fra 2019 og fram til mållåret i 2030. Figuren viser et stort gap mellom referansebanen hvor kommunen er nå og målbanen, altså der kommunen bør ligge for å nå målet.

Status for drammenssamfunnet

Miljødirektoratet publiserer kommunefordelt statistikk over klimagassutslipp innenfor kommunens grenser (direkte utslipp). Siste tilgjengelige historiske data er fra 2019. Utslipp av klimagasser i hele dagens Drammen kommune er redusert fra vel 308 000 tonn CO2-ekvivalenter i 2009 til vel 267 000 tonn CO2-ekvivalenter i 2019. Det er kategoriene veitrafikk og oppvarming som viser nedgang i utslippene.

Figuren under viser fordeling av utslipp per sektor for 2019. De største utslippssektorene i Drammen er veitrafikk, industri, olje og gass og annen mobil forbrenning, herunder bygg og anlegg.

Figuren viser direkte klimagassutslipp for 2019. Kilde Miljødirektoratet 2021

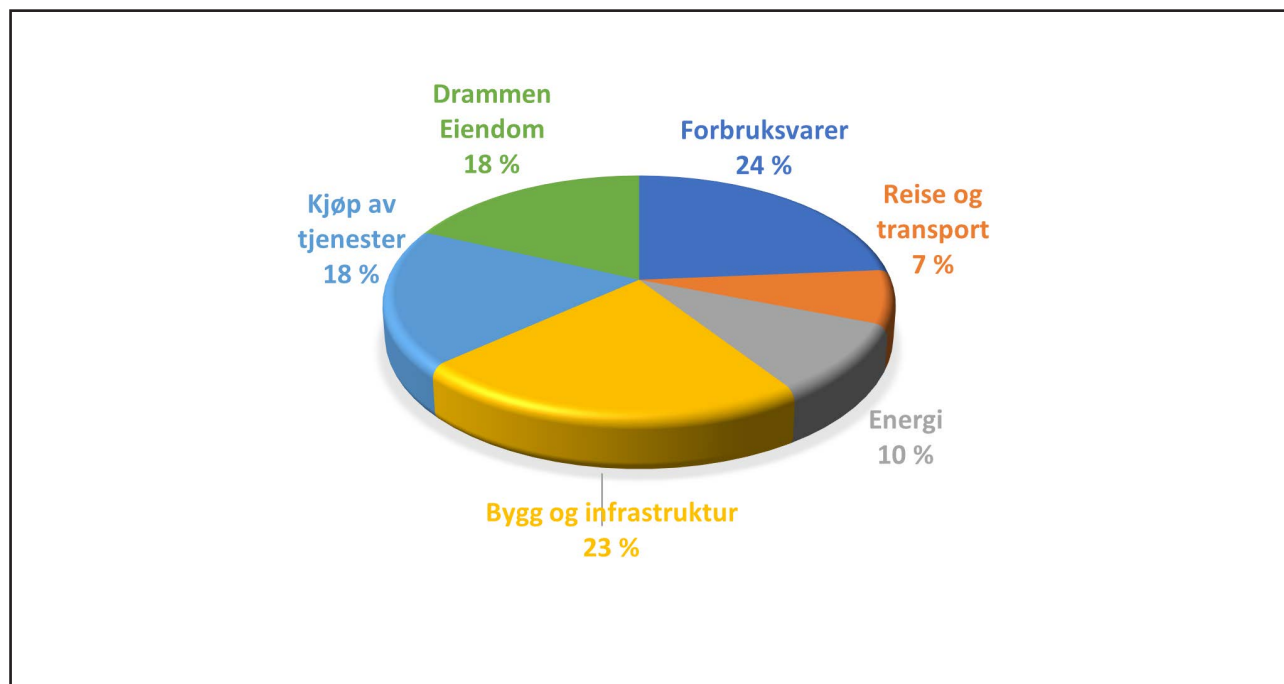
Status for Drammen kommune som virksomhet

For Drammen kommunes virksomhet ble det laget et klimagassregnskap i 2020. Klimaregnskapet er fotavtrykksbasert. Dette kjennetegnes ved at man tar med alle klimabidrag, både direkteutslipp fra forbrenning av fyringsolje og drivstoff og indirekte utslipp gjennom energibruk og gjennom alle andre kjøp av varer og tjenester.

Hovedgrupper	Adminis- trasjon	Barnehage	Grunn- skole	Helse & Sosial	VAR	Annet	SUM
Forbruksvarer	2 793	4 178	4 629	7 632	733	2 528	22 493
Reise og transport	357	164	1 758	3 552	117	964	6 913
Energi	194	405	2 056	2 146	1 360	3 171	9 333
Bygg og infrastruktur	758	296	1 105	1 662	8 031	9 696	21 548
Kjøp av tjenester	4 514	5 880	7 392	9 911	2 624	4 495	34 816
SUM	8 616	10 923	16 940	24 903	12 865	20 854	95 102

Tabellen viser klimagassregnskap for Drammen kommunes virksomhet for 2020 og inkluderer både direkte og indirekte utslipp. Kilde: Asplan Viak 2020.

Utslipp som Drammen kommunes virksomhet genererer, summeres til 95 102 CO₂-ekvivalenter i 2020 og er fordelt som vist i figuren under.

Prioriteringer i handlings- og økonomiplanperioden

I klimabudsjettet 2022-2025 er det beskrevet konkrete tiltak for å kutte utslippene fra Drammen kommunes virksomhet. Når arbeidet med klimastrategi for Drammen er gjennomført, vil klimabudsjettet også inneholde tiltak som retter seg mot hele drammenssamfunnet.

Klimatiltak

Direkte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO₂ ekvivalenter

Tall i kr. 1000

Klimatiltak	Kostnad 2022	Total-kostnad 2022-2025	Lang-siktig økonomisk effekt	Sektor	Kilde	Reduksjon 2022	Reduksjon 2023	Reduksjon 2024	Reduksjon 2025	Lang-siktig reduksjon
Anskaffelser av kommunale tjenestebiler - nullutslippskjøretøy	0	0	0	Veitrafikk	Personbiler	77,0	77,0	77,0	77,0	0,0
Sum	0	0	0			77,0	77,0	77,0	77,0	0,0

Beskrivelse klimatiltak

Anskaffelser av kommunale tjenestebiler - nullutslippskjøretøy

Tabellen viser totalkostnader og forventet utslippsreduksjon ved gjennomføring av tiltak for å redusere direkte utslipp i 2022 og utover i handlings- og økonomiplanperioden. I første omgang er det bare tiltaket anskaffelse av personbiler og lette varebiler som utslippsfrie biler det er beregnet klimaeffekt for. Kostnaden for tiltaket i tabellen er "0" ettersom det ikke er beregnet kostnad for tiltaket. Utskifting av kjøretøy skjer innenfor gjeldende rammer. Det er satt opp i tabellform her for å vise hvordan dette vil kunne fremstilles i klimabudsjettene framover.

I forslag til forskrift om nullutslippskrav for kjøretøy i offentlige anskaffelser foreslås det at krav til nullutslipp i offentlige anskaffelser av personbiler og lette varebiler innføres fra 1.1.2022, mens krav til bybusser skal gjelde fra 2025. Det er lagt inn en forventning om at alle personbiler og lette varebiler som Drammen kommune skal bytte ut i 2022, erstattes av utslippsfrie biler.

Utskiftingen til elbiler vil i mange tilfeller kreve etablering av ladeinfrastruktur. Realisering av tiltaket forutsetter finansiering av denne infrastrukturen, både med eksterne midler, og ved prioritering innen gjeldende rammer.

Indirekte utslipp

Beskrivelse klimatiltak

Ny bybru i lavkarbonbetong

Bruk av lavkarbonbetong i prosjektet ny bybru er vurdert til å ha en merkostnad på 185 000 kroner og vil gi reduserte klimagassutslipp sammenlignet med standard betong på 518 tonn CO₂. Bruk av lavkarbonbetong prioriteres innenfor gjeldende investeringsramme.

Ikke-kvantifiserbare utslippsreduksjoner (direkte utslipp)

Beskrivelse klimatiltak

Interkommunalt samarbeidsprosjekt om effektiv og fremtidsrettet varelogistikk

Dette er et interkommunalt samarbeidsprosjekt om effektiv og fremtidsrettet varelogistikk i E18 vestkorridoren, der kommunene Oslo, Bærum, Asker og Drammen deltar. Den overordnede hensikten med prosjektet er å utvikle og prøve ut bærekraftige løsninger for varelogistikk som kan oppskaleres og gjenbrukes i andre kommuner og regioner. Dette skal bidra til å oppnå kommunenes klimamål, samt målet om å skape attraktive bysentra og gode løsninger for næringslivet. Det utredes ulike tiltak som kan gjennomføres i en eller flere av kommunene.

Ny bybru - anleggsplass

Drammen kommune skal jobbe for minst mulig utslipp fra kommunale byggeplasser innenfor gitte budsjetterammer. Prosjektet ny bybru skal etterstrebe minst mulig utslipp fra anleggsplass innenfor de budsjetterammer prosjektet har fått tildelt.

Redusere massetransport i kommunens bygge- og anleggsprosjekter

Mer fokus på massetransport og massehåndtering i planleggingsarbeidet for kommunens bygg- og anleggsprosjekter for å legge til rette for mer effektiv massetransport. Vann og avløp benytter "No dig", som er løsninger der man forsterker eksisterende ledninger eller presser nye ledninger gjennom bakken uten å grave opp hele strekninger, fremfor konvensjonell graving der det er mulig.

Sikre klimahensyn i kommuneplanens arealdel

Utnytte potensialet for å fortette arealene i sentrumsområdene, langs kollektivåre og ved knutepunkter som fremmer utviklingen av kompakte byer og tettsteder. Sikre korte avstander mellom hjem, arbeid, butikker og andre gjøremål.

Tilrettelegging for sykkel

I sykkelplan for Drammen er det satt mål om 20 prosent sykkelandel i sentrumsområdene i Drammen og i Mjøndalen i 2031. For sykkelandelen i de øvrige områdene er det en målsetting om minst 8 prosent i 2031. Dette følger av Nasjonal transportplan 2022-2033 (NTP), der det er fastsatt mål om 20 prosent sykkelandel i byene og 8 prosent på landsbasis. Arbeidet foregår innen gjeldende investeringsramme. Styrket drift er innført som en del av driftskontrakten for hele veinettet.

Utarbeide kjøretøypolicy for kommunens kjøretøy

Det utarbeides en kjøretøypolicy som et aktivt verktøy for utskiftingen av fossile kjøretøy til nullutslippskjøretøy.

Handlingsplan ladeinfrastruktur for el-biler

Arbeidet inngår som tema i klimastrategien for drammenssamfunnet som ferdigstilles i 2022. Arbeidet skal legge til rette for et system med adekvat og fremtidsrettet ladeinfrastruktur for el-biler, el-busser og elektriske drosjer i tråd med ambisjonen om at alle slike kjøretøy skal være elektriske fra 2025.

Utrede bildeling i parkeringshus

Bidlingsordninger gis i dag prioritet ved ønske om leie av plasser. Det er naturlig å se på dette i sammenheng med øvrige parkeringsreguleringer og bør derfor inngå som del av ny parkeringsstrategi.

Utrede krav om utslippsfrie bygge- og anleggsplasser

Foreløpig er det ikke stilt krav til fossilfrie bygge- og anleggsplasser. I 2020 ble det gjennomført markedsundersøkelser i regi av Drammen Eiendom og Utbygging og infrastruktur, for å kartlegge hvordan markedet stiller seg til et krav om fossilfrie bygge- og anleggsplasser. Miljødirektoratet har i 2021 kommet med et notat som problematiserer bruk av flytende biodrivstoff. Rådmannen vil legge fram en egen sak om potensialet for og konsekvensen av fossilfrie- og/eller utslippsfrie bygge- og anleggsplasser i løpet av 2022.

Utrede økt bruk av biogass

Rådmannen vil i 2022 fremme en egen sak med formål om å stimulere til økt bruk av kortreist biogass i kommunal og privat regi på bekostning av fossil energi.

Ikke-kvantifiserbare utslippsreduksjoner (indirekte utslipp)

Beskrivelse klimatiltak

Arbeide for sirkulære løsninger i kommunens bygg- og anleggsprosjekter: Bærekraftig materialbruk, materialgjenvinning.

Hvordan kommunen innretter sin bygge- og anleggsvirksomhet vil være viktig for at kommunen skal nå sine klima- og miljømål. En overgang til en sirkulærøkonomisk tankegang og praksis er en del av løsningen. I kommuneplanens samfunnsdel er ett av målene at Drammen skal være en foregangskommune på sirkulær økonomi. Drammen kommune etterstreber tiltak for bærekraftig materialbruk, materialgjenvinning, fleksibilitet i bygg og sambruk.

God kildesortering i alle kommunens virksomheter

Alle kommunens virksomheter skal ha et system for kildesortering og følge opp god kildesortering i henhold til dette.

Handlingsplan for bruk av solenergi

Arbeidet inngår i klimastrategien for Drammenssamfunnet som ferdigstilles i 2022. Arbeidet skal øke bruken av solenergi i Drammen kommune. Dette gjelder solenergi i både privat, offentlig og kommunal regi.

Klimaløft i Drammensskolen

Utarbeide undervisningsopplegg for kompetansemål «klima» i ny læreplan. Benytte eksisterende tilbud som for eksempel Renovasjonsselskapet for Drammensregionen sitt undervisningsopplegg for ungdomsskolen.

Klimastrategi og klimabudsjett

Strategi for reduksjon av direkte klimagassutslipp innenfor Drammen kommunes geografiske område utarbeides i 2022. Det er utarbeidet klimabudsjett som del av handlings- og økonomiplanen 2022-2025. Dette er et førstegenerasjons klimabudsjett. Klimabudsjettet vil bli videreutviklet med klimastrategien som overbygning og inngår i kommende handlings- og økonomiplaner.

Kommunale plussbus og massivtre

Plussbusstandard og massivtre utredes for nye Åskollen skole.

Miljøverksted/ombrukssenter i bydel Strømsø

Drammen kommune har fått klimasatsmidler fra Miljødirektoratet til å etablere en fysisk møteplass midt i hjertet av Drammen, der innbyggerne kan komme for å lære om ombruk, reparasjon, redesign og brukshåndverk (sy, snekre, reparere sko, møbler, elektronikk o.l.), delta på aktiviteter og kurs, bli inspirert samt få kunnskap og opplæring i hvordan de lettere kan gjøre klima- og miljøvennlige valg i hverdagen. Gjennom økt kunnskap om klimagassutslipp og miljøkonsekvenser knyttet til forbruk er ambisjonen å skape en holdningsendring som vil bidra til å redusere forbruksbaserte klimagassutslipp i Drammen. Tilskuddsmidlene utgjør 300 000 kroner. Kommunens kostnad i prosjektet dekkes gjennom bruk av interne personalressurser.

Oppfølging av miljøstyringssystem (Miljøfyrtårn)

Det forberedes en sak om miljøstyring i kommunen. Her vil helhetlig internkontroll og rapportering på miljø- og klimaområdet inkluderes. Ulike sertifiseringsordninger som feks Miljøfyrtårn, ISO 14001 og Grønt flagg vil bli vurdert. Kommunen har virksomheter som er sertifisert gjennom Miljøfyrtårn per i dag. Kostnaden for 2022 er forventede kostnader for Miljøfyrtårnordningen i 2022, og dekkes innenfor rammen til miljø og landbruk.

Pilotprosjekt miljøsertifisering av vann- og avløpsanlegg

CEEQUAL er anleggenes svar på BREEAM. Verktøyet kan brukes til å fremme bærekraft og kvalitet i alle typer anleggsprosjekter, for eksempel veier, jernbane, broer, landskapsarkitektur og parkanlegg. Vann- og avløp vil bruke CEEQUAL i ett av sine prosjekter i 2022.

Redusere fremmedvann på avløpsnett og tette lekkasjer i vannledningsnett.

Drammen deltar i innovasjonsprosjektet bærekraftig fornyelse av ledningsnett for vannforsyning. Dette vil gi mindre lekkasjer og bevare mer av vannet. Det arbeides kontinuerlig med å rehabilitere ledningsnett, noe som vil få ned mengden produsert drikkevann. Det arbeides med å redusere fremmedvann og overvann på avløpsnett. Dette gir mindre vann å behandle i renseanleggene. Begge tiltakene vil redusere energiforbruket og dermed klimagassutslippene.

Redusere matsvinn i barnehager og grunnskoler

Kartlegge matsvinn i forbindelse med melk- og frukt-ordning i grunnskolen, og i forbindelse med måltider i barnehagene. Utrede tiltak for å redusere svinn. Opparbeide kjøkkenhager og bruke selvdyrkede grønnsaker i matlagingen. Prosjektet vil gi barna kunnskap om lokal bærekraftig matproduksjon og å ta vare på maten (matsvinn).

Solceller ved kommunens bygg

Etablering av solceller vurderes av Drammen Eiendom i detaljplanlegging av vedlikehold og rehabiliteringstiltak med særlig fokus der det er behov for takutbedringer.

Tilrettelegge for et mer klimavennlig landbruk

Informere om relevante tilskuddsordninger og arrangementer for å bidra til gjennomføring av flere klimatiltak i landbruket.

Utarbeide føringer for klimavennlige arrangementer

Det utarbeides føringer for miljø- og klimavennlige arrangementer både i kommunal og i privat regi som arrangeres innenfor kommunens grenser.

Utrede klimafond

Økonomiske, administrative og miljømessige konsekvenser av opprettelsen av et klimafond/ tilskuddsordning for klimatiltak i Drammen kommune skal utredes. Politisk sak om klimafond ble fremmet i 2021. Saken utredes videre, ny sak kommer i 2022. Et klimafond kan benyttes til å gi tilskudd til klimatiltak i regi av innbyggere og næringsliv i kommunen, og slik stimulere til gjennomføring av tiltak som reduserer klimagassutslippene og bidra til oppfyllelse av kommunens klimamål.

Økt fokus på klima i anskaffelser, bygg- og anleggsprosjekter

Arbeide kontinuerlig med å få inn klimatiltak i kommunens anskaffelser for bygg- og anleggsprosjekter. En viktig del av dette er å skjerpe kvalifikasjonskrav for klima og å bruke klima som tildelingskriterium.

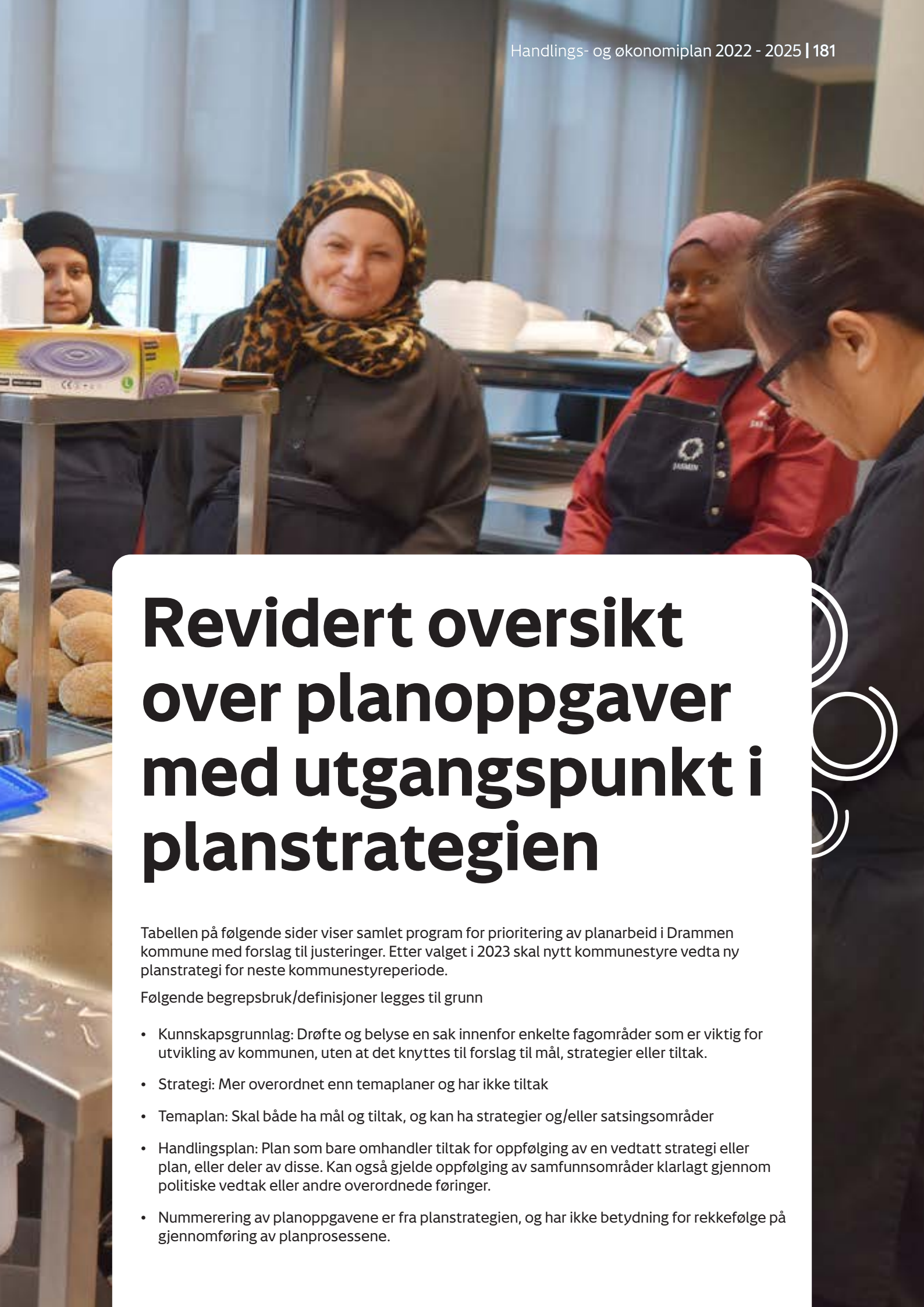
Utslipp og opptak fra skog og annen arealbruk**Beskrivelse klimatiltak****Temaplan for naturmangfold og naturrestaurering**

Temaplan for naturmangfold og naturrestaurering skal utarbeides. Tiltak for karbonlagring vil bli vurdert i planen. Temaplan for naturmangfold og naturrestaurering er påbegynt med en foreløpig handlingsplan for naturrestaurering. Blant aktuelle tiltak er bekkeutbedring, fjerning av uønskede arter, skjøtsel av blomstereng, rehabilitering av pukkverk og myrrestaurering. Hindre grøfting/drenering av myr, og videreføre arbeidet med å restaurere myrområder. Myr er et viktig karbonlager.

Kartlegging av karbonrike arealer

Drammen kommune har i samarbeid med Tønsberg kommune fått tilskuddsmidler fra Miljødirektoratet (Klimasatmidler), med formål om å kartlegge økosystemer inkludert karbonrike arealer i kommunene. Prosjektet vil gi viktig informasjon til arbeidet med kommuneplanens arealdel. Tilskuddsmidlene utgjør 500 000 kroner for Drammens del. Kommunens kostnad i prosjektet dekkes gjennom bruk av interne personalressurser.

Revidert oversikt over planoppgaver med utgangspunkt i planstrategien

Tabellen på følgende sider viser samlet program for prioritering av planarbeid i Drammen kommune med forslag til justeringer. Etter valget i 2023 skal nytt kommunestyre vedta ny planstrategi for neste kommunestyreperiode.

Følgende begrepsbruk/definisjoner legges til grunn

- Kunnskapsgrunnlag: Drøfte og belyse en sak innenfor enkelte fagområder som er viktig for utvikling av kommunen, uten at det knyttes til forslag til mål, strategier eller tiltak.
- Strategi: Mer overordnet enn temaplaner og har ikke tiltak
- Temaplan: Skal både ha mål og tiltak, og kan ha strategier og/eller satsingsområder
- Handlingsplan: Plan som bare omhandler tiltak for oppfølging av en vedtatt strategi eller plan, eller deler av disse. Kan også gjelde oppfølging av samfunnsområder klarlagt gjennom politiske vedtak eller andre overordnede føringer.
- Nummerering av planoppgavene er fra planstrategien, og har ikke betydning for rekkefølge på gjennomføring av planprosessene.

Ferdigstilte planer

Utvalg (OU, HSO, KIF, HU teknisk, Formannskap)	Tekst fra vedtatt planstrategi	Tidsplan
	16. Temaplan sykkel (Ny tittel: Sykkelplan)	Vedtatt: 2021
	18. Handlingsplan trygge skoleveier (Ny tittel: Trafikk-sikkerhetsplan for 2021-2024.)	Vedtatt: 2021
	24. Digitaliseringsstrategi	Vedtatt: 2020

Besluttede planer - under arbeid og planlegging

Utvalg (OU, HSO, KIF, HU teknisk, Formannskap)	Tekst fra vedtatt planstrategi	Videre innordning	Tidsplan
Formannskap	Kommuneplan Drammen 2021-2040 • Samfunnsdelen • Arealdelen	Ingen endringsforslag Ingen endringsforslag	Samfunnsdel: Oppstart: 2021 Vedtatt: 2021 Arealdel: Oppstart: 2021 Vedtatt: 2023
OU	1. Handlingsplan utvikling og bruk av skole- og barnehagebygg (inkl. barnehage- og skolebehov, elevinntaksordninger mv.)	Ingen endringsforslag	Oppstart: 2021 Vedtatt: 2022
HSO	2. Handlingsplan kapasitet, utvikling og bruk av omsorgsbygg (institusjoner + boliger for helse og omsorg)	Forslag til ny tittel: «Helhetlig strategi for fremtidig kapasitet på bygg til helse- og omsorgsformål, både boliger og institusjoner».	Oppstart: 2020 Vedtatt: 2022
KIF	3. Handlingsplan for utvikling av anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.	Foreslås at denne planen inngår i planoppgave 15 – «Temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv», med årlig rullering knyttet til spillemiddeltildeling.	Se planoppgave 15.
KIF	4. Handlingsplan kapasitet, utvikling og bruk av formålsbygg for kultur.	Foreslås at arbeidet dekkes av «Temaplan for kvalitet og innhold», og utgår som egen plan.	Se planoppgave 7.
OU	5. Temaplan for kvalitet og innhold i tjenester knyttet til oppvekst og læringsløp.	Ingen endringsforslag	Oppstart: 2021 Vedtatt: 2022
HSO	6. Temaplan kvalitet og innhold i tjenester helse og omsorg	Forslag til ny tittel: «Temaplan kvalitet og innhold i tjenester - helse, sosial og omsorg».	Oppstart: 2021 Vedtatt: 2022

Utvalg (OU, HSO, KIF, HU teknisk, Formannskap)	Tekst fra vedtatt planstrategi	Videre innordning	Tidsplan
KIF	7. Temaplan kvalitet og innhold i kultursektorens tjenester for utvikling av kommunens kunst- og kulturliv.	Ingen endringsforslag	Oppstart: 2021 Vedtak: 2022
HU Teknisk	8. Temaplan kvalitet og innhold i tekniske tjenester	Ingen endringsforslag	Oppstart: 2021 Vedtak: 2022
HSO	9. Temaplan boligutvikling (mangfold, aktører, virkemidler, tredje boligsektor)	Ingen endringsforslag	Oppstart: 2021 Vedtak: 2022
Formannskap	10. Klimaregnskap. Klimastrategi	Foreslås at ansvaret for klimaarbeidet flyttes fra teknisk hovedutvalg til formannskapet, i tråd med politisk sak i formannskapet oktober 2021. Forslag til ny tittel i formannskapet: «Klimastrategi» Fagområdet miljø beholdes i teknisk hovedutvalg, og innlemmes i temaplan for kvalitet og innhold i tjenesten.	Oppstart: 2020 Vedtak: Klimastrategi 1,0 i 2021, og Klimastrategi 2,0 i 2022.
Formannskap	11. Handlingsplan områdesatsing Strømsø 2030	Følger opp programbeskrivelsen for Strømsø 2030 vedtatt i 2021. Ingen endringsforslag	Revideres årlig til og med 2030.
KIF	12. Temaplan kulturminner og kulturmiljø	Ingen endringsforslag	Oppstart: 2022 Vedtak: 2024
HU teknisk	13. Temaplan naturmangfold og naturrestaurering	Ingen endringsforslag	Oppstart: 2022 Vedtak: 2023/24
HU-teknisk	14. Temaplan landbruksnæring, jordvern, evt. egen matjordplan.	Ingen endringsforslag	Oppstart: 2022 Vedtak: 2023
KIF	15. Temaplan aktivitet og arenaer.	Forslag til ny tittel: «Temaplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv»	Oppstart: 2022 Vedtak: 2023
	16 Se oversikt over ferdigstilte planoppgaver		
Formannskapet	17. Handlingsplan ladeinfrastruktur for el-biler	Foreslås at området inngår som tema i klimastrategien, og ansvaret for området flyttes fra teknisk hovedutvalg til formannskapet.	Se planoppgave 10.
	18. Se oversikt over ferdigstilte planoppgaver		
Formannskapet	19. Handlingsplan bruk av solenergi	Foreslås at arbeidet inngår i klimastrategien, og ansvaret for området flyttes fra teknisk hovedutvalg til formannskapet.	Se planoppgave 10

Utvalg (OU, HSO, KIF, HU teknisk, Formannskap)	Tekst fra vedtatt planstrategi	Videre innordning	Tidsplan
HU teknisk	20. Temaplan utvikling møteplasser, gatebruk, offentlige rom.	Det foreslås å avvente innretning på og oppstart av dette arbeidet til etter temaplan for kvalitet og innhold er ferdigstilt.	Vurderes: 2022
HU teknisk	21. Temaplan overvannshåndtering og flom	Ses i sammenheng med kommuneplanens arealdel og temaplan for kvalitet og innhold i tjenestene.	Oppstart: 2022 Vedtak: 2023
HU teknisk	22. Temaplan for kommunal infrastruktur (VVA)	Planarbeidet foreslås delt opp i en temaplan for «Vei» (V) og en for «Vann og Avløp» (VA), fordi VA-planen krever tett samhandling med de interkommunale vannverkene og trenger en egen planprosess.	Plan for «Vei» startes opp i 2022, og vedtas i 2023. Plan for VA startes etter samråd med samarbeidskommuner.
Formannskap	23. Strategisk næringsplan	Ingen endringsforslag	Oppstart: 2022 Vedtak: 2023
Formannskap	24. Temaplan innovasjon og digitalisering	Forslag til Ny tittel: «Temaplan innovasjon» Egen digitaliseringsstrategi er vedtatt.	Oppstart: 2022 Vedtak: 2023
Formannskap	25. Handlingsplan mot barnefattigdom	Forslag til ny tittel: «Handlingsplan for barn i familier med vedvarende lavinntekt». Det foreslås å avvente oppstart av dette arbeidet til temaplanene for kvalitet og innhold er ferdigstilt.	Oppstart: høsten 2022 Vedtak: 2023
Formannskap	26. Temaplan levekår og inkludering	Det foreslås å avvente oppstart av dette arbeidet til temaplanene for kvalitet og innhold er ferdigstilt.	Oppstart: høsten 2022 Vedtak: 2023
KIF	27. Handlingsplan for arrangementsgjennomføring i Drammen	Det foreslås at dette området dekkes av «Temaplan for kvalitet og innhold i kultursektorens tjenester for utvikling av kommunens kunst- og kulturliv» (KIF).	Se planoppgave 7

Forslag til nye planoppgaver

Utvalg (OU,
HSD, KIF, HU
teknisk, For-
mannskap)

Ny planoppgave

Tidsplan

	Ny planoppgave		Tidsplan
HSD	Boligsosial handlingsplan	I arbeidet med «Temaplan boligutvikling» legges det opp til å lage strategier for boligsosialt arbeid, derav blir det et behov for å utarbeide en boligsosial handlingsplan. Arbeidet skal foregå parallelt med arbeidet knyttet til strategiene.	Oppstart: 2022 Vedtak: 2022
HU Teknisk	Strategi parkering	Det foreslås at arbeidet gjennomføres parallelt med kommuneplanens arealdel.	Oppstart: 2022 Vedtak: 2023
KIF	Overordnet strategi om frivillighet	Foreslås å utarbeide en egen strategi om frivillighet.	Oppstart: 2022 Vedtak: 2022

Svelvik Produkter AS

Eierstyring og eierskap

Drammen kommunes eierpolitikk for perioden 2020–2024 ble vedtatt av kommunestyret 28.4.2020. Eierpolitikken er et redskap for kommunestyret for utøvelse av målrettet, forutsigbar og langsiktig eierstyring i Drammen kommune. Den skal bidra til god politisk styring og kontroll samt gi rammene for hvordan kommunen skal utøve sitt eierskap. Forventningene som kommer til uttrykk i kommunens eierpolitikk gjelder for alle selskaper kommunen har eierinteresser i, uavhengig om det er kommunale foretak eller selskaper som Drammen kommune eier alene eller sammen med andre.

Gjennom eierpolitikken etablerer kommunestyret overordnede prinsipper for kommunens forvaltning av sine eierposisjoner. Eierpolitikken omhandler blant annet eiers forventninger til samfunnsansvar, premisser for valg av selskapsstyrer og forventninger om utbytte og avkastning. Formannskapet er kommunens eierutvalg. Eierpolitikken legger rammeverket for rådmannens oppfølging av selskapene.

Kommunens eierpolitikk og oversikt over eierposisjoner finnes på kommunens nettside. Kommunens eierposisjoner oppdateres jevnlig med nøkkeltall, styresammensetning og ved behov for endringer i mål med eierskapet og formålet med selskapet. Oppdateringer rapporteres årlig til kommunestyret i 2. tertialrapport. Der hvor det skjer endringsprosesser som forutsetter politiske avklaringer og/eller at rådmannen holder kommunestyret godt orientert, vil dette skje gjennom egne saker eller nærmere omtale i det løpende plan- og rapporteringsarbeidet.

Eierposisjoner

Drammen kommune har et betydelig antall eierposter fordelt på ulike selskapsformer. Disse er nærmere spesifisert i tabellen nedenfor.

Oversikt over Drammen kommunes eierposter fordelt på selskapsform

Aksjeselskaper	Eierandel
Lindum AS	100 %
Drammen Scener AS	100 %
Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS	100 %
Nedre Eiker Eiendomsutvikling AS	100 %
Svelvik Produkter AS	100 %
D-park AS	100 %
Vinn Industrier AS	100 %
Enter Kompetanse AS	85,27 %
Solberg Sport- og Kultursenter AS	52 %
Mjøndalen Sport- og Kultursenter AS	50 %
Brageteateret – Regionteater for Buskerud AS	50 %
Glitre Energi AS	50 %
Eiker Vekst AS	50 %
Drammen Kino AS	33 %
Byen Vår Drammen AS	32,9 %
Vardar AS	26,08 %
Glitre Energi Nett AS	8,18 %
Svelviksposten AS	6 %
E 134 Haukelivegen AS	2,43 %
Ferjeselskapet Drøbak – Hurum – Svelvik AS*	2,23 %
Norsk Rørsenter AS	1,67 %
Filmparken AS	0,84 %
Interkommunale selskaper (IKS)	
Glitrevannverket IKS	70,86 %
Drammensregionens Brannvesen IKS	65 %
Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS	61,1 %
Blindevannverket IKS	50 %
Viken Kommunerevisjon IKS	25,6 %
Viken kontrollutvalgssekretariat IKS	9 %
Vestfoldmuseene IKS	1,5 %
Kommunale foretak	
Drammen Eiendom KF	100 %
Drammensbadet KF	100 %
Samvirkeforetak (SA)	

Aksjeselskaper	Eierandel
Kommunearkivinstusjonenes Digitale Ressurscenter SA	6,67 %
Biblioteksentralen SA	1,6 %
Viken Skog SA	0,1 %
Interkommunalt samarbeid (§27-samarbeid)	
Drammensregionens interkommunale havnevesen	64 %
Interkommunalt utvalg mot akutt forurensing (IUA)	1/19
Øvrige	
Osloregionens Europakontor (forening)	1/17
Stiftelser o.l.	
Drammen kommunale pensjonskasse	Ikke eierskap
Stiftelsen Drammen museum for kunst og kulturhistorie	Ikke eierskap
Stiftelsen Drammens Teater og kulturhus	Ikke eierskap
Stiftelsen Åssiden seniorsenter	Ikke eierskap
Drammen kommunes utleieboliger	Ikke eierskap
Erik Børresen stiftelse	Ikke eierskap
Drammen og Kongsberg vernelagsstiftelse	Ikke eierskap
Stiftelsen Blå Kors Drammen	Ikke eierskap
Fossesholm eiendomsstiftelse	Ikke eierskap
Drammen boligstiftelse	Ikke eierskap
Stiftelsen Temte Gård og Bygdesamling	Ikke eierskap
Stiftelsen Portåsen	Ikke eierskap
Stiftelsen Verkstedet Industri- og kulturhistoriske senter	Ikke eierskap*

* Kommunens eierskap i ferjeselskapet Drøbak – Hurum – Svelvik AS avvikles formelt i 2022.

Eieroppfølging og kommuneøkonomien

Drammen kommune er i en krevende økonomisk situasjon som nødvendiggjør tiltak for å redusere kostnader og øke inntekter. I eieroppfølgingen vil det i den sammenheng særlig være aktuelt å vurdere tilskudds- og utbyttensnivå der dette er aktuelt. For de fleste selskaper er det likevel slik at det verken er aktuelt med tilskudd eller utbytte. Av selskaper som mottar de største tilskuddene fra kommunen nevnes Drammensregionens brannvesen IKS, Drammensbadet KF og Drammen Scener AS.

Drammen Kino AS, Drammensbadet KF og Drammen Scener AS har vært særlig hardt rammet av restriksjoner som følge av pandemien, og det har vært behov for å kompensere Drammensbadet KF og Drammen Scener AS. Gjenåpningen av samfunnet høsten 2021 skjedde samtidig som selskapene gjennomførte sine budsjettprosesser. Rådmannen vil følge situasjonen med overgang til normal drift, men legger til grunn ordinært tilskuddsnivå for 2022. Det vises til egen omtale for aktuelle selskaper for nærmere vurderinger av tilskuddsnivå.

Rådmannen har tett dialog med de selskaper som normalt utbetaler utbytte til kommunen hva gjelder forventet utbytte for utbetaling i 2022. Dette er dels selskaper Drammen kommune eier alene og dels selskaper hvor det er flere eiere. Nivået på utbytte følger av selskapenes årsresultat og i mange tilfeller er det avtalefestet utbyttensnivå i forhold til dette.

Gjennomgang av eierposisjoner

Som følge av etableringen av nye Drammen kommune 1.1.2020 ble en rekke selskaper avviklet. I tillegg ble vedtekter og selskapsavtaler for flere selskaper oppdatert, slik at disse ble korrekte som følge av at kommunereformen ga en ny eierstruktur i mange selskaper. Arbeidet med å gjennomgå og oppdatere vedtekter og selskapsavtaler for aktuelle selskaper videreføres i 2022, med sikte på vedtak i generalforsamlinger (AS) og representantskap/kommunestyre (IKS). Ofte vil dette skje i tilknytning til eierstrategiske prosesser som mer grundig vurderer rammene for kommunens eierskap.

Eierstrategisk arbeid

For flere av kommunens eierposisjoner har eier/eierne utarbeidet eierstrategier. Eierstrategiene angir målet med eierskapet, definerer styringsdialog og eiers forventninger til selskapet hva gjelder kvalitet, effektivitet, finansielle føringer og rapportering. Flere av eierstrategiene forutsettes revidert etter en gitt tidsperiode. I tillegg er det selskaper hvor det i dag ikke finnes eksplisitte eierstrategier, hvor eierstyring skjer med utgangspunkt i blant annet føringer lagt i politisk sak om etablering av selskapet, vedtekter og løpende eierdialog. For disse selskapene vil det være behov for å utvikle tydelige eierstrategier som i større grad sammenfatter overordnede rammer for eierstyringen fra eier(ne). Forslag til eierstrategier fremmes til politisk behandling i formannskapet og kommunestyret.

Rådmannen legger i 2022 opp til å videreføre eierstrategiske prosesser for følgende selskaper:

- Glitre Energi AS
- Drammensregionens interkommunale havnevesen (Drammen Havn)

Det legges opp til å starte opp/gjennomføre eierstrategisk arbeid i 2022 for:

- Lindum AS
- Vardar AS (påbegynnes tidligst høsten 2022)
- Byen Vår Drammen AS
- Interkommunalt utvalg for akutt forurensning (IUA)

I 2021 ble det innført ny modell for gjennomføring av eiermøter med formannskapet. Det gjennomføres to eiermøtedager i året med utvalgte selskaper, vår og høst. Det var opprinnelig planlagt pensjonsseminar med formannskapet i 2021. Det legges opp til at eiermøtedagen våren 2022 settes av til pensjonsseminar, med deltagelse fra Drammen kommunale pensjonskasse.

Utbytte og eieruttak

Kommunen har store verdier gjennom ulike selskap. De viktigste er Glitre Energi AS, Vardar AS, Lindum AS, Drammen Kino AS, Drammen kommune Eiendomsutvikling AS og D-Park AS samt Thamsgaten Parkeringshus AS og Grev Wedel Parkeringshus AS. Selskapene forventes å gi betydelige årlige inntekter i form av utbytte i den kommende planperioden.

Utbytte fra aksjeselskap baseres på resultater i regnskapsåret, og fastsettes derfor normalt i løpet av første halvår i det etterfølgende budsjettåret. Også i 2021 har pandemien påvirket inntjeningen i enkelte av selskapene, noe som skaper usikkerhet rundt utbytteevnen. Samtidig har 2021 så langt vært preget av ekstraordinært høye kraftpriser som gir god inntjening og bør gi grunnlag for økt utbytte fra selskapene i denne bransjen.

I årets budsjett ble det lagt inn en noe forsiktig utbytteforventning på 96,6 millioner kroner som følge av pandemiutbruddet og svært lave kraftpriser i 2020. Faktiske inntekter fra utbytte har blitt vesentlig høyere og forventes å bli 119,3 millioner kroner i år. Rådmannen legger til grunn en årlig utbytteforventning i 2022 og fremover på samme nivå som i år, og foreslår at det budsjetteres med 120 millioner kroner per år i inntekter fra utbytte. I tillegg kommer forventet utbytte på 5 millioner kroner per år fra Thamsgaten og Grev Wedels parkeringshus, men disse inntektene inngår i eieruttaket fra Drammen Eiendom KF. Forventet utbytte tilsvarer om lag 67 prosent av budsjetterte renteutgifter i lånefondet i 2022.

Utbytte fra aksjeselskaper 2020-2025

Mill. kroner	Regnskap 2020	Opp- rinnelig budsjett 2021	Revidert budsjett 2021	Anslag regnskap 2021	2022	2023	2024	2025
Glitre Energi AS	- 94,5	- 57,5	- 65,8	- 65,8				
Glitre Energinett Holding AS	- 5,9	- 4,8	- 4,8	- 5,1				
Vardar AS	- 15,6	- 7,8	- 7,8	- 7,8				
Lindum AS	- 15,3	- 22,5	- 23,7	- 23,7				
Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS	- 2,0	- 2,0	- 15,0	- 15,0				
Drammen Kino AS	0,0	0,0	0,0	0,0				
D-Park AS		- 2,0	- 2,0	- 2,0				
Sum utbytte	- 133,4	- 96,6	- 119,1	- 119,3	- 120,0	- 120,0	- 120,0	- 120,0

Eieruttak og tilskudd til kommunale foretak

Eieruttak fra kommunale foretak er å betrakte som utbytte fra aksjeselskap, og gir uttrykk for avkastning på egenkapitalen. Eieruttaket fastsettes av kommunestyret i forbindelse med budsjettbehandlingen. Fra 1. januar 2022 vil Drammen kun ha to kommunale foretak - Drammen Eiendom KF og Drammensbadet KF. Det legges til grunn et eieruttak fra Drammen Eiendom KF på 97,1 millioner kroner i 2022 - basert på oppjustering av årets tilskudd med kommunal deflater på 2,5 prosent. Eieruttaket inkluderer foretakets forventede utbytte på 5 millioner kroner fra Thamsgaten og Grev Wedels P-hus.

For Drammensbadet KF er det ikke naturlig å sette krav om eieruttak da foretaket mottar betydelig driftstilskudd fra kommunekassen. For 2022 foreslås driftstilskudd på 20,7 millioner kroner, pluss et tilskudd på 1,5 millioner kroner for å holde utebadet åpent sommeren 2022.

Eiertilskudd til aktuelle selskap

Rådmannen foreslår, hvis ikke annet fremkommer, at tilskudd mv. til kommunale foretak, interkommunale selskap og andre selskaper der kommunen er eier/deltaker justeres med kommunal deflator på 2,5 prosent i 2022.

Kommunale foretak

Styregodtgjørelser

Kommunestyret vedtok 15.12.20 i forbindelse med behandlingen av økonomiplan 2021-2024:

«Utviklingen i kommunal deflator benyttes som hovedprinsipp for utviklingen i styregodtgjørelser i kommunale foretak.»

Pandemiens konsekvenser for samfunnsøkonomien og arbeidslivet medførte likevel at godtgjørelsesnivået for 2021 i styrene i kommunale foretak ble videreført uendret på samme nivå som for 2020. Gjenåpningen av samfunnet høsten 2021 gjør at rådmannen foreslår å justere godtgjørelsene for 2022 i tråd med kommunal deflator som i forslaget til statsbudsjett er satt til 2,5 prosent.

Forslag til styrehonorar i kommunale foretak for 2022:

Kroner	Styreleder 2021	Styreleder 2022	Styremedlem 2021	Styremedlem 2022
Drammen Eiendom KF	111 000	113 400	67 000	68 700
Drammensbadet KF	82 000	84 100	49 000	50 200

Drammen Eiendom KF

Drammen Eiendom KF (DEKF) har ansvar for drift, vedlikehold, oppgradering og bygging av all bygningsmasse som ikke er knyttet til infrastruktur (vei, vann, avløp, park etc.).

Foretaket fører eget regnskap med balanseregnskap, resultatregnskap og investeringsregnskap. Fra og med inneværende år føres regnskapet etter kommunelovens prinsipper, jfr. kommuneloven §14-6. Til og med 2020 fulgte foretaket regnskapslovens prinsipper. Den største forskjellen fra tidligere praksis er at avskrivninger heretter skal nøytraliseres i driftsregnskapet, mens avdrag på lån og eieruttak skal utgiftsføres. Samtidig blir ikke lenger gevinst ved salg av eiendom ført i resultatregnskapet, da inntekter fra eiendomssalg nå inntektsføres i investeringsregnskapet og inngår som finansiering av investeringer.

Eieruttak

Drammen kommune henter ut avkastning fra Drammen Eiendom KF gjennom årlige eieruttak. Dette kan sammenlignes med utbytte i et aksjeselskap, og reflekterer avkastning på foretakets egenkapital. Årets eieruttak er på 94,7 millioner kroner og inkluderer foretakets utbytte fra Thamsgaten parkeringshus AS og Grev Wedels parkeringshus AS. Justert med kommunal deflator på 2,5 prosent settes eieruttaket til 97,1 millioner kroner fra 2022.

Driftsbudsjettet

Drammen Eiendom KF (DEKF) har lagt fram et utkast til budsjett for 2022 med en forventet omsetning på om lag 896 millioner kroner. Brutto driftsresultat før finansposter viser et overskudd på 56,8 millioner kroner etter at det er innarbeidet eieruttak til Drammen kommunekasse. Etter finansposter viser budsjettet et årsresultat i balanse.

Husleieinntektene for 2022 er oppjustert med kommunal deflator på 2,5 prosent. I tillegg er det innarbeidet husleiekonsekvenser som følger utførte og/eller planlagt ferdigstilte investeringstiltak i 2021 og 2022. Dette utgjør 2,6 millioner kroner i 2022 med helårseffekt 9,2 millioner kroner fra 2023.

Budsjetterte utgifter til vedlikehold videreføres på samme nivå som i årets budsjett oppjustert med kommunal deflator.

Investeringsbudsjettet

Rådmannen legger fram et forslag til investeringsbudsjett for Drammen Eiendom KF med brutto investeringsutgifter på 1 866 millioner kroner i perioden 2022-2025. For 2022 foreslås en investeringsramme på 494,3 millioner kroner. De største enkeltprosjektene i planperioden er ferdigstillelse av tilbygg ved Brandengen skole, nytt sykehjem i Krokstadelva og ny ungdomsskole på Åskollen. Mot slutten av planperioden er det satt av midler til oppstart av utvidelse/erstatningsbygg ved Veivangen ungdomsskole.

Det budsjetteres med årlige inntekter fra salg av eiendom på 23 millioner kroner – hvorav 20 millioner kroner gjelder salg av boliger innenfor prosjektet «Fra leie til eie». Inntekter fra salg av boligeiendom er forutsatt benyttet til finansiering av nye boligeiendommer.

Investeringsbudsjettet for Drammen Eiendom KF foreslås saldert med bruk av lån på totalt 1 429 millioner kroner i planperioden. For 2022 foreslås lånerammen satt til 374,2 millioner kroner.

For nærmere omtale av investeringsprosjektene vises til omtale under programområdene samt vedlagte forslag til økonomiplan 2022-2025 fra Drammen Eiendom KF.

Ny åpningsbalanse fra 1. januar 2021

Nye Drammen Eiendom KF ble etablert fra 1. januar 2020 i forbindelse med sammenslåingen av de tidligere kommunene Drammen, Nedre Eiker og Svelvik. I denne forbindelse ble det utarbeidet ny åpningsbalanse per 1. januar 2020. I forbindelse med overgangen til kommunelovens regnskapsregler er det fastsatt ny åpningsbalanse per 1. januar 2021 som er tilpasset forskriftbestemt kontoplan og harmonisert med kontoplanen som Drammen kommune benytter. Dette innebærer blant annet at balansen for DEKF og kommunekassen ikke lenger vil vise det som tidligere har fremkommet som innskudd egenkapital på nesten 802 millioner kroner.

Drammensbadet KF

Kommunestyret vedtok i forbindelse med behandling av 1. tertialrapport 2021 å videreføre Drammensbadet som kommunalt foretak (KF). Drammensbadet KF har utarbeidet et budsjett for 2022 som balanserer med et kommunalt tilskudd på 20,8 millioner kroner, inkludert forventet justering for deflator med 2,9 prosent. Siden deflator i statsbudsjettet er satt til 2,5 prosent foreslår rådmannen at tilskuddet til Drammensbadet for 2022

fastsettes til 20,7 millioner kroner. I tillegg foreslår rådmannen et tilskudd på 1,5 millioner kroner til å holde utebadet åpent.

Foretaket legger til grunn 340 000 besøkende gjester i 2022, noe som er tilsvarende et normalt driftsår basert på tall fra 2019. Foretaket foreslår i gjennomsnitt å øke billettprisene med 4,9 prosent for bade- og velværebilletter og 2,7 prosent for årskort. Voksen enkeltbillett vil koste 180 kroner på hverdager og 190 kroner i helgene. Foretaket er kjent med at konkurrerende svømmehaller og badeanlegg i samme størrelse som Drammensbadet ligger på om lag samme prisenivå. Drammensbadet KF påpeker at budsjettet for 2022 er meget stramt, men foretaket opprettholder nødvendige krav til trygg og sikker drift samt nødvendig renhold.

Drammensbadet KFs forslag til økonomiplan 2022-2025 følger som vedlegg.

Hermansenteret KF

Hermansenteret Drammen KF avvikles som KF fra 1. januar 2022 og overføres til virksomhet kjøkken som en del av basisorganisasjonen fra samme tidspunkt. Driften av Hermansenteret skal fortsette som før med kafe og spesielt middagsservering på ukedagene. De frivillige skal også fortsette med sine oppgaver med matlaging, servering og oppvask. De eneste ansatte blir en kokk i 100 prosent stilling og en renholder i 20 prosent stilling. Lokalene senteret holder til i eies av kommunen.

Hermansenteret er en møteplass med matservering i Mjøndalen sentrum. Driften startet på tidlig nittitallet da Nedre Eiker kommune fikk en del av del såkalte eldremilliarden. Senteret var organisert i basis i Nedre Eiker kommune fram til KF'et ble etablert i 2000. Fellesnemda vedtok høsten 2019 å finne en oppdatert og hensiktsmessig organisering. Vedtaket om å ta KF'et inn i basis ble gjort av kommunestyret i juni 2021.

Øvrige selskaper

Glitre Energi AS

Glitre Energi AS eies av Drammen kommune (50 prosent) og Vardar AS (50 prosent). Agder Energi AS eies av 25 kommuner i Agder (cirka 55 prosent) og Statkraft (cirka 45 prosent). Styrene i Glitre Energi AS og Agder Energi AS har arbeidet med å legge til rette for en fusjon mellom de to selskapene. På bakgrunn av dette har styrene i Glitre Energi AS og Agder Energi AS vedtatt en intensjonsavtale datert 29.1.21 med sikte på sammenslåing av de to selskapene. Selskapet presenterte intensjonsavtalen i formannskapets møte 12.2.21. Et flertall av eierkommunene i Agder Energi AS og styret i Vardar AS vedtok intensjonsavtalen våren 2021. Drammen kommunestyre vedtok intensjonsavtalen i møte 14.6.21 etter først å ha utsatt saken i møte 4.5.21. Selskapene og deres eiere arbeider videre med grunnlaget for en endelig fusjon. Dette er et omfattende arbeid som blant annet omhandler bytteforhold og utvikling av avtaleverk. Rådmannen vil i tråd med kommunestyrets vedtak holde formannskapet som eierutvalg løpende orientert om prosessen. Rådmannen har etter konkurranse tildelt BDO AS/Kluge Advokatfirma AS oppdraget med å gi Drammen kommune nødvendig rådgivning i arbeidet.

Vardar AS

Vardar AS er et energikonsern som er organisert i ulike datterselskaper og tilknyttede selskaper, og omfatter virksomhetsområdene: vannkraft, Glitre Energi AS, bioenergi og vindkraft.

Kommunene i tidligere Buskerud fylke overtok eierskapet i Vardar AS fra tidligere Buskerud fylkeskommune med virkning fra 1.1.20. Selskapet har i dag 19 eierkommuner. Rådmennene i Buskerud oppnevnte i 2019 en administrativ arbeidsgruppe ledet av rådmannen i Drammen kommune.

Arbeidsgruppen er gitt en saksforberedende rolle og har til oppgave å legge til rette for kommunenes nye eierrolle gjennom koordinert politisk behandling av prosesser og saker som knytter seg til overtakelsen av eierskapet i Vardar AS. Nye vedtekter og ny aksjonæravtale som gjenspeiler ny eierstruktur ble vedtatt hhv. høsten 2019 og 2020. Nytt styre ble valgt våren 2020.

Vardar har i brev til eierkommunene datert 31.8.21 meddelt at det under bestemte forutsetninger er grunnlag for et samlet utbytte for regnskapsåret 2021 på 60 millioner kroner. Drammen kommunes andel vil være om lag 15,6 millioner kroner og vil komme til utbetaling i 2022.

Eierkommunene legger opp til å utarbeide en eierstrategi for Vardar AS som supplerer eierpolitikken, selskapsvedtektene og aksjonæravtalen som styringsverktøy for kommunene. Arbeidet med ny eierstrategi vil kreve grundig og omforent arbeid og må vedtas i alle eierkommunene. Oppnevnt arbeidsgruppe blant rådmennene vil komme nærmere tilbake til organisering og gjennomføring av et eierstrategisk arbeid. Det legges opp til at dette først skjer etter at det er avklart hvorvidt det blir en fusjon mellom Glitre Energi AS og Agder Energi AS eller ikke.

Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS

Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS (DKEU AS) eies 100 prosent av Drammen kommune og ble vedtatt opprettet av Drammen bystyre i møte 23.2.16. Selskapet skal ivareta kommunens utviklerrolle for eiendommer som ikke er knyttet opp til kommunens tjenesteproduksjon. Rådmannen har i den løpende rapporteringen til politisk miljø redegjort for selskapets utvikling og arbeidet med å overføre eiendommer fra Drammen kommune til Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS og de økonomiske konsekvensene av dette.

Selskapet hadde ved utgangen av 2. tertial 2021 en solid egenkapital på om lag 803 millioner kroner, noe som skyldes overføringer av aksjer og eiendommer fra Drammen kommune til selskapet over tid. DKEU AS ivaretar også kommunens eierskap i Papirbredden Eiendom AS. I generalforsamling 2.6.21 ble det vedtatt et utbytte til Drammen kommune på 15 millioner kroner. Selskapet har meddelt at kommunen for regnskapsåret 2021 kan forvente et utbytte i størrelsesorden 6 millioner kroner.

Vedtektene trekker opp rammer for selskapets virksomhet og ble utformet i tilknytning til etableringen av selskapet i 2016. Det samme gjør kommunens overordnede eierpolitikk som gjelder for alle kommunens eierposisjoner. I 2021 ble det gjennomført et eierstrategisk arbeid. Ny eierstrategi for selskapet legges fram til politisk behandling i kommunestyret høsten 2021. Eierstrategien omhandler blant annet målet med eierskapet, formålet med selskapet, kommunens forventninger til selskapet, styringsdialog og rammer for forventet utbytte og avkastning. Det legges opp til en revidering av vedtektene som følge av politisk behandling av eierstrategien.

Lindum AS

Lindum AS eies 100 prosent av Drammen kommune. Konsernet består av Lindum AS og seks datterselskaper, og driver virksomhet innen en rekke områder innenfor avfallshåndtering og ressursutnyttelse. Sommeren 2021 mottok Drammen kommune en henvendelse fra Ragn-Sells om muligheten for kjøp av aksjene i Lindum. Også Franzefoss Gjenvinning og Cambi AS har i etterkant henvendt seg til kommunen om dette. Det vises til nærmere omtale i 2. tertialrapport 2021. Gjeldende eierstrategi er 10 år gammel (2012) og utviklet av tidligere Drammen kommune. Eierstrategien slår fast at kommunens eierskap skal være langsiktig og ha forretningsmessige mål.

Rådmannen fremmer politisk sak høsten 2021, hvor hensikten med saken er å redegjøre for interessen for kjøp av kommunens aksjer i Lindum AS og å etablere en eierstrategisk beslutningsprosess i 2022 som legger til rette for en vurdering av ulike eierskapsmodeller og også salg av selskapet.

Drammensregionens interkommunale havnevesen (Drammen Havn)

Drammen Havn ble i sin nåværende selskapsform stiftet 1. januar 1985, som et § 27 samarbeid etter den daværende kommuneloven. Selskapets formål er å drive havnevirkosomhet og ivareta eierkommunenes oppgaver og plikter i henhold til havne- og farvannslovens bestemmelser. Da kommunereformen trådte i kraft, ble eierstrukturen for havneselskapet endret, og er nå fordelt slik:

Drammen kommune, 64 prosent (tidligere Drammen kommune 55 prosent og tidligere Svelvik kommune 9 prosent)

Lier kommune, 18 prosent

Asker kommune, 18 prosent (tidligere Hurum kommune 9 prosent og tidligere Røyken kommune 9 prosent)

Bemerk at i Asker kommune forvaltes havne- og farvannsloven av Utvalg for samfunnsutvikling, som havnestyre. I Drammen og Lier kommuner er forvaltningen av havne- og farvannsloven delegert til havneselskapet. Havnerådet er selskapets eierorgan, representert ved ordførerne i eierkommunene. Havnestyret rapporterer til havnerådet.

Som vist i økonomiplan 2021-2024 har de tre eierkommunene igangsatt en eierstrategisk utredning for Drammen havn. Bakgrunnen for denne prosessen er endringene i eiersammensetningen, samt ny kommunelov og ny havnelov, som begge trådte i kraft fra 1. januar 2020:

Ny kommunelov innebærer at dagens § 27- samarbeid vil falle bort og må erstattes av en ny selskapsform. Den nye kommuneloven åpner for et overgangsvindu på inntil fire år (det vil si inneværende valgperiode) for å fase ut samarbeid etter §27 i tidligere kommunelov.

Ny havnelov innebærer blant annet at det under gitte forutsetninger åpnes for eierutbytte.

De tre eierkommunene samarbeider nå om nødvendige utredninger og beslutningsunderlag for den videre eierstrategiske prosessen, etter mandat gitt i formannskapssak 126/20.

PwC er valgt som felles ekstern rådgiver i prosessen, og koordinerer arbeidet med å forberede et beslutningsgrunnlag både for en omdanning/oppløsning av dagens selskap og for etableringen av et nytt selskap. Det er etablert et administrativt eierkontaktutvalg der alle eierne møter, sammen med daglig leder i havneselskapet. Alle faser i denne prosessen vil innebære omforent politisk behandling i de tre eierutvalgene/-kommunestyrene, med påfølgende behandling i havnerådet.

Proessen er noe forsinket i forhold til opprinnelig fremdriftsplan, på grunn av stor faglig kompleksitet. Rådmannen er likevel ikke bekymret for den videre fremdriften i prosessen, som er konstruktiv og foregår i en god tone de tre eierne i mellom.

Drammen Scener AS

Drammen Scener AS er eid 100 prosent av Drammen kommune. Selskapet har som hovedformål å drifte, utvikle og forestå aktiviteten ved kulturarenaene Drammens Teater og Union Scene. Drammen Scener AS driver utleie, innkjøp av produksjoner og noe egenproduksjon av kulturarrangementer, og er en stor aktør i Drammen på konferanse/event markedet.

Selskapet har generelt hatt en god økonomisk utvikling, men 2020 og 2021 ble unntaksår for selskapet som følge av situasjonen rundt pandemien. Denne perioden har for Drammen Scener vært preget av stor usikkerhet både i forhold til ansatte, arrangører og publikum. I 2021 medførte nasjonale og lokale tiltak et totalt forbud mot arrangementer inntil 10. juni. Det var en svært krevende situasjon for Drammen Scener AS i forhold til at varigheten av tiltakene har variert fra 1 dag til maks 14 dager. Dette medførte at selskapet kontinuerlig måtte jobbe med flere ulike scenarier knyttet til sine arrangementer. En lang rekke arrangementer ble flyttet på opptil flere ganger, og det ble refundert flere tusen billetter. Samtidig ble det gjort en omfattende jobb med å informere publikum om alle endringene. Som følge av avlyste arrangementer, hadde Drammen Scener AS heller ikke inntekter.

Drammen scener mottok midler fra kompensasjonsordningen for næringslivet, samt stimuleringsmidler for arrangementer i mai/juni 2021. Kompensasjonsordningen for kultur var på etterskudd, slik at selskapet mottok støtte for 2020 etter at årsregnskapet var vedtatt på generalforsamlingen. I 2020 innvilget Drammen kommune i tillegg forhøyelse av aksjekapitalen til Drammen Scener AS, ved konvertering av lån til egenkapital på 8 millioner kroner, jf. kommunestyrets vedtak i 2. tertialrapport 2020.

Høsten 2021 var lenge uavklart i forhold til restriksjoner. Det var store begrensninger på antall publikummere og krav til å holde avstand. Regjeringens varslede letting av tiltak kom den 25. september med én dags varsel. Selskapet opplever at publikum og næringslivet fortsatt er avventende til henholdsvis å kjøpe billetter og booke inn seminarer eller banketter. Drammen Scener AS er derfor fortsatt i en krevende situasjon.

Drammen Scener har fått innvilget et lån fra Drammen kommune til oppgradering av dagens scenerigg i Drammens Teater jf. 1. tertial rapport, vedtak pkt. 6. Dagens scenemaskineri er godkjent slik den er, og ble montert i 1996. Risikovurdering og gjennomgang av eksisterende sikkerhetssystem, viser at det er et relativt stort sprik mellom eksisterende sikkerhet og dagens standard. Det er ikke unaturlig siden det har skjedd mye innen maskinsikkerhet, både teknologisk og metodemessig siden anlegget ble installert og satt i drift. Med den planlagte oppgraderingen, med et budsjett på 6.5 millioner kroner, vil forhåpentligvis sceneriggen holde i opptil 20 år fremover.

I årene fremover vil det være utfordrende for Drammen Scener å holde tritt med den teknologiske utviklingen og ha mulighet til å foreta nødvendige investeringer i teknisk utstyr, dersom disse skal finansieres over selskapets egen drift. Utviklingen i dag skjer mye raskere enn for bare noen år siden. Dersom man skal opprettholde en teknisk standard, slik det forventes av en profesjonell arena i dag, må selskapet løpende vurdere hvordan dette skal finansieres.

Brageteatret AS

Brageteatret AS er regionteater for tidligere Buskerud og har base i Drammen. Brageteatret AS eies 50/50 av Drammen kommune og Viken fylkeskommune. I henhold til eierstrategi (vedtatt av bystyret i gamle Drammen kommune i 2018 jf. sak 18/2327-1) er målet med eierskapet å bruke Brageteatret for å nå kulturpolitiske mål for eierne innenfor det profesjonelle scenekunstheltet. Selskapet mottar tilskudd fra både staten (70 prosent), Buskerud fylkeskommune (15 prosent) og Drammen kommune (15 prosent). Eierne skal tilstrebe likt årlig tilskudd. Begge bidrar med 4,6 millioner kroner per år i driftsstøtte.

Grunnet stor økning i produksjoner og mangelfulle arealer på Union Scene, ønsker Brageteatret AS å flytte til Sundland i Drammen. Brageteatret startet i 2018 et forarbeid med å finne ny lokasjon for selskapet. Gjennom 2019 og 2020 har selskapet arbeidet med en mulighetsstudie i samarbeid med Bane NOR Eiendom og Sweco i forbindelse med lokaler på Sundland. Både Drammen kommune og Viken fylkeskommune har foreløpig gitt videre tilslutning til prosessen.

Hovedutvalget for kultur, idrett og frivillighet fikk i fjor høst (4/11) en orienteringssak om selskapets flytteplaner,

og den ble i hovedsak oppfattet positivt, da Brageteatret AS er en viktig regional produsent, og man ser betydningen av å beholde dem i byen. Viken har også signalisert velvilje til flytteprosessen. Både Viken og Drammen bidro i fjor med midler til et forprosjekt for å utrede mulige lokaliseringalternativer.

Brageteatret har som målsetning å starte med et forprosjekt i det som omtales som «Bygg D» på Sundland i Drammen. I denne forbindelse har Drammen kommune og Viken fylkeskommune fått forespørsel fra Brageteatret om å stille garanti til forprosjektet med 1,5 – 2 millioner kroner. I tillegg er Brageteatret omfattet av lov om offentlige anskaffelser. Rådmannen er i dialog med Viken fylkeskommune og Brageteatret om videre oppfølging av saken, samt hvordan Viken fylkeskommune og Drammen kommune kan bistå selskapet i en eventuell anbudsprosess.

Nedre Eiker Eiendomsutvikling AS

Nedre Eiker Eiendomsutvikling AS ble etablert i 2014 av Nedre Eiker kommune. Selskapet eies 100 prosent av Drammen kommune og har som formål å eie, utvikle og selge faste eiendommer. Selskapets verdier ligger i det heleide datterselskapet Mile Utvikling AS, som eier Mile-tomten i Mjøndalen. Kommunestyret vedtok i forbindelse med behandling av økonomiplan 2021–2024 at det kan forberedes salg av Mile-tomten. En større del av tomten er gjennom avtale båndlagt av Drammen kommune. Selskapet har i 2021 arbeidet med å forberede salg av tomten, herunder avklare båndleggingen, kommunens behov og dermed hva som er salgbart areal. Selskapet vil arbeide videre med salg når nevnte forhold er endelig avklart.

Drammensregionens brannvesen IKS

Rådmennene i eierkommunene (kommunene Sigdal, Krødsherad, Øvre Eiker, Lier og Drammen) har i felles brev til DRBV varslet om forventede reduksjoner på 2 prosent i eiertilskuddene i løpet av planperioden 2022 - 2025. For Drammen kommune utgjør dette er reduksjon på cirka 1,5 millioner kroner. For 2022 er reduksjonen cirka 0,4 millioner kroner.

Eierkommunene har i 2021 gjennomført et arbeid med å etablere ny eierstrategi for selskapet. Arbeidet legger opp til en videre prosess som innebærer en gjennomgang av kostnadsfordelingsmodell og revidering av selskapsavtalen.

Interkommunalt utvalg mot akutt forurensning (IUA)

Interkommunalt utvalg mot akutt forurensning har som formål å sikre at eierkommunene er i stand til å møte kravene til kommunal beredskap mot akutt forurensning. Utvalget består av 19 kommuner fra tidligere Buskerud fylke og benevnes IUA Region 4. Drammensregionens brannvesen IKS er vertsbrannvesen og er sekretariat for utvalget. Utvalget er organisert som et §27-samarbeid etter gammel kommunelov. I 2022 legges det opp til å avklare ny organisasjonsmodell gjennom politisk sak i deltakerkommunene. Det legges opp til at de økonomiske rammene for utvalget i hovedsak blir videreført i ny organisasjonsmodell.

Medarbeidere

Som den nest største arbeidsgiveren i Drammen har kommunen arbeidsgiveransvar for nesten 8 000 fast ansatte medarbeidere, i tillegg til timeansatte, vikarer og lærlinger. I tillegg er det også om lag 600 elever fra videregående skole, høyskoler/universiteter, Nav med flere som er i praksis i Drammen kommune hvert år.

Hvert år slutter det i underkant av 500 ansatte, og det rekrutteres omtrent like mange. De største medarbeidergruppene jobber innen oppvekst (skole og barnehage) og helse og omsorg (institusjoner, boliger, hjemmetjeneste). Det er krevende å rekruttere tilstrekkelig nye medarbeidere. Dette gjelder særlig til stillinger hvor det er behov for utdanning på bachelor-/mastergradsnivå.

Arbeidsgiverpolitikken "Vi i Drammen" har satt opp målsettinger for kunnskapsdeling, kompetansebygging, rekruttering, heltid, lærlinger, arbeidsmiljø og kultur. Utvikling av mer konkrete planer og strategier er under arbeid. Arbeid med å implementere handlingsplaner som er relevante for det enkelte programområde vil pågå i planperioden. Spesifikt gjelder det plan for etablering av heltidskultur, plan for oppskalering av antall lærlinger og fagbrev på jobb. Kompetansestrategi og rekrutteringsstrategi skal, sammen med analyser av hvorfor medarbeidere velger å slutte i kommunen, bidra til at vi tiltrekker, utvikler og beholder medarbeidere og deres kompetanse i kommunen.

Etablering av kommunen

Den nye kommunen er fortsatt under etablering. Arbeidet med å bygge felles kultur pågår i mange av kommunens virksomheter og fagområder. Arbeidet har til dels blitt bremset av pandemien og vil derfor fortsatt være i fokus i planperioden. Nye arbeidsmetoder er tatt i bruk under pandemien og dette vil kunne gi grunnlag for økt bruk av hybride møter og hjemmekontor for deler av organisasjonen.

Kulturbyggingen omfatter både arbeidsmiljø og fellesskapet på den enkelte arbeidsplass og også kommunens evne til å jobbe på tvers av fagområder.

Lederskolen ble igangsatt i 2021 og fortsetter i planperioden. Satsing på å bygge kompetanse og kunnskap om tillitsbasert ledelse og ledelse som bidrar til gode løsninger på tvers av fag, skal bidra til å ha trygge ledere som gir medarbeiderne rom til å lære av hverandre og levere gode tjenester.

Heltidssatsingen beskrives i handlingsdelen. Arbeidet fortsetter i planperioden, med holdningsskapende arbeid og test av løsninger.

HMS

Drammen kommune har som mål å ha et trygt og godt arbeidsmiljø, med et systematisk HMS-arbeid der både arbeidsgiver, arbeidstaker og vernetjenesten er deltakende parter.

Arbeidsmiljøutvalg (AMU) og HMS-utvalg er viktige brikker i det systematiske HMS-arbeidet, og Drammen kommune har som mål at det til enhver tid skal være etablert:

- Arbeidsmiljøutvalg (AMU) på overordnet nivå
- HMS-utvalg i alle virksomheter

AMU og HMS-utvalgene skal gjennomføre minimum fire årlige møter, to på våren og to på høsten

Alle valgte medlemmer i AMU og HMS-utvalgene skal ha gjennomført nødvendig opplæring innen utgangen av det året de tiltrådte

Inkluderende arbeidsliv

Drammen kommune følger opp intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv. Hovedmålet er å legge til rette for at så mange som mulig kan arbeide så mye som mulig, så lenge som mulig. I kjølvannet av pandemien har arbeidsledigheten økt, og Drammen kommune vil jobbe tett med Nav arbeidslivssenter fremover for å bidra til å kvalifisere flere til nytt arbeid, og dermed bidra til økt sysselsetting. Som IA-virksomhet vil Drammen kommune legge til rette for at ansatte kan være i jobb i ulike livsfaser. Drammen kommune skal være en attraktiv arbeidsplass, og vil tilrettelegge for at ansatte kan kombinere hjemmekontor med fysisk tilstedeværelse på arbeidsplassen, der hvor dette ikke forringer kvaliteten på tjenesten.

Mermedbestemmelse

Det legges stor vekt på å videreføre det gode samarbeidet mellom arbeidsgiver, arbeidstagerorganisasjonene og vernetjenesten. Samarbeidet skal sikre at alle arbeidstakerorganisasjoner og vernetjenester innlemmes i dialogen med arbeidsgiver. Drammen kommune skal være en foregangskommune hvor partssamarbeidet preger utviklingen av gode tjenester til innbyggerne og et godt arbeidsmiljø for de ansatte, basert på verdiene åpenhet, tillit og involvering. Samarbeidet skal fortsatt preges av mermedbestemmelse, gjennom rolleforståelse, åpen dør, tidlig innsats og trygge møtepunkter.

Det er etablert ulike fora for regelmessige møter:

- Samarbeidsmøte med tillitsvalgte og hovedverneombud på kommunalsjefnivå (månedlig)
- Rådmannens kontaktmøte med tillitsvalgte og hovedverneombud
- Arbeidsmiljøutvalget (AMU)
- Partssammensatt samarbeidsutvalg (PSU)

- Drøftingsmøter
- HMS-utvalg i virksomhetene.
- Omstilling, forenkling og digitalisering

Pandemien har satt fart på digital utvikling, og kommunen har tatt i bruk mange nye verktøy. Fremover blir det viktig å jobbe med arbeidsprosessene og opplæring av ansatte, slik at alle ansatte har tilstrekkelig digital kompetanse. Det er behov for å forbedre arbeidsflyt mellom digitale systemer, slik at antallet manuelle administrative prosesser kan reduseres.

Kommunen er i kontinuerlig omstilling. I tiden fremover vil det arbeides med endringsprosesser for å effektivisere driften. Dette vil kreve endringskompetanse hos lederne.

Vedlegg

Vedlegg 1
**Kommunale gebyrer og betalings-
satser 2022**

Vedlegg 2
**Drammen kommunes lånefond -
økonomiplan 2022-2025**

Vedlegg 3
**Økonomireglement for Drammen
kommune**

Vedlegg 4
**Reglement for investerings-
prosjekter i Drammen kommune**

Vedlegg 5
**RFD - forslag til renovasjonsgebyr
Drammen 2022**

Vedlegg 6
**Drammen kirkelige fellesråd -
budsjettinnspill 2022-2025**

Vedlegg 7
Budsjett 2022 for kontrollarbeidet

Vedlegg 8
Drammenstrender 2021

Vedlegg 9
**Innarbeidede effektiviseringskrav
per programområde i økonomiplan
2021-2024**

Vedlegg 10
**Finans- og gjeldsreglement -
Drammen kommune**

Vedlegg 11
Forskriftsskjemaer 2022-2025

Vedlegg 12
**Endringer i programområdenes
driftsrammer, vedtatt**

DRAMMEN
KOMMUNE